

JUSTITSMINISTERIET

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser

Bind I

Betænkning nr. 1534

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2010

- 1513 Betænkning om optagelse og protokollering af forklaringer i straffesager
- 1514 Betænkning om farlige hunde
- 1515 Betænkning om det videnskabetiske komitesystem i Danmark
- 1516 Betænkning om offentlige myndigheders offentliggørelse af kontrolresultater, afgørelser mv.
- 1517 Beretning om elektronisk aftaleindgåelse og handel
- 1518 Betænkning om ægtefælleskifter
- 1519 Betænkning om revision af dødsboskifteloven
- 1520 Betænkning om huseftersynsordningen
- 1521 Betænkning om insiderhandel
- 1522 Reform af den civile retspleje VI
- 1523 Betænkning om en fremtidig statsadvokatordning

2011

- 1524 Betænkning om revision af hundeloven
- 1525 Betænkning om konkurskarantæne
- 1526 Betænkning om tilhold, opholdsforbud og bortvisning
- 1527 Provstestillingen og provstiets funktion
- 1528 Betænkning om revision af reglerne om forkyndelse

2012

- 1529 Betænkning om PET og FE
- 1530 Reform af den civile retspleje VII
- 1531 Straffudmåling - samspillet mellem lovgiver og domstole
- 1532 Betænkning om indsamlinger
- 1533 Kommunale udgiftsbehov og andre udlignings spørgsmål
- 1534 Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser

**Straffelovrådets betænkning
om**

seksualforbrydelser

Bind I

Betænkning nr. 1534
København 2012

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser
Betænkning nr. 1534

Publikationen kan bestilles
via Justitsministeriets hjemmeside (www.jm.dk)
eller hos

Rosendahls - Schultz Grafisk Distribution

Herstedvang 10

2620 Albertslund

Telefon: 43 22 73 00

Fax: 46 63 19 69

distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

ISBN: 978-87-92760-28-9

ISBN: 978-87-92760-29-6 (e-udgave)

Tryk: Rosendahls - Schultz Grafisk A/S

Pris: 200 kr. pr. bog inkl. moms

Indhold

<i>Indholdsfortegnelse</i>	4
1. Indledning	19
2. Historik	87
3. Debatten om den nuværende kriminalisering af seksualforbrydelser	97
4. Internationale forpligtelser og udviklingstendenser i hovedtræk	113
5. Straffelovrådets overordnede overvejelser om kriminalisering af seksuelle overgreb	127
6. Betegnelsen ”Forbrydelser mod kønsædeligheden”	137
7. Straffelovens § 216 – voldtægt	143
8. Straffelovens § 217 – anden tvang	251
9. Straffelovens § 218 – udnyttelse af forurettedes tilstand	257
10. Straffelovens § 219 – institutionsanbragte	287
11. Straffelovens § 220 – groft misbrug af afhængighed	317
12. Straffelovens § 221 – svig	329
13. Straffelovens § 222 – børn under 15 år	347
14. Straffelovens § 223 – stedbørn, plejebørn mv. under 18 år	409
15. Straffelovens § 223 a – køb af seksuelle ydelser hos personer under 18 år	421
16. Straffelovens §§ 224 og 225 – anden kønslig omgængelse end samleje ..	431
17. Straffelovens § 226 – uagtsomhed	441
18. Straffelovens § 227 – indgåelse af ægteskab	461
19. Straffelovens §§ 228, 229, 231 og 233 – prostitution	469
20. Straffelovens §§ 230 og 235 a – pornomodeller under 18 år	565
21. Straffelovens § 232 – blufærdighedskrænkelse	577
22. Straffelovens § 234 – salg af pornografi til børn under 16 år	597
23. Straffelovens § 235 – børnepornografi	605
24. Straffelovens § 236 – pålæg	661
25. Straffelovens § 210 – biologiske børn og søskende	697
26. Forældelse	715
27. Dansk straffemyndighed	761
28. Lovudkast med bemærkninger	781
<i>Bilag</i>	867

Indholdsfortegnelse

Bind I

Kapitel 1. Indledning	19
1. Straffelovrådets kommissorium.....	19
2. Straffelovrådets sammensætning.....	27
3. Resumé af Straffelovrådets overvejelser og forslag.....	27
3.1. Straffelovrådets overvejelser.....	27
3.1.1. Overordnede overvejelser om kriminaliseringen af seksuelle overgreb.....	27
3.1.2. Betegnelsen ”Forbrydelser mod kønssædeligheden”.....	29
3.1.3. Voldtægt.....	30
3.1.4. Udnyttelse af forurettedes tilstand.....	34
3.1.5. Institutionsanbragte.....	37
3.1.6. Groft misbrug af afhængighed.....	41
3.1.7. Svig og pression.....	42
3.1.8. Børn under 15 år.....	43
3.1.9. Incest, stedbørn, plejebørn mv.	48
3.1.10. Pornomodeller under 18 år.....	51
3.1.11. Forældelse.....	52
3.1.12. Uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand eller alder ...	56
3.1.13. Blufærdighedskrænkelser.....	58
3.1.14. Prostitution.....	60
3.1.15. Børnepornografi.....	69
3.1.16. Pålæg til dømte.....	75
3.1.17. Dansk straffemyndighed.....	80
3.2. Straffelovrådets forslag.....	82
Kapitel 2. Historik	87
1. Baggrunden for kriminaliseringen af forbrydelser mod kønssædeligheden.....	87
2. Straffelovens kapitel 24 i hovedtræk.....	90
3. Kriminalitetsudviklingen de seneste 25 år.....	92

Kapitel 3. Debatten om den nuværende kriminalisering af seksualforbrydelser	97
1. Indledning.....	97
2. Kritik i den politiske debat	97
2.1. Definitionen af voldtægt, betydningen af ægteskab og straffelovens § 227	98
2.2. Uagtsom voldtægt	98
2.3. Strafniveau for voldtægt.....	99
2.4. Seksuelt misbrug af børn.....	101
2.5. Prostitution og kriminalisering af sexkunder	104
2.6. Børnepornografi	106
3. Rapport fra Amnesty International om voldtægt og menneskerettigheder mv.....	107
Kapitel 4. Internationale forpligtelser og udviklingstendenser i hovedtræk	113
1. Konventioner mv.	113
2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	115
2.1. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse i sagen M.C. mod Bulgarien	115
2.2. Rækkevidden af dommen M.C. mod Bulgarien	119
3. Norsk reformarbejde i hovedtræk.....	121
4. Svensk reformarbejde i hovedtræk	123
Kapitel 5. Straffelovrådets overordnede overvejelser om kriminalisering af seksuelle overgreb	127
1. Indledning.....	127
2. Samtykke som en del af kriminaliseringen i kapitel 24	128
3. Indholdet og opbygningen af kapitel 24.....	133
Kapitel 6. Betegnelsen ”Forbrydelser mod kønsædeligheden”	137
1. Den gældende terminologi	137
2. Straffelovrådets overvejelser	140

Kapitel 7. Straffelovens § 216 – voldtægt	143
1. Gældende ret og baggrunden herfor	143
1.1. Den gældende bestemmelse i § 216	143
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	145
1.2.1. Indledning	145
1.2.2. Borgerlig straffelov fra 1930	147
1.2.3. Lovændringen i 1967	147
1.2.4. Lovændringen i 1981	149
1.2.5. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	152
1.2.6. Lovændringen i 2002	152
1.2.7. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	155
2. Beviskrav i voldtægtssager	157
2.1. Generelt om bevisvurderingen	157
2.2. Udtalelse fra Rigsadvokaten om bevisvurderingen i voldtægtssager ..	163
2.3. Objektivitetsprincippet og domfældelsesprocenten i voldtægtssager ..	164
2.4. Den bevismæssigt nedre grænse for voldtægt	165
3. Falske anmeldelser af voldtægt	167
4. Afgrænsningen af voldtægtsbestemmelsen	171
4.1. Indledning	171
4.2. Det gældende voldtægtsbegreb	171
4.3. Norsk ret	175
4.4. Svensk ret	181
4.5. Straffelovrådets overvejelser	187
4.5.1. Indledning	187
4.5.2. Definitionen af vold i voldtægtsbestemmelsen	189
4.5.3. Samlejebegrebet	191
4.5.4. Et udvidet voldtægtsbegreb set i forhold til overgreb omfattet af navnlig straffelovens §§ 217-220	194
5. Uagtsom voldtægt	199
5.1. Indledning	199
5.2. Kravene til forsæt og uagtsomhed	200
5.2.1. Forsæt	200
5.2.2. Uagtsomhed	203

5.3. Kriminaliseringen af uagtsomhed efter de gældende bestemmelser i straffelovens kapitel 24	204
5.4. Den juridiske litteratur om uagtsom voldtægt.....	208
5.5. Norsk ret.....	213
5.5.1. Kriminaliseringen af uagtsom voldtægt	213
5.5.2. Norsk retspraksis om uagtsom voldtægt	219
5.6. Straffelovrådets overvejelser.....	223
6. Strafferammen i § 216	231
6.1. Den gældende strafferamme og det gældende strafniveau	231
6.2. Straffelovrådets overvejelser.....	235
7. Strafudmålingen ved forskellige former for voldtægt.....	239
7.1. Den gældende strafudmåling.....	239
7.2. Straffelovrådets overvejelser.....	243
Kapitel 8. Straffelovens § 217 – anden tvang.....	251
1. Gældende ret og baggrunden herfor	251
1.1. Den gældende bestemmelse i § 217	251
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	252
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	252
1.2.2. Lovændringen i 1967.....	253
1.2.3. Lovændringen i 1981.....	254
2. Retspraksis.....	254
3. Straffelovrådets overvejelser	255
Kapitel 9. Straffelovens § 218 – udnyttelse af forurettedes tilstand	257
1. Gældende ret og baggrunden herfor	257
1.1. Den gældende bestemmelse i § 218	257
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	258
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	258
1.2.2. Lovændringen i 1965.....	259
1.2.3. Lovændringen i 1967.....	260
1.2.4. Lovændringerne i 1981 og 1997	260
2. Retspraksis.....	260

3. Betydningen af ægteskab i forhold til visse sædelighedsforbrydelser	265
3.1. Indledning	265
3.2. Gældende ret om betydningen af ægteskab	266
3.3. Straffelovrådets overvejelser.....	271
4. Strafferammen i § 218	279
4.1. Den gældende strafferamme og det gældende strafniveau	279
4.2. Straffelovrådets overvejelser.....	280
5. Overrumplingstilfælde.....	284
Kapitel 10. Straffelovens § 219 – institutionsanbragte	287
1. Gældende ret og baggrunden herfor	287
1.1. Den gældende bestemmelse i § 219	287
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	289
2. Retspraksis.....	291
3. Fremmed ret.....	293
3.1. Norsk ret.....	293
3.2. Svensk ret	294
4. Straffelovrådets overvejelser	294
Kapitel 11. Straffelovens § 220 – groft misbrug af afhængighed.....	317
1. Gældende ret og baggrunden herfor	317
1.1. Den gældende bestemmelse i § 220	317
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	318
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	318
1.2.2. Lovændringen i 1981.....	319
1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	319
1.2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	320
2. Retspraksis.....	320
3. Fremmed ret.....	321
3.1. Norsk ret.....	321
3.2. Svensk ret	322
4. Straffelovrådets overvejelser	323

Kapitel 12. Straffelovens § 221 – svig	329
1. Gældende ret og baggrunden herfor	329
1.1. Den gældende bestemmelse i § 221	329
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	330
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930	330
1.2.2. Lovændringen i 1981	332
1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	332
1.2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	332
2. Retspraksis	333
3. Fremmed ret	335
3.1. Norsk ret	335
3.2. Svensk ret	336
4. Straffelovrådets overvejelser	337
4.1. Overvejelser om ophævelse af bestemmelsen i § 221 samt om en opsamlende samtykkebaseret bestemmelse	337
4.2. Strafferammen i § 221	344
Kapitel 13. Straffelovens § 222 – børn under 15 år	347
1. Gældende ret og baggrunden herfor	347
1.1. Den gældende bestemmelse i § 222	347
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	349
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930	349
1.2.2. Lovændringen i 1939	350
1.2.3. Lovændringen i 1972	350
1.2.4. Lovforslag om nedsættelse af den seksuelle lavalder i 1973	351
1.2.5. Straffelovrådets udtalelse nr. 747/1975 om strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold	352
1.2.6. Lovændringen i 1976 vedrørende den seksuelle lavalder for homoseksuelle forhold	354
1.2.7. Lovændringen i 1981	354
1.2.8. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	354

1.2.9. Lovændringen i 2002.....	355
1.2.10. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	356
1.2.11. Lovændringen i 2008.....	357
2. Strafferammen i § 222	358
2.1. Den gældende strafferamme og det gældende straffeniveau	358
2.2. Tiltalefrafald uden vilkår.....	366
2.3. Rammeafgørelsen og direktivet om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi.....	371
2.4. Straffelovrådets overvejelser.....	372
3. Særskilt bestemmelse om voldtægt af børn.....	383
3.1. Norsk ret.....	384
3.2. Svensk ret	388
3.3. Straffelovrådets overvejelser.....	392
4. Den seksuelle lavalder	398
Kapitel 14. Straffelovens § 223 – stedbørn, plejebørn mv. under 18 år ...	409
1. Gældende ret og baggrunden herfor	409
1.1. Den gældende bestemmelse i § 223	409
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmel- sen.....	410
2. Retspraksis.....	414
3. Fremmed ret.....	416
3.1. Norsk ret.....	416
3.2. Svensk ret	417
4. Straffelovrådets overvejelser	418
Kapitel 15. Straffelovens § 223 a – køb af seksuelle ydelser hos personer under 18 år	421
1. Gældende ret og baggrunden herfor	421
1.1. Den gældende bestemmelse i § 223 a	421
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmel- sen.....	423
2. Retspraksis.....	427
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	427
4. Straffelovrådets overvejelser	428

Kapitel 16. Straffelovens §§ 224 og 225 – anden kønslig omgængelse end samleje	431
1. Gældende ret og baggrunden herfor	431
1.1. Straffelovens § 224	431
1.1.1. Den gældende bestemmelse i § 224	431
1.1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	432
1.2. Straffelovens § 225	434
1.2.1. Den gældende bestemmelse i § 225	434
1.2.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	435
2. Straffelovrådets overvejelser	437
Kapitel 17. Straffelovens § 226 – uagtsomhed	441
1. Gældende ret og baggrunden herfor	441
1.1. Den gældende bestemmelse i § 226	441
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen	442
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930	442
1.2.2. Lovændringen i 1965	445
1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	445
1.2.4. Lovændringen i 2000	446
1.2.5. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	447
1.3. Kriminaliseringen af uagtsomhed i straffeloven i øvrigt	447
2. Retspraksis	450
3. Fremmed ret	452
3.1. Norsk ret	452
3.2. Svensk ret	454
4. Straffelovrådets overvejelser	455

Kapitel 18. Straffelovens § 227 – indgåelse af ægteskab.....	461
1. Gældende ret og baggrunden herfor	461
1.1. Den gældende bestemmelse i § 227	461
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	462
1.2.1. Straffeloven af 1866	462
1.2.2. Borgerlig straffelov fra 1930.....	464
1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	465
1.2.4. Lovændringen i 2004.....	465
2. Retspraksis.....	466
3. Straffelovrådets overvejelser	467

Bind II

Kapitel 19. Straffelovens §§ 228, 229, 231 og 233 – prostitution.....	469
1. Gældende ret og baggrunden herfor	469
1.1. De gældende bestemmelser i §§ 228, 229, 231 og 233	469
1.1.1. Rufferi – § 228	469
1.1.2. Alfonseri – § 229	474
1.1.3. Gentagelsesvirkning – § 231	476
1.1.4. Annoncering mv. – § 233 mv.	476
1.2. Bestemmelsernes tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelserne	478
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	478
1.2.2. Lovændringen i 1961.....	487
1.2.3. Lovændringen i 1965.....	489
1.2.4. Lovændringen i 1970.....	489
1.2.5. Lovændringen i 1972.....	490
1.2.6. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	490
1.2.7. Lovændringen i 1999.....	491
1.2.8. Lovændringen i 2000.....	492
1.2.9. Lovændringen i 2001.....	493
1.2.10. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	493

1.2.11. Lovændringen i 2004.....	494
1.2.12. Lovændringen i 2012.....	495
2. Retspraksis.....	496
2.1. Straffelovens § 228	496
2.2. Straffelovens § 229	498
2.3. Straffelovens § 231	499
2.4. Straffelovens § 233	499
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	500
4. Fremmed ret.....	506
4.1. Norsk ret.....	506
4.2. Svensk ret	514
4.3. Finsk ret.....	521
4.4. Andre europæiske lande.....	524
5. Undersøgelser af prostitution i Danmark	525
6. Straffelovrådets overvejelser.....	532
6.1. Kriminalisering af prostituerede	532
6.2. Kriminalisering af medvirken til andres prostitution.....	535
6.3. Kriminalisering af køb af sex.....	551
Kapitel 20. Straffelovens §§ 230 og 235 a – pornomodeller under 18 år .	565
1. Gældende ret og baggrunden herfor	565
1.1. Straffelovens § 230	565
1.1.1. Den gældende bestemmelse i § 230	565
1.1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af be-	
Stemmelsen	567
1.2. Straffelovens § 235 a.....	570
2. Retspraksis.....	571
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	571
4. Straffelovrådets overvejelser.....	574
Kapitel 21. Straffelovens § 232 – blufærdighedskrænkelse.....	577
1. Gældende ret og baggrunden herfor	577
1.1. Den gældende bestemmelse i § 232	577
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmel-	
sen.....	581
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	581

1.2.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse	584
1.2.3. Lovændringen i 2000.....	584
1.2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer	584
1.2.5. Lovændringen i 2004.....	585
2. Retspraksis.....	585
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	591
4. Fremmed ret.....	592
4.1. Norsk ret.....	592
4.2. Svensk ret	593
5. Straffelovrådets overvejelser	594
Kapitel 22. Straffelovens § 234 – salg af pornografi til børn under 16 år	597
1. Gældende ret og baggrunden herfor	597
1.1. Den gældende bestemmelse i § 234	597
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	598
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	598
1.2.2. Lovændringen i 1939.....	599
1.2.3. Lovændringen i 1965.....	599
1.2.4. Lovændringen i 1967.....	599
1.2.5. Lovændringen i 1969.....	600
2. Retspraksis.....	601
3. Straffelovrådets overvejelser	602
Kapitel 23. Straffelovens § 235 – børnepornografi	605
1. Gældende ret og baggrunden herfor	605
1.1. Den gældende bestemmelse i § 235	605
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	608
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	608
1.2.2. Lovændringen i 1939.....	609
1.2.3. Lovændringen i 1965.....	610
1.2.4. Lovændringen i 1967.....	610
1.2.5. Lovændringen i 1969.....	610

1.2.6. Lovændringen i 1980.....	611
1.2.7. Lovændringen i 1989.....	611
1.2.8. Lovændringen i 1994.....	611
1.2.9. Lovændringen i 2000.....	612
1.2.10. Lovændringen i 2001.....	616
1.2.11. Lovændringen i 2003.....	616
1.2.12. Lovændringen i 2004.....	621
1.2.13. Lovændringen i 2009.....	621
1.2.14. Oversigt over udviklingen i kriminaliseringen vedrørende børnepornografi.....	623
2. Retspraksis.....	624
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	627
3.1. Rammeafgårelsen og direktivet om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi.....	627
3.2. Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyt- telse og seksuelt misbrug.....	630
4. Fremmed ret.....	631
4.1. Norsk ret.....	631
4.1.1. Generelt forbud mod ”pornografi”.....	631
4.1.2. Børnepornografi.....	632
4.2. Svensk ret.....	634
5. Straffelovrådets overvejelser.....	640
5.1. Gerningsindholdet i straffelovens § 235.....	640
5.2. Animeret børnepornografi.....	644
5.3. Børneerotika.....	647
5.4. Strafferammerne i § 235.....	652
5.5. Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling.....	655
Kapitel 24. Straffelovens § 236 – pålæg.....	661
1. Gældende ret og baggrunden herfor.....	661
1.1. Den gældende bestemmelse i § 236.....	661
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmel- sen.....	663
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	663
1.2.2. Lovændringen i 1939.....	665
1.2.3. Lovændringen i 1961.....	666

1.2.4. Lovændringen i 1965.....	667
1.2.5. Lovændringen i 1967.....	667
1.2.6. Lovændringen i 1981.....	667
1.2.7. Lovændringen i 1997.....	668
1.2.8. Lovændringen i 2000.....	668
1.3. Tilhold og opholdsforbud.....	668
2. Retspraksis.....	671
3. Fremmed ret.....	678
3.1. Norsk ret.....	678
3.2. Svensk ret.....	679
4. Straffelovrådets overvejelser.....	679
4.1. Pålæg om ikke at indfinde sig bestemte steder.....	679
4.2. Pålæg vedrørende kontakt til personer under 18 år.....	684
Kapitel 25. Straffelovens § 210 – biologiske børn og søskende	697
1. Gældende ret og baggrunden herfor.....	697
1.1. Den gældende bestemmelse i § 210.....	697
1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen.....	698
1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930.....	698
1.2.2. Lovændringen i 1961.....	699
1.2.3. Lovændringen i 1965.....	699
1.2.4. Lovændringen i 1967.....	700
1.2.5. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.....	702
1.2.6. Lovændringen i 1997.....	702
1.2.7. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer.....	703
2. Retspraksis.....	705
3. Fremmed ret.....	707
3.1. Norsk ret.....	707
3.2. Svensk ret.....	708
4. Straffelovrådets overvejelser.....	709

Kapitel 26. Forældelse.....	715
1. Gældende ret og baggrunden herfor	715
1.1. De gældende regler om forældelse i straffelovens §§ 93 og 94.....	715
1.2. Baggrunden for de gældende regler om forældelse	716
1.2.1. Straffeloven af 1866	716
1.2.2. Borgerlig straffelov fra 1930.....	718
1.2.3. Lovændringen i 1967.....	720
1.2.4. Lovændringen i 1997.....	723
1.2.5. Lovændringen i 1999.....	725
1.2.6. Lovændringen i 2000.....	725
1.2.7. Lovændringen i 2003.....	728
1.2.8. Lovændringen i 2005.....	729
1.2.9. Lovændringen i 2008.....	729
1.2.10. Lovændringen i 2009.....	732
1.2.11. Sammenfatning.....	733
2. Tidligere overvejelser	734
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	736
4. Fremmed ret.....	740
4.1. Norsk ret.....	740
4.2. Svensk ret	741
5. Straffelovrådets overvejelser	744
Kapitel 27. Dansk straffemyndighed	761
1. Indledning.....	761
2. Gældende ret og baggrunden herfor	762
2.1. Den gældende bestemmelse i straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, litra a....	762
2.2. Den gældende bestemmelse i straffelovens § 7 a, stk. 2, nr. 4	763
2.3. Bestemmelsernes tidligere indhold og tidligere ændringer af bestem-	
Melserne	763
2.3.1. Lovændringen i 2003.....	763
2.3.2. Lovændringen i 2006.....	764
2.3.3. Lovændringen i 2008.....	769
2.3.4. Lovændringen i 2012.....	771
3. EU-retlige og internationale forpligtelser.....	772

4. Fremmed ret.....	775
4.1. Norsk ret.....	775
4.2. Svensk ret.....	776
5. Straffelovrådets overvejelser	777
Kapitel 28. Lovudkast med bemærkninger	781
1. Lovudkast	781
2. Bemærkninger til lovudkastet.....	790
Bilag	867
1. Udviklingen i seksualforbrydelser (rapport fra Justitsministeriets Forskningskontor, september 2011).....	867
2. Ændringer i anmeldelsestilbøjeligheden for seksualforbrydelser (Justitsministeriets Forskningskontor, marts 2012).....	899
3. Fiktiv børnepornografi (udtalelse fra Sexologisk Klinik og Visitations- og Behandlingsnetværket, september 2010).....	901
4. Psykologiske eftervirkninger af voldtægt (udtalelse fra Center for Sexuelle Overgreb, Rigshospitalet, februar 2012).....	905

Kapitel 1

Indledning

1. Straffelovrådets kommissorium

Straffelovrådet blev nedsat ved Justitsministeriets brev af 3. oktober 1960 og har til opgave

- 1) efter Justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivningsspørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative bestemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpolitiske foranstaltninger og
- 2) efter Justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale strafferetlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige lovsamarbejde.

Ved brev af 24. november 2009 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at behandle følgende kommissorium af 20. november 2009 om revision af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden:

”1. Straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden indeholder en række forskellige forbrydelser, som har til formål dels at beskytte mænds og kvinders adgang til selv at bestemme, hvem de vil stå i seksuelt forhold til, dels at beskytte børn og unge og visse særlig udsatte personer mod seksuelle overgreb. Det gælder f.eks. straffelovens § 216 om voldtægt, § 217 om samleje ved anden ulovlig tvang og § 222 om samleje med en person under 15 år. De pågældende bestemmelser omfatter både samleje og anden kønslig omgængelse end samleje (straffelovens §§ 224 og 225).

Kapitlet indeholder endvidere en række andre bestemmelser, dels om seksuelle krænkelse af mindre grov karakter (§ 232 om blufærdighedskrænkelser), dels om udnyttelse mv. af andre i seksuelle sammenhænge (f.eks. §§ 230 og 235 om børnepornografisk materiale, § 228 om rufferi og § 229 om alfonseri).

Der er tale om en meget betydelig variation i karakteren og grovheden af de forhold, som kan være omfattet af straffelovens kapitel 24. Overtrædelserne omfatter

f.eks. både alvorlige personfarlige sædelighedsforbrydelser som voldtægt og grove overgreb mod børn under 15 år og mindre alvorlige, enkeltstående tilfælde af beluring og verbal uterlighed.

Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 er ændret adskillige gange siden straffeloven fra 1930. Blandt de seneste års ændringer kan nævnes forhøjelsen i 2002 af strafferammerne for voldtægt (§ 216) og samleje med børn under 15 år (§ 222) (lov nr. 380 af 6. juni 2002), hvor der samtidig i forarbejderne blev forudsat en forhøjelse af straffen med 1 år i forhold til det hidtidige straffniveau. Ved en lovændring i 2008 blev § 222 ændret med henblik på at skærpe straffen i tilfælde, hvor gerningsmanden har skaffet sig samleje med en person under 15 år ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed (lov nr. 501 af 17. juni 2008).

Der er også foretaget flere ændringer f.eks. af straffelovens §§ 230 og 235 om fremstilling og besiddelse af børnepornografisk materiale, senest i 2009, hvor det bl.a. blev gjort strafbart via internettet at sætte sig i besiddelse af børnepornografisk materiale, selv om materialet ikke downloades på en computer, eller der ikke betales for det (lov nr. 319 af 28. april 2009).

2. Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om sædelighedsforbrydelser rejser jævnlige spørgsmål i den politiske og offentlige debat, f.eks. om straffniveauet for grove tilfælde af sædelighedskriminalitet eller om udformningen af en eller flere bestemmelser. Senest har bl.a. Amnesty International rejst spørgsmål om, hvorvidt flere bestemmelser i straffelovens kapitel 24 bør ophæves eller revideres.

Det er efter Justitsministeriets opfattelse væsentligt, at straffelovens bestemmelser om sædelighedskriminalitet er udformet sådan, at de afspejler et nutidigt menneske- og samfundssyn. Ligeledes er det væsentligt, at straffniveauet for de forskellige forbrydelser ud fra en nutidig opfattelse afspejler grovheden og karakteren af de pågældende lovovertrædelser, herunder at der er den fornødne sammenhæng mellem straffniveauerne for de forskellige former for sædelighedskriminalitet.

Straffelovrådet anmodes på denne baggrund om at foretage en generel gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden med henblik på at vurdere, om der bl.a. i lyset af de enkelte bestemmelsers anvendelse i praksis er grundlag for at foretage ændringer i bestemmelsernes udformning, og om der er behov for særlige initiativer vedrørende straffastsættelsen navnlig for de groveste sædelighedsforbrydelser.

3. Følgende spørgsmål bør særligt overvejes af Straffelovrådet:

3.1. Voldtægt efter straffelovens § 216 (jf. også §§ 224 og 225) er en alvorlig personfarlig forbrydelse, der samtidig indebærer en meget grov krænkelse af ofrets frihed til at bestemme, hvem han eller hun vil have et seksuelt forhold med. Straffen for voldtægt blev som nævnt ovenfor skærpet ved straffskærpelsesloven fra 2002, og Rigsadvokaten har siden lovændringen i en række redegørelser slået fast, at de forudsatte straffskærpelser må anses for at være slået igennem i retspraksis.

Normalstraffen for et enkeltstående tilfælde af fuldbyrdet voldtægt må i dag antages at være ca. 2½ års fængsel ved en såkaldt overfaldsvoldtægt, dvs. voldtægt begået mod en person, som gerningsmanden ikke kender, og hvor der ikke inden voldtægten har været samvær mellem forurettede og gerningsmanden. Strafniveauet er lavere i sager om kontaktvoldtægt, dvs. i tilfælde, hvor parterne umiddelbart inden har været sammen på en måde, som kunne være optakten til en (frivillig) seksuel kontakt, eller hvor parterne kender hinanden i forvejen. I disse sager må normalstraffen antages at være fra omkring 1½ års fængsel op mod 2 års fængsel (hvis der ikke er anvendt betydelig vold). I sager om parvoldtægt, dvs. voldtægt mod en nuværende seksualpartner eller mod en tidligere seksualpartner, hvis forholdet er ophørt inden for et kortere tidsrum forud for voldtægten, må normalstraffen antages at være fra omkring 1½ års fængsel til fængsel i 1 år og 8 måneder.

Fastsættelsen af straffen beror i hvert enkelt tilfælde på domstolens konkrete vurdering af samtlige sagens omstændigheder og afhænger bl.a. af, om der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder.

Rigsadvokaten har i sin seneste redegørelse om straffen for voldtægt på grundlag af en gennemgang af retspraksis anført, at strafudmålingen i sager om parvoldtægt og kontaktvoldtægt ikke er udtryk for en generel opfattelse af, at straffene i disse sager bør udmåles mildere end i sager om overfaldsvoldtægt. Strafudmålingen er efter Rigsadvokatens opfattelse udtryk for, at der i sager om parvoldtægt og kontaktvoldtægt ofte vil foreligge konkrete omstændigheder, der efter straffelovens almindelige principper om strafudmåling bør føre til en lidt lavere straf end i sager om overfaldsvoldtægt.

Justitsministeriet vil i folketingsåret 2009-10 fremsætte et lovforslag om ændring af straffelovens § 216 med henblik på at præcisere, hvilke forhold der i almindelighed skal tillægges særlig vægt ved strafudmålingen for voldtægt. Formålet hermed vil navnlig være i lovgivningen at præcisere, at strafudmålingen i voldtægtssager ikke er udtryk for en generel forskel i grovhedsvurderingen af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt, men at straffen i hver enkelt voldtægtssag må fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af den pågældende sags omstændigheder.

Henset bl.a. til voldtægtsforbrydelsens alvorlige karakter kan der imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse være anledning til at overveje, om det ovennævnte normalstrafniveau i voldtægtssager generelt i dag i tilstrækkelig grad afspejler forbrydelsens grovhed og den krænkelse af ofret, som finder sted. Overvejelser herom må ske i lyset af straffniveauet for bl.a. andre sædelighedsforbrydelser.

Straffelovrådet anmodes på denne baggrund om bl.a. at overveje straffniveauet i sager om voldtægt med henblik på at vurdere, om der måtte være behov for yderligere initiativer på dette område.

3.2. På baggrund af den offentlige debat, der har været om spørgsmålet, anmodes Straffelovrådet endvidere om bl.a. at overveje, om der – som f.eks. i Norge – bør

indføres regler om strafansvar for uagtsom voldtægt. Det bemærkes, at straffelovens § 226 allerede i dag giver mulighed for at straffe for uagtsom overtrædelse af visse bestemmelser i kapitel 24, f.eks. hvis gerningsmanden burde have indset, at han havde samleje med en person under 15 år (jf. § 222). Straffelovrådet bør i den forbindelse belyse de hensyn, der kan tale henholdsvis for og imod en kriminalisering af uagtsom voldtægt, og herunder belyse en eventuel udvikling i retspraksis med hensyn til at domfælde for (forsætlig) voldtægt i sager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler.

Voldtægtsforbrydelsen omfatter også tilfælde, hvor gerningsmanden skaffer sig samleje ved at hensætte den forurettede i en tilstand, hvor han eller hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. § 216, stk. 1, 2. pkt. (med en strafferamme på som udgangspunkt fængsel indtil 8 år). Tilfælde hvor en person i øvrigt skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person, der befinder sig i en sådan tilstand, f.eks. som følge af indtagelse af alkohol eller narkotika, straffes efter straffelovens § 218, stk. 2, med fængsel indtil 4 år. Straffelovrådet anmodes om at overveje, om sådanne forhold eventuelt bør straffes som voldtægt, og i givet fald hvilken betydning dette bør have for de øvrige forbrydelser i kapitel 24, som handler om at udnytte en bestemt tilstand eller svagere position hos den forurettede (navnlig §§ 217-220).

Straffelovrådet bør også overveje, om begrænsningen til forhold begået uden for ægteskab i straffelovens § 218 og § 220 (om forskellige tilfælde, hvor opnåelse af samleje sker ved udnyttelse mv.), bør opretholdes, eller om bestemmelserne bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab mv.

Straffelovrådet bør desuden overveje, om der eventuelt er grundlag for at ophæve visse af bestemmelserne i kapitel 24, herunder navnlig § 221 om at tilsnige sig samleje med en anden person eller § 227, hvorefter straffen kan nedsættes eller bortfalde, hvis gerningsmanden og den forurettede indgår ægteskab mv.

I tilknytning til overvejelserne om straffelovens kapitel 24 kan Straffelovrådet også overveje forholdet til straffelovens § 210 om incest.

4. Det forudsættes, at Straffelovrådet inddrager regler og erfaringer fra andre lande, herunder navnlig de nordiske lande, om bl.a. udformningen og afgrænsningen af sædelighedsforbrydelserne.

I det omfang Straffelovrådet finder, at der er behov for lovændringer, anmodes rådet om at udarbejde et lovudkast.”

Ved brev af 23. marts 2010 sendte Justitsministeriet forslag til folketingsbeslutning om skærpet straf for voldtægt af ofre for menneskehandel (B 103) til Straffelovrådet med henblik på, at beslutningsforslaget kunne indgå i rådets overvejelser i forbindelse med gennemgangen af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser

mod kønssædeligheden. Beslutningsforslaget er beskrevet nedenfor i *kapitel 3*, afsnit 2.5.

Ved brev af 2. juli 2010 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om i forbindelse med rådets gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden at overveje spørgsmålet om forældelsesfristen i sager om seksuelt misbrug eller seksuel krænkelse af børn samt spørgsmålet om en udvidet kriminalisering af fiktiv børnepornografi. Brevet er sålydende:

”1. Ved kommissorium af 20. november 2009 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om at foretage en generel gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden med henblik på at vurdere, om der bl.a. i lyset af de enkelte bestemmelser anvendelse i praksis er grundlag for at foretage ændringer i bestemmelsernes udformning, og om der er behov for særlige initiativer vedrørende straffastsættelsen navnlig for de groveste sædelighedsforbrydelser.

2. Spørgsmålet om, hvilke forældelsesfrister der bør gælde for sager om seksuelle overgreb mod børn har flere gange været genstand for politisk og offentlig debat. Senest har spørgsmålet været rejst i forbindelse med en række sager om seksuelle overgreb i Den Katolske Kirke. Det er i den forbindelse blevet anført, at forældelsesfristen i sager om seksuelle overgreb mod børn og unge bør forlænges eller helt afskaffes.

Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 93 afhænger forældelsesfristens længde som udgangspunkt af strafferammen for den pågældende forbrydelse. Baggrunden for denne sammenhæng mellem forældelsesfristen og lovovertrædelsens grovhed er, at jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter at den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være.

Herudover følger det af straffelovens § 94, at forældelsesfristen som udgangspunkt regnes fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt.

Efter § 94, stk. 4, regnes forældelsesfristen for bl.a. en række sædelighedsforbrydelser (f.eks. straffelovens §§ 210 om incest, § 222 om samleje med en person under 15 år og § 223 om samleje bl.a. med adoptivbarn, plejebarn mv. under 18 år) dog tidligst fra den dag, den forurettede fylder 18 år. Baggrunden herfor er et ønske om at sikre, at personer, der som børn bliver udsat for seksuelt misbrug, har mulighed for som voksne – hvor de bedre vil være i stand til at varetage egne interesser – at reagere over for dette misbrug, uden at forældelsesreglerne udelukker muligheden for strafferetlig forfølgning.

De nuværende forældelsesregler i sager om seksuelt misbrug af børn er udtryk for en samlet afvejning af på den ene side hensynet til offeret og samfundets interesse

i, at disse forbrydelser så vidt muligt bliver genstand for retsforfølgning, og på den anden side bl.a. hensynet til at undgå omfattende efterforskning af sager, der ikke vil kunne gennemføres på grund af utilstrækkelige beviser, og hvor den forurtede formentlig vil opleve en frifindelse som en yderligere krænkelse.

Den aktuelle debat om seksuelle overgreb mod børn kan imidlertid give anledning til at overveje, om de gældende regler om forældelse fortsat er tidssvarende.

På den baggrund skal Justitsministeriet anmode Straffelovrådet om i forbindelse med rådets gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden at overveje, om der efter rådets opfattelse er grundlag for at ophæve eller ændre forældelsesfristen i sager om seksuelt misbrug og andre former for seksuel krænkelse af børn.

3. Straffeloven indeholder flere bestemmelser, der bl.a. kriminaliserer optagelse, udbredelse og besiddelse af børnepornografisk materiale.

Efter straffelovens § 230 straffes således den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år.

Endvidere følger det af straffelovens § 235, at den, som udbreder utugtige fotografier eller film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med utugtige fotografier eller film, andre utugtige visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år, jf. straffelovens § 235, stk. 2.

De nævnte bestemmelser omhandler utugtige billeder mv., hvilket efter forarbejderne bl.a. omfatter billeder mv. af et seksuelt forhold i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje med en person under 18 år. Herudover må der ved vurderingen af, om et billede mv. er utugtigt, lægges vægt på, om det viser en person under 18 år, der deltager i kønsligt forhold, eller over for hvem der i øvrigt i forbindelse med optagelsen må antages at være foretaget en groft krænkende handling, f.eks. ved at anvende den pågældende som model for fotografering af kønsdele eller af seksuelt prægede berøringer.

Straffelovens § 235 om udbredelse og besiddelse mv. af børnepornografisk materiale omfatter endvidere andre utugtige visuelle ”gengivelser” af personer under 18 år. Hermed sigtes efter bestemmelsens forarbejder til forhold, hvor der er tale om en fiktiv afbildning, og hvor der derfor som udgangspunkt ikke foreligger et konkret seksuelt overgreb mod et barn. Der skal efter forarbejderne foreligge en realistisk afbildning, og bestemmelsen omfatter derfor alene fiktive fremstillinger, der fremtræder på samme eller tilnærmelsesvis samme måde som fotografier mv. Eksempelvis vil et computergenereret billede, der bortset fra det fiktive motiv har

fuld lighed med et fotografi, være omfattet, mens malerier, håndtegninger mv., der ikke fremtræder som identiske med faktiske afbildninger, falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Udbredelse af fiktivt børnepornografisk materiale vil i øvrigt efter omstændighederne kunne være strafbart efter straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser, f.eks. hvis en person uopfordret sender fiktiv børnepornografi til en anden.

Spørgsmålet om fiktiv børnepornografi har i foråret 2010 været genstand for debat i Folketinget i forbindelse med et forslag til folketingsbeslutning om forbud mod animeret børneporno (B 133). Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget bl.a., at forskere har givet udtryk for, at fiktiv børnepornografi som en afledt effekt kan føre til, at der begås seksuelle overgreb på børn, idet personers benyttelse af animerede billeder kan være første skridt til benyttelse af ”rigtig” børneporno, hvilket kan føre til, at den pågældende selv begår overgreb på børn. Beslutningsforslag B 133 vedlægges i kopi.

Justitsministeriet finder det vigtigt nærmere at få undersøgt, om fiktiv børnepornografi, der ikke er realistiske afbildninger, kan antages at lede personer til at begå seksuelle overgreb på børn. Justitsministeriet har derfor anmodet Sexologisk Klinik på Rigshospitalet og det såkaldte visitations- og behandlingsnetværk, som er ansvarlig for behandlingen af dømte seksualforbrydere, om en udtalelse, der kan belyse, om besiddelse mv. af fiktiv børnepornografi, der ikke er realistiske afbildninger, kan have denne virkning.

Spørgsmålet om, hvorvidt fiktiv børnepornografi bør kriminaliseres nødvendiggør endvidere en afvejning af begrundelsen for en nykriminalisering af besiddelse mv. af billeder, der ikke er realistiske afbildninger, over for bl.a. den kunstneriske frihed.

Justitsministeriet skal på den anførte baggrund anmode Straffelovrådet om at inddrage spørgsmålet om en udvidet kriminalisering af fiktiv børnepornografi i rådets gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden. Det forudsættes, at Straffelovrådet bl.a. inddrager regler og erfaringer fra Norge og Sverige om kriminalisering af fiktiv børnepornografi i sine overvejelser. Udtalelsen fra Sexologisk Klinik på Rigshospitalet og Visitations- og behandlingsnetværket vil blive sendt til Straffelovrådet, når den foreligger.”

Beslutningsforslag nr. B 133, som der henvises til i brevet, er beskrevet nedenfor i *kapitel 3*, afsnit 2.6.

Justitsministeriet sendte den 1. november 2010 kopi af udtalelse af 17. september 2010 fra Sexologisk Klinik og Visitations- og Behandlingsnetværket om fiktiv børnepornografi til Straffelovrådet. Udtalelsen er optrykt nedenfor som *bilag 3*.

Det er endvidere aftalt mellem Justitsministeriet og Straffelovrådet, at rådet i forbindelse med sin gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden også overvejer spørgsmålet om ”børneerotika”.

Ved brev af 14. juni 2011 anmodede Justitsministeriet Straffelovrådet om i forbindelse med rådets gennemgang af straffelovens kapitel 24 at overveje, om en kommende forhøjelse af straffen for overfaldsvoldtægt som anført i aftalen ”Styrket indsats mod kriminelle bander og organiseret indbrudskriminalitet samt styrket indsats for at beskytte ofre mv.” bør have konsekvenser for strafniveauet ved andre former for seksualforbrydelser. Brevet er sålydende:

”Som led i aftalen ”Styrket indsats mod kriminelle bander og organiseret indbrudskriminalitet samt styrket indsats for at beskytte ofre mv.” er der mellem regeringen, Dansk Folkeparti og Pia Christmas-Møller opnået enighed om, at straffen for overfaldsvoldtægt skal fordobles, så normalstraffen som udgangspunkt vil være 5 år. I aftalen er der således anført følgende:

”Seksualforbrydelser (voldtægt mv.) udgør en af de allermest alvorlige og voldsomme krænkelse af det enkelte offers integritet og selvbestemmelsesret. Det var baggrunden for, at der i 2002 blev gennemført markante strafskærpelser i bl.a. voldtægtssager.

I forbindelse med den kommende revision af straffelovens kapitel 24 er aftaleparterne enige om at fordoble straffen for overfaldsvoldtægt, så normalstraf som udgangspunkt vil være 5 år.”

Som det fremgår, indebærer aftalen, at den omtalte forhøjelse af strafniveauet i sager om overfaldsvoldtægt skal ske i forbindelse med en kommende revision af straffelovens kapitel 24.

Aftalen vedlægges til orientering.

Til brug for en kommende revision af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden er Straffelovrådet som bekendt blevet anmodet om at foretage en generel gennemgang af kapitel 24 med henblik på at vurdere, om der bl.a. i lyset af de enkelte bestemmelsernes anvendelse i praksis er grundlag for at foretage ændringer i bestemmelsernes udformning, og om der er behov for særlige initiativer vedrørende straffastsættelsen navnlig for de groveste sædelighedsforbrydelser, herunder voldtægt.

På den anførte baggrund skal Justitsministeriet anmode Straffelovrådet om i forbindelse med rådets gennemgang af straffelovens kapitel 24 at overveje, hvorvidt en kommende forhøjelse af straffen for overfaldsvoldtægt som anført i ovennævnte aftale efter rådets opfattelse bør have konsekvenser for strafniveauet ved andre former for seksualforbrydelser, herunder andre former for voldtægt.”

Det er endelig aftalt mellem Justitsministeriet og Straffelovrådet, at rådet i forbindelse med sin gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden også overvejer spørgsmålet om et forbud mod købesex.

Straffelovrådet har behandlet kommissoriet i 14 møder.

2. Straffelovrådets sammensætning

Straffelovrådet havde ved afgivelsen af denne betænkning følgende sammensætning:

Landsretspræsident Bent Carlsen (formand)
Afdelingschef Jens-Christian Bülow
Rigsadvokat Ole Hasselgaard
Højesteretsdommer Poul Dahl Jensen
Professor, lic.jur. Gorm Toftegaard Nielsen
Advokat Jakob Lund Poulsen
Politidirektør Johan Reimann
Direktør William Rentzmann

Som sekretær for udvalget under arbejdet med denne betænkning har fungeret konsulent Louise Vadheim Mortensen (indtil den 1. juli 2011) og konsulent Ketilbjørn Hertz (fra den 1. juli 2011).

3. Resumé af Straffelovrådets overvejelser og forslag

3.1. Straffelovrådets overvejelser

3.1.1. Overordnede overvejelser om kriminaliseringen af seksuelle overgreb

Straffelovrådets overordnede overvejelser om kriminaliseringen af seksuelle overgreb fremgår af *kapitel 5*.

Straffelovrådet har overvejet, om de gældende lovbestemmelser – der nærmere opregner de forskellige typer af seksuelle overgreb i form af tvang, udnyttelse, svig osv. – bør erstattes af en generel bestemmelse om straf for seksuelle forhold, der finder sted uden samtykke (*generel samtykkebaseret bestemmelse*).

Straffelovrådet finder efter en samlet vurdering, at der vil være en række fordele forbundet med at opretholde det gældende udgangspunkt i straffelovens kapitel om seksualforbrydelser om så præcist som muligt at beskrive den kriminelle adfærd, som samtidig er udtryk for, at der ikke foreligger et gyldigt samtykke fra den forurettede.

Straffelovrådet henviser i den forbindelse bl.a. til, at udformningen af de gældende bestemmelser i straffeloven om seksualforbrydelser, der tager udgangspunkt i en beskrivelse af gerningsmandens forhold, ikke har givet anledning til vanskeligheder i retspraksis. Endvidere må det antages, at et udtrykkeligt, gyldigt samtykke som forudsætning for lovlig seksuel aktivitet sjældent vil harmonere med seksuallivets realiteter, og at bevisførelsen i sager efter en samtykkebaseret straffebestemmelse derfor i praksis ligesom efter de gældende bestemmelser ville koncentrere sig om, hvorvidt der foreligger objektive omstændigheder i form af vold eller trusler mv., som kan indicere, at der ikke foreligger et stiltiende eller reelt samtykke.

Straffelovrådet har overvejet *indholdet og opbygningen af straffelovens kapitel 24* om seksualforbrydelser.

Straffelovrådet finder, at bestemmelserne om medvirken til andres prostitution (rufferi mv.) forsat bør være en del af straffelovens kapitel 24. Rådet henviser til, at det bærende hensyn bag bestemmelserne i dag bør være at beskytte prostituerede mod (seksuel) udnyttelse.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, om bestemmelserne om incest i straffelovens § 210 bør flyttes til straffelovens kapitel 24, men har ikke fundet grundlag for at stille forslag herom.

Med hensyn til opbygningen af straffelovens kapitel 24 finder Straffelovrådet, at en opbygning af kapitlet, som starter med den alvorligste forbrydelse – voldtægt – og dernæst fortsætter med de øvrige forbrydelser vedrørende seksuelt forhold uden (gyldigt) samtykke, stadig vil være passende. Rådet finder endvidere, at det fortsat vil være hensigtsmæssigt, at de generelle bestemmelser om seksuelt forhold uden (gyldigt) samtykke følges af bestemmelserne om seksuelt forhold til personer under en bestemt alder.

Straffelovrådet finder, at bestemmelserne om seksuelt forhold bør efterfølges af bestemmelserne om anden seksuel udnyttelse af personer under en vis alder, dvs. bestemmelserne om optagelse af pornografiske fotografier og film og om forestillinger med pornografisk optræden, som i dag findes i straffelovens §§ 230 og 235 a. Rådet foreslår således at flytte disse bestemmelsers placering i straffelovens kapitel 24.

Bestemmelsen om uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder eller tilstand, som i dag findes i straffelovens § 226, bør efter Straffelovrådets opfattelse placeres (umiddelbart) efter den sidste af de bestemmelser, den knytter sig til, dvs. umiddelbart efter de netop nævnte bestemmelser om optagelse af pornografiske fotografier og film og om forestillinger med pornografisk optræden.

Bestemmelsen om blufærdighedskrænkelse, som angår seksuelle krænkelser, som ligger under grænsen for seksuelt forhold, bør efter Straffelovrådets opfattelse placeres i tilknytning til bestemmelserne om seksuelt forhold – og dermed i modsætning til i dag før reglerne om medvirken til andres prostitution.

3.1.2. Betegnelsen ”Forbrydelser mod kønssædeligheden”

Straffelovrådet foreslår i *kapitel 6* at ændre betegnelsen ”Forbrydelser mod kønssædeligheden” til ”Seksuelforbrydelser”. Der er tale om en sproglig modernisering, som samtidig understreger, at den beskyttelsesinteresse, som varetages ved bestemmelserne i straffelovens kapitel 24, er den enkeltes seksuelle selvbestemmelse og integritet.

3.1.3. Voldtægt

Straffelovrådets overvejelser om voldtægt fremgår af *kapitel 7*, mens *kapitel 8* angår anden tvang og *kapitel 16* angår andet seksuelt forhold end samleje. Endvidere overvejer Straffelovrådet i *kapitel 13*, afsnit 3.3, spørgsmålet om en særskilt bestemmelse om voldtægt af børn.

Straffelovrådet har overvejet, om straffelovens voldtægtsbestemmelse i sin nuværende udformning er tilstrækkelig rummelig til at ramme de seksuelle overgreb, som efter en nutidig opfattelse er af en art og har en sådan alvorlig karakter, at de bør straffes som voldtægt.

Med hensyn til *vold* er det Straffelovrådets opfattelse, at den gældende voldtægtsbestemmelse på en tilfredsstillende måde dækker de typer af vold og herunder også mildere former for vold, som bør være omfattet af en voldtægtsbestemmelse. Straffelovrådet henviser bl.a. til, at også den blotte fastholdelse udgør vold i den gældende bestemmelses forstand.

Med hensyn til *samleje* er det Straffelovrådets opfattelse, at kränkelsen af offeret ved et analt samleje kan ligestilles med den kränkelse, offeret udsættes for ved vaginalt samleje. Hertil kommer, at anvendelse af ordet ”samleje” som samlebetegnelse for vaginalt og analt samleje må antages at være i overensstemmelse med almindelig sprogbrug. Rådet foreslår derfor, at analt samleje skal være direkte omfattet af voldtægtsbestemmelsen – og af de øvrige strafbestemmelser om samleje – mens andet seksuelt forhold end vaginalt eller analt samleje fortsat skal være reguleret særskilt. Rådet foreslår i den forbindelse at slå de eksisterende bestemmelser om anden kønslig omgængelse end samleje henholdsvis kønslig omgængelse mellem personer af samme køn sammen til én samlet bestemmelse om andet seksuelt forhold end samleje.

Med hensyn til tiltvingelse af samleje ved *anden tvang* end vold eller trussel om vold samt at skaffe sig samleje ved at udnytte forurettedes *hjælpeløse tilstand* (f.eks. bevidstløshed, stærk beruselse eller søvn) er det Straffelovrådets opfattelse, at en række forhold taler henholdsvis for og imod at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte sådanne handlinger. Rådet har på denne baggrund i sit lovudkast medtaget begge muligheder som alternative lovmodeller.

Med hensyn til *samleje med barn under den seksuelle lavalder* foreslår Straffelovrådet at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte tilfælde, hvor en person har samleje med et barn under 12 år.

Straffelovrådet har overvejet, om der er grundlag for at kriminalisere *uagtsom voldtægt*.

Afgørende for, om voldtægt i uagtsom form bør kriminaliseres, må efter Straffelovrådets opfattelse være, om der kan påvises et reelt praktisk behov herfor, og at retssikkerhedsmæssige hensyn ikke taler afgørende imod en sådan nykriminalisering.

Straffelovrådet kan ikke afvise, at der ud fra en teoretisk synsvinkel kan anføres at være et behov for også at kunne straffe voldtægt i uagtsom form, men finder med baggrund i de senere års udvikling i retspraksis vedrørende voldtægtssager, at dette behov reelt må bedømmes som værende af meget begrænset omfang.

Hertil kommer, at en kriminalisering af uagtsom voldtægt efter Straffelovrådets opfattelse risikerer at få den utilsigtede virkning, at forhold, der i dag straffes som forsætlig voldtægt, i stedet vil blive henført under bestemmelsen om uagtsom voldtægt med den virkning, at forholdet vil blive bedømt væsentligt mildere end ved forsætlig voldtægt.

Straffelovrådet anfører endvidere, at bevisvurderingen i sager om forsætlig voldtægt, hvor der ikke er udøvet objektiv sporbar vold, og hvor der ikke er andre vidner end forurettede, kan være vanskelig, og at disse vanskeligheder formentlig vil blive endnu større i forhold til en eventuel ny bestemmelse om uagtsom voldtægt. Dette hænger sammen med, at der i modsætning til andre af livets områder ikke på seksuallivets område er samme grad af sikkerhed om, hvilken adfærdsnorm gerningsmandens handlinger skal bedømmes i forhold til, og at det ønskede mål – samlejet – i modsætning til mange andre mål for kriminelle handlinger i den frivillige form anses som naturligt og ønskeligt.

Straffelovrådet kan heller ikke afvise, at der – som anført bl.a. i den norske debat om uagtsom voldtægt – i forbindelse med den nævnte vanskelige bevisvurdering

vil blive sat et større fokus på forurettedes adfærd, end hvad tilfældet er for så vidt angår forsætlig voldtægt.

Straffelovrådet finder på denne baggrund efter en samlet vurdering, at der ikke kan peges på noget reelt praktisk behov for en bestemmelse om uagtsom voldtægt, og at en række forhold, herunder retssikkerhedsmæssige, taler afgørende imod en sådan bestemmelse.

Med hensyn til *strafniveaulet* for voldtægt anfører Straffelovrådet, at voldtægt er en alvorlig personfarlig forbrydelse, der samtidig indebærer en meget grov krænkelse af offerets frihed til at bestemme, hvem vedkommende vil have et seksuelt forhold med.

Straffen for voldtægt blev skærpet ved en lovændring i 2002, hvor strafferammerne blev forhøjet fra henholdsvis fængsel indtil 6 og 10 år til fængsel indtil 8 og 12 år med henblik på en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år i forhold til det hidtidige strafniveau.

Udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående tilfælde af fuldbyrdet voldtægt må i dag antages at være fra omkring 1½ års til ca. 2½ års fængsel. Straffen i voldtægtssager (herunder i tilfælde af tiltvingelse af andet seksuelt forhold end samleje) fastsættes imidlertid af domstolene på baggrund af en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i den enkelte sag. Som følge af de mange forskelligartede forhold er der store variationer i straffene for voldtægt, og der er i retspraksis også udmålt straffe, som ligger væsentligt over det udgangspunkt for strafudmålingen for voldtægt, som har været gældende siden 2002. Der udmåles f.eks. i praksis en skærpet straf, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten er begået over for et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem for at begå voldtægt.

Voldtægt udgør sammen med grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år de groveste seksualforbrydelser, og strafniveaulet for voldtægt (og grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år) er i overensstemmelse hermed generelt markant højere end strafniveaulet for andre seksualforbrydelser.

Kriminalitetsniveauet vedrørende voldtægt har i en årrække været nogenlunde stabilt og synes ikke påvirket af straffeskærpelsen i 2002, og Straffelovrådet finder ikke grundlag for at antage, at en yderligere straffeskærpelse vil have en kriminalitetsdæmpende effekt.

Straffelovrådet finder endvidere, at der heller ikke i samfundsudviklingen i øvrigt siden lovgivningsmagtens regulering af det daværende strafniveau for voldtægt i 2002 er forhold, som taler for en regulering af det nuværende generelle strafniveau for voldtægt i op- eller nedadgående retning.

Med hensyn til *strafniveauet for forskellige former for voldtægt* anfører Straffelovrådet, at overfaldsvoldtægt i sagens natur er karakteriseret ved, at offeret udsættes for et pludseligt angreb – et overfald – i praksis typisk enten på et offentligt sted, hvor offeret færdes alene, eller i sit eget hjem, hvor gerningsmanden er trængt ind. Alt andet lige vil disse forhold blive anset for betydeligt skærpene omstændigheder og dermed også føre til en højere straf end i tilfælde, hvor en voldtægt ikke har karakter af et overfald.

Hvis kontaktvoldtægt og parvoldtægt gennemsnitligt straffes mindre strengt end overfaldsvoldtægt, skyldes det således ikke, at det ved voldtægt anses som en formildende omstændighed, at gerningsmanden og offeret kender hinanden eller ligefrem er samlevende. Det skyldes derimod i givet fald *fraværet* af skærpene omstændigheder.

Det betyder også, at der intet er til hinder for – og også forekommer i retspraksis – at f.eks. en kontaktvoldtægt straffes strengere end det almindelige udgangspunkt for straffen for en overfaldsvoldtægt, hvis der f.eks. foreligger andre skærpene omstændigheder såsom anvendelse af grov vold, voldtægtens tidsmæssige udstrækning, flere gerningsmænd, et særligt værgeløst offer, f.eks. et barn, mv.

Ordlyden af den gældende bestemmelse i straffelovens § 216 lægger ikke op til en sontring mellem forskellige typer af voldtægt som basis for den konkrete strafudmåling, og domstolene udmåler straffen i de enkelte sager på grundlag af de konkret foreliggende omstændigheder.

På den anførte baggrund er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke behov for ændringer af den gældende bestemmelse i § 216 med henblik på at præcisere strafudmålingen i forskellige typer af voldtægtssager.

Straffelovrådet finder imidlertid samtidig, at der kan være anledning til i bemærkningerne til et lovforslag om ændringer af straffelovens kapitel 24, herunder i givet fald § 216 om voldtægt, at understrege, at strafudmålingen i voldtægtssager skal ske på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde af voldtægtens karakter og øvrige foreliggende omstændigheder og ikke på grundlag af en generelt forskellig vurdering af grovheden af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt. Straffelovrådet har indhentet en udtalelse fra Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet, om de psykologiske eftervirkninger ved forskellige former for voldtægt, der er optrykt som *bilag 4* til betænkningen.

Straffelovrådet kan heller ikke anbefale en særlig lovregel om menneskehandel som en skærpende omstændighed ved voldtægt, men finder, at der tilsvarende kan der være anledning til i bemærkningerne til et lovforslag om ændringer af straffelovens kapitel 24, herunder i givet fald § 216 om voldtægt, at understrege, at det i almindelighed vil udgøre en skærpende omstændighed i relation til strafudmålingen, hvis gerningsmanden til en voldtægt har en bestemt formodning om, at forurettede tillige er offer for menneskehandel.

3.1.4. Udnyttelse af forurettedes tilstand

Straffelovrådets overvejelser om udnyttelse af forurettedes tilstand, uden at der er tale om voldtægt eller anden ulovlig tvang, fremgår af *kapitel 9*.

Straffelovrådet har overvejet, om kriminaliseringen af udnyttelse af forurettedes tilstand fortsat bør være begrænset til seksuelle forhold uden for ægteskab.

Straffelovrådet finder, at der efter en nutidig opfattelse af ægteskabet ikke bør være nogen forskel i den strafferetlige beskyttelse afhængig af, om et seksuelt forhold finder sted inden for eller uden for ægteskab.

7 medlemmer foreslår på denne baggrund at udvide den gældende kriminalisering af udnyttelse af forurettedes tilstand til også at omfatte seksuelle forhold inden

for ægteskab. *I medlem* foreslår omvendt at ændre den gældende kriminalisering, så den ikke omfatter seksuelle forhold mellem samlevende (hvad enten parterne er gift eller ej).

Flertallet har navnlig lagt vægt på, at det ikke er foreneligt med en nutidig opfattelse af ægteskabet at undtage sådanne overgreb fra det strafbare område i tilfælde, hvor overgrebet er begået inden for ægteskab. Efter flertallets opfattelse bør der således også i faste samlivsforhold inden og uden for ægteskab være mulighed for at straffe seksuelle overgreb i form af udnyttelse af forurettedes sindssygdом eller mentale retardering eller en tilstand, hvor forurettede ikke er i stand til at modsætte sig handlingen. Efter flertallets opfattelse kan den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab ikke antages i praksis at medføre bevisvanskeligheder i en sådan grad, at det kan begrunde en så vidtgående undtagelse fra den almindelige beskyttelse mod seksuelle overgreb som foreslået af mindretallet.

Mindretallet anfører navnlig, at der intet er oplyst om, endsige fremlagt dokumentation for, at der er et praktisk behov for den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen. Forslaget er øjensynligt mere ideologisk begrundet. Efter mindretallets opfattelse bør strafbestemmelsen ikke udvides, da der ikke er påvist noget behov herfor og en udvidelse vil medføre betydelig retsikkerhed. Mindretallet er derimod enig med flertallet i, at det i dag ikke er holdbart på dette område at have en forskellig retsstilling mellem ægtefæller og faktisk samlevende. Denne forskel bør imidlertid fjernes ved også at undtage seksuelle forhold i faste samlivsforhold. Man kan samtidig passende begrænse undtagelsen for ægtefæller til samlevende ægtefæller.

Et enig Straffelovråd foreslår at ophæve bestemmelsen om, at straffen kan ned sættes eller bortfalde, hvis de personer, der har haft seksuelt forhold, indgår ægteskab. Straffelovrådet finder således ikke grundlag for at opretholde en særskilt bestemmelse i straffelovens kapitel 24 om strafnedsættelse og strafbortfald, hvor indgåelse af ægteskab er det afgørende kriterium for bestemmelsens anvendelse. Det vil fortsat efter almindelige strafudmålingsprincipper kunne tillægges betydning i formildende retning, at gerningsmanden og forurettede er blevet forsonet og har genoptaget eller fortsat deres samliv – hvad enten der er tale om samliv i eller uden for ægteskab.

Med hensyn til *strafniveauet* er det Straffelovrådets opfattelse, at det nuværende strafniveau for at udnytte forurettedes hjælpeløse tilstand (f.eks. bevidstløshed, stærk beruselse eller søvn) ikke i tilstrækkelig grad afspejler alvoren og karakteren af det angreb på forurettedes seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, som et sådant overgreb er udtryk for.

Straffelovrådet lægger på denne baggrund op til, at udgangspunktet for strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overtrædelse af strafbestemmelsen om udnyttelse af forurettedes tilstand fremover skal være 8 måneders fængsel, hvor udgangspunktet i dag nok ligger på omkring 4 måneders fængsel.

Strafudmålingen vil fortsat skulle ske ud fra den enkelte sags konkrete omstændigheder, og den konkrete straf vil således afhængig af de konkrete omstændigheder kunne fastsættes både højere og lavere end det foreslåede udgangspunkt på 8 måneders fængsel.

Straffelovrådet anfører, at der i retspraksis er eksempler på, at seksuelt forhold er opnået under omstændigheder, hvor forurettede var ude af stand til at modsætte sig handlingen ikke på grund af sin hjælpeløse *tilstand*, men på grund af *situationen*. Sådanne tilfælde kan betegnes *overrumplingstilfælde*. Det drejer sig i praksis navnlig om tilfælde, hvor forurettede er afklædt, og hvor gerningsmanden har en legitim anledning til forholdsvis intime berøringer, men hvor gerningsmanden overskrider grænsen for, hvad der er fagligt begrundet i situationen. Som eksempler på sådanne situationer kan nævnes bistand til personlig hygiejne, lægeundersøgelse og massage. Efter gældende ret kan sådanne seksuelle krænkelse i givet fald straffes som blufærdighedskrænkelser.

Straffelovrådet finder, at sådanne overrumplingstilfælde har en sådan lighed med tilfælde, hvor forurettede på grund af sin tilstand ikke er i stand til at modsætte sig handlingen, at de fremover bør være omfattet af samme strafbestemmelse. Rådet foreslår således at udvide strafbestemmelsen om udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand til også at omfatte udnyttelse af, at forurettede befinder sig i en situation, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

3.1.5. Institutionsanbragte

Straffelovrådets overvejelser om seksuelt forhold mellem ansatte og beboere på institutioner fremgår af *kapitel 10*.

Straffelovrådet anfører, at der navnlig i fængsler og andre institutioner, hvor personer er frihedsberøvede, generelt vil kunne være et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold mellem institutionens ansatte og de personer, der er optaget i institutionen, at en ansats seksuelle forhold til en person, der er optaget i institutionen, generelt bør være kriminaliseret. Det bør således fortsat ikke være et krav, at den ansatte har opnået det seksuelle forhold ved misbrug eller udnyttelse af den magt eller myndighed, som den pågældende har over den, der er optaget i institutionen.

Straffelovrådet går således ind for at bevare en strafbestemmelse, der i nærmere afgrænsede tilfælde også kriminaliserer frivillige seksuelle forhold.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør en sådan bestemmelse, der også kriminaliserer frivillige seksuelle forhold, imidlertid begrænses til et kerneområde, hvor der generelt er et meget stærkt afhængighedsforhold mellem de ansatte og de anbragte i institutionen, og hvor den anbragte i kraft heraf er særligt svagt stillet. Uden for et sådant kerneområde bør straf for et seksuelt forhold forudsætte, at der bevisligt foreligger tvang, udnyttelse eller misbrug. Efter rådets opfattelse må mere ordensmæssige hensyn uden for et sådant kerneområde således i givet fald varetages gennem ansættelsesretlige sanktioner.

Med hensyn til, hvilke institutioner der bør være omfattet af strafbestemmelsen, har Straffelovrådet overvejet kriminalforsorgen, sundhedssektoren, socialsektoren vedrørende børn og unge, socialsektoren vedrørende voksne og andre sektorer.

Kriminalforsorgen er efter Straffelovrådets opfattelse bestemmelsens egentlige kerneområde. I modsætning til andre persongrupper (sindssyge, mentalt retarderede, børn) er personer, der er frihedsberøvet i kriminalforsorgens institutioner, ikke generelt beskyttet mod udnyttelse gennem andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24.

Straffelovrådet finder imidlertid ikke grundlag for at udvide bestemmelsen til også at omfatte personer, som er under tilsyn af *kriminalforsorgen i frihed* i medfør af vilkår i en betinget dom eller vilkår for prøveløsladelse. Rådet finder heller ikke tilstrækkeligt grundlag for at udvide bestemmelsen til også at omfatte personer, som afsoner en fængselsstraf på deres bopæl under intensiv overvågning og kontrol ("fodlænkeordningen").

Straffelovrådet foreslår imidlertid, at bestemmelsen i forhold til personer, der er optaget i en af kriminalforsorgens institutioner, i stedet for at omfatte ansatte ved den pågældende institution ændres til at omfatte ansatte i kriminalforsorgen som helhed, under hvis myndighed den pågældende står. Dette vil bl.a. omfatte ansatte ved Direktoratet for Kriminalforsorgen og kriminalforsorgen i frihed, der har myndighed over en person, der er indsat i et fængsel.

Inden for *sundhedssektoren* falder psykiatriske hospitalsafdelinger efter Straffelovrådets opfattelse også inden for bestemmelsens kerneområde. På sådanne afdelinger kan der systematisk være et antal frihedsberøvede, enten i medfør af psykiatriloven eller i kraft af varetagtsfængsling i surrogat eller i medfør af en foranstaltningsdom for et strafbart forhold. Straffelovrådet finder, at andre behandlingsinstitutioner i medfør af sundhedsloven fortsat ikke bør være omfattet af bestemmelsen.

Med hensyn til *socialsektoren for børn og unge* hører døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge efter Straffelovrådets opfattelse til kerneområdet for bestemmelsen. Dette er mest oplagt for så vidt angår sikrede døgninstitutioner, hvor der generelt er tale om frihedsberøvelse, og delvist lukkede døgninstitutioner, som er karakteriseret ved, at der i perioder kan ske frihedsberøvelse, men det gælder generelt, at der på døgninstitutioner og opholdssteder kan ske frihedsberøvelse (tilbageholdelse) i op til 14 dage i starten af anbringelsen. Hertil kommer, at børn, der er anbragt på en døgninstitution eller et opholdssted, under alle omstændigheder er svagt stillet, selv om der kan være gradforskelle mellem tvangsanbragte og frivilligt anbragte, og selv om barnets alder og egen indstilling til anbringelsen også kan have betydning.

Med hensyn til *socialektoren for voksne* hører forsorghjem og kvindekrisecentre efter Straffelovrådets opfattelse ikke til bestemmelsens kerneområde. Selv om der er tale om svagt stillede persongrupper, fordi de er hjemløse eller har måttet forlade deres hjem på grund af vold eller trusler, er deres ophold på forsorghjemmet eller kvindekrisecenteret som sådan alligevel karakteriseret ved en betydelig større grad af frivillighed, end når det gælder fængsler, psykiatriske afdelinger og døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge. Endvidere er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for at behandle boformer møntet på midlertidigt ophold anderledes end boformer møntet på længerevarende ophold i relation til den strafferetlige beskyttelse mod seksuel udnyttelse fra en ansats side.

Med hensyn til botilbud, som har karakter af en døgninstitution og er rettet mod personer med vidtgående psykiske handicap, anfører Straffelovrådet, at man på socialområdet principielt ikke længere betegner botilbuddene som institutioner, men som borgerens egen bolig. Der kan imidlertid fortsat oprettes og drives botilbud af institutionslignende karakter i den forstand, at der ud over de enkelte beboeres egne boliger også er fællesarealer og tilknyttet personale. Arten og omfanget af hjælp visiteres i dag særskilt med hjemmel i de samme bestemmelser, som gælder for personer, der *ikke* er optaget i et botilbud. Endvidere er der ikke længere bestemmelser om boformer til specifikke målgrupper, og den skarpe målgruppeopdeling på de enkelte botilbud er i et vist omfang ved at blive udvisket.

Efter Straffelovrådets opfattelse hører særligt sikrede afdelinger for personer med vidtgående psykiske handicap, hvoraf der så vidt ses for tiden kun findes én på landsplan, Kofoedsminde på Lolland, til kerneområdet for strafbestemmelsen om institutionsanbragte. Her er beboerne generelt frihedsberøvede i henhold til dom (foranstaltningsdom for strafbart forhold) eller retskendelse (varetægtsfængsling i surrogat).

Uden for dette sikre kerneområde er det imidlertid vanskeligt ud fra kendetegn for institutionen at udskille de institutioner, hvor der generelt kan foreligge et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold mellem ansatte og beboere, at der bør gælde et generelt strafsanktioneret forbud mod seksuelle forhold mellem ansatte og beboere. Der vil ganske vist generelt kunne være tale om personer, der er

svagt stillede, men der er en meget glidende overgang i graden af afhængighed. Hertil kommer, at der i dag – dvs. efter afskaffelsen af de store åndssvageanstalter – næppe er nogen systematisk forskel i graden af afhængighed og beskyttelsesbehov ud fra, om beboeren er optaget i botilbuddet på grund af vidtgående psykiske handicap eller af andre årsager. Det kan således anføres, at der uanset typen af funktionsnedsættelse, sindslidelse og/eller særlige sociale problemer er tale om personer, som er i et afhængighedsforhold til botilbuddets personale. Der kan også argumenteres for, at afhængighedsforholdet og dermed beskyttelseshensynet er lige så stærkt for en person, der f.eks. bor i sit eget private hjem og får massiv støtte på grund af omfattende funktionsnedsættelse.

Det er som nævnt Straffelovrådets opfattelse, at straffebestemmelsen om institutionsanbragte bør begrænses til et kerneområde. Efter rådets opfattelse ville det være for vidtgående at udvide bestemmelsen til også at omfatte private hjem eller botilbud, der ikke har karakter af døgninstitutioner. En sådan udvidelse, som ville indebære, at bestemmelsen kom til at omfatte andet end institutioner, ville også give bestemmelsen en helt anden karakter. Straffelovrådet kan heller ikke anbefale at udvide bestemmelsen til også at omfatte plejeboliger mv., der har karakter af døgninstitutioner. Rådet lægger i den forbindelse også vægt på, at plejeboliger (tidligere betegnet plejehjem og endnu tidligere betegnet alderdomshjem) har eksisteret i hele perioden fra før vedtagelsen af straffeloven i 1930 frem til i dag uden nogensinde at have været omfattet af straffebestemmelsen om institutionsanbragte, og uden at det ses at have givet anledning til problemer i praksis, at sådanne institutioner ikke er omfattet af bestemmelsen. Med hensyn til rådets overvejelser om groft misbrug af plejemæssig afhængighed henvises til afsnit 3.1.6 nedenfor.

Med hensyn til *andre sektorer* bør bestemmelsen efter Straffelovrådets opfattelse af principielle grunde udvides til også at omfatte personer, der som *frihedsberøvede* er i *politiets varetægt*. Selv om sandsynligheden for et frivilligt seksuelt forhold (eller for et skjult misbrug) mellem en ansat i politiet og en frihedsberøvet i politiets varetægt er ringe, er der principielt tale om, at der generelt kan være et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold på linje med de øvrige tilfælde, der er omfattet af straffelovens § 219.

3.1.6. Groft misbrug af afhængighed

Straffelovrådets overvejelser om groft misbrug af afhængighed fremgår af *kapitel 11*.

Straffelovrådet har overvejet, om strafbestemmelsen om groft misbrug af arbejdsmæssig eller økonomisk afhængighed bør ophæves som overflødig. Efter Straffelovrådets opfattelse er der imidlertid strafværdige forhold, som er omfattet af bestemmelsen, og rådet finder endvidere, at der, uanset at bestemmelsen overlader domstolene et vidt skøn, er fordele forbundet med en særskilt udtrykkelig kriminalisering af groft misbrug af arbejdsmæssig eller økonomisk afhængighed (frem for at sådanne forhold i givet fald efter omstændighederne skulle straffes som blufærdighedskrænkelser).

Straffelovrådet har omvendt overvejet, om bestemmelsen bør udvides til at omfatte groft misbrug af andre former for afhængighed end arbejdsmæssig eller økonomisk afhængighed.

Straffelovrådet finder, at ”misbrug” af – ikke en bestående arbejdsmæssig eller økonomisk afhængighed, men af – at gerningsmanden har (eller påstår at have) mulighed for at skaffe forurettede et eftertragtet hverv (f.eks. en filmrolle eller et modeljob), konkret kan indebære en grov udnyttelse af situationen, men kan være særdeles vanskelige at adskille fra situationer, hvor en person med fuldt overlæg indvilliger i at have samleje med en anden, stærkere positioneret person for at opnå et gode. Straffelovrådet er således betænkelig ved at foreslå en nykriminalisering af sådanne handlinger.

Straffelovrådet finder endvidere, at en udvidelse til at omfatte andre former for afhængighed end tjenstlig eller økonomisk afhængighed vil være principielt vidtgående og desuden kunne gøre bestemmelsen for upræcis.

Den udvikling, der har fundet sted inden for socialsektoren for voksne, indebærer imidlertid en forskydning fra, at svagt stillede personer bor på institutioner, over mod, at sådanne personer bor i egne boliger eksempelvis i mindre bofællesskaber. Udviklingen indebærer bl.a., at færre voksne med vidtgående handicap er

optaget i en institution, der er omfattet af straffelovens absolutte forbud mod seksuelle forhold mellem ansatte og beboere.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at udvide bestemmelsen om groft misbrug af afhængighed til også at omfatte groft misbrug af plejemæssig afhængighed. Dette vil omfatte personer, der modtager (omfattende) plejemæssig bistand i eget hjem eller på en behandlingsinstitution eller et botilbud mv., hvis der foreligger et stærkt afhængighedsforhold mellem plejepersonalet og den pågældende og denne afhængighed er blevet groft misbrugt.

Det er endvidere Straffelovrådets flertals opfattelse, at bestemmelsen bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab. Der henvises herom nærmere til afsnit 3.1.4 ovenfor om det tilsvarende spørgsmål i forhold til strafbestemmelsen om udnyttelse af forurettedes tilstand.

Straffelovrådet foreslår at forhøje den skærpede strafferamme i bestemmelsen fra fængsel indtil 3 år til fængsel indtil 4 år, idet bestemmelserne om tvang, udnyttelse, misbrug mv. i straffelovens §§ 217-220 efter rådets opfattelse angår forhold, der overordnet set har en sådan sammenlignelig grovhed, at det taler for at anvende samme strafferamme i disse bestemmelser. Samtidig foreslås aldersgrænsen i den skærpede strafferamme sænket fra 21 år til 18 år, som i dag er myndighedsalderen.

3.1.7. Svig og pression

Straffelovrådets overvejelser om at skaffe sig samleje ved svig eller ved pression, der ikke har karakter af ulovlig tvang eller groft misbrug af afhængighed, fremgår af *kapitel 12*.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at strafbestemmelsen om tilsnigelse af samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt, bør ophæves. Efter Straffelovrådets opfattelse er der således ud fra et nutidigt syn på ægteskabet ikke grundlag for at tillægge det afgørende betydning ved kriminaliseringen af et seksuelt overgreb, om det seksuelle forhold er eller anses som ægteskabeligt.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der derimod ikke grundlag for at ophæve strafbestemmelsen om tilsnigelse af samleje med en person, der forveksler gerningsmanden med en anden. Selv om retspraksis om bestemmelsen er sparsom, opfylder bestemmelsen efter Straffelovrådets opfattelse et behov for at kriminalisere overgreb af alvorlig og strafværdig karakter.

I lyset af det svenske forslag om en *opsamlende samtykkebaseret bestemmelse* har Straffelovrådet overvejet, om der er grundlag for at foreslå at indføre en sådan bestemmelse i Danmark.

Straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser fungerer i dag bl.a. som en opsamlingsbestemmelse, der omfatter samleje uden (gyldigt) samtykke, der ikke er omfattet af nogen anden bestemmelse, men Straffelovrådets forslag om, at opnåelse af et seksuelt forhold ved overrumpling fremover skal være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2 (jf. afsnit 3.1.4 ovenfor), indebærer bl.a., at alle i praksis forekommende tilfælde af seksuelt forhold, som gerningsmanden gennemfører uden forurettedes (gyldige) samtykke, fremover vil være omfattet af straffelovens §§ 216-223 a. Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at foreslå en ny særskilt samtykkebaseret opsamlende bestemmelse vedrørende samleje og anden kønslig omgængelse end samleje.

3.1.8. Børn under 15 år

Straffelovrådets overvejelser om seksuelt forhold til børn under 15 år fremgår af *kapitel 13*.

Med hensyn til *strafniveauet* understreger Straffelovrådet, at der er en meget stor variation i grovheden af overtrædelser af forbuddet mod seksuelt forhold til barn under 15 år, og at denne store variation i praksis omfatter et meget stort antal sager. Seksuelt forhold til barn under 15 år adskiller sig på dette punkt afgørende fra voldtægt. Selv om der også forekommer betydelig variation i grovheden af voldtægt, er voldtægt generelt en meget grov forbrydelse, og det forekommer derfor kun undtagelsesvis, at voldtægt straffes med straffe i den lave ende af strafferammen, endsige med en så lav straf, som er helt sædvanligt forekommende i sager om seksuelt forhold til barn under 15 år.

Straffelovrådet bemærker i tilknytning hertil, at vurderingen af, om det eksisterende strafniveau for seksuelt forhold til barn under 15 år er passende, ikke med mening kan foretages alene ud fra oplysninger om den *gennemsnitlige* idømte straf uden at inddrage oplysninger om den forholdsmæssige fordeling af sager af forskellig grovhed.

Opnåelse af et seksuelt forhold til et barn under 15 år ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed udgør sammen med voldtægt de groveste seksualforbrydelser. Strafniveauet for sådanne forhold er i overensstemmelse hermed generelt markant højere end strafniveauet for andre seksualforbrydelser.

Opnåelse af et seksuelt forhold til et barn under 15 år ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed adskiller sig i praksis fra voldtægt ved, at der relativt hyppigere forekommer sager, hvor kriminaliteten består i gentagne seksuelle forhold gennem en længere periode. Dette vil i givet fald udgøre væsentlige skærpende omstændigheder, og det samme gælder, hvis der har bestået et særligt afhængighedsforhold mellem barnet og gerningsmanden, herunder i tilfælde af seksuelt misbrug inden for familien. I sager om sådanne meget grove overtrædelser idømmes derfor generelt også meget lange straffe, og strafniveauet i sådanne sager kan jævnligt også være højere end strafniveauet i selv grove voldtægtssager.

Det er på denne baggrund Straffelovrådets vurdering, at det eksisterende strafniveau for forskellige typer af sager vedrørende seksuelt forhold til barn under 15 år på rimelig måde afspejler den relative grovhed af de forskellige typer af sager. Dette gælder også i relation til de groveste sager med meget langvarigt misbrug af egne børn, plejebørn eller stedbørn.

Med hensyn til *behandling* af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, har Straffelovrådet overvejet de strafferetlige aspekter af dette spørgsmål. Rådet har således ikke nærmere overvejet det faglige indhold af de eksisterende behandlingstilbud til personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn.

Fastsættelse af behandlingsvilkår sker i givet fald i medfør af straffelovens generelle regler om betingede domme henholdsvis prøveløsladelse. De gældende regler har en sådan rummelighed, at de også giver mulighed for i givet fald at ind-

passe eventuelle nye behandlingsformer og behandlingsmuligheder som led i betingede domme henholdsvis prøveløsladelser. Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at overveje at foreslå ændringer af reglerne om betingede domme eller af reglerne om prøveløsladelse.

Straffelovrådet er opmærksom på, at det i den politiske debat har været foreslået, at en person, der dømmes for seksuelt misbrug af børn, skal kunne idømmes en ”tillægsstraf”, der træder i kraft, hvis den dømte ”afbryder et behandlingsforløb eller helt nægter at modtage behandling”. Efter Straffelovrådets opfattelse ville en sådan ordning imidlertid reelt være en unødvendigt kompliceret måde at opnå præcis samme resultat som efter de gældende regler.

Efter Straffelovrådets opfattelse kan gennemtvungelse ved umiddelbar tvang af behandling af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, med de behandlingsformer, som kendes i dag, ikke lade sig gøre i praksis. Tvangen ligger derimod i, at den del af en udmålt fængselsstraf, som faktisk skal afsones, i givet fald forøges, hvis domfældte nægter at modtage behandling.

Med hensyn til *prøveløsladelse* anfører Straffelovrådet yderligere, at det grundlæggende formål med prøveløsladelse er at lette den dømtes overgang til en kriminalitetsfri tilværelse. Prøveløsladelsen bygger dermed på den tanke, at en del af den idømte straf kan gøre større nytte ved at henstå betinget i en prøvetid end ved at blive fuldbyrdet straks sammen med den øvrige straf.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der ikke grundlag for at overveje at fastsætte særlige regler om prøveløsladelse for personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, endsige for at afskaffe muligheden for prøveløsladelse af sådanne domfældte.

De gældende regler om prøveløsladelse er efter Straffelovrådets opfattelse tilstrækkeligt rummelige til, at der er mulighed for at træffe hensigtsmæssige afgørelser med hensyn til prøveløsladelse eller unkladelse af prøveløsladelse og i givet fald tidspunktet for prøveløsladelse og vilkårene herfor også for så vidt angår personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at de muligheder, som de gældende regler giver for at prøveløslade personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, ikke alene ikke har negative virkninger, men tværtimod må antages at bidrage positivt til at begrænse risikoen for tilbagefald til ny seksualkriminalitet.

Straffelovrådet har også overvejet, om de gældende regler om *forvaring* er tilstrækkelige i forhold til personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn.

Forvaring er i sagens natur en meget indgribende og for domfældte meget belastende foranstaltning, og der er derfor – og bør efter Straffelovrådets opfattelse fortsat være – snævre betingelser for at idømme en sådan foranstaltning.

Betingelserne for anvendelse af forvaring blev senest revideret i 1997, hvor der skete en mindre udvidelse af adgangen til at idømme forvaring for alvorlige seksualforbrydelser. Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå yderligere lempelser af betingelserne for at idømme forvaring. Rådet finder således, at de gældende regler er udtryk for en passende afvejning af hensynet til at beskytte børn mod dømte, farlige kriminelle og hensynet til, at der bør være proportionalitet mellem sanktionen og risikoen for ny ligeartet kriminalitet.

Straffelovrådet bemærker herved også, at tilbagefald til ny kriminalitet (recidiv) for seksualforbrydere er lavere end for næsten alle andre kriminelle.

Straffelovrådet har overvejet, om der er grundlag for at hæve eller sænke den *seksuelle lavalder*.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det spørgsmål, der stiller sig vedrørende den seksuelle lavalder, om den seksuelle lavalder skal nedsættes til 14 år eller forblive 15 år. Efter Straffelovrådets opfattelse er der således intet grundlag for at forhøje den seksuelle lavalder f.eks. til 16 år, og der er heller intet grundlag for en nedsættelse til en lavere alder end 14 år.

Den seksuelle lavalder er udtryk for, at personer over denne alder – i dag børn fra og med det fyldte 15. år – som et klart udgangspunkt gyldigt kan give samtykke til enhver form for seksuelt forhold. Det gælder ikke med hensyn til seksuelle forhold til forældre, biologiske søskende, undervisere mv., og det gælder heller

ikke med hensyn til seksuelle forhold mod betaling mv. I disse henseender er aldersgrænsen 18 år (bortset fra seksuelle forhold til biologiske forældre og søskende, hvor der ikke gælder nogen øvre aldersgrænse).

Med disse undtagelser er der imidlertid principielt ikke nogen grænser for, hvor avancerede seksuelle forhold en 15-årig gyldigt kan give samtykke til. Det gælder med hensyn til aldersforskellen mellem parterne, antallet af personer, som deltager i det seksuelle forhold, om de pågældende kender hinanden i forvejen, og hvordan de i givet fald har lært hinanden at kende, og med hensyn til de midler og fremgangsmåder, som i øvrigt anvendes. Hvad der er lovligt at foretage sig i seksuel henseende med en voksen over 18 år, er det principielt også lovligt at foretage sig med en 15-årig. Den eneste yderligere undtagelse (ud over de allerede nævnte) er tilfælde, der betegnes som ”groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed”, som er og bør være en snæver undtagelsesbestemmelse.

Straffelovrådet finder, at det navnlig på denne baggrund vil kunne være betænkeligt at nedsætte den seksuelle lavalder til 14 år, idet konsekvensen heraf ville være, at det fremover – med de nævnte undtagelser – ville blive lovligt for hvem som helst at have enhver form for seksuelt forhold til en 14-årig.

I det omfang det anses som uhensigtsmæssigt, at forbuddet mod seksuelt forhold til barn under 15 år også rammer adfærd, som i dag forekommer og accepteres blandt børn og unge i så vidt omfang, som det er tilfældet, bør uhensigtsmæssighederne således efter Straffelovrådets opfattelse søges imødegået på anden måde end ved at sænke til seksuelle lavalder.

Formålet med forbuddet mod seksuelt forhold til et barn under 15 år er at beskytte børn mod uønskede eller skadelige seksuelle forhold. Forbuddet rammer imidlertid på grund af sin absolutte karakter også eventuelle af barnet ønskede seksuelle forhold, der heller ikke fra et samfundsmæssigt synspunkt kan anses som skadelige for barnet.

Straffelovrådet finder imidlertid, at der ikke er behov for en regel om straffrihed eller mulighed for strafborthold for seksuelle forhold til børn under 15 år, hvor parterne har været omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling.

Straffelovrådet lægger i den forbindelse for det første vægt på, at den kriminelle lavalder er 15 år, hvilket indebærer, at alle seksuelle forhold mellem to børn, som begge er under 15 år, er straffri for børnene, allerede fordi de er under den kriminelle lavalder.

Straffelovrådet lægger dernæst vægt på, at anklagemyndigheden gennem en meget lang årrække har fulgt den praksis at meddele tiltalefrafald uden vilkår i visse sager om en ung persons fuldt frivillige seksuelle forhold til en 12-14-årig. Et tiltalefrafald uden vilkår er den mildest tænkelige sanktion, og et tiltalefrafald uden vilkår fremgår ikke af straffeattester, heller ikke børneattester.

Straffelovrådet finder imidlertid, at det vil være hensigtsmæssigt at give denne lempelige sanktionspraksis en støtte i form af en bekendtgørelse udstedt i medfør af retsplejelovens regler om tiltalefrafald. Efter Straffelovrådets opfattelse er anklagemyndighedens praksis med hensyn til tiltalefrafald på dette område således af så væsentlig betydning for borgerne, at oplysninger om denne praksis bør gøres offentligt tilgængelig på en mere sammenfattende og dækkende måde, end det sker i dag.

Straffelovrådet tilføjer, at en bekendtgørelse udstedt i medfør af retsplejelovens regler om tiltalefrafald vil give mulighed for, at domstolene i sager, hvor der rejses tiltale, efter den almindelige regel i straffelovens § 83 om strafnedsættelse og strafbortfald under tilsvarende formildende omstændigheder som angivet i bekendtgørelsen vedrørende tiltalefrafald afgør sagen med et strafbortfald.

3.1.9. Incest, stedbørn, plejebørn mv.

Straffelovrådets overvejelser om incest og om seksuelt forhold til stedbørn, plejebørn mv. fremgår af *kapitel 25* henholdsvis *kapitel 14*.

Straffelovrådet anfører, at kriminaliseringen af seksuelle forhold mellem forældre og deres biologiske børn, adoptivbørn, stedbørn eller plejebørn mv. under 18 år utvivlsomt bør opretholdes.

Straffelovrådet har overvejet spørgsmålet om kriminalisering af seksuelle forhold mellem forældre og deres voksne børn over 18 år.

Straffelovrådet anfører, at risikoen for graviditet og fødsel og for, at barnet i givet fald ville lide af en arvelig sygdom, må antages at være ringe, og risikoen angår kun samleje og ikke andet seksuelt forhold end samleje, endsige homoseksuelle forhold.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der imidlertid generelt et sådant særligt afhængighedsforhold mellem forældre og deres børn, herunder voksne børn, at et absolut forbud mod seksuelle forhold mellem forældre og også deres voksne børn kan begrundes i hensynet til at beskytte børnene mod misbrug, herunder et eventuelt skjult misbrug.

Straffelovrådet finder på denne baggrund, at det gældende absolutte forbud mod alle heteroseksuelle og homoseksuelle forhold til biologiske slægtninge i nedstigende linje bør videreføres.

Straffelovrådet finder endvidere, at udviklingen på adoptionsområdet gør, at adoptionsforhold bør sidestilles med biologisk slægtskab, når det gælder forbuddet mod seksuelt forhold til slægtninge i nedstigende linje.

Straffelovrådets forslag indebærer navnlig en nykriminalisering af seksuelle forhold mellem adoptivforældre og deres adoptivbørn over 18 år, mellem forældre og deres biologiske børns adoptivbørn over 15 år samt mellem adoptivforældre og deres adoptivbørns biologiske børn eller adoptivbørn over 15 år.

Straffelovrådet finder derimod, at forholdet mellem stedforældre og deres stedbørn eller mellem plejeforældre og deres plejebørn ikke kan sidestilles med forholdet mellem biologiske forældre og deres børn eller mellem adoptivforældre og deres børn. Ved en adoption påtager adoptanten eller adoptanterne sig ikke alene ansvaret for, men også slægtskabet til adoptivbarnet, og adoption adskiller sig dermed afgørende fra at påtage sig ansvaret som stedforælder eller plejeforælder til et barn.

Med hensyn til seksuelle forhold mellem *søskende* er de væsentligste spørgsmål, om der bør opretholdes en kriminalisering af forhold mellem søskende over 15

år, og om der i givet fald endvidere bør opretholdes en kriminalisering også af forhold, hvor begge parter er over 18 år.

Efter Straffelovrådets opfattelse adskiller forholdet mellem søskende sig på afgørende måde fra forholdet mellem forældre og børn. Når bortset fra deciderede opdragelsessituationer, som er omfattet af den særlige strafbestemmelse herom, er forhold mellem søskende, der begge er fyldt 15 år, således generelt ikke karakteriseret ved et sådant stærkt asymmetrisk afhængighedsforhold, som generelt findes mellem forældre og børn. Søskende, som begge er fyldt 15 år, vil ofte have et nært forhold og dermed kunne siges at være afhængige af hinanden, men der vil i givet fald generelt være tale om et betydeligt mere ligestillet forhold end mellem forældre og børn.

Straffelovrådet finder, at det på denne baggrund kunne overvejes enten helt at ophæve forbuddet mod seksuelt forhold til en bror eller søster over 15 år, eller alternativt at indskrænke forbuddets rækkevidde. En sådan indskrænkning kunne f.eks. bestå i en begrænsning til forhold mellem helsøskende og/eller til en begrænsning til heteroseksuelle forhold. Begge disse begrænsninger findes i Sverige.

Straffelovrådet har imidlertid ikke fundet grundlag for at fremsætte et forslag om ændring af det gældende absolutte forbud mod alle heteroseksuelle og heteroseksuelle forhold mellem såvel helsøskende som halvsøskende.

Straffelovrådet lægger i den forbindelse navnlig vægt på, at incestforbuddet vedrørende forhold mellem biologiske søskende efter det anførte i dag i givet fald navnlig må begrundes i principielle moralske forestillinger snarere end beskyttelseshensyn eller lignende.

Straffelovrådet udtaler samtidig, at såfremt det eksisterende incestforbud mellem søskende opretholdes, bør det efter rådets opfattelse ikke udvides yderligere. Efter Straffelovrådets opfattelse ville det således være betænkeligt generelt at kriminalisere seksuelle forhold mellem adoptivsøskende, stedsøskende eller plejesøskende, der er fyldt 15 år.

Straffelovrådet har i lyset af den ringe praktiske betydning af strafbestemmelsen om ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed at skaffe sig seksuelt forhold til en person under 18 år overvejet, om bestemmelsen kan ophæves – også henset til, at bestemmelsen er af udpræget skønmæssig karakter.

Straffelovrådet finder imidlertid, at retspraksis – herunder nyere retspraksis – viser, at der kan forekomme forhold begået over for 15-17-årige børn af væsentligt ældre gerningsmænd, der er udtryk for et så groft misbrug af gerningsmandens overlegenhed i alder og erfaring, at de bør imødegås ved straf, selv om forholdet ikke kan henføres under straffelovens bestemmelser om voldtægt og udnyttelse i øvrigt.

Straffelovrådet finder det endvidere mest hensigtsmæssigt at bevare en særskilt bestemmelse med en fast 18-års aldersgrænse for sådanne tilfælde af groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed.

3.1.10. Pornomodeller under 18 år

Straffelovrådets overvejelser om optagelse af pornografiske fotografier eller film af personer under 18 år med forsæt til udbredelse og om forestillinger med pornografisk optræden med deltagelse af personer under 18 år fremgår af *kapitel 20*.

Straffelovrådet anfører, at kriminaliseringen i bestemmelserne om disse spørgsmål bygger på EU-retlige og internationale forpligtelser. Bestemmelserne anvendes sjældent i praksis, og Straffelovrådet er ikke bekendt med, at bestemmelsernes udformning skulle have givet anledning til problemer.

Straffelovrådet har på denne baggrund ikke fundet grundlag for at foreslå større ændringer af gerningsindholdet i bestemmelserne. Rådet foreslår dog at forenkle gerningsbeskrivelsen i bestemmelsen om forestillinger med pornografisk optræden.

Med hensyn til *strafferammerne* peger Straffelovrådet på, at EU-direktivets krav til strafferammen for at overvære en pornografisk optræden, hvori deltager et barn under 15 år, vil kunne opfyldes ved at forhøje den eksisterende strafferamme fra bøde eller fængsel indtil 1 år til bøde eller fængsel indtil 2 år eller ved at

indføre en skærpet strafferamme, hvorefter straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, hvis personen, som deltager i en forestilling med pornografisk optræden, har været under 15 år. Straffelovrådet har på denne baggrund i sit lovudkast medtaget forslag om en generel forhøjelse af strafmaksimum til fængsel indtil 2 år.

Straffelovrådet foreslår endvidere at forenkle strafferammerne for optagelse af pornografiske fotografier eller film af en person under 18 år med forsæt til udbredelse og for medvirken til, at en person under 18 år deltager i en forestilling med pornografisk optræden, således at de gældende normal- og sidestrafteammer slås sammen til én strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 år.

3.1.11. Forældelse

Straffelovrådets overvejelser om forældelse af strafansvaret for seksuelt misbrug af børn fremgår af *kapitel 26*.

Straffelovrådet anfører, at grove tilfælde af seksuelt misbrug af børn hører til nogle af de alleralvorligste overtrædelser af straffelovens regler om seksualforbrydelser. Endvidere er det karakteristisk for seksuelt misbrug af børn, at der som oftest ikke er andre direkte vidner til det seksuelle forhold end offeret selv, og at et barn, der er offer for seksuelt misbrug kan have svært ved at fortælle andre om det seksuelle misbrug. Navnlig hvor gerningsmanden er en af barnets nærtstående, kan disse forhold føre til, at et seksuelt misbrug af et barn først kommer til myndighedernes kundskab, efter at barnet er blevet voksent.

På denne baggrund blev der allerede for mere end 10 år siden indført væsentlige særregler om forældelsen i sager om seksualforbrydelser mod børn, som medfører en senere forældelse, end de EU-retlige og internationale regler stiller krav om, og er mere vidtgående end de tilsvarende norske regler.

Det er Straffelovrådets vurdering, at de gældende regler giver meget vide muligheder for at drage gerningsmænd til ansvar for selv meget gamle overtrædelser af reglerne om seksuelt forhold til børn. Eksempelvis forældes seksuelt misbrug af et barn under 12 år først, når barnet fylder 33 år. Forældelsesfristen i sådanne tilfælde er således altid *mindst* 21 år og kan være helt op til over 30 år, hvis der er tale om seksuelt misbrug af et barn under 3 år.

Det er endvidere Straffelovrådets vurdering, at der ikke er noget stort reelt behov for en yderligere forlængelse af forældelsesfristerne i sager om seksuelt misbrug af børn.

En ophævelse eller yderligere forlængelse af de gældende forældelsesfrister i sager om seksuelt misbrug af børn ville åbne mulighed for at føre straffesager om endnu ældre forhold. Jo ældre forhold der er tale om, jo større er risikoen for materielt urigtige afgørelser. Dette gælder særligt, hvis der ikke er andre væsentlige beviser end forurettedes forklaring, og det er som nævnt ofte situationen i sager om seksuelt misbrug af børn, hvis misbruget er foregået for år tilbage. Selv om bevisbyrden påhviler anklagemyndigheden, kan det også forekomme, at tiltalte uden forældelsesregler ville gå glip af muligheden for at føre modbeviser, eksempelvis i form af vidner, som støtter tiltaltes gengivelse af et hændelsesforløb, eller som bestyrker tiltaltes alibi.

Hertil kommer, at forældelsesfristerne ikke kun har til formål at afskære straffesager om gamle forhold, som det på grund af den hengåede tid kan være vanskeligt nu at bevise. Det gælder således generelt, at straffens nyttevirkninger i almindelighed taber i styrke, efterhånden som tiden går. Dette gælder både med hensyn til almenprævention, gengældelseshensyn og individualprævention. Over for den, der senere har holdt sig fri af kriminalitet, vil straf efter meget lang tids forløb eksempelvis kunne virke med en uforholdsmæssig hårdhed og savne individualpræventiv mening, ikke mindst hvis den pågældendes livsforhold har ændret sig i positiv retning.

Sammenfattende er der en række forhold, der taler for en senere forældelse i sager om seksuelt misbrug af børn end i sager om anden kriminalitet af tilsvarende grovhed. Der er som oftest ikke andre direkte vidner til det seksuelle forhold end offeret selv og i en række tilfælde heller ikke andre beviser eksempelvis i form af fysiske skader på barnet. Desuden kan barnet på grund af sin underlegenhed i forhold til og ofte også afhængighed af gerningsmanden have meget svært ved at fortælle andre om det seksuelle misbrug, før barnet er blevet voksent. Disse særlige hensyn afspejles i de gældende særregler om forældelse i sager om seksuelt misbrug af børn, hvorefter forældelsesfristen først regnes fra barnets fyldte 18. år. De gældende regler giver mulighed for at gøre strafansvar gældende mange år ef-

ter, at et seksuelt misbrug er begået. Der er som omtalt samtidig forhold, der taler imod en yderligere forlængelse af forældelsesfristerne, herunder navnlig at en yderligere forlængelse vil kunne medføre en forøget risiko for materielt urigtige afgørelser. En stillingtagen til, om de gældende regler om forældelse i sager om seksuelt misbrug af børn bør ændres, vil afhænge af en samlet afvejning af de beskrevne forhold. Straffelovrådet har på det foreliggende grundlag ikke fundet anledning til i sit lovudkast at medtage forslag om en generel udskydelse af forældelsen i sager om seksuelt misbrug af børn ud over, hvad der allerede gælder i dag.

Straffelovrådet foreslår imidlertid nogle mere begrænsede ændringer af de gældende regler om forældelse i sager om seksuelt misbrug af børn.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil det ikke være rimeligt, hvis en person, der har misbrugt et barn seksuelt, vil kunne opnå, at strafansvaret herfor forældes, hvis gerningsmanden på strafbar måde tvinger barnet til undlade at anmelde forholdet, før forældelsesfristen udløber, når barnet fylder 28 eller 33 år.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund som en ny supplerende regel, at hvis gerningsmanden på strafbar måde har tvunget barnet til efter sit fyldte 18. år at undlade at anmelde et seksuelt misbrug, begynder forældelsesfristen for det seksuelle misbrug tidligt at løbe på det tidspunkt, hvor tvangen ophører.

Straffelovens § 221 om tilsnigelse af samleje ved udnyttelse af, at forurettede forveksler gerningsmanden med en anden, er ikke omfattet af den gældende regel om udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt til forurettedes fyldte 18. år. Straffelovens § 221 anvendes sjældent i praksis, og spørgsmålet om forældelsesfristens begyndelsestidspunkt ved overtrædelse af denne bestemmelse har bl.a. derfor ringe betydning. Spørgsmålet har endvidere kun reel betydning for så vidt angår forhold til 15-17-årige børn, idet der ved seksuelt forhold til børn under 15 år i forvejen sker udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt på grund af den samtidige overtrædelse af det generelle forbud mod seksuelt forhold til barn under 15 år.

Straffelovrådet finder imidlertid, at straffelovens § 221 fremover bør være omfattet af reglen om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse til forurettedes fyldte 18. år.

Straffelovens § 230 om optagelse af pornografiske fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at udbrede materialet er ikke medtaget i den gældende regel om udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt til forurettedes fyldte 18. år. Straffelovens § 235 a, stk. 1, om medvirken til, at en person under 18 år deltager i en pornografisk forestilling, er derimod medtaget i den gældende regel om udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt til forurettedes fyldte 18. år.

Straffelovrådet foreslår, at reglen om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse til forurettedes fyldte 18. år udvides til også at omfatte overtrædelser af straffelovens § 230. Rådet bemærker herved bl.a., at EU-direktivet fra 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi (som ikke gælder for Danmark) kræver, at forældelse af strafansvaret for de handlinger, der er omfattet af straffelovens § 230, tidligst indtræder en passende tid, efter at forurettede er fyldt 18 år.

Straffelovrådet finder derimod ikke grundlag for at foreslå at udvide reglen om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse til forurettedes fyldte 18. år til også at omfatte overværelse som tilskuer af en pornografisk forestilling, hvori deltager et barn under 18 år, jf. straffelovens § 235 a, stk. 2.

Den eksisterende regel om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse til forurettedes fyldte 18. år omfatter ikke blufærdighedskrænkelser.

Efter Straffelovrådets opfattelse er dette som udgangspunkt en hensigtsmæssig retstilstand, og det ville efter rådets opfattelse være for vidtgående generelt at lade blufærdighedskrænkelser af børn under 18 år være omfattet af reglen om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse til forurettedes fyldte 18. år.

EU-direktivet fra 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi (som ikke gælder for Danmark) kræver imidlertid, at forældelse af strafansvaret for at lade et barn under den seksuelle lavalder over-

være seksuelle aktiviteter tidligst indtræder en passende tid, efter at forurettede er fyldt 18 år.

Efter Straffelovrådets opfattelse taler det for at udskyde forældelsesfristens begyndelse for blufærdighedskrænkelse begået over for børn under den seksuelle lavalder.

Straffelovrådet har overvejet, om en udskydelse af forældelsesfristens begyndelse i øvrigt (dvs. ud over begrænsningen efter forurettedes alder) på en hensigtsmæssig måde ville kunne begrænses til en delmængde af den mangfoldighed af meget forskelligartede handlinger, som forbrydelsen blufærdighedskrænkelse dækker over.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil det imidlertid være vanskeligt at begrunde en afgrænsning af visse former for blufærdighedskrænkelse, hvor der i givet fald bør gælde en regel om udskydelse af forældelsesfristens begyndelse.

Straffelovrådet har på denne baggrund i sit lovudkast medtaget forslag om at udskyde begyndelsestidspunktet for forældelse af blufærdighedskrænkelse over for et barn under 15 år indtil forurettedes fyldte 18. år.

3.1.12. Uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand eller alder

Straffelovrådets overvejelser om strafansvar for uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand eller alder fremgår af *kapitel 17*.

Straffelovrådet anfører indledningsvis, at det efter rådets opfattelse er velbegrun- det, at straf for seksualkriminalitet som udgangspunkt forudsætter forsæt, herunder med hensyn til, at et seksuelt forhold i givet fald er ufrivilligt. Med hensyn til spørgsmålet om en eventuel nykriminalisering af uagtsomhed i forhold til, om et seksuelt forhold er frivilligt – uagtsom voldtægt – henvises til afsnit 3.1.3 ovenfor.

I kapitel 17 behandler Straffelovrådet øvrige – og mindre vidtgående – spørgsmål om eventuelle ændringer af de gældende regler om straf for uagtsomhed med

hensyn til visse gerningselementer i nogle af straffelovens bestemmelser om seksualforbrydelser.

For så vidt angår kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes *tilstand* anfører Straffelovrådet, at selv om kriminaliseringen af uagtsomhed i denne henseende ikke spiller nogen rolle i praksis, har rådet dog ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at ophæve dette led i den gældende strafbestemmelse. Det vil efter rådets opfattelse i sjældne tilfælde kunne forekomme, at en person har opnået samleje ved (forsætlig) udnyttelse af en anden persons sindssygdom mv. uden forsæt med hensyn til forurettedes tilstand, men hvor der dog er udvist en sådan uagtsomhed i denne henseende, at forholdet bør kunne mødes med straf.

Forså vidt angår kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes *alder* finder Straffelovrådet, at kriminaliseringen af uagtsomhed i forhold til, om et barn er under den seksuelle lavalder på 15 år, bør opretholdes. Selv om bestemmelsen anvendes sjældent i praksis, kan der således tænkes tilfælde af samleje med en person under den seksuelle lavalder, hvor gerningsmanden ikke har haft forsæt med hensyn til forurettedes alder, men dog har udvist en sådan uagtsomhed i denne henseende, at forholdet bør kunne mødes med straf.

Straffelovrådet finder endvidere, at kriminaliseringen af uagtsomhed i forhold til, om en person er under 18 år, bør opretholdes for så vidt angår bestemmelser, som særligt tilsigter at beskytte personer under 18 år mod seksuelt misbrug eller udnyttelse. Det gælder bestemmelserne om seksuelt forhold til stedbarn, plejebarn mv. og om groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, om seksuelt forhold mod betaling eller løfte om betaling samt om optagelse af pornografiske fotografier eller film med henblik på udbredelse.

Efter Straffelovrådets opfattelse gør samme hensyn sig endvidere gældende i forhold til medvirken til, at en person under 18 år har seksuelt forhold til en kunde mod betaling eller løfte om betaling eller deltager i en forestilling med pornografisk optræden, og rådet foreslår derfor at udvide kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder til også at omfatte disse forbrydelser.

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at kriminalisere uagtsomhed med hensyn til aldersgrænser i andre bestemmelser i kapitlet om seksualforbrydelser.

Efter Straffelovrådets opfattelse taler noget for at fastsætte en selvstændig *strafferamme* for overtrædelse af strafbestemmelsen om uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand eller alder. I betragtning af bestemmelsens begrænsede anvendelse i praksis og i lyset af de straffe, der er idømt i nyere praksis, har rådet dog ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at ændre den gældende strafferamme om anvendelse af en ”forholdsmæssig mindre straf” end for forsættelige forhold.

3.1.13. Blufærdighedskrænkelse

Straffelovrådets overvejelser om blufærdighedskrænkelse fremgår af *kapitel 21*, mens *kapitel 22* angår salg af pornografi til børn.

Straffelovrådet anfører, at strafbestemmelsen om blufærdighedskrænkelse er karakteriseret ved, at den er en generel opsamlingsbestemmelse, som kan anvendes på seksuelle krænkelser af en vis grovere karakter, der ikke er omfattet af nogen anden bestemmelse.

Straffelovrådet foreslår som anført i afsnit 3.1.4 ovenfor, at opnåelse af et seksuelt forhold ved overrumpling, dvs. ved udnyttelse af, at forurettede befinder sig i en situation, hvor denne er ude af stand til at modsætte sig handlingen, fremover skal være omfattet af samme strafbestemmelse som at skaffe sig samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, hvor denne er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Straffelovrådet finder, at straffelovens bestemmelse om blufærdighedskrænkelse i øvrigt rammer de seksuelle krænkelser, som bør kunne straffes efter straffeloven. Bestemmelsens anvendelsesområde, som det fremgår af retspraksis, er således efter rådets opfattelse hverken for vidt eller for snævert.

Straffelovrådet har overvejet, om bestemmelsens formulering – hvis gerningsbeskrivelse er uændret siden straffeloven af 1866 – bør moderniseres. Rådet har i den forbindelse overvejet, om en mere detaljeret bestemmelse kunne være hen-

sigtsmæssig, eksempelvis således at hovedkategorier af blufærdighedskrænkelse – beføling, blottelse, beluring osv. – blev nævnt udtrykkeligt i bestemmelsen.

Straffelovrådet finder imidlertid, at der ikke er noget behov for en sådan mere detaljeret bestemmelse. Bestemmelsens afgrænsning har i praksis ikke givet anledning til problemer i forhold til længe kendte former for blufærdighedskrænkelse, og retspraksis har også kunnet håndtere nye former for blufærdighedskrænkelse, herunder krænkelse på internettet, på en hensigtsmæssig måde. Rådet foreslår derfor alene en sproglig modernisering samt en vis forenkling af bestemmelsen.

Med hensyn til *strafferammen* finder Straffelovrådet, at et strafmaksimum på fængsel indtil 2 år bedre vil markere, at blufærdighedskrænkelse generelt er en væsentligt mindre alvorlig forbrydelse end forhold omfattet af de strafbestemmelser (om udnyttelse mv.), hvor strafmaksimum efter Straffelovrådets forslag generelt vil være fængsel indtil 4 år.

I forhold til børn under 15 år supplerer straffelovens bestemmelse om blufærdighedskrænkelse imidlertid de mere alvorlige bestemmelser om seksuelt forhold til barn under 15 år, hvor strafmaksimum er henholdsvis 8 år og 12 år, hvilket kunne tale for et højere strafmaksimum end fængsel indtil 2 år for så vidt angår blufærdighedskrænkelse af børn under 15 år.

Efter en samlet vurdering foreslår Straffelovrådet på denne baggrund, at strafferammen for blufærdighedskrænkelse ændres til bøde eller fængsel indtil 2 år, dog 4 år, når forurettede er under 15 år.

Med hensyn til det gældende forbud mod *salg til personer under 16 år af utugtige billeder eller genstande* anfører Straffelovrådet, at bestemmelsen ikke anvendes i praksis og efter rådets opfattelse ikke længere er tidssvarende.

Straffelovrådet har på den baggrund overvejet, om bestemmelsen bør moderniseres, eller om den i stedet bør ophæves. Rådet kan imidlertid ikke pege på en anden udformning af bestemmelsen, som vil være mere hensigtsmæssig end den nuværende, og foreslår derfor, at bestemmelsen ophæves som betydningsløs i praksis.

3.1.14. Prostitution

Straffelovrådets overvejelser om prostitution fremgår af *kapitel 15 og 19*.

Med hensyn til *kriminalisering af prostituerede* er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke tvivl om, at det efter en nutidig opfattelse ikke bør komme på tale at straffe en prostitueret alene for det forhold, at den pågældende har seksuelle forhold mod betaling.

En eventuel kriminalisering af prostituerede kan således efter Straffelovrådets opfattelse i dag alene begrundes i ordensmæssige hensyn, herunder hensynet til virksomheder, hvis drift forstyrres af prostituerede, og naboer eller forbipasserende, som forulempes. Sådanne ordensmæssige hensyn er imidlertid ikke entydigt knyttet til prostituerede, idet også andre persongrupper eller enkeltindivider kan være til alvorlig gene for virksomheder, naboer eller forbipasserende. Meget taler på denne baggrund for ikke at fastsætte forbud eller forbudshjemler, som kun vedrører prostituerede, men i stedet også over for prostituerede i givet fald at anvende de generelle ordensregler, som gælder for alle, der udviser en nærmere bestemt generende adfærd.

Straffelovrådet kan således tilslutte sig den afkriminalisering af prostitution som sådan, der blev gennemført i 1999, og som i øvrigt ligger i tråd med den internationale tendens i det mindste i Europa.

I forlængelse heraf foreslår Straffelovrådet at ophæve den gældende bestemmelse i straffeloven om at opfordre eller indbyde til utugt eller stille usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse. Efter Straffelovrådets opfattelse imødekommes andres berettigede forventning om beskyttelse mod eventuel særligt pågående adfærd fra prostituerede i tilstrækkelig grad ved ordensbekendtgørelsens regler, og efter en nutidig opfattelse er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at kriminalisere den prostitueredes egen annoncering uanset formen.

Endvidere foreslår Straffelovrådet at ophæve bestemmelsen i restaurationsloven om, at politiet kan forbyde en prostitueret at opholde sig om gæst i en restaurant mv.

Med hensyn til *medvirken til andres prostitution* er det efter Straffelovrådets opfattelse åbenbart, at anvendelse af tvang, svig mv. over for en person med henblik på at udnytte den pågældende ved prostitution fortsat bør være strafbar, og Straffelovrådet foreslår ingen ændringer af de gældende strafbestemmelser om menneskehandel.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det endvidere åbenbart, at medvirken til, at en person under 18 år mod betaling eller løfte om betaling har seksuelt forhold til en kunde, ligeledes fortsat bør være strafbar.

Med henblik på at ramme medvirken til, at en person under 18 år deltager i prostitution, som ikke sker med henblik på udnyttelse af den pågældende (og derfor har karakter af menneskehandel), foreslår Straffelovrådet en ny samlet bestemmelse om straf for den, der medvirker til, at en person under 18 år mod betaling eller løfte om betaling har seksuelt forhold til en kunde. Bestemmelsen foreslås formuleret parallelt med strafbestemmelsen om forestillinger med pornografisk optræden med deltagelse af børn under 18 år.

Med hensyn til kriminalisering af medvirken til andres prostitution, hvor den prostituerede er fyldt 18 år, og hvor der ikke er tale om at anvende tvang, svig mv. med henblik på at udnytte den pågældende ved prostitution, er det efter Straffelovrådets opfattelse vigtigt at være opmærksom på, at der i givet fald er tale om at kriminalisere medvirken til en i øvrigt straffri virksomhed.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør en sådan kriminalisering af medvirken til andres frivillige prostitution i givet fald have til formål at beskytte de prostituerede mod udnyttelse. Det er derfor også vigtigt at være opmærksom på, at jo mere vidtgående en eventuel kriminalisering af medvirken til andres frivillige prostitution bliver, jo vanskeligere bliver det at arbejde som prostitueret.

Straffelovrådet har ud fra disse hensyn navnlig overvejet, hvordan prostitutionsvirksomhed bør kunne være organiseret, og i hvilket omfang og på hvilke vilkår andre bør kunne bistå med hjælpefunktioner i relation til prostitution (f.eks. lokaler, telefonbetjening, reception, annoncering mv.).

Straffelovrådet er kommet frem til, at prostitutionsvirksomhed ud over, at én prostitueret driver sin egen virksomhed, alene bør kunne være organiseret som et ligeværdigt fællesskab mellem flere prostituerede. Rådet finder, at der ved andre organiseringsformer er for stor risiko for udnyttelse af de prostituerede.

Straffelovrådet foreslår, at prostitutionsvirksomhed skal være strafbar, hvis der ikke er tale om et ligeværdigt fællesskab mellem de prostituerede, der er beskæftiget i virksomheden.

En sådan ny strafbestemmelse vil i vidt omfang videreføre den eksisterende strafbestemmelse om at holde bordel, men vil samtidig være neutral i forhold til, hvordan prostitutionsvirksomheden nærmere er organiseret. Bestemmelsen vil dermed finde anvendelse uden hensyn til, om der er tale om f.eks. bordelprostitution, barprostitution, escortprostitution eller gadeprostitution. For alle prostitutionsformer gælder, at der kan være en bagmand, som organiserer virksomheden, og det er denne bagmand, der rammes af den foreslåede nye strafbestemmelse.

Med Straffelovrådets forslag er det hensigten at justere grænsen mellem straffri og strafbar prostitutionsvirksomhed, så prostituerede får lidt større muligheder for at organisere sig i et økonomisk fællesskab, end straffeloven må antages at give mulighed for i dag. Det er således hensigten at give mulighed for, at flere prostituerede aftaler en rimelig fordeling af indtægter og udgifter i prostitutionsvirksomheden, også selv om det indebærer, at en eller flere prostitueredes indtægter får økonomisk betydning for en eller flere andre prostituerede i virksomheden.

Ved siden af den foreslåede nye strafbestemmelse om prostitutionsvirksomhed, hvor der ikke er tale om et ligeværdigt fællesskab mellem de prostituerede, der er beskæftiget i virksomheden, foreslår Straffelovrådet at opretholde den eksisterende kriminalisering af (i øvrigt) at udnytte en andens erhverv ved prostitution.

Straffelovrådet finder således, at mest taler for, at det også, selv om der hverken foreligger tvang, svig eller anden utilbørlig påvirkning, fortsat bør være strafbart at udnytte en andens erhvervsmæssige prostitution ved mere varigt at modtage en andel af den prostitueredes indtjening, uden at modtageren har et retligt eller naturligt krav herpå.

Dette indebærer navnlig, at den egentlige fortjeneste ved prostitutionen fortsat ikke lovligt hverken helt eller delvis kan tilfalde nogen anden end den eller de prostituerede selv. Udnyttelse vil også foreligge, hvis den prostituerede betaler en væsentlig højere pris for en ydelse end den pris, som andre skal betale, eller som i øvrigt kan anses for sædvanlig eller rimelig. Som eksempel kan nævnes udlejning af lokaler til overpris.

Straffelovrådet foreslår, at strafferammen for bestemmelsen om i øvrigt at udnytte en andens erhvervmæssige prostitution fastsættes til bøde eller fængsel indtil 2 år. Medtagelsen af bøde i normalstrafferammen i stedet for i en formildende sidestrafferamme som i den gældende bestemmelse er alene udtryk for en teknisk begrundet forenkling på linje med de tilsvarende ændringer, der i 2004 blev gennemført i alle andre bestemmelser i straffeloven med formildende sidestraffes rammer med bøde. Forslaget om at nedsætte strafmaksimum fra 3 år til 2 år i forhold til den gældende bestemmelse skal navnlig ses i lyset af, at de groveste udnyttelsestilfælde efter Straffelovrådets forslag vil være omfattet af den foreslåede nye strafbestemmelse om prostitutionsvirksomhed, hvor der foreslås en strafferamme på fængsel indtil 4 år.

Straffelovrådet foreslår, at der ved siden af de foreslåede strafbestemmelser om prostitutionsvirksomhed og udnyttelse i øvrigt af en andens erhverv ved prostitution ikke opretholdes en særskilt kriminalisering af mellemmandsvirksomhed.

Straffelovrådet foreslår dog at opretholde den særskilte kriminalisering af at udleje et værelse i hotel til erhvervmæssig prostitution. Bestemmelsen har betydning for udlejning til sædvanlig pris. Udlejning af værelser til prostitution til en uforholdsmæssig høj pris er omfattet af den strengere strafbestemmelse, som Straffelovrådet foreslår opretholdt, om udnyttelse af en andens erhverv ved prostitution.

Efter Straffelovrådets opfattelse er behovet for denne kriminalisering af udlejning af værelser til sædvanlig pris til erhvervmæssig prostitution ikke stort. Bestemmelsen er alene relevant ved udlejning til frivillig prostitution, som udlejeren af værelserne ikke har organiseret. Hvis udlejeren af værelserne har organiseret prostitutionen, omfattes forholdet af den foreslåede nye strafbestemmelse om prostitutionsvirksomhed.

En afkriminalisering vil imidlertid give mulighed for, at hotelvirksomhed særligt indrettes med henblik på systematisk udlejning (til sædvanlig pris i anden sammenhæng) af værelser til erhvervsmæssig prostitution. Straffelovrådet har på denne baggrund ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at ophæve den gældende strafbestemmelse.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, om der bør opretholdes en særskilt kriminalisering af at forlede nogen til prostitution uden forsæt til udnyttelse. For at være omfattet af den gældende bestemmelse herom skal gerningsmanden på den ene side "forlede" nogen, dvs. anvende falske foregivender eller lignende utilbørlig fremgangsmåde, og på den anden side må det ikke ske med henblik på, at gerningsmanden eller tredjemand opnår et økonomisk udbytte, idet der i så fald i praksis vil være tale om menneskehandel, som er en væsentligt alvorligere forbrydelse.

Bestemmelsen ville formentlig uden skade kunne ophæves som overflødig i praksis, men Straffelovrådet har dog ikke fundet tilstrækkelig grundlag for at stille forslag herom.

Straffelovrådet foreslår imidlertid, at strafferammen fastsættes som for udnyttelse i øvrigt af en andens erhvervsmæssige prostitution, dvs. til bøde eller fængsel indtil 2 år. Efter Straffelovrådets opfattelse afspejler denne strafferamme bedre end den gældende strafferamme på fængsel indtil 4 år forholdets strafværdighed i sammenligning med prostitutionsvirksomhed (hvor Straffelovrådet foreslår at anvende strafferammen på fængsel indtil 4 år) henholdsvis udnyttelse i øvrigt af en andens erhvervsmæssige prostitution.

Straffelovrådet anbefaler, at den gældende regel om strafforhøjelse i visse gentagelsessituationer ophæves. Rådet lægger herved navnlig vægt på, at de almindelige strafferammer, som rådet foreslår, er fuldt tilstrækkelige til, at der også i gentagelsestilfælde kan udmåles en passende straf.

Med hensyn til *købesex* er det efter Straffelovrådets opfattelse åbenbart, at forbuddet mod betaling af personer under 18 år for sex bør opretholdes. Dette følger i øvrigt også af Danmarks EU-retlige og internationale forpligtelser.

På denne baggrund er hovedspørgsmålet, om der bør indføres et generelt straf-sanktioneret forbud mod at betale også personer over 18 år for sex. Hvis der ikke indføres et sådant generelt forbud, kan det supplerende overvejes, om der bør indføres et forbud mod betaling for sex i visse situationer, f.eks. hvis den prostituerede er offer for menneskehandel, eller hvis den prostituerede er offer for rufferi eller alfonseri.

Et forbud mod betaling for sex vil være udtryk for, at en aktivitet, der i øvrigt er lovlig – sex mellem samtykkende voksne – bliver strafbar, hvis der ydes betaling. Dette vil i sig selv være usædvanligt, idet langt de fleste aktiviteter enten er strafbare som sådanne eller lovlige, hvad enten de udøves vederlagsfrit eller mod betaling. På denne baggrund er det Straffelovrådets umiddelbare opfattelse, at indførelse af et forbud mod købesex bør forudsætte, at tungtvejende grunde taler for et sådant forbud.

Sverige indførte i 1999 som det første land i verden et generelt forbud mod køb af sex, uden at salg af sex var kriminaliseret, efterfulgt af Norge og Island i 2009. Begrundelsen for disse generelle forbud mod køb af sex har navnlig været at bekæmpe prostitution gennem en begrænsning af efterspørgslen. Som yderligere begrundelse har det været anført, at det i dagens samfund er ”uværdigt og uacceptabelt”, at mænd betaler kvinder for sex.

Med hensyn til det sidstnævnte argument bemærker Straffelovrådet for det første, at det også forekommer, at mænd betaler mænd for sex, at kvinder betaler mænd for sex, og at kvinder betaler kvinder for sex.

Straffelovrådet bemærker dernæst, at det i høj grad er et holdningsspørgsmål, om selve det at betale for sex er (moralsk) uacceptabelt, og om salg af sex er nedværdigende for sælgeren eller for køberen eller for begge, og om parternes køn har nogen betydning i den henseende. Ud fra foreliggende undersøgelser mv. må det endvidere antages, at der i den danske befolkning er stærkt delte meninger herom.

Straffelovrådet finder på det foreliggende grundlag, herunder erfaringerne fra Sverige, Norge og Finland, anledning til at fremhæve, at et forbud mod købesex

vil være ressourcekrævende at håndhæve. Dette skyldes navnlig, at begge de involverede parter – den prostituerede og kunden – har en fælles interesse i, at en overtrædelse af et forbud mod købesex ikke opdages – den prostituerede for at opretholde sin indtjening, kunden for at undgå straf. Det vil derfor i almindelighed ikke kunne forventes, at nogen vil anmelde eller frivilligt vidne om overtrædelse af et forbud mod købesex (i Sverige sker det i praksis kun, hvis kunden har begået anden kriminalitet, f.eks. vold, over for den prostituerede). Håndhævelsen vil derfor i praksis afhænge af politiets egne direkte observationer af kontakter mellem prostituerede og deres kunder.

Det må endvidere antages, at virkningen af et forbud mod købesex vil være meget afhængig af omfanget af håndhævelsen, dvs. navnlig af, hvor mange ressourcer politiet afsætter til indskriden mod gadeprostitution og til razziaer mod bordeller. Erfaringerne fra Sverige og Norge tyder på, at hvis et forbud mod købesex skal føre til et reelt fald i efterspørgslen efter prostitution, skal risikoen for opdagelse være forholdsvis høj. Der vil ganske vist formentlig være en mindre gruppe af potentielle kunder, der allerede som følge af forbuddet vil afstå fra og i givet fald ophøre med at købe sex. Flertallet af potentielle kunder kan imidlertid kun forventes at afstå fra at købe sex som følge af forbuddet, hvis risikoen for opdagelse er forholdsvis høj.

Sammenfattende er det Straffelovrådets opfattelse, at de mest sandsynlige afledede virkninger af et forbud mod købesex vil være, at det vil blive sværere at arbejde som prostitueret, dels fordi kontakten med kunderne vil skulle foregå under hensyntagen til, at kunderne begår et strafbart forhold, som den prostituerede og kunden har en fælles interesse i at holde skjult, dels fordi nogle kunder vil falde fra. Dette vil så kunne have den konsekvens, at en mindre del af de prostituerede stopper som prostituerede, men det vil næppe være meget mere end de godt 10%, der ifølge undersøgelser selv har denne forventning, og de prostituerede, der i givet fald stopper af denne grund, må for i hvert fald hovedpartens vedkommende antages at være blandt dem, der ikke er blevet tvunget eller besveget til at arbejde som prostituerede.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at det er mest sandsynligt, at et forbud mod købesex højst vil have marginal indvirkning på omfanget af menneskehandel, rufferi og alfonseri.

Om de beskrevne hensyn og sandsynlige konsekvenser fører til, at køb af sex bør forbydes, afhænger i afgørende grad af, hvilken vægt disse hensyn og konsekvenser tillægges, og det er efter Straffelovrådets opfattelse i høj grad et holdningsspørgsmål.

Hvis man har den holdning, at det i alle tilfælde er stærkt nedværdigende at modtage betaling for sex, og at den, der betaler for sex, derfor i og med, at han eller (sjældnere) hun betaler for sex, begår et groft overgreb mod den, der modtager betalingen, taler det for at indføre et forbud mod købesex. Det kan således i forlængelse heraf anføres, at sådanne grove overgreb af rent principielle grunde bør straffes, uanset om straffen kan forventes at føre til færre overgreb, og også uanset om de formodede ofre selv betragter sig som ofre for et overgreb.

Hvis man har den holdning, at prostitution forstyrrer den offentlige orden ved, at folk bliver antastet eller forulempet, taler det derimod efter Straffelovrådets opfattelse ikke afgørende for et forbud mod købesex. Dette hensyn kunne efter rådets opfattelse i det højeste tale for et forbud mod køb af sex på offentlig gade (som det kendes i Finland, hvor også salg af sex på offentlig gade er forbudt). Som nævnt ovenfor er det imidlertid rådets opfattelse, at andres berettigede forventning om beskyttelse mod eventuel særligt pågående adfærd fra prostituerede i tilstrækkelig grad imødekommes ved de gældende regler i ordensbekendtgørelsen.

Hvis man har den holdning, at prostitution er et alvorligt socialt problem, fordi alle eller størstedelen af de prostituerede er tvunget ud i prostitution af deres livssituation, således at deres erhverv ikke bundes i et reelt frit valg, taler det for et forbud for købesex, i det omfang et sådant forbud kan forventes at hjælpe prostituerede ud af prostitution. Efter Straffelovrådets opfattelse må det imidlertid antages, at et forbud mod købesex næppe kan forventes at ville hjælpe mere end et meget begrænset antal prostituerede ud af prostitution. Langt de fleste prostituerede (nok i størrelsesordenen 9 ud af 10) måtte imidlertid forventes at fortsætte som prostituerede også efter indførelsen af et forbud mod købesex, og disses situation ville ikke være forbedret, men nok snarere forværret, efter en indførelse af et forbud mod købesex.

Hvis man har den holdning, at prostitution er et alvorligt kriminalitetsproblem, fordi et stort antal prostituerede er ofre for menneskehandel, rufferi eller alfonseri, taler det for et forbud mod købesex, i det omfang et sådant forbud kan forventes at begrænse omfanget af menneskehandel, rufferi og alfonseri. Som nævnt er det imidlertid Straffelovrådets opfattelse, at det er mest sandsynligt, at et forbud mod købesex højst vil have marginal indvirkning på omfanget af menneskehandel, rufferi og alfonseri.

Hvis man har den holdning, at prostituerede, som ikke er ofre for menneskehandel, rufferi eller alfonseri, i almindelighed ikke er værre stillede (og undertiden bedre stillede) end mange andre mennesker, der har et fysisk eller psykisk belastende arbejde, taler det imod et generelt forbud mod købesex.

Sammenfattende er det på denne baggrund Straffelovrådets opfattelse, at et forbud mod købesex alene vil kunne begrundes ud fra en helt principiel afstandtagen fra køb af sex. Med den eksisterende viden om prostitution i Danmark og oplysningerne om erfaringerne med forbud mod købesex i andre lande er der således efter rådets opfattelse ikke grundlag for at antage, at et forbud mod købesex vil have mærkbare positive konsekvenser i andre henseender end selve den principielle afstandtagen fra køb af sex, som et strafsanktioneret forbud vil være udtryk for. Tværtimod vil et forbud mod købesex kunne have negative konsekvenser for et antal prostituerede både i form af ringere økonomiske forhold og i form af øget stigmatisering.

Straffelovrådet kan på denne baggrund ikke anbefale, at der indføres et sådant generelt forbud mod købesex.

Et andet spørgsmål er, om der bør indføres et forbud mod betaling for sex i visse situationer, f.eks. hvis den prostituerede er offer for menneskehandel, eller hvis den prostituerede er offer for rufferi eller alfonseri.

Til støtte for et forbud mod køb af sex hos en person, der er offer for menneskehandel, rufferi eller alfonseri, kan navnlig anføres, at det er kundens efterspørgsel, der giver mulighed for at udnytte den prostituerede, og at det uanset ens holdning til prostitution generelt umiddelbart fremstår som uacceptabelt at efter-

spørge køb af sex i tilfælde, hvor kunden har forsæt til, at den prostituerede udnyttes som offer for menneskehandel, rufferi eller alfonseri.

Heroverfor kan det navnlig anføres, at den nuværende politik, som bl.a. afspejles i Servicesstyrelsens kampagne mod menneskehandel, går ud på gennem en oplysningsindsats at ansvarliggøre prostitutionskunder, så de afstår fra at købe sex af prostituerede, hvis der er tegn på, at den pågældende kan være offer for menneskehandel, og i givet fald anmelder en eventuel mistanke om menneskehandel til myndighederne. Hvis seksuelle forhold mod betaling til ofre for menneskehandel generelt kriminaliseres, vil en prostitutionskunde, der anmelder en mistanke om menneskehandel til myndighederne, fremover kunne risikere selv at blive retsfulgt.

Det kan endvidere anføres, at hvis prostitutionskunden er bekendt med eller bestemt formoder, at nogen tvinger den prostituerede til at prostituere sig og dermed til at have et seksuelt forhold til kunden, vil kunden ved at have sex med den prostituerede afhængig af tvangens art gøre sig skyldig i voldtægt eller i at skaffe sig seksuelt forhold ved anden ulovlig tvang. Grovere tilfælde af sex med en prostitueret, der udnyttes, er således allerede efter gældende ret omfattet af strafbestemmelser vedrørende alvorlige eller meget alvorlige forbrydelser.

Sammenfattende er det Straffelovrådets opfattelse, at det må antages i praksis at ville være sådan, at enten vil det helt undtagelsesvis kunne bevises, at en prostitutionskunde har en sådan viden, at den pågældende kan straffes for voldtægt eller anden ulovlig tvang, eller også vil der hverken kunne bevises forsæt til en af disse forbrydelser eller til seksuelt forhold til en person, der er offer for menneskehandel.

Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at foreslå en særskilt kriminalisering af seksuelle forhold mod betaling til en person, der er offer for menneskehandel, eller af seksuelle forhold mod betaling til en person, der er offer for rufferi eller udnyttelse i øvrigt til prostitution.

3.1.15. Børnepornografi

Straffelovrådets overvejelser om børnepornografi fremgår af *kapitel 23*.

Straffelovrådet anfører, at kriminaliseringen af udbredelse og besiddelse af børnepornografiske fotografier mv. i vidt omfang bygger på EU-retlige og internationale forpligtelser, og at straffelovens bestemmelser herom senest blev ændret i 2009 med henblik på at muliggøre Danmarks tiltræden af Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug.

Straffelovrådet finder, at afgrænsningen af kriminaliseringen til ”utugtige” fotografier mv. har fungeret på en hensigtsmæssig måde i praksis og på en rimelig måde adskiller de fotografier mv., som bør være omfattet af kriminaliseringen vedrørende børnepornografi, fra de fotografier mv., som ikke i sig selv bør anses som ulovlige.

Med hensyn til *fiktiv børnepornografi* anfører Straffelovrådet, at kriminaliseringen af udbredelse og besiddelse af børnepornografi først og fremmest har til formål at søge at begrænse efterspørgslen efter børnepornografisk materiale og dermed at søge at begrænse incitamentet til, at børn misbruges seksuelt med henblik på fremstilling af børnepornografisk materiale.

Straffelovrådet peger på, at det gældende forbud mod børnepornografi i dag ud over over utugtige fotografier mv. af virkelige børn under 18 år også omfatter fiktive visuelle gengivelser af personer, der fremtræder som under 18 år, når gengivelsen fremtræder på tilnærmelsesvis samme måde som en fotografisk gengivelse. Forbuddet omfatter dermed allerede i dag den fiktive børnepornografi, der for en umiddelbar betragtning med hensyn til brug og virkninger må antages at have størst lighed med børnepornografi vedrørende virkelige børn.

Straffelovrådet peger dernæst på, at der ikke er undersøgelser, der viser eller tyder på, at besiddelse af fiktiv børnepornografi, der ikke har den beskrevne lighed med fotografiske fremstillinger af virkelige børn, er en medvirkende årsag til, at børn misbruges seksuelt.

Straffelovrådet peger endvidere på, at hvis fiktiv børnepornografi fremtræder som en tilskyndelse til at begå seksuelle overgreb mod børn, vil offentlig udbredelse af materialet kunne straffes efter straffelovens § 136, stk. 1, hvor straffesammen er bøde eller fængsel indtil 4 år.

Sammenfattende kan Straffelovrådet på denne baggrund ikke anbefale ændringer af straffelovens bestemmelse om børnepornografi med henblik på at udvide bestemmelsen til at omfatte fiktiv børnepornografi i videre omfang, end det allerede er tilfældet i dag.

Med hensyn til "*børneerotika*" anfører Straffelovrådet, at børneerotika kan forstås som materiale vedrørende børn, der tjener et seksuelt formål for en given person. Internationalt nævnes som mere almindelige typer af børneerotika legetøj, spil, computere, tegninger, fantasyskrifter, dagbøger, souvenirs, sexlegetøj, manualer, breve, bøger om børn, psykologibøger om pædofili og almindelige fotografier af børn.

Straffelovrådet har ikke fundet grundlag for at gå ind i overvejelser om andre former for børneerotika end fotografier af børn. Straffelovrådet har således ikke fundet grundlag for at gå ind i overvejelser om nykriminalisering af udbredelse eller besiddelse af ikke-fotografisk materiale, der viser interesse for seksuelle forhold med børn.

Straffelovrådet peger på, at der allerede efter gældende ret er grænser for, på hvilken måde man lovligt kan udbrede ikke-fotografisk materiale, der viser interesse for seksuelle forhold med børn, idet offentlig udbredelse af materiale, der må forstås som en tilskyndelse til at begå seksuelle overgreb mod børn, kan straffes efter straffelovens § 136, stk. 1.

Hertil kommer, at videregivelse af materiale af en seksuel karakter til en person, der ikke er indforstået med at modtage det pågældende materiale, kan være en overtrædelse af straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser. Dette gælder også materiale af seksuel karakter vedrørende børn.

Med hensyn til *fotografier af børn* bemærker Straffelovrådet for det første, at afgrænsningen af, hvad der forstås ved "utugtige" fotografier og dermed er omfattet af forbuddet mod udbredelse og besiddelse i den gældende bestemmelse om børnepornografi har været gældende siden 1980 og som nævnt har fungeret på en hensigtsmæssig måde i praksis.

Straffelovrådet bemærker dernæst, at ”utugtige” fotografier ikke alene omfatter fotografier, hvor der foregår en egentlig seksuel aktivitet mellem barnet og en anden person, eller hvor barnet foretager eksplicitte seksuelle handlinger. Utugtige fotografier omfatter også tilfælde, hvor barnet f.eks. anvendes som model for fotografering af kønsdele.

Overvejelserne om en eventuel udvidelse af det strafbare område angår således alene almindelige fotografier af børn, herunder almindelige nøgenbilleder af børn, der ikke i sig selv har en seksuel karakter, f.eks. billeder af badende børn.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der ikke noget, der taler for en generel nykriminalisering af udbredelse eller besiddelse af almindelige fotografier af børn, og dette gælder også almindelige nøgenbilleder af børn, der ikke i sig selv har en seksuel karakter. Udbredelse og besiddelse af sådanne billeder kan efter Straffelovrådets vurdering ikke efter den almindelige moralopfattelse i samfundet anses som stødende.

Udbredelse f.eks. via internettet af et fotografi af et genkendeligt barn ledsaget af seksuelle kommentarer til billedet vil – afhængig af grovheden af de ledsagende seksuelle kommentarer – kunne udgøre en overtrædelse af straffelovens bestemmelse om blufærdighedskrænkelse. Endvidere vil offentliggørelse på internettet af et fotografi af et barn, der indgår i en seksualiseret sammenhæng, i praksis være en strafbar overtrædelse af persondataloven.

Efter Straffelovrådets opfattelse dækker straffeloven og persondataloven dermed allerede i dag i praksis de tilfælde, hvor anvendelse af billeder af børn, som ikke er omfattet af bestemmelsen om børnepornografi, ikke desto mindre indebærer en sådan alvorlig krænkelse navnlig af det pågældende barn, at strafansvar med rimelighed kan komme på tale.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der på denne baggrund ikke anledning til at foreslå nye strafbestemmelser vedrørende børneerotika.

Straffelovrådet finder således, at anden beskæftigelse med billeder af børn, eksempelvis offentliggørelse af et (manipuleret) fotografi af et ikke-eksisterende eller effektivt anonymiseret barn i en seksualiseret sammenhæng, men uden at fo-

tografiet indeholder et seksuelt element, bør behandles på linje med beskæftigelse med anden (ikke-fotografisk) børneerotika, dvs. grænsen mellem lovlig og ulovlig adfærd bør som beskrevet ovenfor afgøres efter navnlig straffelovens bestemmelser om blufærdighedskrænkelser og om offentlig tilskyndelse til forbrydelse.

Straffelovrådet har overvejet formuleringen af bestemmelsen om *straffrihed* for besiddelse af ”utugtige billeder” af en *person, der er fyldt 15 år*, som har givet sit *samtykke* til besiddelsen.

Straffelovrådet anfører, at det er mindre alvorligt at besidde enkeltstående pornografiske fotografier af en 15-årig end at besidde en egentlig pornofilm med den pågældende. Straffelovrådet finder imidlertid, at en sondring mellem stillbilleder og levende billeder, herunder kortvarige filmklip, bl.a. i lyset af den teknologiske udvikling ikke længere er hensigtsmæssig.

Den gældende undtagelsesbestemmelse er møntet på 15-17-årige, der som led i udforskningen af deres seksualitet ønsker at lade sig fotografere i en seksuel situation til eget og en typisk nogenlunde jævnaldrende partners personlige brug. Bestemmelsens formål er i den forbindelse at undtage den anden persons besiddelse af sådanne fotografier fra kriminaliseringen af besiddelse af børnepornografi.

Blandt nutidens unge vil en skarp sondring mellem stillbilleder og levende billeder imidlertid virke kunstig. Unge mennesker, som med gensidigt samtykke optager billeder af hinanden i seksuelle situationer, vil ofte anvende f.eks. en mobiltelefon eller andet digitalkamera, hvor man alt efter omstændighederne kan vælge at optage adskilte enkeltfotografier, en serie enkeltfotografier eller en egentlig (kort) film. At besiddelse af enkeltfotografierne er lovlig, mens besiddelse af filmen er strafbar, vil være meget vanskeligt at forstå for de unge mennesker, som er den primære målgruppe for undtagelsesbestemmelsen.

Ud fra de hensyn, som den gældende undtagelsesbestemmelse bygger på, er det på denne baggrund Straffelovrådets opfattelse, at mest taler for, at undtagelsesbestemmelsen også bør omfatte besiddelse af film.

Det er samtidig Straffelovrådets opfattelse, at straffriheden for besiddelse af pornografiske billeder af en 15-17-årig med dennes samtykke bør ophøre, hvis den 15-17-årige tilbagekalder sit samtykke.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at omformulere undtagelsesbestemmelsen, så det fremgår klart, at undtagelsesbestemmelsen omfatter både fotografier og film, og at et samtykke til besiddelse frit kan tilbagekaldes med den virkning, at fortsat besiddelse ikke længere er straffri efter undtagelsesbestemmelsen.

Med hensyn til *strafudmålingen* foreslår Straffelovrådet ingen ændringer i længden af idømte fængselsstraffe. Straffelovrådet foreslår imidlertid, at ordningen med betinget dom med vilkår om sexologisk behandling fremover også skal omfatte sager om udbredelse og besiddelse af børnepornografi. Efter Straffelovrådets opfattelse tilsiger de hensyn, der begrundet ordningen med betinget dom med vilkår om sexologisk behandling, således, at ordningen også bør kunne anvendes i sager om udbredelse og besiddelse af børnepornografi.

Straffelovrådet henviser i den forbindelse også til, at ordningen med betinget dom med vilkår om sexologisk behandling oprindeligt blev indført som en forsøgsordning i 1997 og blev en permanent ordning i 2001. På daværende tidspunkt var det ikke relevant at overveje alternativer til ubetinget fængselsstraf i sager om børnepornografi, eftersom der i hele perioden fra 1985-2000 alene idømt blev én ubetinget fængselsstraf for udbredelse af børnepornografi. Ved en lovændring i 2003 blev kriminaliseringen af børnepornografi imidlertid udvidet væsentligt, og i perioden 2003-2009 blev der idømt i alt 220 ubetingede fængselsstraffe for udbredelse og besiddelse af børnepornografi.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der endvidere ikke væsentlige modhensyn, der taler imod en anvendelse af betinget dom med vilkår om sexologisk behandling i sager om udbredelse og besiddelse af børnepornografi.

Det vil således være en forudsætning for anvendelse af betinget dom med vilkår om sexologisk behandling, at tiltalte er vurderet såvel egnet som motiveret for sexologisk behandling. Heri ligger også, at der skal foreligge et behandlingsbehov, og en person, der f.eks. har udbredt børnepornografi primært for økonomisk vindings skyld (og ikke i anledning af en seksuel orientering, der retter sig mod

børn), vil således ikke kunne få en betinget dom med vilkår om sexologisk behandling.

3.1.16. Pålæg til dømte

Straffelovrådets overvejelser om pålæg til dømte fremgår af *kapitel 24*.

Straffelovrådet anfører, at hensynet til at beskytte den forurettede for en seksualforbrydelse og dennes nærmeste familie mod nye lovovertrædelser – eller blot mod krænkende kontakt fra gerningsmandens side – bør varetages efter reglerne i lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning fra 2012.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør andre forebyggende foranstaltning i form af pålæg til dømte kun kunne anvendes, hvis der er et klart behov for det, så hensynet til de interesser, som pålægget beskytter, klart overstiger hensynet til den dømte, der har udstået sin straf.

Hensynet til at beskytte mænd, kvinder og børn mod psykisk afvigende og potentielt farlige seksualforbrydere varetages og bør efter Straffelovrådets opfattelse fortsat varetages af straffelovens almindelige regler om foranstaltninger over for sådanne personer, herunder reglerne om forvaring.

Straffelovrådet har overvejet, om muligheden for at give et geografisk bestemt opholdsforbud til dømte seksualforbrydere, der ikke er psykisk afvigende, bør opretholdes.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der ikke vil være sådanne væsentlige fordele ved at opretholde en generel mulighed for at give bredt afgrænsede opholdsforbud som nævnt i den gældende bestemmelse, at det kan opveje ulemperne og modhensynene.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund, at den gældende bestemmelse ændres til en mulighed for i forbindelse med dom for en seksualforbrydelse at forbyde domfældte at opholde sig i et nærmere afgrænset geografisk område i nærheden af gerningsstedet.

Med hensyn til pålæg om ikke at opholde sig i en bolig, hvor der opholder sig børn under 18 år, anfører Straffelovrådet, at formålet med et sådant pålæg er at søge at forebygge, at en person, der dømmes for seksuel krænkelse af et barn, på ny begår et seksuelt overgreb mod et barn.

I overensstemmelse med dette formål og i lyset af, at der efter omstændighederne er tale om et ganske intensivt indgreb i forhold til en domfældt, der har udstået sin straf, bør et sådant pålæg efter Straffelovrådets opfattelse forudsætte, at det efter karakteren af den begåede kriminalitet sammenholdt med oplysningerne om tiltaltes personlige forhold og omstændighederne i øvrigt må antages, at der foreligger konkret risiko for, at domfældte vil begå ligeartet kriminalitet, og at et pålæg konkret vil være egnet til at imødegå denne risiko. Straffelovrådet finder endvidere, at disse betingelser for at give et pålæg bør afspejles i lovteksten.

Med hensyn til privat *børnepasning* (i børnepasserens eller barnets hjem) er det Straffelovrådets opfattelse, at der i straffelovens § 79 er hjemmel til efter omstændighederne at frakende en person, der dømmes for en seksuel krænkelse af et barn i forbindelse med privat børnepasning, retten til pasning af børn i private hjem, uanset om der betales herfor. I forlængelse heraf er det Straffelovrådets opfattelse, at der i givet fald – når betingelserne herfor er opfyldt – bør ske rettig-hedsfrakendelse, og at pålæg efter straffelovens § 236 fremover ikke bør anvendes i forhold til pasning af børn.

Med hensyn til *bofællesskab med børn* må der sondres mellem plejebørn, egne børn, stedbørn og andre børn.

En person, der alene dømmes for at have misbrugt et *plejebarn*, bør i givet fald – hvis betingelserne herfor er opfyldt – i medfør af straffelovens § 79 frakendes retten til have børn i pleje og bør ikke herudover gives pålæg efter straffelovens § 236.

Med hensyn til *egne børn* bør der ligesom efter gældende ret ikke være mulighed for ved dom for et strafbart forhold at give pålæg om ikke at opholde sig sammen med barnet. Som anført i forarbejderne til straffelovens § 236 bør eventuelle begrænsninger i en persons kontakt med sine egne børn alene ske med hjemmel i den sociale lovgivning.

Med hensyn til *stedbørn* (dvs. ægtefælles eller samlevers børn) og *andre børn* finder Straffelovrådet, at stærke hensyn her står over for hinanden. På den ene side er det et væsentligt hensyn at søge at forebygge, at en person, der flere gange er dømt for seksuelt misbrug af en ægtefælles, samlevers eller anden bofælles barn, ikke igen seksuelt misbruger en ægtefælles, samlevers eller anden bofælles barn. På den anden side er det et meget vidtgående indgreb i en persons liv at fastsætte, at den pågældende efter at have udstået sin straf ikke må have ophold i boliger, hvor der opholder sig børn (med undtagelse af pågældendes egne børn).

Straffelovrådet finder i lyset heraf, at mest taler for en mellemløsning, som giver mulighed for at pålægge domfældte ikke uden politiets tilladelse at have ophold i en bolig, hvor der opholder sig børn. Med dette forslag udvides muligheden for dispensation til også at omfatte tilfælde, hvor et barn tager ophold hos domfældte, og ikke kun tilfælde, hvor domfældte tager ophold hos personer, hos hvem der opholder sig børn. Efter Straffelovrådets opfattelse bør dispensationsmuligheden således ikke afhænge af, om det f.eks. er domfældtes kæreste, der sammen med et barn flytter ind hos domfældte, eller om domfældte omvendt flytter ind hos sin kæreste og dennes barn.

Straffelovrådet finder endvidere, at politiets dispensationsmulighed fremover bør administreres på den måde, at der som udgangspunkt gives dispensation, hvis domfældte giver samtykke til, at politiet orienterer forældrene til det eller de pågældende børn, som domfældte ønsker at dele bolig med, om, hvad den pågældende er dømt for. En sådan ordning sikrer, at domfældte ikke lovligt f.eks. kan flytte sammen med en ny kæreste, som har hjemmeboende børn under 18 år, uden at kæresten får at vide, at den pågældende er dømt for en seksualforbrydelse over for et barn.

Med hensyn til *børn, som kommer på besøg* hos domfældte, uden at der er tale om, at domfældte passer barnet, står der efter Straffelovrådets opfattelse også stærke hensyn over for hinanden. På den ene side er det et væsentligt hensyn at søge at forebygge, at en person, der flere gange er dømt for seksuelt misbrug af et barn, der er kommet på besøg i domfældtes hjem, uden at der er tale om, at domfældte har passeret barnet, ikke igen seksuelt misbruger et barn, der kommer på besøg i domfældtes hjem. På den anden side vil det afhængig af den pågældendes

livssituation kunne være et meget vidtgående indgreb i en persons liv at fastsætte, at den pågældende efter at have udstået sin straf ikke må lade børn komme på besøg i sit hjem. Et sådant forbud vil f.eks. betyde, at eventuelle børn i husstanden (domfældtes egne eller en ægtefælles eller samlevers børn) ikke vil kunne modtage besøg af f.eks. klassekammerater, og at domfældtes familie og venner ikke vil kunne tage deres børn med, når de kommer på besøg. Der er således et væsentligt hensyn til, at ikke alene domfældte, men også dennes samlever og eventuelle børn, vil kunne have et normalt socialt liv, hvor børnene f.eks. har mulighed for at besøge og selv få besøg af deres kammerater.

Straffelovrådet finder i lyset heraf, at mest taler for alene at give mulighed for at give pålæg om, at domfældte ikke selv modtager besøg af børn i sit hjem, uden at barnet er ledsaget af en voksen. Dette betyder, at domfældte gerne må modtage besøg af børn, der er ledsaget af deres forældre eller andre voksne, som har ansvaret for barnet, og at andre medlemmer af domfældtes husstand, herunder husstandens børn, gerne må modtage besøg af børn, også når børnene kommer på besøg alene.

Straffelovrådet er opmærksom på, at sondringen mellem, at domfældte modtager besøg af børn, og at andre husstandsmedlemmer modtager sådanne besøg, kan fremstå som en tilsyneladende vilkårlig afgrænsning. Grænsen må imidlertid nødvendigvis trækkes et sted, og denne afgrænsning af et pålæg er efter Straffelovrådets opfattelse den, der bedst tilgodeser de modstående hensyn, som gør sig gældende. Med denne afgrænsning rammes også med sikkerhed de alvorligste (og farligste) tilfælde, hvor en domfældt, der bor alene (eller aktuelt er alene hjemme), får besøg af et uledsaget barn.

Med hensyn til *børn, hvis hjem domfældte besøger*, uden at der er tale om, at domfældte passer barnet, finder Straffelovrådet ikke grundlag for, at der skal kunne gives pålæg efter straffelovens § 236. Når domfældte kommer på besøg i et barns hjem, uden at der er tale om, at domfældte passer barnet, er risikoen for, at domfældte i den forbindelse misbruger det pågældende barn som udgangspunkt så ringe, at et forbud mod sådanne besøg efter Straffelovrådets opfattelse vil være et uforholdsmæssigt indgreb i domfældtes sociale liv. Det bemærkes herved, at hvis besøget har tilknytning til undervisning eller en fritidsaktivitet, vil

der kunne tages hånd om problemstillingen efter reglerne om rettighedsfrakendelse.

Straffelovrådet har overvejet, om straffelovens § 236 bør udvides til at omfatte *andre former for kontakt med børn* end ophold eller besøg i private hjem.

Straffelovrådet lægger vægt på, at det primære forebyggende retsmiddel over for seksualforbrydere, der har udstået deres straf, i givet fald bør være rettighedsfrakendelse. Reglerne om rettighedsfrakendelse dækker en bred vifte af aktiviteter, herunder kontakt til børn i forbindelse med undervisning eller fritidsaktiviteter.

Ud over kontakt til børn i domfældtes eller barnets hjem er det i praksis navnlig kontakt til børn på offentligt tilgængelige steder eller kontakt til børn via telefon, internet mv., som ikke nødvendigvis vil blive ramt af en rettighedsfrakendelse eller et pålæg efter straffelovens § 236.

Med hensyn til kontakt til børn på offentligt tilgængelige steder finder Straffelovrådet det hverken rimeligt eller praktisabelt at indføre mulighed for helt generelt at forbyde en domfældt at kontakte et barn på et offentligt tilgængeligt sted.

Straffelovrådet lægger vægt på, at straffelovens bestemmelser om seksuelt misbrug af børn, herunder blufærdighedskrænkelse, i sig selv kriminaliserer kontakt til børn, hvis det kan bevises, at kontakten til barnet skete med forsæt til at opnå et seksuelt forhold til barnet i strid med straffelovens bestemmelser, eller hvis kontakten i sig selv har en sådan seksuel karakter, at den krænker blufærdigheden. Dermed er de former for kontakt til børn, som er strafværdige, i sig selv og helt uafhængig af et eventuelt pålæg strafbare.

Med hensyn til at kontakte et barn gennem internettet finder Straffelovrådet imidlertid, at der gør sig sådanne særlige forhold gældende, at der kan være grund til at indføre en ny mulighed for at pålægge en person, der dømmes for en seksualforbrydelse over for et barn, og som kom i kontakt med barnet gennem internettet, ikke at kontakte børn gennem internettet.

Straffelovrådet er opmærksom på, at politiet som udgangspunkt i praksis ikke vil have mulighed for direkte at kontrollere, om domfældte overholder et sådant på-

læg, idet en mistanke alene om overtrædelse af pålægget ikke giver – og ikke bør give – adgang til indgreb i meddelelshemmeligheden. Efter rådets opfattelse vil overtrædelse af pålægget imidlertid f.eks. kunne tænkes retsforfulgt, hvis et barn, som domfældte i strid med forbuddet har kontaktet gennem internettet, eller barnets pårørende henvender sig til politiet i anledning af kontakten. Hvis domfældte i en sådan situation allerede beviseligt har gjort sig skyldig i en seksualforbrydelse eller forsøg herpå, vil pålægget ikke have nogen selvstændig betydning. Hvis kontakten ikke i sig selv efter sin karakter kan anses som blufærdighedskrænkende i straffelovens forstand, og hvis domfældte ikke beviseligt har haft forsæt til i øvrigt at begå en seksualforbrydelse mod barnet, vil den pågældende imidlertid i kraft af pålægget kunne straffes for selve det at have kontaktet et barn gennem internettet.

Straffelovrådet har endvidere overvejet reglerne om pålægs *tidsmæssige udstrækning*. Rådet finder, at der er en sådan lighed og sammenhæng og samvirke mellem rettighedsfrakendelse efter straffelovens § 79 og pålæg efter straffelovens § 236, at der ikke er grundlag for at opretholde forskellige regler om den tidsmæssige udstrækning og om tidsgrænser for indbringelse for retten. Reglerne herom i straffelovens §§ 78 og 79 er nyere end de tilsvarende regler i straffelovens § 236, og rådet foreslår på denne baggrund, at § 236 tilpasses §§ 78 og 79.

Forslaget indebærer, at det lovfæstes, at et pålæg efter straffelovens § 236 kan være tidsbegrænset, nærmere bestemt fra 1 til 5 år regnet fra endelig dom. Forslaget indebærer samtidig, at muligheden for at indbringe et tidsubestemt pålæg for retten ændres fra 3 år efter straffens udståelse til 5 år efter endelig dom. Endelig indebærer forslaget, at ny indbringelse for retten i tilfælde af, at pålægget fastholdes, fremover kan ske efter 2 år (mod 3 år i dag).

3.1.17. Dansk straffemyndighed

Straffelovrådets overvejelser om dansk straffemyndighed fremgår af *kapitel 27*.

Straffelovrådet anfører, at de regler om dansk straffemyndighed, som særligt angår seksualforbrydelser, har begrænset praktisk betydning. Dette skyldes, at grundlaget for dansk straffemyndighed i sager om seksualforbrydelser i praksis normalt er de almindelige regler herom, som bygger på, at handlingen er foreta-

get i den danske stat, eller at gerningsmandens har tilknytning til Danmark og forbrydelsen er strafbar på gerningsstedet.

Med hensyn til krav om *dobbelt strafbarhed* ved handlinger begået i udlandet er Danmark efter Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug forpligtet til at fastsætte dansk straffemyndighed for en række seksualforbrydelser over for børn under 18 år, som danske statsborgere begår i udlandet, uanset om handlingen er strafbar på gerningsstedet. EU-direktivet fra 2011 (som ikke gælder for Danmark) er på dette punkt identisk med konventionen.

Danmark har opfyldt sine forpligtelser efter Europarådskonventionen dels gennem den særlige regel i straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, litra a, dels gennem den generelle regel i straffelovens § 8, nr. 5.

I tillæg til, hvad Danmark er folkeretligt forpligtet til, fraviger straffelovens § 7, stk. 1, nr. 2, litra a, også kravet om dobbelt strafbarhed i sager om udbredelse og besiddelse af børnepornografi (straffelovens § 235) og i tilfælde af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder (straffelovens § 226) i relation til aldersgrænserne i straffelovens § 222, § 223 a og § 230.

Straffelovrådet har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer af den gældende retstilstand, som i det væsentlige bygger på internationale forpligtelser.

Straffelovrådet har således heller ikke fundet grundlag for at foreslå at udvide reglerne om fravigelse af kravet om dobbelt strafbarhed til at omfatte yderligere seksualforbrydelser. Rådet lægger i den forbindelse bl.a. vægt på, at kravet om dobbelt strafbarhed er et grundlæggende princip, som kun bør fraviges, hvis tungtvejende grunde taler for det, og at de hensyn, som begrunder de særlige regler i sager om seksuelt misbrug af børn, ikke gør sig gældende i nær samme grad i forhold til seksualforbrydelser over for voksne.

Straffelovrådet har endvidere overvejet reglen i straffelovens § 7 a, stk. 2, nr. 4, om det *passive personalitetsprincip* for så vidt angår visse grove seksualforbrydelser.

Bestemmelsen blev indført i 2008 som led i en generel modernisering af reglerne om dansk straffemyndighed og byggede på et grundigt forarbejde.

Straffelovrådet har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer af reglen.

3.2. Straffelovrådets forslag

Straffelovrådets forslag til *udvidet kriminalisering* kan i hovedpunkter sammenfattes på følgende måde:

- Nyt generelt forbud mod, at en person har seksuelt forhold til sit adoptivbarn over 18 år
- Udvidelse af det eksisterende forbud mod at skaffe sig seksuelt forhold ved udnyttelse af forurettedes sindssygdom, mentale retardering eller hjælpeløse tilstand til også at omfatte seksuelt forhold inden for ægteskab (dissens af ét medlem)
- Ændring af det generelle forbud mod, at en ansat ved en af kriminalforsorgens institutioner har seksuelt forhold til en person, der er optaget i den pågældende institution til et generelt forbud mod, at en ansat ved kriminalforsorgen har seksuelt forhold til en person, der er optaget i en af kriminalforsorgens institutioner og er undergivet den ansattes myndighed
- Nyt generelt forbud mod, at en ansat ved politiet har seksuelt forhold til en person, der er frihedsberøvet og i politiets varetægt
- Nyt forbud mod at skaffe sig seksuelt forhold ved groft misbrug af plejemæssig afhængighed
- Udvidelse af det eksisterende forbud mod at skaffe sig seksuelt forhold ved groft misbrug af arbejdsmæssig eller økonomisk afhængighed til også at omfatte seksuelt forhold inden for ægteskab (dissens af ét medlem)
- Ændring af den gældende mere spredte kriminalisering vedrørende medvirken til en person under 18 års prostitution til en ny samlet regel herom
- Ny kriminalisering af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder med hensyn til medvirken til, at en person under 18 år har seksuelt forhold til en kunde mod betaling eller løfte om betaling eller deltager i en forestilling med pornografisk optræden

Straffelovrådets forslag til *indskrænkning af kriminaliseringen* kan i hovedpunkter sammenfattes på følgende måde:

- Afkriminalisering af frivillige seksuelle forhold mellem en ansat og en beboer på et forsorgshjem
- Afkriminalisering af at tilsnige sig seksuelt forhold med en person, der vildfarende anser det seksuelle forhold for ægteskabeligt
- Afskaffelse af særregler om medvirken til 18-20-åriges prostitution
- Afkriminalisering af mellemmandsvirksomhed vedrørende andres prostitution, der ikke indebærer, at mellemmanden driver virksomhed med eller i øvrigt udnytter andres prostitution
- Ophævelse af straffelovens regel om opfordring eller indbydelse til utugt, der vækker offentlig forargelse (ordensbekendtgørelsen vil fortsat kunne anvendes)
- Ophævelse af straffelovens regel om salg af utugtige billeder og genstande til et barn under 16 år (der vil efter omstændighederne kunne straffes for blufærdighedskrænkelse, og filmlovens forbud mod salg af ikke-godkendte film til børn under 15 år vil fortsat kunne anvendes)
- Afskaffelse af muligheden for at give restaurationsforbud under henvisning til, at den pågældende søger fortjeneste ved prostitution

Straffelovrådets forslag til *ændret afgrænsning* mellem forskellige strafbestemmelser (uden udvidelse eller indskrænkning af, hvad der samlet set er strafbart) kan i hovedpunkter sammenfattes på følgende måde:

- Seksuelt forhold til adoptivbarn under 18 år flyttes til strafbestemmelsen om incest
- Seksuelt forhold til barn under 12 år flyttes til strafbestemmelsen om voldtægt
- Seksuelt forhold ved udnyttelse af, at forurettede befinder sig i en situation, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, flyttes til strafbestemmelsen om udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand
- Prostitutionsvirksomhed i andre former end ved at holde bordel omfattes af rufferibestemmelsen
- På utilbørlig måde at formå en anden til prostitution omfattes ikke af rufferibestemmelsen, men af en ny selvstændig bestemmelse

- Analt samleje omfattes af strafbestemmelser, som kriminaliserer ”samleje” (voldtægt, samleje med barn under 15 år osv.), og andet seksuelt forhold end samleje (både mellem personer af forskelligt køn og mellem personer af samme køn) placeres i én samlet bestemmelse om andet seksuelt forhold end samleje

Herudover har Straffelovrådet opstillet en model for, hvordan tiltvingelse af seksuelt forhold ved anden ulovlig tvang end vold eller trussel om vold samt at skaffe sig seksuelt forhold ved udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand (f.eks. bevidstløshed, stærk beruselse eller søvn) vil kunne flyttes til strafbestemmelsen om voldtægt.

Endvidere foreslår Straffelovrådet en anden systematisk placering af strafbestemmelserne vedrørende optagelse af pornografiske fotografier eller film af en person under 18 år med forsæt til udbredelse henholdsvis medvirken til, at en person under 18 år deltager i en forestilling med pornografisk optræden, og af strafbestemmelserne vedrørende medvirken til andres prostitution.

Straffelovrådets forslag med hensyn til *strafudmåling* kan i hovedpunkter sammenfattes på følgende måde:

- Straffen for at skaffe sig seksuelt forhold ved udnyttelse af forurettedes hjælpeløse tilstand (f.eks. bevidstløshed, stærk beruselse eller søvn) skærpes
- Straffen for udbredelse og besiddelse af børnepornografi skal kunne gøres betinget med vilkår om sexologisk behandling
- Strafudmålingen i voldtægtssager skal ske på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde af voldtægtens karakter og øvrige foreliggende omstændigheder og ikke på grundlag af en generelt forskellig vurdering af grovheden af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt
- Det vil i almindelighed udgøre en skærpende omstændighed i relation til strafudmålingen, hvis gerningsmanden til en voldtægt har en bestemt formodning om, at forurettede tillige er offer for menneskehandel
- Muligheden for at give tiltalefrafald i sager om en ung persons seksuelle forhold til et barn på 12-14 år præciseres i en bekendtgørelse, som udstedes i medfør af retsplejelovens regler om tiltalefrafald

- Strafforhøjelsesreglen vedrørende medvirken til andres prostitution i gentagelsestilfælde ophæves
- Bestemmelsen om, at straffen for en seksualforbrydelse kan nedsættes eller bortfalde, hvis gerningsmanden og forurettede indgår ægteskab, ophæves

Straffelovrådets øvrige forslag af væsentlig indholdsmæssig betydning kan i hovedpunkter sammenfattes på følgende måde:

- Reglen om udskydelse af begyndelsestidspunktet for forældelse til forurettedes fyldte 18. år skal som noget nyt også omfatte tilsnigelse af seksuelt forhold med en person, som forveksler gerningsmanden med en anden, og optagelse af pornografiske fotografier eller film af en person under 18 år med forset til udbredelse
- Reglen om udskydelse af begyndelsestidspunktet for forældelse til forurettedes fyldte 18. år suppleres med en ny regel om yderligere udskydelse af begyndelsestidspunktet for forældelse, hvis gerningsmanden på strafbar måde har tvunget forurettede til at undlade at anmelde lovovertrædelsen til politiet
- Forældelsesfristen for blufærdighedskrænkelser, der begås over for et barn under 15 år, skal som noget nyt tidligst regnes fra den dag, den forurettede fylder 18 år
- Bestemmelsen om lovlig besiddelse af pornografiske billeder af 15-17-årige med den pågældendes samtykke nyaffattes, herunder angives det, at bestemmelsen omfatter både fotografier og film
- Bestemmelsen om pålæg til dømte nyaffattes, herunder indføres mulighed for at forbyde den dømte at opholde sig i nærheden af gerningsstedet (opholdsforbud) og for at forbyde den dømte at søge gennem internettet at kontakte børn under 18 år, som den pågældende ikke kender i forvejen (kontaktforbud)

Herudover foreslår Straffelovrådet en tilpasning af strafferammerne i bestemmelserne om medvirken til, at et barn under 18 år mod betaling eller løfte om betaling har seksuelt forhold til en kunde, og om som tilskuer at overvære en forestilling med pornografisk opræden, hvori et barn under 18 år deltager, med henblik på at opfylde de krav, som EU-direktivet om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn stiller.

Straffelovrådet foreslår endvidere at justere strafferammerne i visse andre bestemmelser (om at skaffe sig seksuelt forhold ved groft misbrug af arbejdsmæssig, økonomisk eller plejemæssig afhængighed, tilsnigelse af seksuelt forhold med en person, som forveksler gerningsmanden med en anden, medvirken til andres prostitution, optagelse af pornografiske fotografier eller film af en person under 18 år med forsæt til udbredelse, medvirken til, at et barn under 18 år deltager i en forestilling med pornografisk optræden, samt blufærdighedskrænkelse).

Endelig foreslår Straffelovrådet en sproglig modernisering af en række bestemmelser (om seksuelt forhold mellem ansatte og beboere på en institution, at skaffe sig seksuelt forhold ved groft misbrug af arbejdsmæssig, økonomisk eller plejemæssig afhængighed, medvirken til, at en person under 18 år har seksuelt forhold til en kunde mod betaling eller løfte om betaling eller deltager i en forestilling med pornografisk optræden, andet seksuelt forhold end samleje, optagelse af fotografier eller film af personer under 18 år med forsæt til udbredelse, uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand eller alder, medvirken til andres prostitution, blufærdighedskrænkelse samt udbredelse og besiddelse af børnepornografi) samt af overskriften til straffelovens kapitel 24.

København, den 27. august 2012

Bent Carlsen (formand)
Jens-Christian Bülow
Ole Hasselgaard
Poul Dahl Jensen

Gorm Toftegaard Nielsen
Jakob Lund Poulsen
Johan Reimann
William Rentzmann

Ketilbjørn Hertz

Kapitel 2

Historik

1. Baggrunden for kriminaliseringen af forbrydelser mod køns-sædeligheden

Overskriften til straffelovens kapitel 24 har siden straffeloven fra 1930 været ”Forbrydelser mod kønssædeligheden”. Det tilsvarende kapitel i straffeloven af 1866 hed ”Forbrydelser mod Sædeligheden”.

Oprindeligt var der i kapitlet om sædelighedsforbrydelser i straffeloven af 1866 særligt fokus på de overtrædelser, som indebar en krænkelse af samfundsmoralen og ægteskabet, og hensigten med kapitlets bestemmelser var således kun i begrænset omfang at beskytte den enkelte mod seksuelle overgreb. Det kan i den forbindelse nævnes, at sædelighedskapitlet i straffeloven af 1866 blev indledt med bestemmelser om krænkelse af ægteskabet (hor og bigami), mens de bestemmelser, som værnede den enkelte person mod seksuelle overgreb, var placeret senere i kapitlet og alene omfattede forbrydelser mod kvinder og pigebørn.

I motiverne til straffeloven af 1866 anføres om de forbrydelser, som var indeholdt i sædelighedskapitlet, bl.a. følgende (jf. Udkast til Straffelovbog for Danmark med tilhørende Motiver (1864) side 188):

”Afseet fra de tilfælde, hvor der antages at burde sættes Straf for en Krænkelse af den offentlige Velanstændighed for forførelse til Løstgighed og deslige samt for unaturlig Vellyst (Udkastets §§ 174-182), har man meent, at Kredsen af strafbare Løstgighedsforbrydelser maa indskrænkes til de tilfælde, hvor Løstgigheden qualificeres ved en Krænkelse af Ægteskabet (Hoer og Bigami) eller af en nær Slægtskabsforbindelse (Blodskam), ved misbrug af en Stilling, der giver en særlig Leilighed til at indvirke paa den Person, med hvem Utugt bedrives, (Udkastets §§ 163-164), ved Vold og deslige (Udkastets §§ 165-169) eller ved Forlokkelse af Umyndige (Udkastets §§ 170-172).”

I forbindelse med udarbejdelsen af straffeloven af 1930 blev man i højere grad opmærksom på behovet for en øget beskyttelse af den enkelte mod seksuelle overgreb. Systematikken i kapitlet om sædelighedsforbrydelser blev endvidere ændret. Bestemmelserne om beskyttelse af den enkelte mod seksuelle overgreb blev placeret først i kapitlet, mens forbrydelser, som indebar en krænkelse af ægteskabet, blev flyttet til kapitlet om forbrydelser i familieforhold (bigami) eller bortfaldt (hor). Desuden bortfaldt bestemmelserne om forargeligt samliv og ”omgængelse mod naturen”. Ophævelsen af bestemmelsen om ”omgængelse mod naturen” indebar, at homoseksuelle forhold ikke som tidligere i sig selv var kriminaliserede.

Der kan fra forarbejderne til straffeloven af 1930 bl.a. henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) side 198-199, Torps udkast af 1917 (U II) side 187-188 og 193 og udkast af 1923 (U III) spalte 315 og 323-324. Ved Torps udkast af 1917 (U II) blev det bl.a. foreslået, at ordet ”Sædelighed” i kapitlets overskrift blev erstattet med ordet ”Kønssædelighed”.

Den styrkede strafferetlige beskyttelse af den kønslige bestemmelsesfrihed kom også til udtryk i forslaget til Almindelig Borgerlig Straffelov fra 1924/25, hvor bestemmelserne om voldtægt mv. blev omtalt som ”Forbrydelser mod Kvindens Kønsfrihed”, jf. Rigsdagstidende 1924/25, tillæg A, spalte 3370. Endvidere anføres i forslaget (spalte 3371):

”I Forhold til Straffeloven betegner det foreliggende Forslag i det Hele en Udvidelse af den strafferetlige Beskyttelse af Kvindens Kønsfrihed, saaledes som det vil fremgaa af de nedenstaaende Bemærkninger til de enkelte Paragrafer.”

Herudover fandtes gifte kvinder ikke med straffeloven fra 1930 at burde udelukkes fra den beskyttelse af den kønslige bestemmelsesfrihed, som følger af straffeloven. I forslaget til Almindelig Borgerlig Straffelov fra 1924/25, jf. Rigsdagstidende 1924/25, tillæg A, spalte 3370, anføres:

”Med Hensyn til Kønsfrihedsforbrydelserne har det Spørgsmaal særlig været rejst, om et bestaaende Ægteskab udelukker Anvendelsen af Reglerne om disse Forbrydelser, et Spørgsmaal til hvilket den nugældende Straffelov ikke udtrykkelig har taget Stilling.

Justitsministeriet maa ligesom Kommissionen anse det for principielt rigtigt ikke at udelukke Hustruen fra den ved disse Regler givne Beskyttelse. (...) Dog

finder man, at der i § 219 (...) kun bør fastsættes Straf for Samleje udenfor Ægteskab, idet særlig den Mand, der har Samleje med sin sindssyge Hustru, ikke synes at burde kunne straffes i den Anledning”

Der kan om beskyttelsen af kvinder inden for ægteskab endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) side 189ff og udkast af 1923 (U III) spalte 316 og 326.

Udviklingen fra en strafferetlig beskyttelse af samfundsmoralen og ægteskabet til en større beskyttelse af kønsfriheden er endvidere beskrevet i den juridiske litteratur.

I Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret – Speciel Del (1955) anføres således bl.a. følgende om udviklingen af den kriminalretlige bedømmelse af sædelighedsforbrydelser (side 189ff):

”Ved straffeloven af 1866 skete en væsentlig formildelse af de i Danske Lov foreskrevne – men i praksis som regel lempede – straffe, og straffen for simpelt lejemål (samleje udenfor ægteskab med uberygtet kvinde) bortfaldt. Men i øvrigt fastholdtes i det væsentlige den samme kreds af forhold som hidtil under sædelighedsforbrydelsens område. I spidsen for strfl. 1866 kapitel 16 om forbrydelser mod sædeligheden står således stadig bestemmelser, der skal værne om ægteskabets hellighed gennem straf for hor, bigami og blodskam, og blandt de øvrige bestemmelser kan nævnes strafferegler vedrørende forargeligt samliv, utugtserhverv og omgængelse mod naturen. Kun i begrænset omfang sigter kapitlets bestemmelser til at værne den enkelte person mod seksuelle overgreb, og forsåvidt dette er tilfældet – som ved reglerne angående voldtægt, forførelse og lignende – haves alene forbrydelser mod kvinder og pigebørn for øje. (...)

Langt dyberegående ændringer er sket ved straffeloven af 1930. I forhold til den tidligere straffelov præges den nye lov af følgende hovedsynspunkter. På den ene side er det strafbares område blevet væsentligt indskrænket. Straf for hor, forargeligt samliv og ”omgængelse mod naturen” er bortfaldet. Grundbetragtningen er den, at der ikke er noget alment behov for strafferetlig indskriden med hensyn til kønslivet, hvor der er tale om voksne menneskers frivillige adfærd. På den anden side er kriminaliseringen udvidet til værn for børn og unge mod seksuelle misbrug uden hensyn til barnets eller den unges køn, og den strafferetlige beskyttelse mod kønsfrihedsforbrydelser og lignende overgreb er blevet udvidet og på nogle punkter skærpet.”

Krabbe betegner endvidere i Borgerlig Straffelov med Kommentarer (4. udg. 1947) side 508 bestemmelserne om voldtægt mv. som forbrydelser mod kvindens kønsfrihed.

Herudover er den beskrevne udvikling belyst i nyere litteratur, hvoraf det også fremgår, at det centrale beskyttelseshensyn i de nuværende bestemmelser i straffelovens kapitel 24 er beskyttelsen af den seksuelle selvbestemmelsesret, jf. Vagn Greve og Thomas Elholm i *Forbrydelserne* (3. udg. 2011) side 23ff og Knud Waaben i *Strafferettens specielle del* (5. udg. 1999) side 45ff.

2. Straffelovens kapitel 24 i hovedtræk

2.1. Straffelovens kapitel 24 indeholder en række meget forskelligartede bestemmelser om forbrydelser mod kønssædeligheden. Med hensyn til overgreb i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje omfatter kapitlet forbrydelser, der strækker sig fra overgreb ved anvendelse af vold og tvang til overgreb, hvorved en bestemt tilstand eller svagere position hos offeret udnyttes.

Bestemmelsen i § 216 om voldtægt omhandler således overgreb, der er tiltvunget ved vold eller trussel om vold. I samme kategori falder overgreb, hvor gerningsmanden for at opnå et seksuelt forhold har hensat offeret i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

En anden kategori, der ligger tæt på voldtægt, omfatter overgreb ved anvendelse af anden ulovlig tvang end vold eller trussel om vold, jf. straffelovens § 217.

I tillæg hertil kommer overgreb, hvor gerningsmanden udnytter en bestemt tilstand hos offeret, jf. straffelovens § 218, samt overgreb hvor gerningsmanden har en magt over eller indflydelse på offeret, groft misbruger et afhængighedsforhold, som offeret har til gerningsmanden, eller udnytter en vildfarelse hos offeret, jf. straffelovens §§ 219-221.

Voldtægtsbegrebet, herunder i forhold til spørgsmålet om samtykke og afgrænsningen af begrebet over for øvrige integritetskrænkelser, er nærmere beskrevet nedenfor i *kapitel 7*. De øvrige nævnte bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om overgreb i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje er beskrevet nedenfor i *kapitel 8-12*. Anden kønslig omgængelse end samleje, jf.

straffelovens §§ 224 og 225, behandles nedenfor i *kapitel 16*, og uagtsomhed, jf. straffelovens § 226, behandles nedenfor i *kapitel 17*.

I tilknytning til straffelovens §§ 216-226 indeholder § 227 indeholder en fakultativ regel om strafbortfald som følge af indgåelse af ægteskab. Bestemmelsen omtales nedenfor i *kapitel 18*.

2.2. Ud over de nævnte bestemmelser om overgreb i form af samleje mv. indeholder kapitel 24 også særlige regler om overgreb i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, som foretages mod børn.

Bestemmelserne herom i § 222 og § 223, stk. 1, indeholder et absolut forbud mod samleje mv. med henholdsvis børn under 15 år og personer under 18 år, der har en nærmere bestemt relation til gerningsmanden. De nævnte bestemmelser finder således anvendelse uden hensyn til, om et konkret misbrug har fundet sted.

Straffelovens § 223, stk. 2, indeholder i modsætning hertil krav om groft misbrug af en på alder eller erfaring beroende overlegenhed i tilfælde, hvor en person under 18 år forføres til samleje, mens § 223 a omhandler straf for den, der som kunde mod betaling eller løfte herom har samleje med en person under 18 år.

De nævnte bestemmelser om overgreb mod børn er omtalt nedenfor i *kapitel 13-15*.

Med hensyn til overgreb mod børn kan det endvidere nævnes, at straffelovens kapitel 24 i §§ 230 og 235 indeholder bestemmelser, der kriminaliserer optagelse, udbredelse og besiddelse af børnepornografisk materiale, mens § 235 a kriminaliserer den, der rekrutterer, medvirker til, udnytter eller overværer, at en person under 18 år deltager i en forestilling med utugtlig optræden. Endvidere kriminaliserer § 234 den, som sælger utugtige billeder eller genstande til en person under 16 år. Bestemmelserne er behandlet nedenfor i *kapitel 20, 22 og 23*.

2.3. Straffelovens kapitel 24 indeholder herudover bestemmelser om rufferi og anden form for bagmandsvirksomhed i relation til prostitution. Bestemmelserne herom findes i §§ 228 og 229, hvortil knytter sig en strafs-kærpelesregel i § 231. Endvidere angår § 233 den, som opfordrer eller indbyder til utugt eller stiller

usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse.

I tillæg hertil omhandler bestemmelsen i straffelovens § 223 a som nævnt ovenfor under pkt. 2.2 straf for den, der som kunde mod betaling eller løfte herom har samleje med en person under 18 år.

Bestemmelserne i §§ 228, 229, 231 og 233 er behandlet nedenfor i *kapitel 19*.

2.4. Endelig indeholder straffelovens kapitel 24 bestemmelser om blufærdighedskrænkelser, jf. straffelovens § 232, og om pålæg (tilhold) til personer, der dømmes for visse seksualforbrydelser, jf. straffelovens § 236. Bestemmelserne er nærmere omtalt nedenfor i *kapitel 21 og 24*.

2.5. Straffeloven indeholder også uden for kapitel 24 bestemmelser af betydning for overvejelser om seksualforbrydelser.

Det drejer sig navnlig om straffelovens § 210 om samleje og anden kønslig omgængelse med biologiske børn eller søskende. Bestemmelsen findes i straffelovens kapitel 23 om forbrydelser i familieforhold og omtales nærmere nedenfor i *kapitel 25*.

Endvidere er straffelovens regler om forældelse i lovens kapitel 11 om ophør af den strafbare handling følger relevante. De relevante dele af forældelsesreglerne i straffelovens §§ 93-94 omtales nærmere nedenfor i *kapitel 26*.

Endelig indeholder reglerne i straffelovens §§ 6-12 om dansk straffemyndighed enkelte bestemmelser, som særligt angår seksualforbrydelser. Disse bestemmelser omtales nærmere nedenfor i *kapitel 27*.

3. Kriminalitetsudviklingen de seneste 25 år

3.1. Justitsministeriets Forskningskontor har til brug for Straffelovrådets overvejelser udarbejdet en rapport om udviklingen i seksualforbrydelser de seneste 25 år. Rapporten er optrykt som *bilag 1*.

Det fremgår af rapporten, at der i forhold til det samlede antal registrerede straffelovsovertrædelser er ganske få seksualforbrydelser. Det drejer sig om mellem to og tre tusinde anmeldelser årligt, hvilket er omkring ½ pct. af samtlige anmeldte straffelovsovertrædelser.

Der foreligger specificerede oplysninger om anmeldelser for perioden 1990 til 2010. Det samlede årlige antal anmeldte seksualforbrydelser har varieret i perioden, men der er ikke en tydelig tendens i hverken op- eller nedadgående retning. Der har ganske vist siden 2004 været en længere periode med en nedadgående trend, som dog er afløst af en stigning i 2010.

Det samlede årlige antal anmeldte seksualforbrydelser bestemmes i høj grad af antallet af anmeldelser for blufærdighedskrænkelser, der i næsten alle årene udgør 50-70 pct. af samtlige anmeldelser. Med undtagelse af 2010 har der siden 1995 været en ujævn, men faldende tendens i antallet af anmeldte blufærdighedskrænkelser. Denne beror antagelig først og fremmest på færre anmeldelser for blotteri.

Med hensyn til voldtægt efter § 216 (herunder jf. §§ 224 og 225) er der en høj grad af stabilitet i det årlige antal anmeldelser, der i hele perioden ligger mellem ca. 360 og 530. Tilsvarende gælder seksuelt forhold til barn under 15 år efter § 222 (herunder jf. §§ 224 og 225), hvor anmeldelsestallene varierer mellem ca. 300 og 500.

Sigtelsesprocenten – forstået som antallet af forhold, der har ført til en strafferetlig afgørelse i optællingsåret, i forhold til antallet af anmeldelser samme år – har været stigende i perioden 1990 til 2009. For samtlige seksualforbrydelser er sigtelsesprocenten vokset fra knap 50 i begyndelsen af perioden til over 60 de seneste år. I 2009 var den højere end i nogen af de tidligere år, nemlig på 77 pct. Den samme udviklingstendens ses for de hyppigst anvendte paragraffer (§§ 216, 222 og 232). Sigtelesprocenten for § 222 ligger i næsten alle år noget højere end for de øvrige lovovertrædelser.

I princippet behøver en vækst i sigtelsesprocenten ikke at betyde, at flere lovovertrædere ender med at blive dømt, men væksten kan også skyldes, at politiet i

varierende grad er tilbøjelige til at rejse en sigtelse. Dette kan i nogen grad se ud til at have været tilfældet, idet der er en faldende tendens i andelen af sigtelser, der fører til en fældende afgørelse.

For samtlige seksualforbrydelser er andelen af sigtelser, der har ført til en fældende afgørelse, mindsket fra 75 til knap 60 pct. Mindskningen sker primært i den første del af perioden. For voldtægt er der tale om en mindskning fra 43 til 24 pct. Det er dog kun i 1990, andelen overstiger 40 pct., idet den alle øvrige år ligger på 35 pct. eller derunder. Siden 2001 har andelen ligget under 30 pct. For samleje med barn under 15 år er udviklingen ujævn og uden tydelig tendens til mindskning i andelen af sigtelser, der har ført til en fældende afgørelse. I 1990 var denne på 69 pct. og i 2009 på 70 pct. For blufærdighedskrænkelser, der har den laveste sigtelsesprocent, er andelen, der fører til en fældende afgørelse, størst. I perioden sker der dog et fald fra et meget højt niveau på omkring 90 pct. de første tre år til 60-70 pct. de fleste af de øvrige år.

Oplysninger om strafferetlige afgørelser findes for perioden 1985 til 2009. Antallet af ubetingede domme har været forholdsvis stabilt de sidste mange år for såvel voldtægt, samleje med barn under 15 år og blufærdighedskrænkelser – dog med lidt flere domme for voldtægt i begyndelsen af perioden og lidt flere for samleje med barn under 15 år og blufærdighedskrænkelser i slutningen af perioden. Det samlede antal ubetingede domme er vokset ret betydeligt de seneste år, hvilket primært beror på, at der siden 2004 er idømt mange flere ubetingede domme for børnepornografi (jf. herved lovændringen i 2003).

Der har været en tilsvarende tendens i antallet af samtlige fældende afgørelser (frihedsstraffe, foranstaltningsdomme, bøder og tiltalefrafald). I de første par år af den undersøgte periode var der flere afgørelser vedrørende voldtægt, mens antallet derefter har været stabilt. For samleje med barn under 15 år har der været en tendens til vækst i antallet af afgørelser siden slutningen af 1990'erne. Antallet af fældende afgørelser for blufærdighedskrænkelser har derimod været faldende siden 2005, hvilket bør ses i sammenhæng med udviklingen i antallet af anmeldelser. Igen skyldes væksten i det samlede antal fældende afgørelser for alle seksualforbrydelser i høj grad flere strafferetlige afgørelser for børnepornografi.

Den højeste gennemsnitlige strafflængde er for voldtægt. Der ses en stigning heri siden især 2001, hvilket må antages at være relateret til den strafskærpelse, der blev gennemført i 2002. Den tendens til mindskning i den gennemsnitlige strafflængde for voldtægt, der var frem til slutningen af 1990'erne, er tidligere blevet undersøgt og har vist sig at være relateret til en ændret sagssammensætning. For såvel samleje med barn under 15 år som blufærdighedskrænkelser er udviklingen ujævn og uden tydelige op- eller nedadgående tendenser.

Det bemærkes, at det generelt kan være vanskeligt at vurdere eventuelle ændringer i strafpraksis ud fra omfanget og arten af strafferetlige afgørelser samt de gennemsnitlige strafflængder. Det gælder ikke mindst, når det drejer sig om forholdsvis sjældne forbrydelser. Såfremt antallet af ubetingede domme for f.eks. voldtægt falder, behøver det ikke at være et udtryk for en mildere praksis, men kan skyldes, at flere voldtægtsforbrydere idømmes foranstaltninger, at flere voldtægtsforbrydelser indgår i et sagskompleks med flere voldtægter frem for at være solosager, og/eller at flere voldtægter ”skjules” i statistikken over strafferetlige afgørelser, fordi de indgår i et sagskompleks, hvor hovedforholdet er af alvorligere karakter og derfor er det, der registreres statistisk. Dertil kommer eventuelle ændringer i sagssammensætningen.

3.2. Justitsministeriets Forskningskontor har til brug for Straffelovrådets overvejelser endvidere udarbejdet en rapport om ændringer i anmeldelsestilbøjeligheden for seksualforbrydelser. Rapporten er optrykt som *bilag 2*.

Det fremgår af rapporten, at der er ikke foreligger nyere undersøgelser, der generelt kan belyse udviklingen i befolkningens holdninger til og anmeldelsestilbøjelighed i forhold til seksualforbrydelser. Noget tyder imidlertid på, at der siden begyndelsen af 1970-erne er sket en øgning i anmeldelsestilbøjeligheden for i hvert fald relativt mindre alvorlige former for voldtægt og for voldtægter, der sker i nære relationer, herunder især partnervoldtægter. Om der også for andre seksualforbrydelser er sket en ændring i tilbøjeligheden til at anmelde en krænkelse til politiet, vides ikke, men det forekommer sandsynligt, at en øget negativ fokus på seksualforbrydelser, som der den seneste tid i særlig grad har været i forhold til seksualforbrydelser, der retter sig mod børn, kan indebære, at flere forhold kommer for dagens lys og indberettes til politiet.

Kapitel 3

Debatten om den nuværende kriminalisering af seksualforbrydelser

1. Indledning

Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden rejser jævnlige spørgsmål i den politiske og offentlige debat. Der har således bl.a. i en række tilfælde været rejst spørgsmål om straffniveaulet for grove tilfælde af sædelighedskriminalitet og om, hvorvidt bestemmelserne i sædelighedskapitlet bør ændres, herunder bl.a. i forhold til voldtægtsbestemmelsen og bestemmelsen om seksuelle overgreb mod personer, der befinder sig i en tilstand, i hvilken de pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, i forhold til behovet for et forbud mod animeret børneporno samt i forhold til køb af sex hos prostituerede, der er ofre for menneskehandel. Disse spørgsmål er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 2.

Endvidere har Amnesty International i en rapport fra 2008 – ”Case Closed. Rape and human rights in the nordic countries” – rejst spørgsmål om, hvorvidt flere af bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 bør ophæves eller revideres. Rapporten fra Amnesty International er nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 3.

2. Kritik i den politiske debat

Der har i den politiske debat været rejst en række spørgsmål og forslag i relation til bestemmelserne i straffelovens kapitel 24. Disse har navnlig omfattet de emner, der er omtalt nedenfor.

2.1. Definitionen af voldtægt, betydningen af ægteskab og straffelovens § 227

I forslag til folketingsbeslutning om at give alle borgere samme beskyttelse mod seksuelle overgreb (B 192) fra folketingsåret 2008-09 fremsat af Lone Dybkjær (RV) m.fl. blev det foreslået, *at* seksuelle overgreb mod forsvarsløse personer skal straffes som voldtægt med fængsel indtil 8 år, *at* seksuelle overgreb mod ens forsvarsløse ægtefælle ikke længere skal fritages for straf i henhold til straffeloven, og *at* der ikke skal gives strafnedsættelser i sager om voldtægt og seksuelle overgreb, hvor offer og gerningsmand gifter sig med hinanden eller indgår registreret parforhold. Beslutningsforslaget blev genfremsat uændret som beslutningsforslag nr. B 8 i folketingsmødet 2009-10.

I bemærkningerne til beslutningsforslagene er det bl.a. anført, at det bør være strafbart at udnytte sin ægtefælles forsvarsløse tilstand til at skaffe sig samleje med vedkommende. Det fremgår endvidere, at det ikke findes at høre hjemme i et moderne retssamfund, at de allermost udsatte borgere (f.eks. narkomaner og udviklingshæmmede) er dem, der nyder mindst beskyttelse mod seksuelle overgreb. På bl.a. den baggrund blev det med beslutningsforslagene foreslået, at forhold, der straffes efter straffelovens § 218, fremover skal straffes efter § 216.

Herudover er det i bemærkningerne til beslutningsforslagene anført, at det ikke bør være en formildende omstændighed, at gerningsmanden er gift med eller lever i registreret parforhold med offeret. Indgåelse af ægteskab eller registreret partnerskab bør således ifølge beslutningsforslagene ikke indebære, at man afgiver nogen form for ret til at bestemme over egen krop eller seksualitet. Det blev på den baggrund foreslået, at straffelovens § 227 skal ophæves, og at ordene ”uden for ægteskab” skal slettes i lovens §§ 218 og 220.

2.2. Uagtsom voldtægt

Spørgsmålet om, hvorvidt der bør straffes for uagtsom voldtægt, har været genstand for debat i Folketinget i flere tilfælde.

I forslag til lov om ændring af straffeloven (Mindstestraf for voldtægt, skærpelse af straffen for særlig farlig, rå eller ydmygende voldtægt og af straffen for voldtægt mod børn under 15 år samt indførelse af straf for uagtsom voldtægt) (L 231), som blev fremsat i folketingssamlingen 2003-04 af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det således bl.a. foreslået, at der i § 216 skal indsættes en bestemmelse, hvorefter den, som ved grov uagtsomhed gør sig skyldig i voldtægt efter stk. 1, straffes med fængsel indtil 5 år, samt at straffen kan stige til fængsel indtil 8 år, hvis der foreligger omstændigheder, som nævnt i bestemmelsens stk. 2. Det er i lovforslagets bemærkninger bl.a. tilkendegivet, at ønsket om at udvide straffebestemmelsen med begrebet uagtsomhed skal ses på baggrund af, at der er forekommet flere sager, hvor domstolene har fundet, at der objektivt set forelå voldtægt, men hvor gerningsmanden er blevet frifundet, fordi han angiveligt ikke var klar over dette forhold.

Tilsvarende blev det i forslag til folketingsbeslutning om at beskytte kvinder mod seksuelle overgreb m.v. (B 123) fra folketingssamlingen 2007-08 (2. samling) af Peter Skaarup (DF) m.fl., foreslået, at voldtægt ved grov uagtsomhed skal kriminaliseres med en strafferamme på fængsel indtil 5 år og i særlig grove tilfælde med fængsel indtil 8 år. I bemærkningerne til beslutningsforslaget er der bl.a. henvist til, at begrebet uagtsomhed eller grov uagtsomhed i forvejen ofte bruges i dansk lovgivning.

Spørgsmålet om, hvorvidt uagtsom voldtægt bør kriminaliseres, har endvidere været genstand for en række spørgsmål fra Folketinget.

2.3. Strafniveau for voldtægt

Det er i flere beslutningsforslag og private lovforslag tilkendegivet, at straffen for voldtægt bør skærpes, og at der bør indføres en minimumsstraf for voldtægt.

I forslag til lov om ændring af straffeloven (Mindstestraf for voldtægt, skærpelse af straffen for særlig farlig, rå eller ydmygende voldtægt og af straffen for voldtægt mod børn under 15 år samt indførelse af straf for uagtsom voldtægt) (L 231), som blev fremsat i folketingssamlingen 2003-04 af Peter Skaarup (DF) m.fl., blev det således foreslået at indføre en mindstestraf for voldtægt samtidig

med, at straffen for særlig farlig, rå eller ydmygende voldtægt mv. blev foreslået skærpet.

Mindstestrafen blev foreslået til 1 år i § 216, stk. 1, og 2 år i § 216, stk. 2. Det blev endvidere i forhold til stk. 2 foreslået, at der i bestemmelsen skal opregnes en række tilfælde, som altid vil skulle bedømmes efter denne skærpede bestemmelse i stedet for stk. 1. Ifølge lovforslaget vil disse tilfælde bl.a. skulle omfatte voldtægt udøvet mod et ubekendt offer, voldtægt begået af flere i forening og tilfælde, hvor gerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i en tilsvarende forbrydelse. Endelig blev det med lovforslaget foreslået, at der i § 216 skal indsættes et stk. 3, hvorefter straffen kan stige til livstid, hvis offeret ved forbrydelsen eller som direkte eller indirekte følge af denne afgår ved døden eller får betydelig skade på legeme eller helbred, herunder ved at blive påført en seksuelt overførbart sygdom.

Som baggrund for ønsket om strafskærpelser er der i lovforslagets bemærkninger bl.a. henvist til, at forekomsten af flere grove overgreb mod kvinder og herunder mere alvorlige voldtægter end tidligere (bl.a. gruppevoldtægter og massevoldtægter) havde vakt opsigt, vrede og bekymring i befolkning. Det fremgår endvidere, at det med lovforslaget var hensigten at bringe lovgivningen i bedre overensstemmelse med nutidens retsbevidsthed. Herudover var det hensigten at gøre det muligt at udmåle straf på et niveau, der bedre svarede til strafniveauet i civiliserede nationer i den omgivende verden.

I forslag til folketingsbeslutning om at beskytte kvinder mod seksuelle overgreb m.v. (B 123) fra folketingssamlingen 2007-08 (2. samling) af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det ligeledes foreslået at skærpe strafferammen for voldtægt og indføre minimumsstraffe i voldtægtssager. Strafferammen for overtrædelse af § 216, stk. 1, blev foreslået skærpet til fængsel fra 2 år indtil 10 år og strafferammen i § 216, stk. 2, til fængsel fra 4 år indtil 14 år.

I bemærkningerne til beslutningsforslaget er det bl.a. anført, at det på trods af strafskærpelserne siden 2002 er vigtigt at fortsætte diskussionen om, hvorvidt strafniveauet for en alvorlig forbrydelse som voldtægt står mål med forbrydelsens karakter. Der er i den forbindelse endvidere henvist til, at det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse fra 2007 om strafniveauet i voldtægtssager, at der er

eksempler på domme, hvor straffen ifølge Rigsadvokaten burde have været højere.

Herudover kan det nævnes, at det også med forslag til folketingsbeslutning om indførelse af minimumsstraf i sager, hvor vold eller anden tvangsmæssig krænkelse af det menneskelige legeme indgår i gerningsindholdet (B 10), fra folketingssamlingen 2000-01 fremsat af Sonja Albrink (CD) m.fl. blev foreslået at indføre minimumsstraf i bl.a. voldtægtssager.

Spørgsmålet om, hvilket straffniveau og hvilke strafferammer der bør gælde for voldtægt, og herunder bl.a. om der bør indføres en minimumsstraf for voldtægt, har endvidere været rejst i en række folketingsspørgsmål.

2.4. Seksuelt misbrug af børn

I beslutningsforslag nr. B 124 om afskaffelse af forældelsesfristen i pædofilsager fra folketingssamlingen 2010-11 (1. samling) fremsat af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen inden udgangen af det indeværende folketingsår at fremsætte lovforslag om ændring af straffeloven, der indebærer, at forældelsesfristen i sager vedrørende seksuelle overgreb mod mindreårige og i incestsager afskaffes.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at forslagsstillerne tog den vigtige samfundsopgave at beskytte børn mod misbrug og seksuel udnyttelse meget alvorligt og ønskede en mere målrettet indsats mod pædofili. Seksuelle overgreb var så grove forbrydelser, at den omstændighed, at de begås mod børn eller unge, gjorde det rimeligt, at der ikke gælder en forældelsesfrist. Forslagsstillerne henviste bl.a. til, at hvis offeret for en seksualforbrydelse er et barn eller en ung, vil oplevelsen for mange være så traumatiserende, at den krænkede først flere år senere tør gå til myndighederne. Hvis forbrydelsen er begået inden for familiens kreds, kan et misforstået hensyn til de pårørende føre til, at offeret i årevis tier. Først mange år senere er offeret parat til at træffe den svære afgørelse om at anmelde forbrydelsen.

Under 1. behandlingen af beslutningsforslaget den 2. maj 2011 udtalte justitsministeren bl.a. følgende:

”Som bekendt har Justitsministeriet anmodet Straffelovrådet om at foretage en generel gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden og i forbindelse hermed overveje, om der efter rådets opfattelse er grundlag for at ophæve eller ændre forældelsesfristen i sager om seksuelt misbrug og andre former for seksuel krænkelse af børn. Det følger af Straffelovrådets kommissorium, at rådet i forbindelse med gennemgangen af straffelovens kapitel 24 kan overveje forholdet til straffelovens § 210 om incest, og Straffelovrådet vil derved bl.a. have mulighed for at overveje spørgsmål om forældelse i relation til incest. Det er min opfattelse, at eventuelle lovgivningsinitiativer på området bør afvente Straffelovrådets arbejde.”

Der var under 1. behandlingen bred tilslutning til at afvente resultatet af Straffelovrådets overvejelser, før man tog stilling til spørgsmålet om at afskaffe forældelsesfristen i sager om seksuelt misbrug af børn og i incestsager.

Beslutningsforslaget blev genfremsat som beslutningsforslag nr. B 4 i folketings-samlingen 2011-12.

I beslutningsforslag nr. B 16 om tvangsbehandling af pædofile fra folketingssamlingen 2011-12 fremsat af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen inden udgangen af den indeværende folketingssamling at fremsætte lovforslag, der fik den virkning, at personer, der dømmes for seksuelle overgreb mod børn, skulle underkastes tvungen behandling, og at dømte for pædofili fremover skulle underkastes tvangsopsyn og fortsat tvangsbehandling efter løsladelse, såfremt risikovurdering viser, at der er fare for tilbagefald. Lovforslaget skulle endvidere indeholde bestemmelser om en tillægsstraf for pædofilidømte.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at formålet med forslaget var at sikre, at pædofilidømte gennemgår behandling under tvang. På grund af risikoen for tilbagefald til sædelighedskriminalitet blandt pædofile skulle det endvidere sikres, at pædofile holdes under tvangsopsyn og fortsat tvangsbehandling efter løsladelse, såfremt det vurderes, at der er risiko for tilbagefald. Endvidere skulle der indføres en tillægsstraf for personer, der dømmes for seksuelle overgreb mod børn. Tillægsstraffen skulle virke således, at når retten udmåler straffen, så fastsætter dommeren samtidig en tillægsstraf, der træder i kraft, hvis den dømte afbryder et behandlingsforløb eller helt nægter at modtage behandling.

I beslutningsforslag nr. B 33 om ændring af reglerne om pædofilidømtes adgang til prøveløsladelse fra folketingssamlingen 2011-12 fremsat af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen senest den 1. april 2012 at fremsætte lovforslag, som indebar, at personer, der idømt fængselsstraf for et seksuelt overgreb mod børn og mindreårige, ikke længere vil have mulighed for at opnå prøveløsladelse.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at et seksuelt overgreb mod et barn er en ualmindelig modbydelig forbrydelse, og at forslagsstillerne er af den overbevisning, at det som udgangspunkt er ”utilrådeligt” at løslade en person, som er idømt fængselsstraf for et seksuelt overgreb mod en mindreårig, før tid. Tanken om dømte sædelighedskriminelle, der under prøveløsladelse eller efter endt afsoning begår nye seksuelle overgreb mod børn, er forfærdelig. Forslagsstillerne ville med dette beslutningsforslag ændre reglerne for prøveløsladelse af personer, som er idømt fængselsstraf for et seksuelt overgreb mod børn og mindreårige, således at det for fremtiden ikke blev muligt at opnå prøveløsladelse.

I beslutningsforslag nr. B 32 om skærpede straffe for seksuelle overgreb mod børn fra folketingssamlingen 2011-12 fremsat af Peter Skaarup (DF) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen senest den 1. april 2012 at fremsætte lovforslag, der fik den virkning, at straffen for seksuelle misbrug mod børn skærpedes markant, samt gav bedre muligheder for idømmelse af forvaring af seksuelle krænker af mindreårige.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at forudsætningen om, at overtrædelser af straffelovens § 222, stk. 3, skal straffes på niveau med voldtægt, efter forslagsstillernes opfattelse ikke er blevet opfyldt, fordi der i realiteten skal straffes hårdere i § 222-sager end i voldtægtssager, idet der ofte er tale om seksuelle krænkelser, der gentager sig over længere tid over for et eller flere bestemte børn modsat en voldtægtssag, hvor gerningsmanden sjældent vender tilbage og voldtager den samme person flere gange over en længere periode.

Det anføres endvidere i bemærkningerne til beslutningsforslaget, at ligesom forældrene skal gøre alt, hvad de kan, for at beskytte deres børn, er det også sam-

fundets pligt at beskytte børn og unge mod seksuelle overgreb, hvilket kan gøres på flere måder. Der kan eksempelvis idømmes højere straffe, og Folketinget kan gøre det nemmere at anvende forvaringsdomme. Der er tale om en af de værste forbrydelser, man kan begå, og det afspejles ikke i tilstrækkelig grad i de domme, der i dag fældes over pædofile. Forslagsstillerne har peget på domstolenes meget ringe udnyttelse af strafferammerne i pædofilisager. For overtrædelse af § 222, stk. 1, har gennemsnitsstraffen i de af fleste af årene 2002-2010 ligget omkring en ottendedel til en fjerdedel af maksimumstraffen på 8 års fængsel. På nogenlunde samme måde har den gennemsnitlige straf for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 2, i de fleste af årene 2002-2010 ligget på under en fjerdedel af maksimumstraffen på 12 års fængsel.

2.5. Prostitution og kriminalisering af sexkunder

I beslutningsforslag nr. B 103 om skærpet straf for voldtægt af ofre for menneskehandel fra folketingssamlingen 2009-10 fremsat af Line Barfod (EL) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen inden den 1. november 2010 at fremsætte lovforslag, der skærper straffen for voldtægt og samleje opnået ved anden tvang end vold eller trussel om vold, når ofret er offer for menneskehandel.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at Enhedslisten med forslaget ønskede at indføre en strafskærpelse til straffelovens §§ 216 og 217, således at det bliver en skærpende omstændighed, hvis voldtægtsofferet er offer for menneskehandel. Ifølge forslagsstillerne signalerer en sådan strafskærpelse klart fra samfundets side, at vi ikke kan eller vil tolerere menneskehandel og den udnyttelse, der efterfølgende finder sted af handlede kvinder og mænd. Samtidig ønskede forslagsstillerne at tydeliggøre, at det er voldtægt, hvis en kunde er vidende om, at den prostituerede, som kunden køber sex hos, er offer for menneskehandel og derfor truet til at prostituere sig selv. Det var ikke forslagsstillerne bekendt, at politiet havde forsøgt at rejse den form for sager over for sexkunder, hvilket de med dette forslag ønskede at ændre på. Strafskærpelsen forudsattes også at skulle finde anvendelse, i det omfang der er tale om anden kønslig omgængelse end samleje og kønslig omgængelse med en person af samme køn, jf. straffelovens §§ 224 og 225.

Beslutningsforslaget blev ikke færdigbehandlet før folketingsårets udløb, men Retsudvalget afgav den 30. september 2010 en beretning over forslaget, hvoraf fremgår bl.a. følgende:

”Udvalget finder, at menneskehandel – moderne slaveri – er en af de alvorligste forbrydelser i verden i dag. Menneskehandel er en grænseoverskridende forbrydelse, der kræver stor indsats fra mange internationale organisationer. Men det er afgørende, at der samtidig holdes fast i, at selve udnyttelsen – slaveriet – finder sted lige her, og det er derfor også her, der skal sættes ind for at stoppe udnyttelsen.

Indsatsen mod menneskehandel skal ske på flere fronter. Når det drejer sig om menneskehandel til prostitution, så handler efterspørgslen også om kunders køb af sex.

Der er mange kunder, der vil købe sex, selv om de ved, at der er tale om et offer for menneskehandel. Og de er øjensynlig ikke klar over, at det kan være strafbart. Der er på nuværende tidspunkt ikke rejst sager af denne karakter imod en kunde. (...)

Justitsministeren har oplyst, at han har bedt Straffelovrådet om i forbindelse med dets gennemgang af straffelovens bestemmelser om sædelighedsforbrydelser også at se på spørgsmålet om skærpet straf, hvis offeret er offer for menneskehandel.

Justitsministeren har givet tilsagn om, at han vil indkalde retsordførerne til en drøftelse, når resultatet af Straffelovrådets generelle gennemgang af straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden foreligger.

S, SF, RV og EL ønsker, at det kommer til at stå tydeligt og klart i straffeloven, at det kan være strafbart at købe sex hos et offer for menneskehandel. Partierne håber, Straffelovrådet vil komme med det konkrete forslag til, hvordan det bedst kan gøres.

V, DF, KF og LA ønsker at afvente Straffelovrådets udtalelse, før man tager stilling.”

I beslutningsforslag nr. B 159 om kriminalisering af køb af sex hos prostituerede, der er ofre for menneskehandel fra folketingssamlingen 2009-10 fremsat af Lone Dybkjær (RV) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen i næste folketingssamling at fremsætte et lovforslag til ændring af straffelovens § 223 a, således at den, der som kunde mod betaling har samleje med en person, der er offer for menneskehandel, jf. straffelovens § 262 a, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at Det Radikale Venstre med forslaget ønskede at understrege, at det klart skal fremgå af lovgivningen, at det er strafbart at købe sex hos et handlet menneske, på samme måde som det

fremgår, at det er strafbart at tvinge nogen til at indgå ægteskab. Efter partiets opfattelse ville en tydeliggørelse af lovgivningen gøre det mindre let at påstå, at den prostituerede ikke var handlet. Behovet for en tydelig lovgivning var ikke blevet mindre de seneste år, tværtimod. Det var Det Radikale Venstres klare opfattelse, at der var en stigende tendens til, at flere og flere prostituerede var handlede. Regeringens indsats mod kvindehandel var efter Det Radikale Venstres opfattelse ikke tilstrækkelig.

Beslutningsforslaget blev ikke færdigbehandlet før folketingsårets udløb, men Retsudvalget afgav den 30. september 2010 en beretning over forslaget, hvoraf fremgår samme synspunkter som gengivet ovenfor fra beretningen over beslutningsforslag nr. B 103.

2.6. Børnepornografi

I beslutningsforslag nr. B 133 om forbud mod animeret børneporno fra folketingssamlingen 2009-10 fremsat af Karen Hækkerup (S) m.fl. blev det foreslået at pålægge regeringen inden udgangen af folketingssamlingen at fremsætte lovforslag, der i lighed med den svenske lovgivning forbyder animeret og computergenereret børneporno.

Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at animerede billeder kan være første skridt til at se på rigtig børneporno og sandsynligvis kan føre til, at den pædofile vil opsøge rigtige billeder og rigtige børn og i værste fald selv begå overgreb. For at forhindre flere overgreb på børn var det efter forslagsstillerens opfattelse nødvendigt hurtigst muligt at forbyde også animeret børneporno.

Under 1. behandlingen af beslutningsforslaget den 9. april 2010 udtalte justitsministeren bl.a., at det efter regeringens opfattelse ville være rigtigst, at spørgsmålet om en udvidet kriminalisering af fiktiv børneporno indgår i Straffelovrådets generelle samlede gennemgang af straffelovens kapitel om sædelighedsforbrydelser, således at der sikres det bedst mulige grundlag for at vurdere behovet for at foretage ændringer på området.

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) spurgte i den forbindelse justitsministeren, om han også ville være indstillet på at undersøge ”børneerotika”, hvilket hun begrundede på følgende måde:

”Jeg har selv kigget på nogle af de sider, og det drejer sig godt nok om billeder af børn, som f.eks. leger i strandkanten i badetøj, men de er taget på en måde, så man f.eks. kun kan se skridtet, og bliver lagt ud på bestemte hjemmesider, hvor mænd så kan kommentere dem i et meget seksualiseret forum. Jeg mener, at der også her er en problemstilling, vi bør kigge på.”

3. Rapport fra Amnesty International om voldtægt og menneskerettigheder mv.

3.1. I Amnesty Internationals rapport ”Case closed. Rape and human rights in the nordic countries” fra 2008 er der på en række områder udtrykt kritik af de danske regler om voldtægt og beskyttelsen og retssikkerheden for ofre for voldtægt. Det anbefales således bl.a., at begrebet voldtægt defineres i overensstemmelse med internationale menneskerettighedsprincipper om seksuel integritet og autonomi.

De dele af kritikken, der vedrører den danske lovgivning om voldtægt og seksuelle overgreb, omfatter særligt følgende punkter:

a. Placeringen af bestemmelserne om voldtægt mv. Bestemmelserne i den danske straffelov om voldtægt mv. er placeret i kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden. Denne placering signalerer ifølge rapporten fra Amnesty International, at voldtægt udgør en krænkelse af den offentlige moral og ikke en krænkelse af den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse og fysisk og psykisk integritet. Det anføres i den forbindelse bl.a., at begrebet kønssædelighedsforbrydelser ikke anvendes længere i hverken Norge, Sverige og Finland, og det anbefales, at bestemmelserne om voldtægt og andre former for seksuel vold flyttes fra kapitlet om ”Forbrydelser mod kønssædeligheden” til kapitlet ”Forbrydelser mod liv og legeme”, eller at betegnelsen ”Forbrydelser mod kønssædeligheden” erstattes med en betegnelse som ”Seksuelle forbrydelser mod liv og legeme”, ”Seksualforbrydelser” eller lignende.

b. Definitionen af voldtægt. Det fremgår af rapporten, at den juridiske definition af voldtægt i Danmark er mere snæver end den, der anvendes i svensk og norsk lovgivning. I dansk ret anses samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, eksempelvis fordi vedkommende er bevidstløs, således ikke som voldtægt, medmindre gerningsmanden har tiltvunget sig samlejet ved at hensætte den pågældende i denne tilstand. Denne retstilstand vil ifølge rapporten kunne resultere i, at visse grupper i samfundet ikke er beskyttet mod voldtægt i samme grad som andre. Dette vil bl.a. kunne være tilfældet for handicappede eller personer med et stof- eller alkoholmisbrug. Det fremhæves endvidere, at strafferammen for samleje med et forsvarsløst offer, jf. § 218, kun er det halve af strafferammen for voldtægt, jf. § 216, stk. 1. Det anbefales i rapporten, at straffelovens § 218, stk. 2, indføjes i § 216 om voldtægt, idet det anføres, at misbrug af en kvinde, som befinder sig i en forsvarsløs tilstand, bør betegnes som voldtægt uanset årsagerne til kvindens tilstand og uanset kvindens og gerningsmandens (ægteskabelige) forhold. Dette vil ifølge rapporten øge den retlige beskyttelse mod voldtægt og bringe den danske lovgivning på linje med svensk og norsk lovgivning.

c. Betydningen af ægteskab. Det anføres i rapporten, at henvisninger til ægteskab og ægteskabelig status i lovgivningen antyder, at voldtægt og seksuelle overgreb inden for ægteskabet betragtes som en mindre alvorlig forbrydelse og bør straffes mildere. Endvidere er sådanne regler ifølge rapporten udtryk for, at lovgivningens hensigt er at beskytte moral snarere end retten til seksuel selvbestemmelse. Det anføres i den forbindelse, at voldtægt og seksuelle overgreb er alvorlige krænkelse af kvinders ret til selvbestemmelse og integritet, og at det ikke for denne krænkelse er relevant, om kvinden er gift med gerningsmanden. Det anbefales på den baggrund, at henvisningerne til ægteskabelig status i straffelovens §§ 218 og 220 fjernes.

d. Bestemmelsen i straffelovens § 227. Muligheden for i henhold til § 227 at lade straf efter §§ 216-226 nedsætte eller bortfalde, når de personer, mellem hvem kønslig omgængelse har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden eller har ladet deres partnerskab registrere, er genstand for kritik i rapporten. I henhold til rapporten bør ægteskab således ikke kunne føre til en nedsættelse af straffen for voldtægt eller andre former for seksuel vold. Det bemærkes bl.a., at bestemmelsen i § 227 fremmer det synspunkt, at voldtægt er en forbrydelse, som kræn-

ker familien eller æren snarere end en kvindes fysiske og mentale integritet, og at bestemmelsen derved tillader et diskriminerende syn på kvinder. Det anbefales på den baggrund, at bestemmelsen i § 227 ophæves.

e. Bestemmelsen i straffelovens § 221. Det anføres i rapporten, at bestemmelsen i § 221 om kriminalisering af den, der tilsniger sig samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden, bør ophæves. Som baggrund herfor fremhæves både bestemmelsens henvisning til ægteskabet, og det forhold, at det med bestemmelsen antydes, at formålet er at beskytte kvindens dyd. Det anføres i rapporten endvidere, at det er et spørgsmål, om bestemmelsen er praktisk relevant.

Generelt konkluderes det således i rapporten, at den danske lovgivning om voldtægt og seksuelle overgreb er i strid med menneskeretlige principper om beskyttelse af den enkeltes seksuelle og fysiske integritet og ret til selvbestemmelse.

Herudover er det i rapporten bl.a. anført, at det er problematisk, at meget få sager om voldtægt fører til en domfældelse. Det anføres således, at kun én ud af fem anmeldte voldtægter ender med en domfældelse i retten, og at kun et mindretal af de sager, hvor politiet har identificeret og sigtet en mistænkt, ender i retten. I 2006 blev 60 % af sådanne sager således henlagt før en retssag på ”bevisets stilling”. Det anbefales i den forbindelse bl.a., at voldtægtssager i størst muligt omfang bør indbringes for domstolene.

Det anføres i rapporten endvidere, at en voldtægt er lige strafværdig, uanset om den er begået mod en fremmed person (overfaldsvoldtægt), mod en person, som forud for overgrebet har været i kontakt med gerningsmanden (kontaktvoldtægt) eller mod en nuværende eller tidligere seksualpartner (parvoldtægt). Hvis en gerningsmand findes skyldig i voldtægt, bør det således ifølge rapporten være uden betydning for strafudmålingen, hvilket forhold denne havde til offeret. Der henvises i den forbindelse bl.a. til, at det af rapporter fra Rigsadvokaten fra 2005, 2006 og 2007 fremgår, at der i dansk retspraksis ved udmålingen af straffen for voldtægt tages hensyn til offerets og gerningsmandens forhold forud for voldtægten, idet kontakt- og parvoldtægt straffes mildere end overfaldsvoldtægt. Dette er ifølge rapporten udtryk for, at voldtægtsbestemmelsens historiske udgangspunkt om beskyttelse af moral og ægteskabelig status stadig kommer til udtryk i rets-

praksis, selv om overtrædelsens alvor burde være den eneste afgørende faktor ved strafudmålingen.

En opdateret sammenfatning af Amnesty Internationals rapport fra 2008 er offentliggjort i 2010. Det anbefales i denne sammenfatning bl.a., at voldtægt defineres i overensstemmelse med internationale menneskerettighedsprincipper om seksuel integritet og autonomi. Det anføres i den forbindelse endvidere, at voldtægt og andre former for seksuelle overgreb i den strafferetlige lovgivning bør defineres som seksuel adfærd, hvor der er udøvet voldelig eller ikke-voldelig tvang overfor den ene part, og denne derfor ikke frivilligt har kunnet give samtykke til at deltage i den seksuelle handling. Det anbefales herudover bl.a., at den gældende lovgivning om samleje med personer, der befinder sig i en tilstand, i hvilken de er ude af stand til et modsætte sig handlingen, revideres, og at henvisningen til ægteskab i lovgivningen afskaffes.

I Amnesty Internationals årsrapporter for 2009 og 2010 er spørgsmålet om manglende retlig beskyttelse mod voldtægt og retssikkerheden for voldtægts ofre ligeledes nævnt.

3.2. I forlængelse af omtalen af Amnesty Internationals rapport om voldtægt og menneskerettigheder kan det endvidere nævnes, at spørgsmålet om indbringelse af voldtægtssager for domstolene også har været genstand for nærmere undersøgelse i rapporten ”Var det voldtægt? En undersøgelse af menneskerettigheder og voldtægtssager i Danmark” fra Center for Voldtægts ofre (2006). Rapporten fokuserer på praksis i afgørelsen af, om der skal rejses tiltale i voldtægtssager.

Det fastslås således bl.a. i rapporten, at de retlige instrumenter for sagsbehandlingen af voldtægtssager i Danmark er til stede, men at dette ikke er ensbetydende med, at de formelle rammer ikke kan blive bedre og mere hensigtsmæssige, og heller ikke er ensbetydende med, at den daglige praksis i sagsbehandlingen nødvendigvis altid modsvarer rammernes gode intentioner. Det fremgår om domstolsprøvelse bl.a. af rapporten, at voldtægtsforbrydelsens særlige karakter gør troværdighedsvurderingen vigtig for afgørelsen af disse sager, og at flere voldtægtssager derfor bør prøves ved en domstol, så troværdigheden bliver afprøvet af domstolene.

Desuden er bl.a. spørgsmålet om, hvorvidt uagtsom voldtægt bør kriminaliseres, kort omtalt i rapporten. Det anføres herom bl.a., at det særligt i forhold til kontakt- og partnervoldtægter kan være vanskeligt at bevise en formodet gerningsmands forsæt, og at en kriminalisering af uagtsom voldtægt kan overvejes som en løsning på dette problem.

Herudover kan det nævnes, at spørgsmålet om voldtægtssagers vej gennem retssystemet, og herunder hvorfor mange voldtægtsanmeldelser ikke ender med en dom for voldtægt, også er behandlet i rapporten ”Voldtægt der anmeldes. Del VI: Voldtægtsanmeldelsers vej gennem retssystemet” (2010) af Camilla Laudrup m.fl.

Kapitel 4

Internationale forpligtelser og udviklingstendenser i hovedtræk

1. Konventioner mv.

Danmark er i kraft af sin tiltrædelse af en række internationale konventioner forpligtet til at sikre en effektiv beskyttelse mod seksuelle overgreb.

FN's konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination af kvinder (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)), som blev ratificeret af Danmark i 1983, forpligter således medlemsstaterne til at sikre, at kvinder nyder en effektiv beskyttelse mod diskrimination. I tilknytning til konventionen er der oprettet en Komité (CEDAW-Komiteen), som har til formål at vurdere fremskridt ved implementeringen af konventionen, jf. konventionens artikel 17.

Ifølge CEDAW-Komiteen omfatter konventionens artikel 1 om definitionen af diskrimination mod kvinder bl.a. vold baseret på køn, herunder handlinger, hvorved kvinder påføres fysisk, mental eller seksuel skade, samt trusler om sådanne handlinger og tvang mv. Medlemsstaterne er således i henhold til konventionen forpligtet til at beskytte kvinder mod sådanne former for vold og skal i den forbindelse bl.a. sikre, at lovgivningen om vold, herunder voldtægt og seksuelle overgreb, giver kvinder den fornødne beskyttelse og sikrer respekt for kvinders integritet, jf. General Recommendation No 19 of the CEDAW Committee: Violence against Women (1992) pkt. 6, 9, 23 og 24.

I FN's deklARATION om afskaffelse af vold mod kvinder fra 1993 (Declaration on the Elimination of Violence against Women, General assembly resolution 48/104) er vold mod kvinder defineret som "any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary depriva-

tion of liberty, whether occurring in public or in private life”, jf. artikel 1. I henhold til deklarationens artikel 4 er medlemsstaterne forpligtet til at forebygge, efterforske og – i overensstemmelse med national ret – straffe vold mod kvinder.

Denne definition af vold mod kvinder fremgår også af Europarådets rekommandation om beskyttelse af kvinder mod vold (Rec(2002)5), jf. pkt. 1 i rekommandationens appendix, og det fremgår endvidere af rekommandationen, at medlemsstaterne skal forebygge, efterforske og straffe sådanne handlinger. Med hensyn til den strafferetlige lovgivning fremgår det af rekommandationen bl.a., at enhver seksuel handling begået mod en anden uden samtykke (against non-consenting persons) bør straffes, også selv om den pågældende ikke har gjort modstand, jf. pkt. 35 i rekommandationens appendix.

Herudover kan det nævnes, at seksuelle overgreb og herunder voldtægt i Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet, som blev åbnet for undertegnelse den 11. maj 2011, er defineret som ”engaging in non-consensual vaginal, anal or oral penetration of a sexual nature of the body of another person with any bodily part or object; engaging in other non-consensual acts of a sexual nature with a person; [or] causing another person to engage in non-consensual acts of a sexual nature with a third person”, jf. konventionens artikel 36. Det fremgår af bestemmelsen i artikel 36, at medlemsstaterne skal tage de nødvendige lovgivningsmæssige eller andre foranstaltninger for at sikre, at ”intentional” adfærd omfattet af den nævnte definition kriminaliseres, og at denne kriminalisering også omfatter handlinger, som begås mod tidligere eller nuværende ægtefæller eller registrerede partnere. Den nærmere fortolkning af ordet ”intentional” er ifølge den forklarende rapport, som knytter sig til konventionen, overladt til national lovgivning, idet det dog fremgår, at kravet om ”intentional conduct” angår samtlige elementer i gerningsindholdet. Endvidere fremgår det af artikel 36, at et samtykke efter bestemmelsen skal gives frivilligt som udtryk for den pågældendes frie vilje under hensyn til den konkrete situation. Af den forklarende rapport i tilknytning til konventionen fremgår det herom bl.a., at det er overladt til medlemsstaterne at afgøre, hvilke faktorer der skal anses for at udelukke et frivilligt samtykke.

Den Internationale Straffedomstol har defineret voldtægt begået som led i krigsforbrydelser eller forbrydelser mod menneskeheden på følgende måde, jf. Inter-

national Criminal Court (ICC), Elements of Crimes, U.N. Doc PCNICC/2000/1/Add.2, artikel 7(1)(g)-1 og 8(2)(e)(vi)-1 (2000):

”1. The perpetrator invaded the body of a person by conduct resulting in penetration, however slight, of any part of the body of the victim or of the perpetrator with a sexual organ, or of the anal or genital opening of the victim with any object or any other part of the body.

2. The invasion was committed by force, or by threat of force or coercion, such as that caused by fear of violence, duress, detention, psychological oppression or abuse of power, against such person or another person, or by taking advantage of a coercive environment, or the invasion was committed against a person incapable of giving genuine consent.”

ICC “Elements of Crimes” er et fortolkningsbidrag til Den Internationale Straffedomstol i forbindelse med fortolkning og anvendelse af artikel 6, 7 og 8 om folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser i Domstolens statut (Romstatutten). Danmark ratificerede Romstatutten i 2001.

2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

2.1. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols afgørelse i sagen M.C. mod Bulgarien

Danmark er i kraft af sin tiltrædelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention forpligtet til ud over selve konventionsteksten at følge afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. I de senere år har navnlig en dom fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fra 2003 (M.C. mod Bulgarien, klagesag nr. 39272/98) tiltrukket sig opmærksomhed og givet anledning til overvejelser i flere lande om dommens rækkevidde.

Menneskerettighedsdomstolen fandt i sagen, at det udgjorde en krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 om forbud mod tortur og umenneskelig eller vanærende behandling og artikel 8 om ret til respekt for privatliv og familieliv, at de bulgarske myndigheder havde opgivet påtale i en voldtægtssag med den begrundelse, at det ikke kunne bevises, at klageren var blevet

tvunget til samleje gennem vold eller trusler om vold, da der ikke var tegn på fysisk vold eller på, at klageren havde ydet modstand.

Sagen vedrørte en pige på 14 år, der efter sin egen forklaring var blevet voldtaget af to mænd, som hun kendte i forvejen, under en bytur. De to mænd anerkendte begge at have haft samleje med pigen, men påstod, at dette i begge tilfælde var sket med samtykke fra hende.

Den strafferetlige efterforskning i sagen var af de bulgarske myndigheder blevet afsluttet med den konklusion, at det ikke kunne bevises ud over enhver rimelig tvivl, at der var blevet anvendt vold eller trusler om vold. Det var i den forbindelse navnlig tillagt vægt, at der ikke var tegn på vold eller på, at pigen havde gjort fysisk modstand, eller at hun havde forsøgt at få hjælp fra udenforstående. Endvidere blev det anført, at pigen på grund af sin unge alder ikke havde kunnet vise, at hun ikke ville have samleje.

Det fremgår af sagen, at der efter bulgarsk ret ikke vil kunne dømmes for voldtægt, medmindre gerningsmændene var klar over, at de gennemførte samleje med pigen mod hendes vilje og udøvede vold eller truede pigen med det formål at gennemføre samleje med hende mod hendes vilje.

I sagen for Menneskerettighedsdomstolen blev det af Domstolen anført, at Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og artikel 8 skaber en positiv forpligtelse for de kontraherende stater til at gennemføre strafferetlige regler, der sikrer, at voldtægtsforbrydelser straffes effektivt, og til at anvende disse regler i praksis gennem effektiv efterforskning og retsforfølgning. Det blev samtidig anført, at medlemsstaterne har en vid skønsmargin ved fastlæggelsen af, hvilke forholdsregler der skal sikre den fornødne beskyttelse mod voldtægt.

Der blev derefter ved vurderingen af sagen af Domstolen bl.a. henvist til national lovgivning fra øvrige europæiske lande, herunder Danmark. Domstolen anførte herom sammenfattende, at det generelt i de europæiske lande ikke længere var et krav for at kunne straffe for voldtægt, at der af offeret var gjort fysisk modstand mod overgrebet. I de fleste europæiske lande indeholdt definitionen af voldtægt et krav om anvendelse af vold eller trusler om vold hos gerningsmanden, men i retspraksis og den juridiske litteratur var det imidlertid manglen på samtykke el-

ler frivillighed og ikke magtanvendelse, der blev anset som det afgørende element i voldtægtsforbrydelsen. Domstolen anførte, at man således uafhængigt af den præcise ordlyd af en konkret voldtægtsbestemmelse i en række lande i praksis søgte at retsforfølge seksuelle handlinger begået uden samtykke ved hjælp af en nærmere fortolkning af de krav om vold og tvang mv., som var indeholdt i de relevante lovbestemmelser om voldtægt.

Menneskerettighedsdomstolen henviste endvidere til Europarådets rekommendation om beskyttelse af kvinder mod vold, idet rekommendationen fandtes at være udtryk for, at medlemsstaterne var enige om, at det for at sikre en effektiv beskyttelse af kvinder imod vold var nødvendigt at strafbelægge seksuelle handlinger begået uden samtykke (non-consensual sexual acts), også i sager hvor offeret ikke havde ydet nogen modstand.

Der blev desuden om definitionen af voldtægt i international strafferet anført følgende af Menneskerettighedsdomstolen, jf. dommens pkt. 163:

”In international criminal law, it has recently been recognised that force is not an element of rape and that taking advantage of coercive circumstances to proceed with sexual acts is also punishable. The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia has found that, in international criminal law, any sexual penetration without the victim's consent constitutes rape and that consent must be given voluntarily, as a result of the person's free will, assessed in the context of the surrounding circumstances (...). While the above definition was formulated in the particular context of rapes committed against the population in the conditions of an armed conflict, it also reflects a universal trend towards regarding lack of consent as the essential element of rape and sexual abuse.”

På den anførte baggrund blev det af Menneskerettighedsdomstolen tilkendegivet, at enhver fastlåst holdning til retsforfølgning af seksuelle overgreb – som eksempelvis et ufravigeligt krav om bevis for fysisk modstand fra offeret – kunne risikere at medføre, at visse former for voldtægt ikke blev straffet, hvilket ville medføre, at den effektive beskyttelse af den seksuelle autonomi ville blive bragt i fare. Medlemsstaternes positive forpligtelse i henhold til Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 skulle således i overensstemmelse med den nyere tids standarder på området betragtes som en forpligtelse til at kriminalisere og retsforfølge enhver form for ufrivillig seksuel handling, også selv om der ikke forelå fysisk modstand fra offeret.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 var blevet tilsidesat i den konkrete sag, blev det indledningsvist af Menneskerettighedsdomstolen anført, at voldtægtsbestemmelsen i den bulgarske straffelov ikke indeholdt et krav om, at der skulle være ydet fysisk modstand fra offeret, ligesom bestemmelsen definerede voldtægt på en måde, som ikke afveg fra lovgivningen i andre medlemslande. Det afgørende var herefter ifølge Domstolen den nærmere fortolkning af de krav om vold og trusler, som var indeholdt i voldtægtsbestemmelsen.

Menneskerettighedsdomstolen fandt i den konkrete sag ikke at kunne tilbagevise klagerens påstand om, at der var en meget restriktiv praksis hos den bulgarske anklagemyndighed med hensyn til at rejse tiltale for voldtægt. Det blev i den forbindelse af Domstolen bl.a. anført, at den bulgarske retspraksis mv., der var henvist til under sagen, kunne siges at indikere, at hovedparten af de voldtægtssager, hvor der ikke var tegn på vold eller fysisk modstand, ikke blev retsforfulgt i Bulgarien.

Menneskerettighedsdomstolen fandt endvidere ikke, at de bulgarske myndigheder i tilstrækkeligt omfang havde udnyttet de muligheder, der havde været tilgængelige for at fastlægge hændelsesforløbet i sagen. Domstolen fandt det væsentligt, at årsagen hertil formentlig var, at de bulgarske myndigheder havde den opfattelse, at der i en sag om kontaktvoldtægt ("date rape") ikke ville kunne føres bevis for voldtægt, medmindre der forelå bevis i form af f.eks. tegn på vold og udøvelse af modstand eller råb om hjælp.

Domstolen anførte, at selv om det i praksis kunne være svært at bevise manglen på samtykke, hvis der ikke forelå direkte beviser for voldtægt, var det et krav, at myndighederne skulle undersøge alle omstændigheder i en sag, og at sagens efterforskning skulle koncentrere sig om spørgsmålet om samtykke ("non-consent"). Disse krav var ikke opfyldt i den konkrete sag, og Menneskerettighedsdomstolen fandt, at myndighedernes mangelfulde efterforskning skyldtes, at der var lagt for stor vægt på, om der forelå direkte bevis for voldtægt. De bulgarske myndigheder havde således anset kravet om modstand som det væsentligste element i voldtægtsforbrydelsen.

Herudover kunne de bulgarske myndigheder ifølge Domstolen kritiseres for ikke at have tillagt unge menneskers særlige sårbarhed og de særlige psykologiske faktorer, der indgår i sager om voldtægt af mindreårige, tilstrækkelig vægt.

Uden at udtale sig om skyldsspørgsmålet i sagen konkluderede Menneskerettighedsdomstolen herefter, at efterforskningen i den konkrete sag ikke havde opfyldt statens positive forpligtelse til at etablere et effektivt strafferetligt system, der sikrede, at alle former for voldtægt og seksuelle overgreb blev straffet. Domstolen fandt på den baggrund, at de bulgarske myndigheder havde krænket statens positive forpligtelse efter artikel 3 og 8 i Menneskerettighedskonventionen.

2.2. Rækkevidden af dommen M.C. mod Bulgarien

Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt der af Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i sagen M.C. mod Bulgarien kan udledes en forpligtelse til at udforme bestemmelser om voldtægt på en bestemt måde, herunder med udgangspunkt i et krav om manglende samtykke.

I afgørelsen anførte Menneskerettighedsdomstolen om baggrunden for, at Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 fandtes at være blevet krænket, bl.a., at det ikke havde været muligt at tilbagevise en påstand om, at der i Bulgarien var en meget restriktiv praksis med hensyn til at rejse tiltale for voldtægt (dommens pkt. 174). Endvidere fandt Domstolen ikke, at de bulgarske myndigheder i tilstrækkeligt omfang havde udnyttet de muligheder, der havde været tilgængelige for at fastlægge hændelsesforløbet i sagen (dommens pkt. 178). Det blev i den forbindelse af Domstolen fremhævet, at årsagen hertil formentlig var, at de bulgarske myndigheder havde den opfattelse, at der i en sag om kontaktvoldtægt ("date rape") ikke kunne føres bevis for voldtægt, medmindre der forelå bevis i form af f.eks. tegn på vold og udøvelse af modstand (dommens pkt. 179). Menneskerettighedsdomstolen henviste herudover til, at de nationale myndigheder var forpligtet til at undersøge alle omstændigheder i en sag, og til, at efterforskningen skulle koncentrere sig om spørgsmålet om samtykke (dommens pkt. 181).

Om den bulgarske lovgivning blev det af Menneskerettighedsdomstolen blot anført, at voldtægtsbestemmelsen i den bulgarske straffelov ikke indeholdt et krav om fysisk modstand fra offeret, samt at bestemmelsen definerede voldtægt på en

måde, som ikke afveg fra lovgivningen i andre medlemsstater. Domstolen havde således under behandlingen af sagen ved en sammenholdelse af bestemmelserne om voldtægt i de europæiske lande bl.a. kunne konkludere, at definitionen af voldtægt i de fleste europæiske lande indeholdt et krav om anvendelse af vold eller trusler om vold hos gerningsmanden og således henviste til de midler, gerningsmanden havde anvendt i forbindelse med overgrebet. Det afgørende var imidlertid ifølge Domstolen den nærmere fortolkning af de krav om vold og trusler, som var indeholdt i definitionen af voldtægt (dommens pkt. 159, 170 og 171).

Derudover synes det centrale i Menneskerettighedsdomstolen afgørelse at være, at seksuelle overgreb uden samtykke skal straffes, men derimod ikke, at bestemmelser om voldtægt skal udformes på en bestemt måde, eller at alle seksuelle overgreb uden samtykke skal defineres som voldtægt.

Forpligtelsen for medlemsstaterne efter Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 er således af Domstolen bl.a. formuleret som en positiv forpligtelse ”to enact criminal-law provisions effectively punishing rape and to apply them in practice through effective investigation and prosecution”, jf. dommens pkt. 153, og forpligtelsen i dommens pkt. 166 er beskrevet som ”requiring the penalisation and effective prosecution of any non-consensual sexual act, including in the absence of physical resistance by the victim”. Der kan endvidere henvises til, at Domstolen afslutningsvis om forpligtelsen for medlemsstaterne beskriver denne som en forpligtelse til at ”establish and apply effectively a criminal-law system punishing all forms of rape and sexual abuse”, jf. dommens pkt. 185.

Det er på den anførte baggrund Straffelovrådets opfattelse, at der ikke af dommen kan udledes en forpligtelse til at udforme voldtægtsbestemmelsen på en bestemt måde, herunder en forpligtelse til at udforme bestemmelsen ud fra et krav om manglende samtykke.

Dette skyldes navnlig, at det i dommen primært er manglerne ved de bulgarske myndigheders efterforskning af den konkrete sag – og ikke den bulgarske lovgivning – der er fremhævet som årsagen til, at Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og 8 fandtes at være blevet krænket. Herudover synes det centrale i Menneskerettighedsdomstolens afgørelse som nævnt at være, at seksuelle over-

greb uden samtykke skal kunne straffes, og ikke at alle sådanne overgreb skal defineres som voldtægt.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at gældende dansk ret må antages at være i overensstemmelse med de krav, som kan udledes af Menneskerettighedsdomstolens afgørelse. Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om overgreb i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje er udformet med udgangspunkt i et krav om udøvet tvang (vold, trusler), udnyttelse eller misbrug, jf. straffelovens §§ 216-221, og det er således et fællestræk for disse bestemmelser, at det seksuelle forhold skal være opnået på en sådan måde eller under sådanne omstændigheder, at der ikke foreligger et reelt eller gyldigt frivilligt samtykke fra offerets side.

3. Norsk reformarbejde i hovedtræk

Kapitel 19 om seksualforbrydelser i den gældende norske straffelov fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer) er blevet ændret flere gange. Særligt kan det nævnes, at der i 2000 blev foretaget en mere gennemgribende ændring af centrale bestemmelser i kapitlet.

Den norske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser blev ved lovrevisionen i 2000 omdisponeret, forenklet og moderniseret. Bestemmelserne i kapitlet blev systematiseret ud fra den værnede interesse og strafværdigheden af de enkelte overtrædelser.

Af de ændringer, der blev foretaget ved lovrevisionen, kan det herudover særligt nævnes, at definitionen af voldtægt blev udvidet, således at seksuel omgang opnået ved mindre alvorlige trusler og seksuel omgang med nogen, som er bevidstløs eller af anden grund ude af stand til at modsætte sig handlingen, blev omfattet af voldtægtsbestemmelsen. Endvidere blev uagtsom voldtægt og køb af seksuelle ydelser fra personer under 18 år ved lovændringen kriminaliseret, og strafniveauet for voldtægt og grove overgreb mod mindreårige blev skærpet inden for de eksisterende strafferammer.

Det blev ved lovrevisionen i 2000 desuden overvejet, om der i voldtægtsbestemmelsen skulle indsættes et krav om manglende samtykke. Det blev dog herom konkluderet, at indsættelse af et sådant krav i voldtægtsbestemmelsen ikke ville tilføre bestemmelsen noget nyt af betydning, og at en sådan ændring snarere ville kunne få uønskede og negative konsekvenser. Endvidere blev det ved lovrevisionen afvist at indføre en selvstændig bestemmelse om straf for seksuel omgang foretaget uden samtykke.

Om systematikken i den norske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser kan det nævnes, at kapitlet indledes med en bestemmelse om voldtægt. Kriminaliseringen af voldtægt omfatter ud over overgreb i form af seksuel omgang tiltvunget ved vold eller trusler også seksuel omgang med nogen, som er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Herudover omfatter kriminaliseringen en skærpet bestemmelse om minimumsstraf for voldtægt ved samleje eller ved fremkaldelse af en tilstand, hvorved offeret er ude af stand til at modsætte sig handlingen, samt bestemmelser om grov voldtægt og groft uagtsom voldtægt. Efter voldtægtsbestemmelsen følger bestemmelser om seksuel omgang ved misbrug af stilling eller afhængighedsforhold samt seksuel omgang med nogen, som er indsat i anstalt eller institution mv. Herefter følger bestemmelser om seksuel omgang med mindreårige, incest og seksuel omgang med adoptivbarn, plejebarn mv., samt bestemmelser om seksuelle handlinger foretaget uden samtykke eller mod mindreårige og om seksuelt krænkende eller anden uanstændig adfærd. En bestemmelse om at tage kontakt til børn i den hensigt at begå et seksuelt overgreb (grooming) samt bestemmelser om rufferi, køb af seksuelle ydelser, pornografi og børneporno er placeret til sidst i kapitlet.

I 2005 blev der vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Kapitlet i 2005-straffeloven om seksualforbrydelser blev vedtaget i 2009. Den nye straffelov fra 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Straffeloven fra 2005 medfører blot beskedne ændringer af kriminaliseringen af seksualforbrydelser i forhold til straffeloven fra 1902 med senere ændringer.

Af de foretagne ændringer kan det særligt nævnes, at systematikken i den norske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser med loven ændres, således at overgreb

mod mindreårige som hovedregel reguleres i selvstændige bestemmelser adskilt fra bestemmelserne om overgreb mod voksne. Dette betyder også, at placeringen af en del af bestemmelserne i kapitlet ændres. Bl.a. flyttes bestemmelserne om køb af seksuelle tjenester fra mindreårige, seksuelle handlinger uden samtykke eller mod mindreårige og seksuelt krænkende eller anden uanstændig adfærd i kapitlet op før bestemmelserne om incest og seksuel omgang med adoptivbørn mv. Endvidere kan det nævnes, at bestemmelserne om seksuelle overgreb mod børn med 2005-loven er udformet under hensyn til Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug.

For at understrege alvoren i at begå seksuelle overgreb mod børn og styrke barnets beskyttelse mod overgreb er al seksuel omgang og de mest kvalificerede seksuelle handlinger mod børn under 14 år endvidere med loven defineret som voldtægt uafhængig af, hvordan den seksuelle omgang eller handling er opnået.

Herudover kan det nævnes, at mindstestrafpen for visse former for voldtægt med 2005-loven hæves til fængsel i 3 år, og at straffniveaue i voldtægtssager og sager om seksuelle overgreb mod børn med loven skærpes betydeligt. I tillæg hertil er alle bestemmelser om seksuel omgang i straffeloven fra 2005 udvidet til også at omfatte det at få en anden til at udføre handlinger med sig selv, som svarer til seksuel omgang.

Det er i forarbejderne til straffeloven fra 2005 på ny blevet overvejet, om voldtægtsbestemmelsen bør omfatte alle former for seksuel omgang uden samtykke. Konklusionen er dog også denne gang blevet, at det afvises at fremsætte et sådant forslag, ligesom det afvises at indsætte en selvstændig bestemmelse i straffeloven om seksuel omgang uden samtykke.

Der henvises om norsk ret og det norske reformarbejde på området nærmere til *kapitel 7*, afsnit 4.3 og 5.5.

4. Svensk reformarbejde i hovedtræk

I april 2005 trådte en ny lovgivning om seksualforbrydelser i kraft i Sverige (Lag 2005:90 og Lag 2005:885). Lovgivningen indebar en gennemgribende forandring

af de svenske regler om seksualforbrydelser. Formålet med reformen var bl.a. at tydeliggøre det enkelte menneskes ret til personlig og seksuel integritet og ret til seksuel selvbestemmelse samt at forstærke beskyttelsen af børn mod seksuelle overgreb.

Der blev med lovændringen indført et nyt kapitel 6 om seksualforbrydelser i straffeloven. Blandt de ændringer af lovgivningen, som blev gennemført, kan bl.a. nævnes, at begrebet ”sexuellt umgänge” blev erstattet med begrebet ”sexuell handling”, samt at bestemmelsen om voldtægt blev udvidet ved, at de krav, der efter bestemmelsen stilles til tvang, blev lempet, og ved, at de alvorligste tilfælde af seksuel udnyttelse blev indarbejdet i voldtægtsbestemmelsen.

Endvidere blev der med lovændringen indført særlige straffebestemmelser om voldtægt mod børn og om seksuel udnyttelse og seksuelt overgreb mod børn, og kriminaliseringen af de nævnte former for forbrydelser blev udvidet, idet kravet om tvang helt udgik af bestemmelserne. Anvendelse af bl.a. vold eller trusler kan dog fortsat have betydning ved vurderingen af grovheden af et overgreb. I tillæg hertil blev forbuddet mod at købe seksuelle ydelser af børn ved lovændringen skærpet, og der blev indført en særlig bestemmelse om udnyttelse af børn i forbindelse med seksuel posering.

Spørgsmålet om, hvorvidt voldtægtsbestemmelsen bør bygge på et krav om tvang eller et krav om manglende samtykke, blev diskuteret og overvejet af både den svenske Sexualbrottskommitté og den svenske regering i forbindelse med reformen af bestemmelserne om seksualforbrydelser i 2005. Regeringen, som delte Komiteens bedømmelse af spørgsmålet, fandt ikke, at der var tilstrækkeligt tungtvejende grunde til at affatte voldtægtsbestemmelsen ud fra et krav om manglende samtykke. Der blev som baggrund herfor navnlig henvist til den risiko en sådan formulering af bestemmelsen ville skabe for i højere grad at sætte fokus på offerets handlinger.

Om systematikken i den svenske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser kan det nævnes, at kapitlet indledes med en bestemmelse om voldtægt, herunder bl.a. om mindre grov og grov voldtægt. Derefter følger bestemmelser om seksuel tvang og seksuel udnyttelse af personer i et afhængighedsforhold, samt bestemmelser om voldtægt, seksuel udnyttelse og seksuelt overgreb mod børn. Herefter

kommer bestemmelser om incest, udnyttelse af børn i forbindelse med seksuel posering, køb af seksuelle ydelser hos børn, en bestemmelse om seksuelt forulempende overgreb i form af bl.a. seksuel berøring af børn og krænkelse af andres seksuelle integritet samt en bestemmelse om i seksuel hensigt at tage kontakt til børn (grooming). Bestemmelserne om køb af seksuelle ydelser og rufferi er placeret til sidst i kapitlet. Bestemmelser om børnepornografi er placeret i den svenske straffelovs kapitel 16 om forbrydelser mod den offentlige orden.

Den svenske regering nedsatte i 2008 et udvalg med den opgave at foretage en evaluering af den reform af de strafferetlige regler om seksualforbrydelser, som blev foretaget i 2005 (Kommittédirektiv, Dir. 2009:94).

Formålet med evalueringen har været at belyse, hvordan de ændrede straffebestemmelser har fungeret i praksis, og om formålet med reformen er blevet opnået. Evalueringen har særligt skulle fokusere på voldtægtsbestemmelsen og de særskilte bestemmelser om seksualforbrydelser mod børn. Endvidere har det ved evalueringen bl.a. skulle vurderes, om kravet om tvang i den svenske voldtægtsbestemmelse bør erstattes med et krav om manglende samtykke.

I oktober 2010 blev der på den baggrund afgivet en betænkning om lovgivningen om seksualforbrydelser (SOU 2010:71). Af betænkningen fremgår det, at beskyttelsen af den personlige og seksuelle integritet og den seksuelle selvbestemmelseret generelt set er blevet forstærket og tydeliggjort med reformen i 2005, samt at også beskyttelsen af børn er blevet forbedret, og at strafniveauet for seksualforbrydelser mod børn er højere end før reformen.

Med hensyn til spørgsmålet om samtykke konkluderes det i betænkningen, at samtykkes betydning for, hvornår noget er en tilladt henholdsvis en utilladt handling, bør fremgå direkte af lovgivningen. En ren samtykkebaseret regulering, hvor samtykket er det grundlæggende og eneste element i kriminaliseringen bør dog ifølge betænkningen ikke indføres. Kriminaliseringen af voldtægt og seksuel tvang bør således fortsat tage udgangspunkt i, om der er udvist tvang eller udnyttelse. Det foreslås imidlertid i betænkningen, at der i den svenske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser indsættes en ny samtykkebaseret bestemmelse om straf for seksuelt overgreb. Med den foreslåede bestemmelse kriminaliseres gennemførelse af en seksuel handling med en person uden dennes tilladelse. Det fo-

reslås, at bestemmelsen skal være subsidiær i forhold til bestemmelserne om voldtægt og seksuel tvang og således kun skal kunne anvendes, hvis gerningen ikke er omfattet af disse bestemmelser.

Herudover foreslås det i betænkningen, at voldtægtsbestemmelsen udvides, således at det ikke blot er strafbart at udnytte en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand, men også at udnytte en person, som på anden måde har særlig vanskeligt ved at værne om sin seksuelle integritet.

Det foreslås endvidere, at anvendelsesområdet for bestemmelsen om voldtægt mod børn udvides, således at visse overgreb, som efter de gældende regler er omfattet af den mere lempelige bestemmelse om seksuelt overgreb mod børn, i stedet skal anses som voldtægt. Hensigten hermed er særligt at fremhæve, at bedømmelsen af en seksuel handling mod et barn ikke skal foretages på samme måde, som når handlingen begås mod en voksen. I tillæg hertil foreslås det, at strafferammen for seksuel udnyttelse af børn og groft seksuelt overgreb mod børn skærpes. Det foreslås desuden, at bestemmelsen om seksuelt forulempende overgreb udvides, herunder som følge af de krav, der følger af Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug, således at det bl.a. udtrykkeligt bliver strafbart at få et barn til at bevidne en seksuel handling.

Der henvises om svensk ret og det svenske reformarbejde på området nærmere til *kapitel 7*, afsnit 4.4.

Kapitel 5

Straffelovrådets overordnede overvejelser om kriminalisering af seksuelle overgreb

1. Indledning

Selv om straffelovens kapitel 24 har været ændret flere gange, har den grundlæggende struktur i kapitlet været stort set uændret siden 1930.

Kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden omfatter bestemmelser om samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, som er opnået ved tvang eller udnyttelse mv., bestemmelser om overgreb mod mindreårige, om rufferi og om børnepornografi samt bestemmelser om blufærdighedskrænkelser og utugtig adfærd.

Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om overgreb i form af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje er udformet med udgangspunkt i et krav om udøvet tvang (vold, trusler), udnyttelse eller misbrug, jf. straffelovens §§ 216-221. Et fællestræk for disse bestemmelser er således, at det seksuelle forhold skal være opnået på en sådan måde eller under sådanne omstændigheder, at der ikke foreligger et gyldigt samtykke fra offerets side.

Det har i en række sammenhænge været overvejet, hvorvidt det gældende krav om, at gerningsmanden skal have udøvet tvang mv., bør bevares, eller om kriminaliseringen af ufrivillig seksuel adfærd i stedet bør tage udgangspunkt i, om offeret har samtykket i den seksuelle aktivitet.

Med hensyn til den grundlæggende struktur i straffelovens kapitel 24 vil der bl.a. også kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt bestemmelserne om rufferi mv. forsat bør være en del af straffelovens kapitel 24, samt om bestemmelsen i straffelovens § 210 om incest bør flyttes til kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden.

2. Samtykke som en del af kriminaliseringen i kapitel 24

2.1. I forhold til, hvilke handlinger der i straffelovens kapitel 24 bør kriminaliseres som ufrivillige seksuelle handlinger, bemærkes, at udgangspunktet for kriminaliseringen af seksualforbrydelser også fremover efter Straffelovrådets opfattelse bør være et værn af den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse og seksuel integritet.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om kriminalisering af ufrivilligt samleje mv. bør udformes ud fra et krav om manglende samtykke, kan det indledningsvis anføres, at det allerede efter den gældende kriminalisering er en klar forudsætning, at handlingen er gennemført uden et gyldigt samtykke, jf. herved kravene om tvang og udnyttelse mv. i straffelovens §§ 216-221.

En samtykkebaseret kriminalisering af ufrivilligt samleje mv. vil i praksis kunne udformes ved, at voldtægtsbestemmelsen – i stedet for krav om vold eller trussel om vold – baseres på et krav om manglende (gyldigt) samtykke, idet også forhold omfattet af straffelovens §§ 217-221 i givet fald må antages at ville blive omfattet af en sådan udformning af voldtægtsbestemmelsen. En voldtægtsbestemmelse baseret på et krav om manglende samtykke ville i sin rene form betyde, at det gældende tvangselement i bestemmelsen ville bortfalde. De meget forskelligartede overgreb i straffelovens §§ 216-221 og den dermed varierende alvorlighed af overgrebene ville imidlertid efter Straffelovrådets vurdering nødvendiggøre en række sidestrafferammer, som formentlig ville få lighed med de gældende strafferammer i bestemmelserne. Der ville således efter Straffelovrådets vurdering henset til den forskellighed, som overgrebene i §§ 216-221 har, ikke blive tale om en ren samtykkebaseret bestemmelse med én samlet strafferamme, men derimod om en bestemmelse, som i vidt omfang må antages at ville komme til at svare til den gældende retstilstand. Der ville således fortsat være behov for i loven at markere forskellige grader af alvor af forskellige former for ufrivillige seksuelle forhold.

Udgangspunktet for straffelovens bestemmelser om ufrivilligt samleje mv. er efter de gældende bestemmelser – og bør som nævnt ovenfor også fremover efter

Straffelovrådets opfattelse være – beskyttelsen af den seksuelle selvbestemmelsesret og den seksuelle integritet. Spørgsmålet om, hvorvidt der er givet samtykke til en seksuel handling, er således af central betydning for vurderingen af, om handlingen er udtryk for en seksualforbrydelse.

2.2. Det kan til støtte for indførelsen af en samtykkebaseret kriminalisering anføres, at en sådan regulering ville kunne understøtte det grundlæggende udgangspunkt om, at alle seksuelle handlinger skal bygge på frivillighed. En sådan udformning af voldtægtsbestemmelsen ville således kunne tydeliggøre beskyttelsen af den seksuelle selvbestemmelsesret og den seksuelle integritet og ville samtidig kunne markere samfundets afstandtagen til seksuelle handlinger, som ikke er baseret på frivillighed.

Selv om selvbestemmelsesretten er den afgørende beskyttelsesinteresse ved kriminaliseringen af seksualforbrydelser, er det imidlertid ikke givet, at lovgivningen bør udformes således, at manglende samtykke udgør gerningsindholdet i kriminaliseringen. Beskyttelseshensynet vil også kunne varetages ved, at lovgivningen – som efter den gældende regulering – angiver, i hvilke situationer et gyldigt samtykke ikke foreligger eller ikke er relevant.

Det er i den forbindelse bl.a. af betydning, at der ikke findes en fast afgrænsning eller definition af samtykkebegrebet. Det vil eksempelvis ikke være tilstrækkeligt at stille krav om, at offeret tilkendegiver at ville medvirke til samlejet, idet en sådan tilkendegivelse vil kunne være frembragt ved trusler mv.

Afgrænsningen mellem, hvad der anses som en seksualforbrydelse, og hvad der anses som en accepteret form for seksuel adfærd, er således ikke givet med en samtykkebaseret regulering, og det kan ved en sådan regulering være særdeles vanskeligt at afgrænse, hvad der – ud over tilfælde af tvang i form af vold mv. – udgør en ufrivillig seksuel handling, herunder hvilke seksuelle handlinger det er normalt at samtykke til.

Vanskeligheden ved at beskrive og afgrænse kriminaliseringen af ufrivillige seksuelle handlinger blandt normale voksne mennesker på en hensigtsmæssig måde skyldes selve seksualitetens karakter af en som udgangspunkt naturlig og ønskelig menneskelig aktivitet mellem oftest to personer. Der vil således kun sjældent

være vidner til selve den seksuelle aktivitet mellem de implicerede. Det afgørende kriterium for, om den seksuelle aktivitet er ønskelig eller integritetskrænkende, er som udgangspunkt, om deltagelsen i den seksuelle aktivitet er frivillig.

Frivilligheden kommer til udtryk ved, at begge parter accepterer (samtykker i) den seksuelle aktivitet, men diskussionen om brugen af samtykke som afgørende kriminaliseringskriterium har naturligt taget udgangspunkt i, om forurettede (offeret) har givet samtykke til den seksuelle aktivitet.

Samtykket har en traditionel juridisk tilknytning til aftale- og erstatningsretten. Her vil det udtrykkelige eller stiltiende samtykke (accept) kunne være afgørende for, om en aftale anses for indgået, eller om erstatningsansvar er pådraget.

Det kan umiddelbart være vanskeligt at overføre denne traditionelle samtykkekonstruktion til seksuelle forhold. Uanset at det ikke kan afvises, at der kan findes lighedspunkter mellem de nævnte retsområder og vurderingen af, om en bestemt seksuel aktivitet er frivillig eller ej, er det således formentlig en almindelig antagelse, at sædvanlig seksuel aktivitet mellem voksne mennesker ikke er præget af, at der – når bortses fra prostitution – indgås nogen aftaler om, sker nærmere drøftelser af eller på anden måde nogen formalisering af den seksuelle aktivitet. Blandt mennesker, der ikke tidligere har haft et seksuelt forhold til hinanden, vil aktiviteten vel ikke sjældent været præget af, at den ene part som den aktive forsøger at komme så langt i retning af den ønskede aktivitet, som den anden part tillader. Signalet om, at den ene part ikke ønsker at deltage i yderligere seksuel aktivitet, kan gives på tidspunkter, inden den anden part er ”gået for langt”, eller umiddelbart efter, og hvor der således principielt foreligger en krænkelse, som den aktive part imidlertid næppe har forstået. Seksuelle forhold kan undertiden også være præget af, at den ene eller begge parter er påvirket af spiritus, og spirituspåvirkethed kan sløre evnen til at signalere manglende lyst eller samtykke til seksuel adfærd og evnen til at opfatte et sådant signal.

Som anført er prostitution karakteriseret ved, at der indgås en aftale mellem to personer om, at den ene part mod et økonomisk vederlag vil medvirke til en seksuel aktivitet. Spørgsmålet om kriminalisering af prostitution drejer sig om, hvorvidt en sådan aftale bør kunne indgås – hvilket efter gældende ret ikke er tilfældet i forhold til en mindreårig – eller om andre må medvirke hertil, og er såle-

des et ganske andet end det foreliggende om, hvorvidt den seksuelle aktivitet er frivillig eller ej.

Man kunne imidlertid som nævnt ud fra en teoretisk forestilling om, at en samtykkebaseret kriminalisering af seksuelle handlinger kunne være normdannende, argumentere for, at manglende samtykke bør være et afgørende led i kriminaliseringen. I stedet for som i gældende ret at fokusere på, om gerningsmanden har tvunget den forurettede, herunder eventuelt anvendt vold eller truet hermed, kunne man således generelt kriminalisere seksuelle handlinger, som den anden part ikke har samtykket i. Fokus ville derved i et vist omfang vende sig fra objektive kendetegn ved gerningsmandens handlinger til spørgsmålet om, hvorvidt forurettede har givet samtykke til handlingen.

Det har i Norge og Sverige været overvejet at indføre en samtykkebaseret kriminalisering af seksuelle overgreb (voldtægt). Det er dog i forbindelse med disse overvejelser bl.a. blevet anført, at fokus herved i højere grad vil blive rettet mod forurettedes adfærd. Et afgørende spørgsmål vil således være, om forurettede f.eks. gennem sin adfærd har kunnet give gerningsmanden indtryk af eller reelt har indvilliget i den seksuelle aktivitet. I både Norge og Sverige har man afvist at lade voldtægtsbestemmelsen erstatte af en generel samtykkebaseret kriminalisering af seksuelle overgreb under henvisning til bl.a., at et sådant øget fokus på forurettedes forhold ikke er ønskelig.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil der i forhold til både en generel bestemmelse om kriminalisering af seksuelle handlinger med en anden person uden dennes samtykke og efter de gældende straffelovsbestemmelser kunne forekomme betydelige bevisproblemer, som må løses ved en helhedsvurdering af både gerningsmandens og offerets adfærd. Det er dog Straffelovrådets vurdering, at fokus i større omfang end i dag med en samtykkebaseret regulering vil blive rettet mod forurettedes adfærd.

En samtykkebaseret regulering som den nævnte vil endvidere ikke kunne stå alene. En række personer vil således ikke eller bør ikke kunne give et gyldigt samtykke til seksuel aktivitet. Det gælder navnlig børn, sindssyge eller andre, der ikke har evnen til at handle fornuftsmæssigt. Den nævnte regulering vil derfor skulle suppleres af bestemmelser i loven eller bemærkninger i lovens forarbejder om,

hvem der kan afgive et gyldigt samtykke, eller en nærmere definition af, hvad et gyldigt samtykke er.

Hertil kommer, at en samtykkebaseret regulering som tidligere nævnt – i forhold til både kriminaliseringens materielle afgrænsning og spørgsmålet om strafferammer – efter Straffelovrådets vurdering må antages at ville få et indhold, som i vidt omfang vil svare til de gældende bestemmelser i straffelovens §§ 216-221. Dette skyldes, at disse bestemmelser omfatter meget forskelligartede overgreb, og at det på den baggrund er Straffelovrådets opfattelse, at der ikke bør indføres en ren samtykkebaseret bestemmelse med blot én samlet strafferamme for alle de nævnte former for overgreb.

2.3. Sammenfattende lægger Straffelovrådet til grund, at udformningen af de gældende bestemmelser i straffeloven om seksualforbrydelser, der tager udgangspunkt i en beskrivelse af gerningsmandens forhold, ikke har givet anledning til vanskeligheder i retspraksis.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der ikke påvist væsentlige fordele ved at indføre en generel samtykkebaseret kriminalisering af seksuelle handlinger. Der er derimod grund til at antage, at et udtrykkeligt, gyldigt samtykke som forudsætning for lovlig seksuel aktivitet sjældent vil harmonere med seksuallivets realiteter. Bevisførelsen i sager efter en samtykkebaseret straffebestemmelse må således antages i praksis at ville koncentrere sig om, hvorvidt der foreligger objektive omstændigheder i form af vold eller trusler mv., som kan indicere, at der ikke foreligger et stiltiende eller reelt samtykke.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at voldtægtsbestemmelsen alene bør omfatte de mere alvorlige former for seksuelle overgreb. Ved en samtykkebaseret kriminalisering, hvorved voldtægtsbestemmelsen baseres på et krav om manglende samtykke, vil bestemmelsen få et meget bredt anvendelsesområde, idet eksempelvis også overgreb omfattet af straffelovens § 220 om groft misbrug af afhængighedsforhold og § 221 om visse former for svig som nævnt må antages at ville blive omfattet af en sådan udformning af bestemmelsen.

Ud fra tilsvarende synspunkter har man i Norge og Sverige flere gange afvist at indføre en generel samtykkebaseret bestemmelse til afløsning af de gældende bestemmelser om voldtægt mv.

Straffelovrådet finder efter en samlet vurdering, at der vil være en række fordele forbundet med at opretholde det gældende udgangspunkt i straffelovens kapitel om sædelighedsforbrydelser om så præcist som muligt at beskrive den kriminelle adfærd, som samtidig er udtryk for, at der ikke foreligger et gyldigt samtykke fra den forurettede.

Kriminaliseringen af overgreb i form af samleje mv. bør på den baggrund fortsat bygge på krav om tvang eller udnyttelse mv. og dermed tage udgangspunkt i forskellige typeeksempler på situationer, hvor et reelt frivilligt samtykke ikke foreligger.

En sådan udformning af voldtægtsbestemmelsen og de øvrige bestemmelser om seksuelle overgreb i form af samleje mv. må endvidere efter Straffelovrådets opfattelse antages at være i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, herunder Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen M.C. mod Bulgarien, jf. nærmere *kapitel 4*, afsnit 1 og 2, ovenfor.

Fastholdelsen af tvangselementet betyder også, at den nuværende struktur i straffelovens §§ 216-221 som udgangspunkt efter Straffelovrådets opfattelse bør opretholdes.

2.4. I tillæg til overvejelserne om, hvorvidt kriminaliseringen af overgreb i form af samleje mv. *generelt* bør bygge på et krav om samtykke, har Straffelovrådet overvejet, om der er grundlag for at indføre en *opsamlende* samtykkebaseret bestemmelse. Der henvises herom til *kapitel 12*, afsnit 4.1, nedenfor.

3. Indholdet og opbygningen af kapitel 24

Straffelovrådet har overvejet, om bestemmelserne om rufferi mv. forsat bør være en del af straffelovens kapitel 24. Navnlig fordi det bærende hensyn bag bestemmelserne i dag bør være at beskytte prostituerede mod (seksuel) udnyttelse,

finder Straffelovrådet, at bestemmelserne fortsat bør være placeret i straffelovens kapitel 24. Der henvises herom til *kapitel 19*, afsnit 6.2.10, nedenfor.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, om bestemmelserne om incest i straffelovens § 210 bør flyttes til straffelovens kapitel 24, men har ikke fundet grundlag for at stille forslag herom. Der henvises herom til *kapitel 25*, afsnit 4.5, nedenfor.

Med hensyn til opbygningen af straffelovens kapitel 24 finder Straffelovrådet som nævnt i afsnit 2 ovenfor, at den nuværende struktur i straffelovens §§ 216-221 som udgangspunkt bør opretholdes. Straffelovrådet finder således, at en opbygning af kapitlet, som starter med den alvorligste forbrydelse – voldtægt – og dernæst fortsætter med de øvrige forbrydelser vedrørende seksuelt forhold uden (gyldigt) samtykke, stadig vil være passende. Med hensyn til spørgsmålet om eventuelt at flytte grænserne mellem de forskellige bestemmelser, herunder om forholdet mellem §§ 216-221 og § 222 om seksuelt forhold til barn under 15 år og mellem §§ 216-221 og § 232 om blufærdighedskrænkelse henvises til overvejelserne nedenfor i *kapitel 7*, afsnit 4.5.4, *kapitel 9*, afsnit 5, *kapitel 13*, afsnit 3.3, og *kapitel 16*, afsnit 2.

Straffelovrådet finder endvidere, at det fortsat vil være hensigtsmæssigt, at de generelle bestemmelser om seksuelt forhold uden (gyldigt) samtykke følges af bestemmelserne om seksuelt forhold til personer under en bestemt alder, jf. straffelovens §§ 222-223 a.

Straffelovrådet foreslår, at de gældende bestemmelser i straffelovens §§ 224 og 225 om andet heteroseksuelt forhold end samleje og om homoseksuelt forhold slås sammen til én bestemmelse om andet seksuelt forhold end samleje. Der henvises herom til *kapitel 16*, afsnit 2, nedenfor.

Straffelovrådet finder, at bestemmelserne om seksuelt forhold bør efterfølges af bestemmelserne om anden seksuel udnyttelse af personer under en vis alder, dvs. bestemmelserne om optagelse af pornografiske fotografier og film og om pornografisk optræden, som i dag findes i straffelovens §§ 230 og 235 a. Straffelovrådet foreslår således, at disse bestemmelser fremover placeres umiddelbart efter hinanden. Der henvises herom til *kapitel 20*, afsnit 4.3, nedenfor.

Bestemmelsen om uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder eller tilstand, som i dag findes i straffelovens § 226, bør placeres (umiddelbart) efter den sidste af de bestemmelser, den knytter sig til, dvs. umiddelbart efter de netop nævnte bestemmelser om optagelse af pornografiske fotografier og film og om pornografisk optræden. Om Straffelovrådets overvejelser med hensyn til kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder eller tilstand henvises til *kapitel 17*, afsnit 4, nedenfor.

Bestemmelsen om blufærdighedskrænkelse, som angår seksuelle krænkelser, som ligger under grænsen for seksuelt forhold, bør placeres i tilknytning til bestemmelserne om seksuelt forhold – og dermed i modsætning til i dag før reglerne om medvirken til andres prostitution.

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå ændringer i rækkefølgen af de resterende bestemmelser i straffelovens kapitel 24. Det bemærkes herved, at Straffelovrådet foreslår at ophæve straffelovens §§ 227, 231, 233 og 234 (jf. herom *kapitel 9*, afsnit 3.3.5, *kapitel 19*, afsnit 6.1 og 6.2.8, og *kapitel 22*, afsnit 3, nedenfor), således at rækkefølgen af de resterende bestemmelser i kapitlet vil være bestemmelser om (1) medvirken til andres prostitution (gældende §§ 228 og 229), (2) udbredelse og besiddelse af børnepornografi (gældende § 235) og (3) pålæg til dømt (gældende § 236).

Kapitel 6

Betegnelsen ”Forbrydelser mod kønssædeligheden”

1. Den gældende terminologi

1.1. Overskriften til kapitel 24 har siden borgerlig straffelov fra 1930 været ”Forbrydelser mod kønssædeligheden”. Det tilsvarende kapitel i straffeloven af 1866 hed ”Forbrydelser mod Sædeligheden”.

Som det nærmere er beskrevet i *kapitel 2*, afsnit 1, om baggrunden for kriminaliseringen af forbrydelser mod kønssædeligheden, blev man i forbindelse med udarbejdelsen af straffeloven af 1930 i højere grad end tidligere opmærksom på behovet for en øget beskyttelse af kønsfriheden og dermed af den enkelte mod seksuelle overgreb.

I forbindelse med udarbejdelsen af straffeloven af 1930 blev det endvidere foreslået, at ordet ”Sædelighed” i kapitlets overskrift blev erstattet med ordet ”Kønssædelighed”. I Torps udkast af 1917 (U II) fremgår således følgende om indholdet af kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden (side 187):

”Den systematiske Placering af disse Forbrydelser har altid voldt Tvivl ikke blot i Litteraturen, men ogsaa ved Lovarbejderne; og det er i Virkeligheden højst tvivlsomt, om det er naturligt at sammenfatte disse meget forskelligartede Forbrydelser i et enkelt Kapitel. Nærmest af Hensyn til Traditionen er den i K.U. fulgte Systematik paa dette Punkt dog fulgt ogsaa i nærværende Forslag, medens det er foreslaaet i Kapitlets Overskrift at erstatte Ordet Sædeligheden med det mere adækvate ”Kønssædeligheden”.

I forslaget til Almindelig Borgerlig Straffelov fra 1924/25, jf. Rigsdagstidende 1924/25, tillæg A, spalte 3370, anføres det endvidere, at kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden rammer en række ret forskelligartede forbrydelser. I forslaget blev forbrydelserne inddelt i 5 grupper: forbrydelser mod kvindens kønsfrihed (omfattet af denne gruppe var bl.a. voldtægt), angreb på unge personers kønssædelighed, kønslig usædelighed mellem personer af samme køn, udnyttelse

af andres kønsusædelighed (omfattet af denne gruppe var bl.a. rufferi) og krænkelse af den enkeltes eller samfundets sædelighedsfølelse (omfatte af denne gruppe var bl.a. krænkelse af blufærdigheden og pornografi).

Der kan herudover fra forarbejderne til straffeloven af 1930 henvises til udkast af 1923 (U III) spalte 315.

1.2. Med hensyn til den terminologi, der andre steder er anvendt om bestemmelser svarende til den danske straffelovs kapitel 24, kan det bl.a. nævnes, at kapitel 18 i den grønlandske kriminallov, som i vidt omfang kriminaliserer det samme område som den danske straffelovs kapitel 24, har overskriften ”Seksualforbrydelser”. Kapitlets overskrift var indtil lov nr. 306 af 30. april 2008 ”Forbrydelser mod kønsædeligheden”.

1.3. Om norsk ret kan det bemærkes, at overskriften til den norske straffelovs kapitel 19 ved lov nr. 76 af 11. august 2000 blev ændret fra ”Forbrydelser mot sedligheten” til ”Seksualforbrytelser”, jf. nærmere om lovrevisionen af den norske straffelov i 2000 ovenfor i *kapitel 4*, afsnit 3. Ændringen i 2000 af kapitlets overskrift skete som led i en omstrukturering af kapitlet, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 23ff. I den nye norske straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902, jf. nærmere ovenfor i *kapitel 4*, afsnit 3, er overskriften til kapitlet om seksualforbrydelser ”Seksuallovbrudd”.

1.4. Ved ændringen af den svenske straffelov i 1984 (Lag 1984:399) blev overskriften til lovens kapitel 6 ændret fra ”Om sedlighetsbrott” til ”Om sexuelbrott”. Om baggrunden for ændringen af overskriften fremgår det af lovforslaget, at begrebet ”sedlighetsbrott” fandtes at være sprogligt forældet, jf. prop 1983/84:105 side 50.

1.5. I den juridiske litteratur er betegnelsen ”sædelighedsforbrydelser” eller ”forbrydelser mod kønsædeligheden” flere steder omtalt eller nærmere beskrevet.

I Den danske Kriminalret – Speciel Del (1955) side 187 definerer Stephan Hurwitz begrebet ”sædelighedsforbrydelser” på følgende måde:

”Sædelighedsforbrydelser er overtrædelser af normer, der under strafansvar regulerer seksuel adfærd.

De vigtigste bestemmelser herom indeholdes i strfl. 1930 kapitel 24 om ”forbrydelser mod kønssædeligheden”

I både Vagn Greve og Thomas Elholm, *Forbrydelserne* (3. udg. 2011) side 23ff og Knud Waaben, *Strafferettens specielle del* (5. udg. 1999) side 45ff anføres det, at begrebet ”sædelighedsforbrydelse” henviser til moralnormerne i samfundet.

Endvidere anfører Knud Waaben, a.st., vedrørende udtrykket ”sexualforbrydelse” bl.a. følgende:

”Man kan både i almindelig sprogbrug og i faglig litteratur finde støtte for det synspunkt at udtrykket ”sexualforbrydelse” ikke helt svarer til ”sædelighedsforbrydelse”. Det er snævrere fordi det føles mindre rammende fx. med henblik på pornografi og økonomisk udnyttelse af prostitution. Og det er på den anden side videre fordi det omfatter visse drab, voldsforbrydelser, tyverier mv. begået med et sexuel motiv. Spørgsmålet er imidlertid ikke af stor praktisk betydning. Begge udtryk sammenfatter meget forskelligartede handlinger, og den strafferetlige interesse knytter sig til de enkelte gerningstypers afgrænsning og til de hensyn der begrunder deres kriminalisering.

Det har heller ikke stor betydning at diskutere hvilke gerningstyper man skal placere i et kapitel om ”forbrydelser mod kønssædeligheden”. Straffelovene viser stort set enighed herom, men dog en vis tvivl i grænseområder, fx. mht. incest og prostitution.

I engelsk ret har de pågældende delikter længe været betegnet som ”sexual offences”. Et skifte i den retlige terminologi er sket i tysk ret hvor udtrykket ”Verbrechen gegen die Sittlichkeit” i 1973 er blevet ændret til det ikke særlig nøjagtige ”Straftaten gegen die sexuelle Selbstbestimmung”. Det tyske Alternativ-Entwurf havde fremhævet at den traditionelle betegnelse bevirkede en risiko for at delikterne blev anskuet ”for meget under moraliserende aspekter”. Samtidig har loven ændret udtryk som ”Unzucht” (i betydningen kønsligt forhold) til ”sexuelle Handlung”. Afgrænsningen skal dog stadig ske under hensyntagen til sociale forestillinger. Se også om udtrykkene ”sexuella övergrepp” og ”sexualbrott” de svenske betænkninger SOU 1976:9, 1982:61 og 1986:14.”

I Vagn Greve og Thomas Elholm, a.st., anvendes rubrikken ”kønsfrihedsforbrydelser” i stedet for betegnelsen ”seksualforbrydelser”. Det anføres i den forbindelse, at rubrikken er valgt for at markere, at kriminaliseringsbegrundelsen ikke længere er bruddet på samfundets sædelighedsnormer, og at gerningspersonens motivation (seksualdriften) ikke er det afgørende for den strafferetlige bedømmelse.

2. Straffelovrådets overvejelser

2.1. Som det fremgår af *kapitel 3*, afsnit 3, har der i den offentlige debat været rejst kritik af, at bestemmelserne om voldtægt mv. er placeret i straffelovens kapitel om forbrydelser mod kønssædeligheden. Det har således været anført, at placeringen signalerer, at voldtægt mv. udgør en krænkelse af den offentlige moral og ikke en krænkelse af den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse og integritet.

Det kan hertil om det materielle indhold af bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om voldtægt mv. nævnes, at der hverken i lovens forarbejder, den juridiske litteratur eller i retspraksis er grundlag for at antage, at bestemmelserne ikke anses at beskytte den enkeltes integritet og ret til seksuel selvbestemmelse.

Om betydningen af den terminologi, der anvendes i forbindelse med straffelovens kapitel 24, fremgår det endvidere af den juridiske litteratur, at spørgsmålet om, hvorvidt betegnelsen ”sædelighedsforbrydelse” eller ”seksualforbrydelse” bør foretrækkes, ikke er af stor praktisk betydning, idet begge udtryk sammenfatter meget forskelligartede handlinger, og idet den strafferetlige interesse knytter sig til de enkelte gerningstypers afgrænsning og til de hensyn, der begrunder deres kriminalisering.

Heroverfor kan det dog særligt anføres, at det på baggrund af karakteren af de fleste af de forbrydelser, der er omfattet af straffelovens kapitel 24, er væsentligt, at der ikke kan opstå tvivl om, at hensigten med bestemmelserne er at beskytte den enkeltes integritet og frihed til selv at bestemme, hvem han eller hun vil have et seksuelt forhold med.

2.2. Sammenfattende er det Straffelovrådets opfattelse, at overskriften til straffelovens kapitel 24 bør ændres til ”Seksualforbrydelser”.

Straffelovrådet har herved navnlig lagt vægt på, at den nuværende overskrift må anses som sprogligt forældet, og at det henset til karakteren af de fleste af de forbrydelser, der er omfattet af straffelovens kapitel 24, er væsentligt at modvirke et

eventuelt indtryk af, at hensigten med bestemmelserne ikke er at beskytte den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse og seksuel integritet.

Det bemærkes desuden, at både den norske og den svenske straffelov anvender overskriften "Seksualforbrydelser" ("Seksuallovbrudd" og "Om sexuelbrott"), og at det tilsvarende kapitels overskrift i den grønlandske kriminallov ved den seneste lovrevision i 2008 blev ændret til "Seksualforbrydelser".

Kapitel 7

Straffelovens § 216 – voldtægt

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 216

Efter straffelovens § 216, stk. 1, straffes den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, for voldtægt med fængsel indtil 8 år. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Straffen kan efter § 216, stk. 2, stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

Bestemmelsen er ikke længere begrænset til forhold, der begås af mænd over for kvinder, men forudsætter, at der er tale om et heteroseksuelt forhold, idet samleje altid under straffeloven af 1930 er blevet forstået som betegnelse for et seksuelt forhold mellem mand og kvinde, som omfatter indførelse af det mandlige kønslem (penis) i kvindens skede (vagina), jf. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 295. Om fuldbyrdelse fremgår det endvidere af Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 49, at ”Voldtægt fuldbyrdes ved opnåelse af samleje. Forud herfor foreligger der forsøg hvis forsættet er rettet på samleje. Hvis en person ved de i § 216 nævnte midler opnår anden kønslig omgang end samleje straffes han efter § 224, jfr. § 216 (...). Her kan på tilsvarende måde dømmes for forsøg såfremt ”kønslig omgængelse” ikke har fundet sted.”

Bestemmelsen omfatter således direkte alene tiltvingelse af heteroseksuelt (vaginalt) samleje, men finder i medfør af straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til tiltvingelse af anden heteroseksuel eller homoseksuel kønslig omgængelse.

Samleje skal efter bestemmelsen være tiltvunget. Tvungen kan være udøvet ved vold, ved trussel om vold eller ved ikke voldelig hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Vold omfatter fysisk magtanvendelse både i form af mekanisk tvang (hvor gerningsmanden i kraft af større fysisk styrke gennemtvinger samleje, eller hvor en eller flere holder offeret, mens en anden gennemfører samleje) og i form af kompulsiv tvang (hvor slag eller anden magtanvendelse bevirker, at offeret opgiver videre modstand).

Det følger af, at samlejet skal være tiltvunget, at der skal være årsagssammenhæng mellem voldsudøvelsen og samlejet. Dette krav indebærer, at samlejet er gennemført mod den forurettedes vilje, men ikke at denne skal fortsætte med at gøre modstand efter den første voldsudøvelse, jf. Vagn Greve m.fl., a.st., side 297. Ifølge Knud Waaben, a.st., side 50, er der formodning for årsagssammenhæng, ”når der er bevis for vold eller trussel om vold og for en af offeret tilkendegivet og af gerningsmanden opfattet modstand”.

Overtrædelse af bestemmelsen forudsætter, at gerningsmanden har handlet forsætligt i relation til alle led i gerningsindholdet i § 216. Af særlig betydning i denne sammenhæng er det, at forsæt til at tvinge sig til samleje mangler, hvis gerningsmanden ikke har opfattet offerets modstand som alvorligt ment, jf. her ved Vagn Greve m.fl., a.st., side 300 og Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 21.

Den skærpede strafferamme i § 216, stk. 2, er forbeholdt tilfælde, hvor ”voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder”.

Den omstændighed, at der foreligger flere forhold til samtidig pådømmelse, eller at gerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i en tilsvarende forbrydelse, vil ikke uden videre bringe forholdet ind under den skærpede bestemmelse i stk. 2. Det samme gælder med hensyn til andre almindelige skærpselsmomenter, som f.eks. at der er tale om overfald på en ubekendt, eller at voldtægten er begået af flere i forening. Sådanne omstændigheder vil imidlertid kunne foreligge på en sådan måde eller i en sådan kombination, at sagen som helhed får en så gravevende karakter, at der er grundlag for at anvende den skærpede strafferamme, jf.

Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 50, hvortil der er henvist i forarbejderne til lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Folketingstidende 1980/81, tillæg A, spalte 4000-4001).

Voldtægt ”af særlig farlig karakter” vil ofte foreligge, hvis gerningsmanden har anvendt kniv eller særligt farlige greb om halsen, jf. Vagn Greve m.fl., a.st., side 298f.

Om bestemmelsen i § 216 kan der bl.a. henvises til Vagn Greve m.fl., a.st., side 294ff, Knud Waaben, a.st., side 48ff, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret – Speciel Del (1955) side 187ff, Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 510ff og Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 16ff.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Indledning

Der kan indledningsvis være grund til at fremhæve, at forhold, der består i opnåelse af samleje ved tvang, lige siden straffeloven af 1866 har været fordelt på to eller flere paragraffer, hvis affattelse har varieret noget.

Straffeloven af 1866 indeholdt to bestemmelser om voldtægt. § 168 beskrev forbrydelsen som tiltvingelse af samleje ved ”Vold eller Trudsler om øieblikkelig livsfarlig Vold”. Strafferammen var ikke den samme for angreb på ”uberygtet” og ”berygtet” kvinde. § 169 handlede om trusler, som uden at høre til de i § 168 nævnte ”med Føie kunne antages at medføre Fare for hendes eget eller hendes nærmestes Liv, Helbred eller Velfærd”.

Straffeloven af 1866 benyttede ikke betegnelsen ”voldtægt”, men det fremhævedes af Goos, Den danske Strafferets specielle Del, bd. I (1895) side 389, at §§ 168 og 169 tilsammen omfattede ”de Forbrydelser, som i dansk Ret kunne henføres under den i Sproget hjemlede betegnelse Voldtægt”. Straffeloven af 1866 in-

deholdt i øvrigt nogle supplerende bestemmelser om anvendelse af tvang, bl.a. §§ 170 og 171.

I udkast til ny straffelov af 1912 (U I), Torps udkast af 1917 (U II) og udkast af 1923 (U III) var der enighed om at nøjes med én bestemmelse om voldtægt og at tilføje en supplerende bestemmelse om visse andre former for tvang.

Torp fremhævede i U II, at der er en væsentlig forskel mellem på den ene side de gerningsmænd, der ”angriber den første den bedste Kvinde, som krydser deres Vej,” og på den anden side dem, hvis handling går ud over en kvinde, de kender, især hvor der i forvejen har bestået et seksuelt forhold mellem dem. Meningen var ikke, at voldtægtsbestemmelsen skulle være begrænset til den førstnævnte gruppe. Torp fremhævede tværtimod, at forhold af den sidstnævnte art kunne være lige så grove og strafværdige. Han ønskede imidlertid at tage til orde for en mulighed for lavere voldtægtsstraf i visse tilfælde, og hans forslag resulterede i straffeloven af 1930 i en bestemmelse i § 216 om lavere strafmaksimum for voldtægt i tilfælde, hvor ”Kvinden forud [har] staaet i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden”. I U III fremgår det ligeledes, at kommissionen lagde vægt på, om kvinden i forvejen havde stået i kønsligt forhold til gerningsmanden, og foreslog, hvor dette var tilfældet, en mildere straf. I overensstemmelse med Torps forslag kom både voldtægtsbestemmelsen og den nævnte regel om straflempe til at omfatte forhold begået mod en ægtefælle. Det var dengang et meget omdiskuteret spørgsmål, om der burde være strafansvar for voldtægt mod hustruen.

I overensstemmelse med U II og U III blev § 216 om voldtægt i straffeloven af 1930 affattet således, at den omfattede tiltvingelse af samleje med en kvinde ”ved Vold, Frihedsberøvelse eller Fremkaldelse af Frygt for hendes eller hendes nærmestes Liv, Helbred eller Velfærd”.

Ligeledes i overensstemmelse med U II og U III blev der i § 218 givet en subsidiær bestemmelse om den, som udenfor de i § 216 nævnte tilfælde skaffer sig samleje med en kvinde ”ved Trusel om Vold, om Frihedsberøvelse eller om Sigelse for strafbart eller ærerørigt Forhold”. I tilfælde, der grænsede op til voldtægt, havde det hidtil været almindeligt at dømme for blufærdighedskrænkelser og ulovlig tvang (straffeloven af 1866 §§ 185 og 210), men det blev i U III spalte

319-320 antaget, at den nye § 218 fremtidig ville frembyde en bedre løsning. Faktisk fik § 218 dog ikke ret stor betydning i praksis.

1.2.2. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 216 følgende ordlyd:

”§ 216. Den, som tiltvinger sig Samleje med en Kvinde ved Vold, Frihedsberøvelse eller Fremkaldelse af Frygt for hendes eller hendes nærmestes Liv, Helbred eller Velfærd, straffes for Voldtægt med Fængsel fra 1 til 16 Aar, under særdeles skærpende Omstændigheder paa Livstid. Har Kvinden forud stået i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden, er Straffen Fængsel indtil 8 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) §§ 203, 204 og 206 samt side 201-02. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) §§ 195 og 196 samt side 189-94 og udkast af 1923 (U III) § 196 og § 197, stk. 2, samt spalte 317-19. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3370-72 (§ 218 og § 219, stk. 2), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5374 (§ 216 og § 217, stk. 2).

1.2.3. Lovændringen i 1967

Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution mv.) fik § 216 følgende affattelse:

”§ 216. Den, der tiltvinger sig samleje med en kvinde ved vold eller ved fremkaldelse af frygt for hendes eller hendes nærmestes liv, helbred eller velfærd, straffes for voldtægt med fængsel indtil 10 år.

Stk. 2. Med vold sidestilles hensættelse af kvinden i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen.”

Baggrunden for den ændring af § 216, som blev foreslået med lovforslaget, var bl.a., at der havde været en offentlig debat om bestemmelsen og dens anvendelse i praksis. Denne debat havde til dels angået bevisproblemer, men havde også omfattet spørgsmål om en ændret udformning af § 216. Der havde således været peget på spørgsmålet om generelt at ophæve det daværende strafminimum på fængsel i 1 år og på spørgsmålet om at foretage en opdeling af bestemmelsen, således

at der skulle fastsættes to forskellige strafferammer for henholdsvis voldtægt af en særlig grov karakter og voldtægt, hvor der navnlig på grund af et forudgående selskabeligt samvær, eventuelt i forbindelse med en vis letsindighed fra kvindens side, forelå formildende omstændigheder. Om disse sidstnævnte tilfælde blev udtrykket ”forberedt voldtægt” anvendt.

Lovforslaget byggede på en udtalelse fra Straffelovrådet af 26. januar 1966. Rådets udtalelse vedrørende voldtægt blev gengivet i lovforslagets bemærkninger, og der fremgår heraf bl.a. følgende vedrørende spørgsmålet om at opdele voldtægtsbestemmelsen (Folketingstidende 1966-67, tillæg A, spalte 2465-66):

”For straffelovrådet har det været et hovedspørgsmål, om den gældende lovbestemmelse i § 216 (...) burde opdeles i to voldtægtsregler, herunder en regel med en lavere strafferamme omfattende, hvad der er blevet betegnet som ”forberedt voldtægt”. (...)

Den gennemgang af det omtalte sagsmateriale, straffelovrådet har foretaget, har vist, at der i sagerne forekommer en række forskellige momenter af formildende og skærpende karakter. Det synes ikke muligt at trække enkelte, klare momenter frem, der alene skulle kunne begrunde henførelse til en mildere bestemmelse. Skulle man søge at opstille en særlig voldtægtsbestemmelse, der omfattede sådanne tilfælde, hvor en mildere bedømmelse forekommer velbegrundet, måtte bestemmelsen derfor formuleres så vagt, at den ikke ville yde anklagemyndighed og domstole nogen nævneværdig vejledning ved sagernes bedømmelse. Man må også være opmærksom på, at en bestemmelse, der særlig fremhæver kvindens forhold, kan fremme en uheldig tendens til under bevisførelse og procedure at fremkomme med ufordelagtige oplysninger og udtalelser om kvinden.

I overensstemmelse med udtalelserne fra statsadvokaterne, der har henvist til den konkrete bedømmelse af samtlige den pågældende sags momenter, som er påkrævet ved afgørelsen af disse sager, må straffelovrådet herefter indstille, at § 216 fortsat udformes således, at samtlige voldtægtsforhold undergives en fælles strafferamme.”

Med lovforslaget blev strafferammen for voldtægt ændret, således at det tidligere strafminimum på fængsel i 1 år blev ophævet og det tidligere strafmaksimum på 16 års fængsel (under særdeles skærpende omstændigheder fængsel på livstid) blev ændret til fængsel indtil 10 år. Som begrundelse for at sænke strafmaksimum blev der bl.a. henvist til, at der i praksis sjældent blev idømt højere straffe end fængsel i 4 år.

Samtidig blev den tidligere undtagelsesregel i § 216, 2. pkt., hvorefter strafferammen var fængsel indtil 8 år, når kvinden havde stået i mere varigt forhold til

gerningsmanden, ophævet. Det blev i den forbindelse bl.a. anført, at bestemmelsen efter alt at dømme havde været uden praktisk betydning, og at en lempelsesregel for disse tilfælde ville være overflødig med de foreslåede ændringer af § 216.

Den foreslåede bestemmelse i § 216, stk. 2, svarede i realiteten til den tidligere regel i § 217, stk. 2, 2. pkt., men det fandtes af systematiske grunde mest rigtigt at placere reglen i voldtægtsbestemmelsen.

Endelig blev tvangsmidlet ”frihedsberøvelse” med lovændringen udeladt af opregningen af tvangsmidler i § 216, idet det blev anført, at medtagelsen af dette tvangsmiddel ikke kunne antages at have haft nogen selvstændig betydning ved siden af paragraffens øvrige indhold og bestemmelsen i § 217.

1.2.4. Lovændringen i 1981

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelsen i § 216 sin nuværende affattelse med hensyn til gerningsindholdet, idet lovændringen i 2002 alene berørte bestemmelsens strafferamme, jf. herom afsnit 1.2.6 nedenfor.

Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse og indebar, at tilfælde, hvor samleje tiltvinges ved vold eller trussel om vold, altid skal bedømmes efter § 216 om voldtægt og ikke vil kunne henføres under § 217 om opnåelse af samleje ved ulovlig tvang. Samtidig blev strafferammen for bl.a. voldtægt foreslået opdelt i en normalstrafferamme med et maksimum på fængsel indtil 6 år og en forhøjet sidestrafferamme på fængsel indtil 10 år omfattende tilfælde, hvor voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.

Baggrunden for lovændringen var, at anvendelsen af straffelovens §§ 216 og 217 havde givet anledning til kritik. I den offentlige debat havde det navnlig været kritiseret, at en række forhold, som efter almindelig opfattelse var voldtægt, i nævninge- og tiltalepraksis blev henført under § 217 om ulovlig tvang.

Til nærmere belysning af berettigelsen af den rejste kritik gennemgik Straffelovrådet som led i sine overvejelser et meget betydeligt antal sager om anvendelsen af straffelovens § 217. På denne baggrund er bl.a. følgende anført i betænkning nr. 914/1980 side 40-42:

”De foreliggende oplysninger om tiltale- og domspraksis viser efter straffelovrådets opfattelse tydeligt, at den nuværende anvendelse af §§ 216 og 217 ikke er tilfredsstillende. Der må gives kritikken medhold i, at for mange forhold henføres under § 217, skønt de efter de oplysninger, der indeholdes i dommene, burde bedømmes som voldtægt efter § 216. Dette er primært et resultat af nævningeaftørelser og af den tiltalepraksis, som anklagemyndigheden har fulgt i sager, hvor den ikke har ment at kunne vente domfældelse efter § 216 ved nævningeting. (...)

Rådet finder det bl.a. meget betænkeligt, at der i praksis er en udtalt tilbøjelighed til at undgå anvendelsen af § 216 i de tilfælde, der ofte betegnes som ”forberedt voldtægt”. Dette udtryk er i sig selv uheldigt, fordi det let opfattes på en sådan måde, at kvinden anses som den, der ved sit eget forhold lægger op til, at hun bliver offer for en forbrydelse. Uanset karakteren af en forudgående kontakt mellem parterne bør kvinden være beskyttet mod de former for tvang, som efter § 216 udgør voldtægt. Det er givet, at en forudgående kontakt gennem restaurationsbesøg og lignende kan medføre særlige bevisproblemer. Hvis der imidlertid er bevis for, at gerningsmanden har opnået samleje ved tvang og har forstået dette – og disse betingelser er fælles for § 216 og § 217 – skal forholdet henføres under § 216, såfremt den udøvede tvang er omfattet af denne bestemmelse. Mangler der på den anden side bevis for, at samleje er opnået mod kvindens vilje, eller må det antages, at gerningsmanden har anset samlejet for frivilligt fra kvindens side, kan hverken § 216 eller § 217 anvendes. § 217 kommer derfor kun i betragtning i tilfælde, hvor der er bevis for en ulovlig tvang, der ikke er omfattet af § 216. Dette beror på en konkret bedømmelse af beviserne, og § 217 kan ikke foretrækkes alene af den grund, at forholdet som følge af parternes forudgående samvær eller bekendtskab henføres til kategorien ”forberedt voldtægt”.

Som det fremgår af de foregående afsnit, forekommer det imidlertid også i andre tilfælde end de her omtalte forudgående bekendtskaber, at forhold, der er omfattet af § 216, henføres under § 217.”

Straffelovrådet foreslog på den anførte baggrund en ændret formulering af § 216, således at denne bestemmelse kom til at omfatte alle tilfælde, hvor samleje tiltvinges ved vold eller trussel om vold. Der blev samtidig foreslået en omformulering af § 217, således at det blev klargjort, at tvang i form af vold og trussel om vold ikke længere var omfattet af denne bestemmelse, men henhørte under voldtægtsbestemmelsen i § 216.

Endvidere blev bestemmelserne i §§ 216 og 217 af Straffelovrådet foreslået ændret, således at de ikke længere var begrænset til forhold, der begås mod kvinder.

Vedrørende den sænkelse af strafferammen for voldtægt, som lovændringen in-
debar, fremgår bl.a. følgende af lovforslagets forarbejder med henvisning til
Straffelovrådets betænkning (Folketingstidende 1980-81, tillæg A, spalte 4000-
4001):

”Men også bortset fra sammenhængen med nævningereglerne må det efter rådets
opfattelse overvejes, om ikke et strafmaksimum på 10 års fængsel er for højt for
det store flertal af voldtægtstilfælde. Det store flertal af straffe efter §§ 216-217
ligger på et niveau af maksimalt 2-3 års fængsel (...) og rådet finder det ubetæn-
keligt at ændre det generelle strafmaksimum for voldtægt, således at der fastsættes
en normalramme på fængsel i højst 6 år, suppleret med en skærpet ramme på
fængsel i højst 10 år for særligt grove tilfælde af voldtægt.

Det foreslåede normalmaksimum på 6 år indebærer i overensstemmelse med
principielle synspunkter vedrørende fastsættelsen af strafmaksima (...) at man
undgår et strafmaksimum, der ligger unødigt højt i forhold til det strafniveau, som
der typisk er brug for. Rådet gør opmærksom på, at det nævnte normalmaksimum
på 6 år på papiret vil indebære en skærpelse for de tilfælde, der i dag henføres til
§ 217, hvor strafmaksimum er 4 år, men det understreges, at der ikke herved til-
sigtes en almindelig skærpelse af kursen ved strafudmåling i de omhandlede til-
fælde. Flertallet af de tilfælde, der vil blive henført under § 216 i stedet for § 217,
vil formentlig udmålingsmæssigt blive bedømt som hidtil.

I visse sager vil der være behov for en straf på 6 års fængsel eller derover, og
straffelovrådet anser det blandt andet af denne grund for rigtigst, at der i § 216 be-
vares en mulighed for i grove tilfælde at udmåle straf indenfor et maksimum på 10
års fængsel.

Efter straffelovrådets forslag skal den skærpede straffebestemmelse i § 216,
stk. 2, tage sigte på tilfælde, hvor ”voldtægten har haft en særlig farlig karakter,
eller der i øvrigt foreligger særligt skærpene omstændigheder.” Om forståelsen
henvises til betænkningen side 50.”

Af lovforslagets bemærkninger fremgår endvidere, at Justitsministeriet kunne til-
træde de synspunkter og forslag, som var kommet til udtryk i Straffelovrådets be-
tænkning, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, spalte 4002-4003:

”Det er justitsministeriets opfattelse, at de af straffelovrådet foreslåede ændringer
af gerningsbeskrivelsen i straffelovens §§ 216-217 vil kunne give grundlag for en
mere tilfredsstillende anvendelse af voldtægtsreglen, der herved også kommer i
bedre overensstemmelse med den almindelige opfattelse af begrebet voldtægt.

Straffelovrådets forslag om udformningen af strafferammerne for voldtægt (...)
indebærer en opspaltning af strafferammerne i forskellige rammer for grove og
mindre grove forhold. Justitsministeriet kan tiltræde det ønskelige i en sådan op-
spaltning af de pågældende strafferammer. Det kan give anledning til betænkelig-

hed, at der selv for en forbrydelse i alle dens ordinære former principielt gælder et strafmaksimum, der må forekomme urimeligt i forhold til forbrydelsens karakter.

Justitsministeriet kan tiltræde, at der i ordinære tilfælde af voldtægt (...) bør gælde et strafmaksimum på fængsel indtil 6 år (...). En strafferamme på højst 6 års fængsel vil efter de af straffelovrådet fremhævede statistiske oplysninger være fuldt tilstrækkelig med henblik på sådanne ukvalificerede overtrædelser. (...)

Spørgsmålet om strafmaksimum i de normale tilfælde må også ses i sammenhæng med de foreslåede højere strafferammer for tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpene omstændigheder. Straffelovrådets forslag om udformningen af skærpelseskriterierne vil efter justitsministeriets opfattelse give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end fængsel i 6 år i de tilfælde, hvor der efter den gældende udmålingspraksis har vist sig behov herfor.

Justitsministeriet finder ligesom straffelovrådet, at det øverste strafmaksimum for voldtægt (...) bør være 10 år. For så vidt angår voldtægt svarer dette til det gældende maksimum, og der tilsigtes ikke med forslaget nogen ændring af det gældende strafudmålingsniveau.”

1.2.5. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

Straffelovrådet overvejede i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse bl.a. strafferammerne i § 216. Ved sine overvejelser tog rådet udgangspunkt i kriminalstatistikken for 1979-1984, jf. betænkningen side 171 med gengivelse af ”Tabel 21. Ubetinget fængsel for voldtægt m.v. 1979-84.”. Rådet hæftede sig ved, at kun et lille antal fængselsstraffe for voldtægt efter de statistiske oplysninger oversteg 3 år. Rådet sammenfattede herefter sine synspunkter således, jf. betænkning nr. 1099/1987 side 172:

”Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå en nedsættelse af normalstraffen på 6 års fængsel, og det vil formentlig være overvejende betænkeligt at foreslå en nedsættelse af den skærpede ramme fra 10 til f.eks. 8 års fængsel. Herved bemærkes, at den sidstnævnte nedsættelse formentlig kunne øge domstolenes tilbøjelighed til at foretrække tidsbestemt forvaring efter § 70 frem for tidsbestemt fængsel i visse, ganske vist sjældne tilfælde, hvor der afsiges dom for flere voldtægtsforhold eller for voldtægt i gentagelsestilfælde.”

1.2.6. Lovændingen i 2002

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsomt betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov

forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) fik straffelovens § 216 sin nuværende affattelse.

Ved lovændringen blev strafferammen for forhold omfattet af stk. 1 (voldtægt uden skærpende omstændigheder) forhøjet fra 6 til 8 års fængsel, mens strafferammen for forhold omfattet af stk. 2 (voldtægt af særlig farlig karakter) blev forhøjet fra 10 til 12 år.

Lovændringen tilsigtede en generel forhøjelse af den udmålte straf for voldtægt i størrelsesordenen 1 år i forhold til det hidtidige niveau.

Om baggrunden for lovændringen fremgår det af lovforslagets bemærkninger, at Rigsadvokaten den 15. januar 2001 efter anmodning fra justitsministeren var fremkommet med en redegørelse, der viste, at strafniveauet i voldtægtssager generelt var faldet i 1970'erne og frem til midten af 1980'erne. Redegørelsen viste også, at der ikke var grundlag for at antage, at der skulle have været et yderligere fald i strafniveauet gennem 1990'erne. Rigsadvokatens redegørelse pegede imidlertid på nogle tilfælde, hvor der kunne være grund til at se nærmere på, om strafudmålingen lå på et tilstrækkeligt niveau. Det drejede sig navnlig om overfaldsvoldtægt og herunder særligt forsøg på overfaldsvoldtægt. Endvidere drejede det sig om sager, hvor voldtægten var begået af flere i forening. Om redegørelsen, der blev optrykt som bilag 1 til lovforslaget, anføres bl.a. følgende i lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 2001-02 (2. samling), tillæg A, side 2930-31:

”I Rigsadvokatens redegørelse er det antaget, at strafniveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpende omstændigheder er 6-9 måneders fængsel og for fuldbyrdet overfaldsvoldtægt fængsel i 1 år og 6 måneder. Ved overfaldsvoldtægt forstås voldtægt mod en person, som gerningsmanden slet ikke kender eller kun har et yderst perifert kendskab til, og hvor der ikke forud for voldtægten har været samvær af nogen karakter.

En anden type voldtægtssager er kontaktvoldtægt, hvor parterne umiddelbart forinden voldtægten har været sammen på en måde, som kunne være optakten til en seksuel kontakt. Kontaktvoldtægt omfatter endvidere voldtægter, hvor parterne kender hinanden i forvejen, f.eks. naboer og kolleger, uanset om selve voldtægten har karakter af et overfald. Strafniveauet for denne type sager skønnes i Rigsadvokatens redegørelse for forsøg at svare nogenlunde til niveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt. Straffen for fuldbyrdet kontaktvoldtægt ligger i niveauet mellem 6 måneder og 1 år og 6 måneder, men således at straffen er 6-10 måneder,

hvis der ikke er anvendt vold af betydning, eller hvis der ikke i øvrigt foreligger skærpende omstændigheder.

Den tredje gruppe voldtægtssager, som er nævnt i Rigsadvokatens redegørelse, er parvoldtægter. Herved forstås voldtægt mod en nuværende seksualpartner og voldtægt mod en tidligere seksualpartner, såfremt forholdet er ophørt inden for et kortere tidsrum forud for voldtægten. Normalstraffen for fuldbyrdet parvoldtægt antages at ligge i niveauet 6-8 måneders fængsel.”

Af lovforslagets bemærkninger fremgår det endvidere, at der i tilknytning til redegørelsen af 15. januar 2001 var iværksat en ordning, hvorefter Rigsadvokaten i et år fik forelagt alle fældende domme i voldtægtssager bl.a. med henblik på at vurdere, om der var behov for at anke domme for at få straffene skærpet. Den 20. august 2001 afleverede Rigsadvokaten en midtvejsredegørelse om strafniveauet i voldtægtssager. Midtvejsredegørelsen, der blev optrykt som bilag 2 til lovforslaget, bekræftede strafniveauet for de forskellige former for voldtægtssager, således som dette var beskrevet i redegørelsen af 15. januar 2001. I tilknytning hertil blev der i lovforslaget bl.a. anført følgende, jf. Folketingstidende 2001-02 (2. samling), tillæg A, side 2931:

”Rigsadvokaten har i tilknytning hertil vurderet, at der næppe er grundlag for at antage, at domstolene på det gældende lovgrundlag vil foretage mere markante, generelle forhøjelser af strafniveauet i de forskellige typer voldtægtssager. Som følge af de mange forskellige konkrete omstændigheder i de enkelte sager ville en generel ændring af strafniveauet i voldtægtssager i øvrigt ifølge Rigsadvokatens vurdering forudsætte, at Højesteret fik forelagt et noget større antal sager. Rigsadvokaten peger på, at en sådan proces – som altså næppe kan forventes at føre til markante forhøjelser af strafniveauet – må antages at blive langvarig.”

Om skærpelsen af straffen for voldtægt og baggrunden herfor fremgår bl.a. følgende af lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 2001-02 (2. samling), tillæg A, side 2931:

”Voldtægt er en særlig form for alvorlig personfarlig kriminalitet. Ud over den anvendte vold eller trussel om vold indebærer voldtægt også en grov og traumatiserende krænkelse af ofrets – typisk kvindens – integritet og værdighed. Det nuværende strafniveau afspejler efter Justitsministeriets opfattelse ikke i tilstrækkelig grad kränkelsen af ofrets integritet og seksuelle selvbestemmelsesret. Der er derfor behov for en generel skærpelse af straffen for voldtægt.

Med den foreslåede forhøjelse af strafferammerne i straffelovens § 216 forudsættes det, at der i retspraksis sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år i forhold til det strafniveau, der er beskrevet i Rigsadvokatens redegørelse. Det gælder både fuldbyrdede voldtægter og

forsøg herpå. Eksempelvis forudsættes det, at straffen for en fuldbyrdet overfaldsvoldtægt i normaltildfældene forhøjes med 1 års fængsel til fængsel i 2 år og 6 måneder.

Normalstraffen for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpende omstændigheder antages i Rigsadvokatens redegørelse fra januar 2001 at være fængsel i 6-9 måneder. Der er således en betydelig forskel mellem straffen for forsøg på overfaldsvoldtægt og straffen for fuldbyrdet overfaldsvoldtægt. Med lovforslaget er det som nævnt hensigten, at også straffen for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpende omstændigheder forøges med 1 år i forhold til det strafniveau, der er beskrevet i Rigsadvokatens redegørelse. Udmålingen af straffen forudsættes dog i højere grad at blive nuanceret efter forholdets grovhed, således at straffen for de grovere tilfælde af forsøg på overfaldsvoldtægt kommer til at ligge tæt på niveauet for fuldbyrdede overfaldsvoldtægter. Der tænkes her særligt på den type sager, hvor der anvendes ikke ubetydelig vold, og hvor forsøget kun mislykkes på grund af ofrets modstand.

Efter Justitsministeriets opfattelse er der endvidere ikke i den nuværende praksis tillagt det forhold, at en voldtægt er begået af flere gerningsmænd i forening, tilstrækkelig vægt i skærpende retning. Gruppevoldtægter med anvendelse af den betydelige overmagt, der ligger i, at der er flere gerningsmænd, må normalt antages at indebære et særligt voldsomt og traumatiserende overgreb på ofret. Det forudsættes derfor, at det forhold, at en voldtægt er begået af flere gerningsmænd i forening, tillægges en særlig vægt i skærpende retning. I sager om voldtægt med flere gerningsmænd bør der således ske en yderligere strafskærpelse i forhold til strafniveauet i voldtægtssager med kun én gerningsmand. Det bør også tillægges øget vægt i skærpende retning, hvis der er tale om voldtægt begået mod et barn. Herudover bør der ske en yderligere strafskærpelse det vil sige ud over den generelle strafforhøjelse i størrelsesordenen 1 år i sager, hvor voldtægten har haft en særlig tidsmæssig udstrækning.”

1.2.7. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Ved lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) blev der foretaget en modernisering af strafferammerne i straffeloven, navnlig med henblik på, at strafferammerne skulle afspejle en nutidig opfattelse af strafværdigheden af de enkelte forbrydelsestyper.

Lovændringen byggede navnlig på Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer. I betænkning blev bl.a. følgende anført om straffelovens §§ 216 og 217, jf. betænkningen side 719-21:

”Som anført i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammer minimum og maksimum (...) er Straffelovrådet enig i, at der bør ses med stor alvor på den personfarlige kriminalitet, herunder også ud fra hensynet til beskyttelse af den enkeltes konfsfrihed. Rådet er videre enig i, at der såvel ved strafudmålingen som ved udformningen af strafferammer bør tilstræbes en balance, som afspejler, at forbrydelser mod personer er alvorligere end forbrydelser mod penge. Det er efter rådets opfattelse af væsentlig betydning, at det gennem straffeloven kommer til udtryk, hvorledes samfundet ser på den personfarlige kriminalitet, og at strafferammerne afspejler samfundets klare afstandtagen fra denne form for kriminalitet. (...)

Der har i Straffelovrådet været udtrykt tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser af strafniveauet har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser af strafmaksima, som er sket ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for voldtægt, jf. straffelovens §§ 216 og 217, herunder sammenholdt med §§ 224 og 225, men rådet har afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for så vidt angår forbrydelserne i straffelovens 24. kapitel måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. De betragtninger om strafferammerne for forbrydelser mod kønssædeligheden, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske eller senest tilsigtede udmålingsniveau, sml. lov nr. 380 af 6. juni 2002.

2.9.2. Straffelovrådet har tidligere opstillet et skema baseret på det angrebne rets-gode (...) Heri er voldtægt, jf. § 216, henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 12 til 10 års fængsel. § 217 om opnåelse af samleje ved anden ulovlig tvang er placeret i kategorien ”angreb på statens økonomi, på alme-ne samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel, hvilket svarer til det nugældende strafmaksimum.

Der er i Straffelovrådet enighed om, at de angivne strafmaksima på en afbalanceret måde afspejler alvoren i den personfarlige kriminalitet, herunder i forhold til berigelseskriminalitet omfattet af § 286, som rådet foreslår tilknyttet et strafmaksimum på 6 års fængsel (...)

Straffelovrådet gav i 1981-betænkningen udtryk for, at det efter praksis fandtes ubetænkeligt at ændre det generelle strafmaksimum for voldtægt, så der fastsattes en normalramme på indtil 6 års fængsel suppleret med en skærpet ramme på indtil 10 års fængsel for særligt grove tilfælde af voldtægt. Det foreslåede normalmaksimum indebar i overensstemmelse med principielle synspunkter vedrørende fastsættelse af strafmaksimum, at man undgik maksima, der ligger unødigt højt i forhold til det strafniveau, der typisk er brug for. Rådet fandt det endvidere rigtigst at

bevare et maksimum på 10 år bl.a. med sigte på de tilfælde, hvor der kan være behov for straf på 6 års fængsel eller derover (...)

Straffelovrådet har fortsat denne opfattelse. En delt strafferamme på 6 og 10 års fængsel ville stadigvæk være fuldt tilstrækkelig, også når hensyn tages til ønskerne om at skærpe straffniveauet, som er kommet til udtryk ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 (...) Straffelovrådet kan endvidere tiltræde 1981-betænkningens synspunkter om udformningen af skærpelseskriterierne (...) Det dér anførte ville efter rådets opfattelse fortsat give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end 6 års fængsel, herunder i de tilfælde hvor der efter motiverne til lov nr. 380 af 6. juni 2002 opstår behov herfor. Rådet er samtidig opmærksomt på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe straffniveauet for bestemte forbrydelser.”

Justitsministeriet fandt ved lovændringen ikke grundlag for at følge Straffelovrådets anbefaling vedrørende lempelse af strafferammen for § 216, jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg A, side 3312, og lovforslaget og lovændringen medtog således ikke nogen ændring af strafferammen i straffelovens § 216.

2. Beviskrav i voldtægtssager

2.1. Generelt om bevisvurderingen

2.1.1. I sager om voldtægt vil det ofte kun være den tiltalte og den forurettede, som har været til stede ved det egentlige overgreb, og forklaringer afgivet af disse personer vil derfor have en meget afgørende betydning for bevisvurderingen.

Det er i sagens natur meget vanskeligt at udtale sig entydigt om domstolenes bevisvurdering i sager om voldtægt, men ud fra gengivelsen af domme om voldtægt i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret kan det – i det omfang bevisførelsen eller dele heraf er gengivet – konstateres, at forklaringer afgivet af tiltalte eller forurettede i praksis som altovervejende hovedregel vil være understøttet af yderligere beviser som f.eks. lægeerklæringer, udtalelser fra Retslægerådet eller forklaringer afgivet af øvrige vidner.

Disse yderligere beviser vil i de fleste sager ikke udgøre et direkte bevis for, at der er begået en voldtægt, men vil kunne understøtte forurettedes forklaring herom ved eksempelvis at påvise, at der er udøvet vold eller ved at bidrage til at klarlægge tiltaltes eller forurettedes tilstand og handlinger før og efter overgrebet.

Generelt vil bevisvurderingen i domme om voldtægt dog kunne strække sig fra tilfælde, hvor der er et meget klart bevismateriale til tilfælde, hvor der ikke ved domstolenes afgørelse af sagen er henvist til andet bevismateriale end forklaringer afgivet af tiltalte og forurettede.

2.1.2. Domme om voldtægt, hvor der foreligger et meget klart og entydigt bevismateriale i tillæg til forklaringer afgivet af tiltalte og forurettede omfatter bl.a. tilfælde, hvor yderligere personer har været vidne til overgrebet, eller hvor der er foretaget overvågning af det område, hvor overgrebet har fundet sted. Under denne kategori hører eksempelvis også sager, hvor der i tillæg til konstaterede skader på den forurettede er fundet dna-materiale mv. hidrørende fra den tiltalte, eller hvor den forurettede er påført omfattende skader, som er konstateret ved en lægeundersøgelse umiddelbart efter overgrebet, og hvor resultatet af en gynækologisk undersøgelse også svarer til et forklaret overgreb.

Som eksempler på sådanne sager kan der bl.a. henvises til følgende domme:

TfK 2009.122 Ø (1 års fængsel): T blev fundet skyldig i forsøg på voldtægt over for en ung beruset pige, F, som han havde truffet en tidlig morgen i et S-tog. F havde kysset T i en længere periode, hvorefter hun markerede, at hun ikke ønskede fortsat kontakt med ham. T skubbede herefter F ned på et sæde eller forsøgte herpå 4 gange, lagde sig oven på hende og trak hendes gamacher og trusser ned under bagdelen. Byretten lagde efter bevisførelsen, herunder de afgivne vidneforklaringer samt en videooptagelse fra S-toget til grund, at F i begyndelsen havde været indladende over for T og havde kysset med ham i en længere periode. Efter bevisførelsen i øvrigt, herunder navnlig videooptagelsen, der viste hændelsesforløbet, sammenholdt med F's forklaring, der virkede troværdig, fandt retten det for godtgjort, at F på et tidspunkt klart markerede, at hun ikke forsat ønskede kontakt med T, og at T – på trods heraf – efterfølgende handlede i overensstemmelse med det ovenfor anførte.

UfR 2006.2788 Ø (3 års fængsel): T, der tidligere var straffet for vold mod sin hustru F, som han var separeret fra, blev fundet skyldig i uberettiget at have skaffet sig adgang til F's lejlighed, mens hun ikke var hjemme, samt i voldtægt og tyveri. Voldtægten blev gennemtvunget ved, at T pressede en ætervædet klud ned over F's næse og mund, således at hun mistede bevidstheden. Efter voldtægten tog T med sin mobiltelefon flere krænkende billeder af F, mens hun var afklædt. F kontaktede politiet umiddelbart efter overgrebet. Der blev under sagen bl.a. fremlagt en it-undersøgelse af T's mobiltelefon med udskrift af billeder, oversættelse af sms-beskeder, personundersøgelseserklæring vedrørende F med resultat af retskemiske og rets genetiske undersøgelser, forelæggelse og svar fra Retslægerå-

det, retspsykiatrisk erklæring om T og udtalelse fra Udlændingestyrelsen. Byretten og landsretten lagde ved deres afgørelse af spørgsmålet om voldtægt vægt på, at F's forklaring om det passerede var præcis og detaljeret, ligesom F havde fastholdt sin forklaring under sagens forløb. Endvidere blev det anført, at F's forklaring var understøttet af, at der var påvist tegn på vold ved undersøgelsen af F, at den retskemiske undersøgelse i sagen viste, at F havde æter i blodet efter gerningstidspunktet, og at den retsgenetiske undersøgelse i sagen viste, at sæd fundet i F hidrørte fra T. Herudover blev der henvist til indholdet af de fremkaldte billeder af F fundet på T's mobiltelefon. Efter en helhedsbedømmelse af T's handlemåde ved voldtægten og navnlig på baggrund af en udtalelse fra Retslægerådet om virkningen af æter fandt både byretten og landsretten T skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 2.

Der kan i samme kategori af domme desuden henvises til bl.a. dommen gengivet i TfK 2002.631 V og dommen gengivet i UfR 1985.94 H.

2.1.3. Som udgangspunkt vil der dog som nævnt i sager om voldtægt være tale om, at forurettedes forklaring om en voldtægt er støttet af visse yderligere beviser, som kan underbygge denne forklaring uden direkte at kunne bevise den pågældende handling. Det vil bl.a. kunne være tilfældet i sager, hvor der ved en lægeundersøgelse af forurettede er konstateret skader, som kan antages at være en følge af udøvet vold, men hvor der ikke nødvendigvis er gjort særlige observationer ved den gynækologiske undersøgelse, eller hvor øvrige vidner kan berette om forurettedes eller tiltaltes handlinger og tilstand mv. umiddelbart før eller efter overgrebet, men ikke har overværet dette.

Det vil således i hovedparten af voldtægtssager ikke være muligt at skaffe et direkte konstaterbart bevis for eksempelvis en udøvet tvang i forhold til samleje, eller for at tiltalte havde det fornødne forsæt til at have samleje med den forurettede uden dennes samtykke.

Som eksempler på sådanne sager kan bl.a. nævnes:

UfR 2005.753 H (2 års fængsel): Fem tiltalte blev fundet skyldige i voldtægt mod en ung kvinde, F. Voldtægten blev begået af de fem tiltalte i forening i en baggård i forbindelse med en fest. Voldtægten omfattede samleje og anden kønslig omgængelse end samleje, herunder analt samleje. Der blev under sagen afgivet forklaring af de tiltalte, F og en række vidner. Endvidere blev der i retten afspillet en optagelse af F's opkald til alarmcentralen og dokumenteret en erklæring fra Retsmedicinsk Institut om en undersøgelse af F samme dag, som overgrebet havde fundet sted. Af erklæringen fra Retsmedicinsk Institut fremgår det, at der blev

fundet tegn på vold i form af en rift på håndfladen og spredte områder af rødme af huden på bl.a. underarm, ryg, endeballe og knæ. Det fremgår af erklæringen, at læsioner var opstået ved stump vold, der meget vel kunne være forøvet i tidsrummet for overgrebet. Ved skedeindgang og endetarmsåbning blev der fundet små overfladiske rifter. Det fremgår om disse rifter af erklæringen, at det er muligt at pådrage sig tilsvarende skader ved frivilligt samleje eller ved brug af creme. Der blev under sagen desuden bl.a. dokumenteret gerningsstedsundersøgelse, tekniske undersøgelser og erklæringer samt retsgenetisk erklæring. I byretten fandt to voterende, at det ikke med tilstrækkelig sikkerhed var bevist, at de tiltalte ved vold eller trussel om vold havde tvunget F til samleje. Det blev i den forbindelse tillagt vægt, at der fra de tiltalte og de fstdeltagere, der havde afgivet forklaring under domsforhandlingen, var afgivet i det væsentlige samstemmende forklaringer om forløbet, og om at samværet fremtrådte som værende frivilligt. Endvidere blev det tillagt vægt, at F's forklaringer var behæftet med store usikkerheder. En voterende fandt det med tilstrækkelig sikkerhed bevist, at de tiltalte var skyldige. For landsretten blev der bl.a. dokumenteret tre erklæringer fra en psykolog om F's efterfølgende psykologiske behandling og baggrunden for, at F ikke havde kunnet give en sammenhængende forklaring om handlingsforløbet. Selv om F's forklaringer under sagen havde været behæftet med nogen usikkerhed, fandt landsretten efter bevisførelsen ikke grundlag for helt eller delvist at tilsidesætte hendes forklaringer, der havde virket troværdige og overbevisende. Det blev i den forbindelse endvidere anført, at forklaringerne var støttet af de skader, der var konstateret på F, herunder navnlig rødme på underarm og knæ, samt rifterne ved skedeindgang og endetarmsåbning. Endvidere fandtes F's forklaring at være understøttet af hendes meget oprevne tilstand, da hun straks efter episoden ringede til alarmcentralen. F's forklaring fandtes ikke at være afsvækket af de forklaringer om forløbet, der var afgivet af de tiltalte og en del af de øvrige fstdeltagere. Det blev herudover bl.a. anført, at voldtægten og den yderligere kønslige omgængelse i hvert fald var sket under indtryk af den stiltiende trussel, der lå i, at F sammen med et antal ukendte mænd befandt sig på et øde sted, hvorfra det var nærmest umuligt for hende at tilkalde hjælp.

UfR 2004.1984 V (1 års fængsel): T blev fundet skyldig i voldtægt over for sin tidligere samlever F, idet T havde presset F ned i en sofa, hvor hun blev fastholdt, og hvor T tiltvang sig samleje med hende, mens hun forgæves modsatte sig dette ved bl.a. at forsøge at skubbe T væk og tale ham fra sit forehavende. Der blev under sagen afgivet forklaring af T og F samt yderligere vidner. Endvidere fremgår det af dommen, at F i henhold til en lægeerklæring havde mærker efter vold svarende til den beskrevne voldsudøvelse. Det blev af byretten fundet bevist, at samlejet var gennemført mod F's vilje, idet der som baggrund herfor blev henvist til forurettedes forklaring, som var understøttet af, at hun kort efter overgrebet beskrev det skete som voldtægt over for vidnet M og over for vidnet P i en mail beskrev det passerede som voldtægt uden dog at bruge dette ord. Under hensyn til den modstand forurettede havde beskrevet, at hun havde udøvet, fandtes tiltalte at måtte have været klar over, at samlejet blev gennemført mod F's vilje. Landsretten fandt det ikke godtgjort, at F havde ydet modstand ved også at græde, men tiltrådte af de grunde, som byretten havde anført, at tiltalte var fundet skyldig.

Der kan i samme kategori af domme desuden henvises til bl.a. dommen gengivet i UfR 2008.2067 Ø.

2.1.4. Herudover kan der i retspraksis ses en række domme, hvor der i tillæg til forklaringer afgivet af tiltalte og forurettede er et vist yderligere bevismateriale, som understøtter eksempelvis den forurettedes forklaring, men hvor dette bevis har en mere indirekte karakter. Dette kan bl.a. omfatte erklæringer om forurettedes eller tiltaltes psykiske tilstand eller tilfælde, hvor der er tale om flere uafhængige forhold begået af samme tiltalte, og hvor de forurettede hver især beretter om hændelsesforløb, der ligner hinanden.

Som eksempler herpå kan bl.a. nævnes følgende domme:

TfK 2002.677 V (2 års fængsel, heraf 1½ år betinget): T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, jf. til dels § 21 og § 224 ved omkring den 1. juli 1997 at have indfundet sig på et værelse tilhørende den 20-årige F, der var i praktik hos ham, hvor han tildelte hende kraftige slag og lagde en dyne over hendes hoved i den hensigt at tiltvinge sig samleje med hende, hvilket mislykkedes på grund af hendes kraftige modstand, og ved herefter i mange tilfælde i perioden fra juli 1997 til oktober 1997 at have tiltvunget sig samleje med F eller gjort forsøg herpå. T blev endvidere fundet skyldig i flere tilfælde af blufærdighedskrænkelser over for F. Af sagen fremgår det, at F anmeldte forholdene til politiet i juni måned 2000. Der blev under sagen bl.a. fremlagt en retspsykiatrisk erklæring om T og afgivet forklaring af T og F samt øvrige vidner. Byretten fandt F's forklaring troværdig og overbevisende og bemærkede i den forbindelse, at F's forklaring ikke havde været præget af fantasien eller trang til overdrivelse, men tværtimod havde forekommet præget af ønsket om objektivt at oplyse om det passerede. Endvidere blev det anført, at forurettedes forklaring for så vidt angik et af forholdene om blufærdighedskrænkelser var støttet klart og direkte af et vidne og for så vidt angik sagen i sin helhed støttet indirekte af et andet vidne. Efter afgivne vidneforklaringer lagde retten således til grund, at T havde været yderst sexfikseret og havde haft vanskeligt ved at styre sine tilbøjeligheder i så henseende. T havde under den første del af efterforskningen afvist at have gjort seksuelle tilnærmelser, men havde senere vedgået sådanne tilnærmelser, herunder at have haft samleje med forurettede dog i det hele kun i overensstemmelse med, hvad hun selv ville. Retten bemærkede endvidere, at den omstændighed, at F forblev hos T og først anmeldte forholdet i juni 2000, ikke fandtes at kunne anføres mod hendes troværdighed. Retten lagde herved til grund, at F havde været udsat for incest som 10-12 årig, at hun var sky og tilbageholdende af natur, præget af en øjensynlig særligt begrundet pligtfølelse, og at hun var naiv, uerfaren og let at kue. Retten fandt det herefter ubetænkeligt at lægge F's forklaring til grund, idet dog visse enkelte dele af de forhold, der var omfattet af anklageskriftet, ikke fandtes at være bevist. For landsretten blev der fremlagt en psykiatrisk udtalelse om T. Landsretten tiltrådte, at der ved afgørelsen af, om T var skyldig i den rejste tiltale, var lagt afgørende vægt på

F's forklaring, som også af landsretten fandtes at være troværdig og overbevisende.

UfR 1983.193 V: T, der drev virksomhed som "hypnotisør", havde i en række tilfælde foretaget seksuelle overgreb mod kvinder, som havde søgt ham, og som i forbindelse med T's suggestionsbehandling befandt sig i en tilstand, hvor deres evne til at yde modstand var nedsat. Det blev som led i sagens behandling af retten bl.a. fremhævet, at de gennemgående træk i de forurettede kvinders forklaringer var de samme, selv om de forurettede efter det oplyste ikke havde haft noget indbyrdes kendskab til hinanden.

2.1.5. Endelig kan der i retspraksis konstateres visse sager om voldtægt, hvor der ved domstolens afgørelse af sagen ikke er henvist til andet bevis end de forklaringer, der er afgivet af tiltalte og forurettede.

Som eksempel på sådanne sager kan bl.a. nævnes:

UfR 2008.690 H (2½ års fængsel): T blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 224, jf. § 216, stk. 1, ved at have tiltvunget sig anden kønslig omgængelse end samleje (herunder anal samleje) med en pige, F, på 15 år. Overgrebet fandt sted i en rutebil, hvor T var chauffør og F passager. Der blev under sagen afgivet forklaring af T, F og 3 øvrige vidner. T tilkendegav under sin forklaring bl.a., at F frivilligt havde indladt sig på den kønslige omgængelse. Et vidne B forklarede, at T var afløser som buschauffør hos ham, og at der ikke havde været direkte klager over T, men at det havde været en enkelt henvendelse om, at T havde været noget flirtende over for nogle skolepiger i bussen. Endvidere forklarede vidnet C, der var samlever med T, at T den pågældende aften havde ringet til hende og sagt, at han bl.a. skulle vaske bussen og derfor ville komme senere hjem. C forklarede endvidere bl.a. at hun havde fået blomster af T, da han kom hjem. Vidnet A forklarede, at han havde været med bussen og havde snakket med F. Da A steg af bussen, var F stadig i bussen, og A forklarede, at han forlod bussen uden at kigge sig tilbage. Byretten fandt det ved den af F afgivne forklaring, der havde været detaljeret, og som fandtes at være troværdig, bl.a. bevist, at T mod F's vilje havde kørt hende til en vendeplads og forinden havde kysset F, mens F havde forsøgt at holde ham væk, samt at T havde puffet F ned bagerst i bussen, hvor T havde taget F's tøj delvist af og tvunget hende til at sutte på sin penis og tiltvunget sig anal samleje med hende. Retten fandt det endvidere bevist, at F flere gange under forløbet havde sagt, at T skulle lade være, og at T, under hensyn til at det foregik på et øde sted, hvor F ikke havde mulighed for at tilkalde hjælp, havde været klar over, at der lå en stiltiende trussel om vold mod F, som F var præget af. For landsretten blev der bl.a. fremlagt stamkort, handleplan vedrørende F fra kommunen og psykologisk vurdering samt undersøgelse af F. Også efter bevisførelsen for landsretten blev T med stemmerne 5-1 fundet skyldig af de grunde, der var anført af byretten. 1 dommer fandt det ikke til domfældelse tilstrækkeligt godtgjort, at tiltalte var skyldig.

Der kan i samme kategori af domme desuden henvises til bl.a. dommen gengivet i TfK 2008.490 Ø og dommen gengivet i UfR 2005.2649 Ø.

2.2. Udtalelse fra Rigsadvokaten om bevisvurderingen i voldtægtssager

Om bevisvurderingen i voldtægtssager har Rigsadvokaten generelt oplyst bl.a. følgende til Straffelovrådet:

”Ligesom i andre straffesager beror det i voldtægtssager på en konkret bevismæssig vurdering, om gerningsmanden må anses for at have handlet forsætligt. Retten foretager her en samlet vurdering af sagens omstændigheder.

Spørgsmålet om voldtægtssager, hvor gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler, har bl.a. været drøftet i anklagemyndighedens fagudvalg om personfarlig kriminalitet, hvor alle politikredse og regionale statsadvokaturer er repræsenteret.

Rigsadvokaten skal på grundlag heraf bemærke, at det er anklagemyndighedens generelle indtryk – baseret på erfaringerne i praksis med behandlingen af sager om voldtægt efter straffelovens § 216 – at der i retspraksis sker domfældelse også i voldtægtssager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler, når der f.eks. foreligger en sikker og troværdig forklaring fra den forurettede om hændelsesforløbet.

Det samme gælder i tilfælde, hvor der eksempelvis kun i begrænset omfang er fremsat udtrykkelige trusler, men hvor samlet ud fra en samlet vurdering af begivenhedsforløbet og omstændighederne omkring samlet, herunder gerningsmandens truende adfærd og/eller de mere eller mindre stiltiende trusler, som ligger i situationen, anses for opnået ved trusler om vold, og dette må have stået gerningsmanden klart. I vurderingen heraf vil bl.a. indgå gerningsmandens og forurettedes adfærd i øvrigt (f.eks. gerningsmandens truende adfærd og den forurettedes reaktion efter forholdet) samt stedet og tidspunktet for samlet (f.eks. udenørs på et øde sted midt om natten i frostvejr).

Der kan fra nyere retspraksis f.eks. henvises til TfK 2003.559 V, UfR 2004.2839 Ø, UfR 2005.753 H, UfR 2007.1455 Ø, UfR 2008.690 H samt utrykt Østre Landsrets dom af 6. december 2007 (...).

Som nævnt beror det i alle tilfælde på en konkret bevismæssig vurdering af den enkelte sag, om der kan ske domfældelse for forsætlig voldtægt, og det gælder selvsagt også i sager, hvor gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler. Det er ikke anklagemyndighedens opfattelse, at domstolene generelt skulle være tilbageholdende med at dømme i sådanne voldtægtssager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler, hvis der i øvrigt foreligger det fornødne bevismæssige grundlag. Det er i den forbindelse endvidere anklagemyndighedens vurdering, at der er sket en vis udvikling i retspraksis – i retning af i højere grad end for år tilbage at dømme for (forsætlig) voldtægt i sådanne sager – når det gælder domstolenes vurdering af beviset for, at der er tale om forsætlig voldtægt, selv om gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler.”

2.3. Objektivitetsprincippet og domfældelsesprocenten i voldtægtssager

Det har i den politiske og offentlige debat flere gange været anført, at anklagemyndigheden og domstolene bør anlægge et langt mere lempeligt bevisskrav i voldtægtssager end i andre straffesager, idet alene den omstændighed, at en kvinde anmelder sig voldtægtet, i sig selv indebærer en overvejende sandsynlighed for anmeldelsens rigtighed, jf. bl.a. spørgsmål nr. 718 af 17. februar 2010 fra Folketingets Retsudvalg og spørgsmål nr. 420 af 6. februar 2009 fra Folketingets Retsudvalg med henvisning til artikler i henholdsvis Politiken og Jyllands-Posten.

Til brug for Justitsministeriets besvarelse af de nævnte folketingsspørgsmål, indhentede ministeriet en udtalelse fra Rigsadvokaten. Af Rigsadvokatens udtalelse til brug for besvarelsen af spørgsmål nr. 718 fremgår bl.a. følgende:

”I den anledning kan jeg oplyse, at det følger af retsplejelovens § 96, stk. 1, at det er de offentlige anklageres opgave i forbindelse med politiet at forfølge forbrydelser efter reglerne i denne lov. Anklagemyndigheden skal herved påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted, jf. § 96, stk. 2.

Denne regel er et udtryk for objektivitetsprincippet, der er et grundlæggende princip i strafferetsplejen, og som anses for en af de vigtigste retssikkerhedsgarantier. Princippet gælder bl.a., når anklagemyndigheden skal tage stilling til spørgsmålet om tiltale, og indebærer, at anklagemyndigheden er forpligtet til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning, samt ikke at rejse tiltale, medmindre anklagemyndigheden skønner, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Det ville således ikke være i overensstemmelse med objektivitetsprincippet, hvis anklagemyndigheden rejste tiltale i sager, hvor der var en sådan tvivl om beviserne, at der ikke var en rimelig udsigt til domfældelse.

Tiltale i sådanne sager ville i øvrigt – udover den belastning, som det medfører for den tiltalte – indebære en belastning for den forurettede, der skulle afgive vidneforklaring i retten, og som formentlig i de fleste tilfælde ville opleve en efterfølgende frifindelse som en tilkendegivelse om, at hendes forklaring om det passerede ikke var troværdig.

2. Vurderingen af, om der er rimelig udsigt til domfældelse i en sag om voldtægt, beror på en helt konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder. Ud over en vurdering af både offerets og den sigtedes troværdighed vil elementer som genetiske spor, tekniske spor, spor efter vold, den tidsmæssige faktor samt eventuelle vidneforklaringer om parternes adfærd før og efter overgrebet være elementer, der kan indgå i vurderingen.

På grund af voldtægtssagernes særlige karakter vil der dog i en række tilfælde ikke være afgørende tekniske spor eller vidneforklaringer, der kan belyse forholdet nærmere, og sagens afgørelse vil derfor hovedsagelig bero på en vurdering af offerets og den sigtedes forklaringer om det passerede. Dette indebærer, at der vil kunne forekomme flere påtaleopgivelser og frifindende domme end i andre straf-sager, hvor der også foreligger forklaringer fra andre vidner udover offeret og/eller tekniske beviser.

3. Et andet spørgsmål er, om der helt principielt burde indføres lempeligere krav til beviset for tiltaltes skyld i voldtægtssager end i andre sager.

En sådan ordning ville imidlertid efter min opfattelse være i strid med grundlæggende straffeprocessuelle principper.”

Der kan endvidere om domfældelsesprocenten i voldtægtssager henvises til Justitsministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 692 af 9. april 2010 fra Folketingets Retsudvalg, hvor der til brug for besvarelsen også var indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten. Af Rigsadvokatens udtalelse til brug for besvarelsen af spørgsmålet fremgår bl.a. følgende:

”Jeg kan oplyse, at der i de voldtægtssager, der blev afgjort af domstolene i 2008 og 2009, skete domfældelse i ca. 77 pct. af sagerne. Den gennemsnitlige domfældelsesprocent for alle overtrædelser af straffeloven var 88,5 i 2008 og 87,9 i 2009, og det bemærkes i den forbindelse, at der generelt er variation i domfældelsesprocenten vedrørende de forskellige forbrydelsestyper.”

2.4. Den bevismæssigt nedre grænse for voldtægt

Til belysning af den bevismæssigt nedre grænse for voldtægt kan der henvises til bl.a. følgende eksempler på domme om voldtægt fra trykt retspraksis, hvor der ikke af gerningsmanden er udøvet omfattende vold eller af den forurettede er udøvet større modstand:

UfR 2010.1988 H: Fire tiltalte blev fundet skyldige i voldtægt ved i forening og efter forudgående aftale at have tiltvunget sig samleje og anden kønslig omgang end samleje med en 14-årig pige, som de havde mødt på en markedsplads og havde ført ca. 500 meter hen til et tennisanlæg, hvor de havde presset hende ned på en træbom og fastholdt hende under voldtægten. Den forurettede i sagen havde ikke søgt at få hjælp fra omkringværende personer og havde ikke under overgrebet gjort anden modstand end at forsøge at rejse sig. Straffen blev fastsat til fængsel i 3 år og 6 måneder for tre af de tiltalte og fængsel i 3 år for en af de tiltalte.

UfR 2008.690 H: Tiltalte havde ikke anvendt vold ud over, at den forurettede blev puffet ned bagerst i en bus, hvor den tiltalte delvist tog hendes tøj af. I dommen

blev den tiltalte fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 224, jf. § 216, stk. 1, ved at have tiltvunget sig anden kønslig omgængelse end samleje (analt samleje). Den forurettede i sagen havde ikke gjort modstand ud over flere gange at have anmodet den tiltalte om at lade være. Det blev af retten i sagen bl.a. fremhævet, at den tiltalte under hensyn til, at overgrebet foregik på et øde sted, hvor den forurettede ikke havde mulighed for at tilkalde hjælp, havde været klar over, at der lå en stiltiende trussel om vold mod den forurettede, som hun var præget af. Den tiltalte havde under sagen forklaret, at der havde været tale om en frivillig seksuel handling fra begge parter side. Der henvises om dommen nærmere til afsnit 2.1.5 ovenfor.

UfR 2005.753 H: Fem tiltalte blev fundet skyldige i voldtægt begået mod en ung kvinde i forbindelse med en fest. Det blev i sagen af retten lagt til grund, at forurettede – muligt i forbindelse med fremsatte verbale trusler – af de tiltalte var blevet ført ned i en baggård, hvor de tiltalte i forening tiltvang sig samleje og anden kønslig omgængelse end samleje med hende. Det blev af retten anført, at voldtægten og den kønslige omgængelse i hvert fald var sket under indtryk af den stiltiende trussel, der lå i, at forurettede sammen med et antal ukendte mænd befandt sig på et øde sted, hvorfra det nærmest var umuligt for hende at tilkalde hjælp. Det blev endvidere anset for bevist, at de tiltalte var klar over, at forurettede ikke deltog frivilligt i de seksuelle forhold, idet hun, der da var nærmest panisk angst, alene havde handlet under indtryk af de stiltiende og muligt udtalte trusler. Der henvises om dommen nærmere til afsnit 2.1.3 ovenfor.

UfR 2004.2847 Ø: Tiltalte blev fundet skyldig i voldtægt ved at have ført forurettede ind i hendes soveværelse mod hendes vilje, idet forurettede sagde til tiltalte, at hun ikke ville have sex med ham. Da forurettede var bange for den tiltalte, turde hun ikke andet end at tage sit tøj af. Forurettede prøvede endvidere at forhindre samlejet ved at klemme sine ben sammen og slippe fri af tiltaltes greb. Straffen blev fastsat til fængsel i 2 år.

UfR 2004.2839 Ø: Tiltalte blev fundet skyldig i to tilfælde af voldtægt samt trusler mod en tidligere samlever. I forhold til den ene voldtægt fandtes det i sagen på baggrund af truende udtalelser fra den tiltalte og greb om forurettedes hals (uden at der herved kunne konstateres mærker efterfølgende) samt den omstændighed, at forurettede havde grædt inden overgrebet, bevist, at tiltalte havde været klar over, at forurettede ikke frivilligt havde haft seksuelt samvær med ham. Forurettede havde under sagen bl.a. forklaret, at hun valgte at gå i seng med tiltalte for at få ham ud af huset, og at hun forsøgte at ligne ”sig gamle jeg”. Hun forklarede endvidere, at det derfor på tiltalte godt kunne have virket, som om hun var ”tændt”. Om det andet voldtægtsforhold fandt retten det efter en samlet bedømmelse af beviserne tilstrækkeligt godtgjort, at det, uanset om forurettede frivilligt var gået med til det seksuelle samvær, måtte have stået den tiltalte klart, at forurettede alene gjorde dette, fordi hun følte sig truet af tiltalte til at gøre det. Straffen blev fastsat til fængsel i 2 år og 6 måneder.

UfR 1995.895 H: Tiltalte blev fundet skyldig i voldtægt ved at have tiltvunget sig samleje med sin tidligere samlever. Den tiltalte havde i sagen skaffet sig adgang

til den forurettedes lejlighed og havde tiltvunget sig samleje ved at vælte forurettede ned på en seng og gennemføre samleje med hende, selv om hun græd og bad ham lade være. Efter dette handlingsforløb og på baggrund af, at tiltalte tidligere havde været voldelig mod forurettede, fandt retten det bevist, at tiltalte skaffede sig samleje ved tvang i form af en underforstået trussel om vold, og at tiltalte forstod dette. Straffen blev i sagen fastsat til fængsel i 6 måneder, hvilket også omfattede en overtrædelse af straffelovens § 244.

UfR 1991.918 H: Retten anførte bl.a. anført, at den forurettede, der kun var 16 år gammel og forekom meget naiv, havde været svagt udrustet til at modstå den udøvede pression, men at hun i sin skræmte tilstand efter evne havde forsøgt at tilkendegive, at hun ikke ønskede at deltage i samlejerne, og at de tiltalte måtte have forstået dette. I sagen havde de tiltalte båret forurettede ind på et værelse, hvor de blandt andet under fremsættelse af trusler om at ville klippe hendes hovedhår fastholdt hende og tog hendes tøj af, hvorefter de henholdsvis tiltvang eller forsøgte at tiltvinge sig samleje med forurettede. Forurettede forklarede under sagen bl.a., at hun i starten råbte op, men derefter tænkte, at det ikke kunne betale sig at råbe mere og derfor af skræk bl.a. selv tog sine underbukser af. De fire tiltalte i sagen blev fundet skyldige i henholdsvis medvirken til voldtægt, forsøg på voldtægt og voldtægt. Straffen for de tiltalte blev fastsat til henholdsvis fængsel i 4, 6 og 9 måneder samt fængsel i 1 år.

Som det fremgår af de nævnte domme, er der i dansk retspraksis en række eksempler på, at en tiltalt er fundet skyldig i voldtægt, selv om der ikke har været udøvet omfattende vold eller trusler, og selv om den forurettede ikke har ydet større eller vedvarende modstand mod overgrebet. Tvang i form af en underforstået eller ikke udtalt trussel er endvidere i retspraksis fundet at udgøre et tilstrækkeligt grundlag for at domfælde for voldtægt.

Der ses i retspraksis også tilfælde, hvor den forurettede over for den tiltalte har virket inddadende under overgrebet, men hvor domstolene alligevel har fundet, at den tiltalte måtte have været klar over, at den forurettede alene deltog i det seksuelle samvær, fordi hun følte sig truet til det, jf. den ovenfor omtalte dom gengivet i UfR 2004.2839 Ø.

3. Falske anmeldelser af voldtægt

I forhold til spørgsmålet om, hvilket beviskrav der bør gælde i voldtægtssager, herunder hvilken vægt der bør tillægges udtalelser fra en person, som anmelder en voldtægt, kan der endvidere henvises til, at en analyse af de voldtægter mod

kvinder, som blev anmeldt til politiet i perioden 2000-2002, viser, at falsk anmeldelse skete i 100 ud af 1.364 sager, dvs. i 7,3 pct. af sagerne, jf. Flemming Balvig m.fl. "Voldtægt der anmeldes – del II: Falsk anmeldelse af voldtægt" (2009). I analysen er anvendt en definition af falsk anmeldelse, som ikke alene inkluderer dom for falsk anmeldelse, men også sigtelse for falsk anmeldelse samt indrømmelse af falsk anmeldelse, som ikke har ført til sigtelse. Det fremgår af undersøgelsen, at såfremt falsk anmeldelse af voldtægt defineres efter, hvorvidt der er faldet dom herfor, udgør andelen af falske anmeldelser 2 pct. af de undersøgte sager.

En sammenligning med en tilsvarende undersøgelse af voldtægtsanmeldelser vedrørende perioden 1990-1992 viser ifølge undersøgelsen fra 2009, at der ikke er sket nogen ændring i forekomsten af falske anmeldelser fra 1990-1992 til 2000-2002.

Det fremgår endvidere af undersøgelsen, at falske og sande anmeldelser i høj grad ligner hinanden, idet der dog er en forholdsmæssig overvægt af fuldbyrdede overfaldsvoldtægter blandt de falske anmeldelser, herunder også en højere andel af gruppevoldtægter, og stort set ingen partnere eller tidligere partnere, der anmeldes i de falske sager.

I undersøgelsen "Voldtægt der anmeldes. Del III: Udviklingen – især med henblik på fuldbyrdede overfaldsvoldtægter" af Flemming Balvig m.fl. (2009), fremgår det bl.a., at hver sjette af de anmeldte fuldbyrdede overfaldsvoldtægter i perioden 2000-2002 viste sig at være falsk i den forstand, at kvinden blev sigtet for falsk anmeldelse eller indrømmede falsk anmeldelse. Undersøgelsen viser endvidere, at de falske anmeldelser af fuldbyrdede overfaldsvoldtægter i 2000-2002 fortrinsvis blev indgivet af unge piger eller unge kvinder, og at den voldtægt, de umiddelbart hævdede sig udsat for, relativt ofte var en gruppevoldtægt.

Der kan desuden henvises til en ph.d.-afhandling af Marie Bruvik Heinskou, En kompleks affære – Anmeldte voldtægter i Danmark (2010). I afhandlingen er der foretaget en analyse af 95 anmeldte voldtægter indgivet til Københavns politikredse i 2003. Det fremgår af analysen bl.a., at der i 14 ud af de 95 sager – svarende til 14,7 pct. af sagerne – var tale om falsk anmeldelse, jf. afhandlingens side 20 og 181. Dette dækker ifølge afhandlingen både over anmeldelser, der

blev trukket tilbage, anmeldelser, der blev vurderet at være usande, og tvungne anmeldelser, hvilket vil sige påstande, som nogle kvinder af forskellige årsager er blevet tvunget til at fremsætte. Ifølge afhandlingen vedrører den sidste kategori særligt unge piger, som af enten forældre eller pædagoger mere eller mindre er blevet tvunget til at anmelde en seksuel relation som en voldtægt. Det fremgår i øvrigt af undersøgelsen, at de personer, der anmelder en voldtægt, er forholdsvis unge, jf. afhandlingens side 18. I 45,3 pct. af sagerne var anmeldelsen om voldtægt således indgivet af piger under 21 år og i 74,7 pct. af sagerne af piger på 30 år eller derunder. Af afhandlingen fremgår det endvidere, at 20 pct. af alle de anmeldelser, som indgår i undersøgelsen, er anmeldt af piger på 14 år.

Der kan i forbindelse med spørgsmålet om falsk anmeldelse for voldtægt og spørgsmålet om, hvilken vægt udtalelser fra en person, der anmelder en voldtægt, bør tillægges, også henvises til en dom afsagt af Vestre Landsret den 26. marts 2010, hvor tre tiltalte blev frifundet for voldtægt af en ung pige, F. De tre tiltalte var tidligere af både byretten og landsretten fundet skyldige i overtrædelse af bl.a. straffelovens § 216, jf. til dels § 224, idet der af retten særligt var lagt vægt på den forklaring, der i sagen var afgivet af F, og som bl.a. var understøttet af videooptagelser fra overvågningskameraer om dele af hændelsesforløbet inden og efter det påståede overgreb samt af øvrige vidneudtalelser og telefonoplysninger. Sagen blev efter kendelse fra Den Særlige Klageret efterfølgende genoptaget, idet der var fremlagt optagelser af udtalelser fra F, som kunne tages til indtægt for, at F under sagen havde afgivet falsk forklaring. Flertallet i landsretten frifandt i dommen fra marts 2010 de tiltalte for voldtægt, idet det bl.a. blev anført, at det efter den forklaring, som F nu havde afgivet, var givet, at hendes tidligere forklaring var delvis urigtig. F havde således tidligere forklaret, at to af de tiltalte havde fastholdt hende i forbindelse med overgrebet, hvilket hun nu fragik. På den baggrund lagde retten til grund, at F for byretten og under den tidligere sag for landsretten på et centralt punkt havde været i stand til at afgive en detaljeret og meget troværdig forklaring, som efterfølgende havde vist sig at være urigtig. F havde endvidere nu for landsretten forklaret, at hun var blevet truet og i store træk instrueret til bl.a. at komme med udtalelser, som kunne rejse tvivl om, hvorvidt der havde været tale om voldtægt. Efter indholdet af de sms-beskeder og optagelser af samtaler, der var fremlagt for retten, var der dog ifølge landsrettens flertal intet, der tydede på, at F var blevet truet eller instrueret, som hun havde anført. Landsretten fandt på den baggrund, at meget talte for, at F også på disse

punkter havde afgivet en urigtig forklaring. Selv om F's forklaring ellers havde fremstået troværdig og også havde støtte i bevisførelsen i øvrigt, fandt flertallet i landsretten således, at der var opstået en sådan usikkerhed om rigtigheden af F's forklaring, at der ikke var ført tilstrækkeligt bevis for, at F var blevet voldtaget eller i øvrigt seksuelt forulempet, og at de tiltalte havde haft forsæt hertil.

Tilsvarende kan der henvises til en dom afsagt af Vestre Landsret den 18. april 2011, hvor en tiltalt, der tidligere af både byretten og landsretten var fundet skyldig i overtrædelse af bl.a. straffelovens § 216, stk. 1, § 224, jf. § 216, stk. 1, og § 266, blev frifundet for disse forhold i forbindelse med, at sagen efter kendelse fra Den Særlige Klageret blev genoptaget. Baggrunden for genoptagelsen var også i denne sag, at der var fremlagt optagelser af udtalelser fra den kvinde (F), der mente at være blevet voldtaget, og at der ifølge Klageretten ikke kunne bortses fra, at disse oplysninger, såfremt de havde foreligget under den pådømte sag, kunne have bevirket frifindelse. Det blev af landsretten i forbindelse med frifindelsen bl.a. anført, at de samtaler, der under sagen var fremlagt med F, foregik i en hverdagsagtig og til tider munter tone. Endvidere blev det anført, at F under samtalerne fremtrådte afslappet, grinte i flere tilfælde, sagde tiltalte imod og ikke lød presset eller styret til at afgive bestemte svar, ligesom hun på eget initiativ fortalte om flere af omstændighederne. Efter indholdet af samtalerne og deres forløb var der ifølge landsretten intet, der tydede på, at F under samtalerne var bange for tiltalte eller talte ham efter munden. Det blev af landsretten desuden anført, at F i øvrigt ikke havde kunnet give en acceptabel forklaring på sine udtalelser under samtalerne, herunder om flere af de udsagn, der ikke var forenelige med hendes forklaringer i retten. Landsretten fandt i sagen, at der var opstået en sådan tvivl om rigtigheden af F's forklaring, at der ikke var ført et bevis for, at hun var blevet voldtaget og i øvrigt seksuelt forulempet eller truet. Herefter, og da de skader, der blev fundet på F, ikke efter det foreliggende var uforenelige med, at det kunne være foregået uden anvendelse af vold eller tvang, frifandtes tiltalte for disse forhold.

4. Afgrænsningen af voldtægtsbestemmelsen

4.1. Indledning

Voldtægt er efter straffelovens § 216 defineret som det at tiltvinge sig samleje ved vold eller trussel om vold. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Straffen for voldtægt er fængsel indtil 8 år. Hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpene omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 12 år.

Straffelovens § 216 om voldtægt finder tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje, herunder anden kønslig omgængelse med en person af samme køn, jf. straffelovens §§ 224 og 225.

I afsnit 4.2 nedenfor redegøres nærmere for voldtægtsbegrebet, som det er beskrevet i forarbejderne til tidligere bestemmelser i straffeloven om voldtægt og i forarbejderne til den gældende bestemmelse om voldtægt i straffelovens § 216.

Definitionen af voldtægt i norsk ret er beskrevet nedenfor i afsnit 4.3, og afsnit 4.4 indeholder en omtale af voldtægtsbegrebet i svensk ret.

Straffelovrådets overvejelser om afgrænsningen af voldtægtsbestemmelsen er gengivet i afsnit 4.5.

I afsnit 4.5.2 er Straffelovrådets overvejelser om den gældende definition af vold i voldtægtsbestemmelsen gengivet, og afsnit 4.5.3 indeholder Straffelovrådets overvejelser om afgrænsningen af samlejebegrebet. Endelig er Straffelovrådets overvejelser om voldtægtsbegrebet i straffelovens § 216 i forhold til visse af de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24 gengivet nedenfor i afsnit 4.5.4.

4.2. Det gældende voldtægtsbegreb

4.2.1. Efter gældende ret anvendes betegnelsen ”voldtægt” alene om overgreb omfattet af straffelovens § 216.

Samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, end vold eller trussel om vold straffes efter § 217, og efter § 218 er det bl.a. strafbart, at skaffe sig samleje uden for ægteskab med en person, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen eller ved udnyttelse af en persons sindssygdhed mv.

4.2.2. Om begrebet voldtægt fremgår af motiverne til straffeloven af 1866 bl.a. følgende (jf. Udkast til Straffelovbog for Danmark med tilhørende Motiver (1864) side 200-201):

”Begrebet Voldtægt i strængeste Forstand forudsætter vistnok Anvendelsen af fysisk Magt, men dermed maa dog formeentlig ganske sættes i Klasse det Tilfælde, hvor Nogen tiltvinger sig Samleie med et Fruentimmer ved Trusler om øjeblikkelig livsfarlig Vold. Om end det ikke kan nægtes, at det er en hermed beslægtet Forbrydelse, naar Nogen tiltvinger eller forskaffer sig Samleje med en Kvinde imod hendes Villie ved Trusler af en anden Beskaffenhed, (hvad enten denne forskellige Beskaffenhed bestaar deri, at den øjeblikkelige Vold, hvormed der trues, ikke er forbunden med den Fare for Livet, eller deri at Truslerne ikke gaar ud paa øjeblikkelig Vold men kun medføre en nærmere eller fjernere Fare for Kvindens eget eller for Andres Liv, Helbred eller Velfærd), og om det end fremdeles maa erkjendes, at Trusler af den sidste Art kunne medføre en næsten ligesaa stor Tvang for Kvinden som Trusler om øjeblikkelig livsfarlig Vold, hvorfor Voldsmandens Straf i saadant Tilfælde formeentlig ogsaa bør nærme sig eller efter Omstændighederne være ligesaa stor som eller større end den, der i mangt et enkelt Tilfælde maatte findes passende for den, der ved egentlig Vold har tiltvunget sig Samleje med en Kvinde, – ere disse Tilfælde dog i Begrebet forskellige, og bør formentlig ogsaa med Hensyn til Straffebestemmelserne holdes udefra med hinanden.”

Straffeloven af 1866 indeholdt i tillæg til bestemmelser om samleje ved vold eller trusler om øjeblikkelig livsfarlig vold (§ 165) samt samleje ved trusler på kvindens eget eller hendes nærmestes liv, helbred og velfærd (§ 166) følgende bestemmelse i § 167:

”Den, som forskaffer sig legemlig Omgang med en Kvinde, der befinder sig i en Tilstand, hvori Brugen af hendes fri Villie er hende betagen eller hun er ude af Stand til at modsætte sig Gerningen, straffes, hvis han selv i den nævnte hensigt har fremkaldt saadan Tilstand, paa samme Maade som i § 165 bestemt; i andet Fald bliver Strafarbejde fra 1 til 8 Aar og, naar det er en berygtet Kvinde, en forholdsmæssig ringere Grad af Strafarbejde eller under formildende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød at anvende.”

Af motiverne til bestemmelsen fremgår om afgrænsningen af begrebet voldtægt bl.a. følgende (side 203):

”Hvorvel det ikke kan henføres under Begrebet om Voldtægt at forskaffe sig Samleje med en Kvinde imod hendes Villie ved at bringe hende i en Tilstand, i hvilken hun er ude af Stand til at modsætte sig Gjerningen – t. Ex ved at indgive hende et søvndyssende Middel eller berøve hende Bevidstheden –, skønnes det dog ikke rettere, end at denne Forbrydelse hvad Strafbarheden angaar i Almindelighed bør stilles i klasse med den egentlige Voldtægt. En mindre Straf bør vistnok anvendes, hvor den Skyldige har benyttet sig af et Fruentimmers Bevidstløshed eller anden Tilstand, hvori hendes fri Villie er hende betagen eller hun er ude af Stand til at modsætte sig Gjerningen, til at forskaffe sig legemlig Omgang med hende, medens denne Tilstand dog ikke er fremkaldt af ham eller i alt fald ikke bevirket af ham i den nævnte forbryderiske Hensigt; men ogsaa denne Gjerning maa ansees som en i høi Grad skammelig og grov Forbrydelse, hvorfor man har troet ikke at burde sætte Straffen lavere end fra 1 til 8 Aars Strafarbejde, forsaavidt Kvinden er ube-rygtet.”

4.2.3. I udkast til ny straffelov af 1912 (U I) omfattede bestemmelsen om voldtægt (§ 203) ikke samleje ved at bringe en kvinde i en forsvarsløs tilstand eller ved at udnytte en sådan tilstand. Disse forhold var i stedet foreslået kriminaliseret i en selvstændig bestemmelse (§ 206), hvorefter samleje med sindssyg, bevidstløs eller i øvrigt utilregnelig kvinde kunne straffes med strafarbejde indtil 8 år, og samleje med en kvinde, som med henblik på samleje var bragt i en utilregnelig tilstand, kunne straffes med strafarbejde fra 2 til 12 år. Den sidstnævnte strafferamme svarede imidlertid til strafferammen for voldtægt.

I Torps udkast af 1917 (U II) omfattede bestemmelsen om voldtægt (§ 195) derimod også den, der skaffede sig samleje ved at bringe en kvinde i en tilstand, i hvilken hun var ude af stand til at modsætte sig gerningen eller forstå dens betydning. Samleje med en kvinde, der var ude af stand til at modsætte sig gerningen, var i øvrigt tilfælde foreslået kriminaliseret i en bestemmelse med en mildere strafferamme (§ 197).

I udkast af 1923 (U III) og i straffeloven af 1930 omfattede voldtægtsbestemmelsen (henholdsvis § 196 og § 216) ikke samleje ved at bringe en kvinde i en forsvarsløs tilstand. Dette var i stedet kriminaliseret i en selvstændig bestemmelse (henholdsvis § 197 og § 217), som ligeledes kriminaliserede øvrige tilfælde af samleje med en kvinde i en sådan tilstand. Strafferammen for tilfælde, hvor ger-

ningsmanden selv havde bragt kvinden i den nævnte tilstand, svarede imidlertid til strafferammen for voldtægt.

4.2.4. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 blev bestemmelserne i straffelovens §§ 216-218 ændret. Ved lovændringen fik § 216 stk. 2, følgende ordlyd:

”Stk. 2. Med vold sidestilles hensættelse af kvinden i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen.”

Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår bl.a. følgende, jf. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, spalte 2467:

”Til stk. 2. Denne bestemmelse betyder, at den, der skaffer sig samleje med en kvinde ved at hensætte hende i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen, straffes for voldtægt. Bestemmelsen svarer i realiteten til den gældende regel i § 217, stk. 2, 2. pkt. Man har imidlertid af systematiske grunde fundet det rigtigst at placere reglen i voldtægtsbestemmelsen.”

Ved lovændringen blev kriminaliseringen af samleje ved udnyttelse af en kvindes sindssygdom eller åndssvagthed samt samleje med en kvinde, der befinder sig i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen, flyttet til § 218.

4.2.5. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 fik § 216, stk. 1, når der bortses fra bestemmelsens strafferamme, sin nuværende ordlyd. Denne ændring af bestemmelsen medførte en udvidelse § 216's anvendelsesområde, idet bestemmelsen inden ændringen kun fandt anvendelse ved trusler, som ”fremkaldte frygt for ofrets eller hendes nærmestes liv eller velfærd”.

Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. I betænkningen blev bl.a. følgende anført om afgrænsningen af straffelovens § 216 (side 44):

”Forslaget medfører, at udtrykket ”ved trusel om vold” træder i stedet for den gældende bestemmelses udtryk ”ved fremkaldelse af frygt for (kvindens) eller hendes nærmestes liv, helbred eller velfærd”. Dette vil medføre en udvidelse af § 216's anvendelsesområde. Udtrykket ”trusel om vold” dækker de tilfælde, som omfattes af ordene ”fremkaldelse af frygt for ... liv (og) helbred”, men omfatter desuden de mindre grove voldstrusler, som ikke fremkalder en sådan frygt. Efter

straffelovrådets opfattelse må det imidlertid anses for ubetænkeligt at lade § 216 omfatte alle tilfælde, hvor enten en fysisk magtanvendelse eller en trussel herom (eller begge dele i forening) bevirker, at samleje tiltvinges.”

Om muligheden for at slå §§ 216 og 217 sammen til én bestemmelse blev følgende anført i betænkningen (side 47-48):

”Det skal afslutningsvis nævnes, at straffelovrådet har drøftet den mulighed at slå § 216 og § 217 sammen til én paragraf, der da ville være en fælles bestemmelse om al ulovlig tvang, som er anvendt til opnåelse af samleje. Der er i rådet enighed om, at en sådan løsning ikke kan anbefales.

Det vil næppe være muligt at fastsætte fælles strafferammer for opnåelse af samleje ved tvangsmidler, som med hensyn til deres grovhed er af så forskellig karakter som på den ene side vold og trussel om vold og på den anden side trussel om at fremsætte ærerørige beskyldninger eller røbe privatlivet tilhørende forhold. Formentlig ville det vise sig nødvendigt at udskille de tvangsmidler, som ikke har karakter af vold eller trussel om vold, til en særlig, lavere strafferamme, og de fordele, som kunne tænkes opnået ved en fælles bestemmelse, ville herved i det væsentlige gå tabt.

Det må også forekomme meget tvivlsomt, om det er forsvarligt eller naturligt at anvende betegnelsen voldtægt på en forbrydelse, der er defineret så bredt, at den omfatter alle de tvangsmidler, der henhører under § 260 om ulovlig tvang. Der vil højst sandsynligt være delte meninger om, hvilke former for tiltvingelse af samleje man med rimelighed kan betegne som ”voldtægt”. Det er straffelovrådets opfattelse, at man holder sig bedst i overensstemmelse med den almindelige sprogbrug og med den retlige tradition, hvis betegnelsen ”voldtægt” forbeholdes de groveste tvangsmidler: anvendelsen af vold og trusler om vold, og at det derfor er mest nærliggende at opretholde en subsidiær bestemmelse i § 217 om anden ulovlig tvang. Det skal tilføjes, at man efter straffelovrådets opfattelse ikke bør søge at omgå det nævnte sproglige problem ved helt at udelade udtrykket ”voldtægt” af loven. Det vil under alle omstændigheder fortsat blive anvendt af både jurister og andre, og det må da foretrækkes, at det fortsat benyttes i straffeloven.”

4.3. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Efter den endnu gældende norske straffelov fra 1902 er voldtægt i § 192 defineret ved tre forskellige former for seksuel omgang. Bestemmelsen i § 192 har følgende ordlyd:

”§ 192. Den som

- a) skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller
  - b) har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller
  - c) ved vold eller ved truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv,
- straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år. Ved vurderingen av om det er utøvd vold eller truende atferd eller om fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen, skal det legges vekt på om fornærmede var under 14 år.

Straffen er fengsel i minst 3 år dersom

- a) den seksuelle omgang var samleie, eller
- b) den skyldige har fremkalt en tilstand som nevnt i første ledd bokstav b for å oppnå seksuell omgang.

Fengsel inntil 21 år kan idømmes dersom

- a) voldtekten er begått av flere i fellesskap,
- b) voldtekten er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,
- c) den skyldige tidligere er straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 195, eller
- d) den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse. Seksuelt overførbart sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom, jf. smittevernloven § 1-3 nr. 3 jf. nr. 1, regnes alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragrafen.

Den som ved grov uaktsomhet gjør seg skyldig i voldtekt etter første ledd, straffes med fengsel inntil 5 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i tredje ledd, er straffen fengsel inntil 8 år.”

Det følger af § 192, stk. 1, litra a, at den, som skaffer sig seksuel omgang ved vold eller truende adfærd, kan straffes for voldtægt. Tidligere indeholdt bestemmelsen et krav om tvang, men dette krav blev udtaget af bestemmelsen, idet det fandtes at kunne medføre en uønsket fokusering på offerets egen adfærd, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 40. I bestemmelsens forarbejder er det derimod fremhævet, at der kræves årsagssammenhæng mellem voldsudøvelsen eller truslerne på den ene side og den seksuelle omgang på den anden side, og det er endvidere anført, at en sådan årsagssammenhæng i praksis ofte vil indebære et tvangselement, idet den seksuelle omgang skal være ufrivillig fra offerets side, jf. Ot.prp. 28 (1999-2000) side 40 og 155 samt Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 216. Den truende adfærd behøver efter bestemmelsen ikke at vedrøre vold eller anden strafbar handling. Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår det imidlertid, at jo mindre alvorlig en trussel er, jo mindre sandsynligt vil det normalt være, at der er en årsagssammenhæng mellem truslen og den seksuelle omgang. Det er endvidere ikke efter bestemmelsen et krav, at gerningsmanden selv har udøvet volden el-

ler fremsat truslerne. Det er tilstrækkeligt, at gerningsmanden er klar over, at der er udøvet en sådan tvang eller truende adfærd, og at den seksuelle omgang derfor ikke er frivillig fra offerets side.

Der er endvidere efter norsk ret tale om voldtægt ved seksuel omgang med nogen, som er bevidstløs eller af andre grunde er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. § 192, stk. 1, litra b. Bestemmelsen omfatter bevidstløshed i form af bl.a. søvn, stærk beruselse, fysiske funktionsnedsættelser og psykiske forhold, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 216.

Endelig følger det af § 192, stk. 1, litra c, at den, som ved vold eller ved truende adfærd får nogen til at have seksuel omgang med en anden eller til at udføre tilsvarende handlinger med sig selv, kan straffes for voldtægt. Det er efter bestemmelsen en forudsætning, at begge parter i første led af bestemmelsen tvinges til seksuel omgang. Endvidere er det en forudsætning, at der er årsagssammenhæng mellem den udøvede vold eller truende adfærd og den seksuelle omgang, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 216.

Definitionen af voldtægt i § 192, stk. 1, er videreført i § 291 i den nye straffelov fra 2005, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 222 og 524. Angivelsen i § 192, stk. 1, 2. pkt., af, at der ved vurderingen af, om vilkårene i 1. pkt. er opfyldt, skal lægges vægt på, om offeret var under 14 år, er dog ikke videreført, idet voldtægt mod børn under 14 år ved 2005-loven er udskilt fra voldtægtsbestemmelsen. Endvidere er angivelsen ikke fundet at være nødvendig, da også andre forhold vil kunne have betydning for vurderingen af, om en handling er omfattet af voldtægtsbestemmelsen.

I straffeloven fra 2005 er bestemmelsen om mindstestraf i § 192, stk. 2, udskilt til en særskilt bestemmelse (§ 292), hvor strafferammen er fastsat til fængsel fra 3 år indtil 15 år. Definitionen af samleje, som i 1902-straffeloven fremgår af § 206, er desuden med lovændringen i 2005 i hovedsagen flyttet til bestemmelsen i § 292, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 228 og 524. Der henvises om definition af samleje i den norske straffelov nærmere til beskrivelsen heraf umiddelbart nedenfor. Herudover er bestemmelserne om grov voldtægt og groft uagtsom voldtægt i henholdsvis § 192, stk. 3 og 4, i straffeloven fra 2005 udskilt til særskilte bestemmelser (§§ 292 og 294), og strafferammen for uagtsom voldtægt er hævet fra

henholdsvis fængsel indtil 5 og 8 år til en strafferamme på fængsel indtil henholdsvis 6 og 10 år, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 224, 235 og 524.

Der kan om voldtægtsbestemmelsen i den norske straffelov nærmere henvises til bl.a. Johs. Andenæs, Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene, samlet udgave ved Kjell V. Andorsen (2008) side 142ff og Magnus Matningsdal, Norsk spesiell strafferett (2010) side 173ff.

Det er efter den norske voldtægtsbestemmelse tilstrækkeligt, at gerningsmanden har opnået seksuel omgang. Der stilles således ikke krav om opnået samleje, men strafferammen er højere, hvis der foreligger samleje.

Efter den norske straffelov forstås der ved udtrykket ”samleje” vaginalt og analt samleje samt indføring af penis i mund og indføring af en genstand i skede eller endetarmsåbning, jf. 1902-loven § 206 og 2005-lovens § 292, idet de opregnede handlinger dog ikke i 2005-loven er formuleret som en definition af samlejebegrebet, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 213 og 524.

Udtrykket ”seksuel omgang” omfatter efter norsk ret både samleje og anden kønslig omgang, hvilket vil sige seksuelle handlinger af en vis intensitet, som f.eks. indføring af finger i skede eller endetarmsåbning. I tillæg til begreberne ”samleje” og ”seksuel omgang” anvendes i norsk ret også begreberne ”seksuel handling” og ”seksuel adfærd”. Udtrykket ”seksuel handling” omfatter bl.a. beføling af kønsorganer eller bryster, mens udtrykket ”seksuel adfærd” omfatter handlinger, hvor gerningsmanden ikke er i direkte fysisk kontakt med forurettede, som f.eks. ved blottelse. Der henvises nærmere til Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 19ff og Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 211ff.

Det kan bl.a. nævnes, at den norske straffelov i § 200, stk. 1, indeholder en bestemmelse om straf for den, der foretager en seksuel handling med nogen, som ikke har samtykket til det. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 1 år. Bestemmelsen er i straffeloven fra 2005 videreført som § 297.

I forbindelse med en ændring af den norske straffelov i 2000 blev det overvejet, om der i bestemmelsen om voldtægt skulle indføres et krav om manglende samtykke.

Lovændringen byggede på en betænkning fra Seksuallovbruddsutvalget (NOU 1997:23 Seksuallovbrudd). Udvalgets flertal afviste i betænkningen at indføre et krav om manglende samtykke i den norske voldtægtsbestemmelse, jf. NOU 1997:23 side 26ff og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 39. Af flertallet blev det som baggrund herfor bl.a. anført, at en sådan ændring ikke ville tilføre voldtægtsbestemmelsen noget nyt. Det blev anført, at bestemmelsen således allerede indeholdt en forudsætning om, at voldtægtshandlingen skulle være foretaget uden offerets samtykke. Herudover blev det tilkendegivet, at en fremhævelse af samtykkekravet ville kunne få den uheldige virkning, at der ville blive stillet strengere krav til offeret om at sige fra, hvilket ville kunne svække voldtægtsofres retsbeskyttelse. Endelig blev det anført, at det i praksis ville være uklart og vanskeligt nærmere at fastlægge, hvilke krav der i givet fald skulle stilles til et samtykke.

Det blev endvidere af flertallet i Seksuallovbruddsutvalget afvist at indføre en selvstændig bestemmelse i straffeloven om straf for seksuel omgang foretaget uden samtykke, jf. NOU 1997:23 side 28f og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 61-62. Det blev af udvalgets flertal anført, at det i praksis ville være vanskeligt at forestille sig seksuel omgang foretaget mod nogens vilje, uden at der samtidig forelå andre kvalificerende omstændigheder som f.eks. tvang, trusler, udnyttelse eller hjælpeløshed, hvilket ville medføre, at forholdet ville blive omfattet af en af straffelovens øvrige bestemmelser om seksuelle overgreb. Herudover blev det anført, at en bestemmelse, hvor manglende frivillighed var den eneste strafbarhedsbetingelse, ville medføre betydelige bevisproblemer og derfor ikke ville kunne håndhæves særlig effektivt. Flertallet fandt også, at en sådan bestemmelse ville medføre en risiko for, at der ville blive stillet skærpede krav til offerets adfærd, og at offerets situation således ville blive svækket i stedet for styrket.

I forslaget til ændring af den norske straffelov fra 2000 blev det med en henvisning til betænkningen fra Seksuallovbruddsutvalget konkluderet, at indsættelse af et krav om manglende samtykke i voldtægtsbestemmelsen ikke ville tilføre bestemmelsen noget nyt af betydning, og at en sådan ændring snarere ville kunne få uønskede og negative konsekvenser, som også påpeget af Seksuallovbruddsutvalget, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 40. Endvidere blev det i lovforslaget

afvist at indføre en selvstændig bestemmelse om straf for seksuel omgang foretaget uden samtykke, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 63-64.

I forarbejderne til det kapitel i en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte det gældende kapitel om seksualforbrydelser i straffeloven fra 1902, blev det på ny overvejet, om voldtægtsbestemmelsen burde omfatte alle former for seksuel omgang uden samtykke, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 217ff. Konklusionen blev også denne gang, at det blev afvist at fremsætte et sådant forslag, ligesom det blev afvist at indsætte en selvstændig bestemmelse i straffeloven om seksuel omgang uden samtykke. Der blev ved vurderingen af spørgsmålet om samtykke bl.a. henvist til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen M.C. mod Bulgarien. Det anføres i den forbindelse i forarbejderne, at der efter det norske justitsministeriums opfattelse næppe af dommen kan udledes en forpligtelse til at udforme voldtægtsbestemmelsen således, at der henvises til manglende samtykke, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 218. Der henvises om dommen M.C. mod Bulgarien nærmere til *kapitel 4*, afsnit 2, ovenfor.

Om baggrunden for ikke at fremsætte forslag om en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse fremgår endvidere bl.a. følgende af lovforarbejderne, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 221:

”Departementet anser det likevel usikkert hvilke tilfeller et slikt alternativ i praksis vil kunne dekke, også sett i lys av at bevissituasjonen i mange tilfeller vil være vanskelig. Departementet har derfor kommet til at voldtægtsbestemmelsen ikke bør utvides nå. Det er imidlertid grunn til å understreke at vurderingen av om vilkårene i straffeloven 1902 § 192 og i forslaget til straffeloven 2005 § 291 er oppfylt, er relativ og må trekke inn forholdet mellom de involverte og hele situasjonen som handlingen skjer i, se nedenfor. Dette kan særlig ha betydning for bedømmelsen av om det foreligger årsakssammenheng mellom vold eller truende atferd og etterfølgende seksuell omgang. Alternativet om at fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen kan også dekke mange situasjoner, ikke bare søvntilfellene. Videre kan bestemmelsen om grovt uaktsom voldtækt fange opp enkelte av tilfellene som et alternativ om seksuell omgang uten samtykke eventuelt kunne ha dekket.

Departementet har vurdert om det bør innføres en egen bestemmelse som rammer den som har seksuell omgang med noen som ikke har samtykket i det. (...)

En bestemmelse om seksuell *handling* med noen som ikke har samtykket i det, finnes i straffeloven 1902 § 200 første ledd og er foreslått videreført i forslag til

straffeloven 2005 § 297. Man kunne tenkt seg en felles regulering av seksuell omgang og seksuell handling med noen som ikke har samtykket i det. Spørsmålet om det praktiske behovet for en slik bestemmelse melder seg imidlertid også her. I tillegg kommer en risiko for at visse tilfeller av voldtekt ville bli nedsubsumert til seksuell omgang med noen som ikke har samtykket i det. (...)

Departementet vil derfor ikke foreslå en egen bestemmelse som retter seg mot seksuell omgang uten samtykke.”

Forslaget til bl.a. kapitlet om seksualforbrydelser i den nye norske straffelov av 2005 blev vedtaget i 2009, jf. Innst.O. nr. 73 (2008-2009) og Besl.O. nr. 88 (2008-2009). Den nye straffelov av 2005 med senere endringer er imidlertid som nevnt endnu ikke trådt i kraft.

4.4. Svensk ret

I april 2005 trådte en ny lovgivning om seksualforbrydelser i kraft i Sverige (Lag 2005:90 og Lag 2005:885). Lovgivningen indebar en gennemgribende forandring af de svenske regler om seksualforbrydelser. Formålet med reformen var bl.a. at tydeliggøre det enkelte menneskes ret til personlig og seksuel integritet og ret til seksuel selvbestemmelse.

Der blev med lovændringen indført et nyt kapitel 6 i straffeloven om seksualforbrydelser, og blandt de ændringer af lovgivningen, som blev gennemført, var bl.a. en udvidelse af voldtægtsbestemmelsen. Bestemmelsen blev udvidet ved, at de krav, der efter bestemmelsen stilles til tvang, blev lempet, og ved at de alvorligste tilfælde af seksuel udnyttelse blev indarbejdet i voldtægtsbestemmelsen.

Bestemmelsen om voldtægt i den svenske straffelov har følgende ordlyd (kapitel 6 § 1):

”Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.”

Som det fremgår af bestemmelsen, indeeles voldtægt efter svensk ret i forskellige grader af strafværdighed – mindre grov voldtægt, voldtægt og grov voldtægt. Det afgøres ud fra omstændighederne i den enkelte sag, hvilken slags voldtægt der konkret er tale om. Af lovtæksten fremgår det dog bl.a., at en voldtægt normalt skal bedømmes som grov, hvis volden eller truslen har været af særlig alvorlig karakter, eller hvis voldtægten er begået af flere i forening. Der skelnes hverken i svensk lovgivning eller retspraksis mellem overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt eller parvoldtægt.

Bestemmelsen om voldtægt omfatter både samleje og anden seksuel handling, som med hensyn til krænkelser karakter og omstændighederne i øvrigt kan sidestilles med samleje. Som et eksempel på en handling, der kan sidestilles med samleje er i forarbejderne til bestemmelsen bl.a. nævnt analt og oralt samleje samt indføring af fingre mv. i offerets underliv eller anus, jf. prop. 2004/05:45 side 136.

Voldtægtsbestemmelsen omfatter ud over samleje mv. tiltvunget ved mishandling, vold eller trussel om strafbar handling også samleje mv. ved udnyttelse af en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand.

Den, som ved ulovlig tvang gennemfører anden form for seksuel handling end de handlinger, der er omfattet af voldtægtsbestemmelsen, med en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand, vil efter den svenske straffelovs kapitel 6 § 2 kunne straffes for seksuel tvang.

Det er efter forarbejderne til voldtægtsbestemmelsen tilstrækkeligt, at gerningsmanden fremtvinger den seksuelle handling gennem vold i form af eksempelvis at fastholde offeret eller gennem trusler af en karakter, som ikke kun omfatter

trusler om vold, men også visse andre former for ulovlig tvang, jf. prop. 2004/05:45 side 41ff. Det kræves efter bestemmelsen ikke, at offeret har gjort modstand.

Der henvises om voldtægtsbestemmelsen i den svenske straffelov nærmere til bl.a. Lena Holmqvist m.fl., Brottsbalken. En kommentar, Del I, Studentutgåva 6 (2009) side 6:6ff, og Petter Asp, Sex och Samtycke (2010) side 56ff og 68ff, hvor også samtykkebegrebet i forhold til seksuelle overgreb er nærmere beskrevet, jf. særligt side 48ff, 81ff, 109ff og 195ff.

Spørgsmålet om, hvorvidt det centrale element i voldtægtsbestemmelsen bør være anvendelsen af tvang eller manglende samtykke, blev diskuteret og overvejet af både Sexualbrottskommittén forud for lovreformen i 2005 (SOU 2001:14 side 123ff) og af den svenske regering i forbindelse med reformen af bestemmelserne om seksualforbrydelser i 2005 (prop. 2004/05:45 side 36ff). Regeringen, som delte Komiteens bedømmelse af spørgsmålet, fandt ikke, at der var tilstrækkeligt tungtvejende grunde til at affatte voldtægtsbestemmelsen ud fra et krav om manglende samtykke. Der blev som baggrund herfor navnlig henvist til den risiko en sådan formulering af bestemmelsen ville skabe for i højere grad at sætte fokus på offerets handlinger. Flertallet af høringsparterne og den svenske Rigsdag delte denne opfattelse (bet. 2004/05:JuU16 side 12ff).

Den svenske regering nedsatte i 2008 et udvalg med den opgave at foretage en evaluering af den reform af de strafferetlige regler om seksualforbrydelser, som blev foretaget i 2005, jf. Dir. 2008:94. Formålet med evalueringen har særligt været at vurdere, hvordan de ændrede strafbestemmelser har fungeret i praksis, og om formålet med reformen er blevet opnået.

I oktober 2010 blev der på den baggrund afgivet en betænkning om lovgivningen om seksualforbrydelser (SOU 2010:71). Af betænkningen fremgår det, at beskyttelsen af den personlige og seksuelle integritet og den seksuelle selvbestemmelsesret generelt set er blevet forstærket og tydeliggjort med reformen i 2005. Endvidere fremgår det, at det formål, der blev sat med reformen om at skabe klare og velafgrænsede bestemmelser, hovedsagelig er lykkedes, jf. SOU 2010:71 side 15. Betænkningen indeholder dog visse forslag til ændringer af lovgivningen med henblik på at forbedre beskyttelsen mod seksuelle overgreb.

Den gældende svenske lovgivning om voldtægt og andre alvorlige seksuelle krænkelser forudsætter som anført ovenfor, at gerningsmanden har anvendt tvang i form af vold eller trusler eller har udnyttet, at offeret befandt sig i en hjælpeløs tilstand.

Det fremgår af betænkningen, at spørgsmålet om samtykke er af central betydning ved bedømmelsen af, om en handling udgør en seksualforbrydelse. Udgangspunktet for lovgivningen om seksualforbrydelser er således den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse og integritet. Selv om det er selvbestemmelsesretten, der beskyttes med lovgivningen, er det dog ifølge betænkningen ikke givet, at samtykke skal være det grundlæggende element i kriminaliseringen af seksualforbrydelser. Lovgivningen vil også – som efter de gældende regler – kunne udformes således, at den angiver de situationer, hvor et samtykke ikke foreligger eller ikke er relevant, jf. SOU 2010:71 side 17 og 205ff.

I forbindelse med spørgsmålet om samtykkets betydning er der i betænkningen bl.a. foretaget en nærmere analyse af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen M.C. mod Bulgarien. Det vurderes i betænkningen, at dommen ikke indebærer en forpligtelse til at udforme lovgivningen om seksualforbrydelser på en bestemt måde. Det følger derimod af dommen, at straffelovgivningen skal leve op til de krav, som stilles i artikel 3 og 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det skal på den baggrund være muligt at straffe enhver seksuel handling, som er foretaget uden samtykke. Det er ifølge betænkningen et spørgsmål, om den gældende svenske lovgivning og retspraksis fuldt ud lever op til disse krav, jf. SOU 2010:71 side 17 og 198ff.

I betænkningen er endvidere foretaget en nærmere beskrivelse af fordele og ulemper ved en samtykkebaseret lovgivning om seksualforbrydelser. Indledningsvis fremgår det af betænkningen, at der ikke findes en fast eller given definition af begrebet ”samtykke”, og at det derfor må være omstændighederne, hvorunder et samtykke er givet, som bliver afgørende for bedømmelsen af, om der i et konkret tilfælde er givet et gyldigt samtykke, jf. SOU 2010:71 side 205.

Som fordele ved en samtykkebaseret lovgivning angives i betænkningen bl.a., at dette vil kunne anses som en naturlig forlængelse af udvikling af det strafferetli-

ge syn på seksualforbrydelser, og at en samtykkebaseret regulering vil kunne have en normerende virkning ved at tydeliggøre, at det ikke er tilladt at have sex med en person, som ikke samtykker til det. Det anføres endvidere, at en sådan regulering vil kunne skabe et vist fokus på gerningsmandens adfærd, samt at en samtykkebaseret regulering også ud fra et behandlingsperspektiv vil give en bedre beskyttelse af voldtægts ofre, idet integritetskrænkelser vil blive udgangspunktet for behandlingen af en sag om voldtægt, jf. SOU 2010:71 side 207ff.

Imod en samtykkebaseret regulering angives det bl.a., at dette vil skabe et øget fokus på offerets handlinger i forbindelse med et overgreb, og at det vil være vanskeligt at definere, hvornår der foreligger et gyldigt samtykke, og hvilken form et samtykke vil skulle have. Det anføres desuden, at en sådan regulering vil kunne skabe en urimelig – og ifølge betænkningen urealistisk – forventning om flere domfældelser samt skabe en øget risiko for moralisering, idet der ved bedømmelsen af, om et offer har samtykket, også vil skulle tages stilling til, hvilke typer af handlinger det er normalt at samtykke til, jf. SOU 2010:71 side 211ff.

Det fremgår af betænkningen, at de bevismæssige vanskeligheder i sager om seksuelle overgreb findes at ville være lige så omfattende med en samtykkebaseret regulering som efter den gældende svenske regulering på området, jf. SOU 2010:71 side 218ff og 237.

Det konkluderes i betænkningen, at samtykkets betydning for, hvornår noget er en tilladt henholdsvis en utilladt handling, bør fremgå direkte af lovgivningen. Det foreslås dog ikke at indføre en ren samtykkebaseret regulering, hvor samtykket er det grundlæggende og eneste element i kriminaliseringen. Kriminaliseringen af voldtægt og seksuel tvang bør ifølge betænkningen fortsat tage udgangspunkt i, om der er udvist tvang eller udnyttelse, jf. SOU 2010:71 side 17-18, 232ff og 239ff.

På den anførte baggrund – og da begrebet ”hjælpeløs tilstand” i betænkningen findes at være for snævert til at omfatte alle strafværdige former for seksuel udnyttelse – foreslås det i stedet, at lovgivningen om seksualforbrydelser udvides og suppleres. Det fremgår i den forbindelse også, at det findes at være en mangel ved lovgivningen, at det i de situationer, hvor der hverken er udvist tvang eller udnyttelse, ikke er kriminaliseret som andet end et seksuelt forulempende over-

greb (sexuelt ofredande) i henhold til den svenske straffelovs kapitel 6 § 10 at gennemføre en seksuel handling mod en persons vilje. Den svenske straffelovs kapitel 6 § 10 omhandler bl.a. seksuel berøring af et barn (stk. 1) samt den, som blotter sig, eller som gennem ord eller handlinger forulemper en person på en måde, som er egnet til at krænke dennes seksuelle integritet (stk. 2). Den anførte mangel ved lovgivningen vil ifølge betænkningen bl.a. opstå i tilfælde, hvor et offer under et overgreb udviser total passivitet, eller hvor gerningsmanden vildleder offeret ved f.eks. at udgive sig for at være en person, som offeret har eller har haft en seksuel relation med, jf. SOU 2010:71 side 16-17 og 228ff.

Det foreslås i betænkningen, at voldtægtsbestemmelsen udvides, således at det ikke blot er strafbart at udnytte en person, der befinder sig i en hjælpeløs tilstand, men også at udnytte en person, som på anden måde har særlig vanskeligt ved at værne om sin seksuelle integritet. Det sidstnævnte vil ifølge betænkningen eksempelvis kunne være tilfældet, hvis en person føres hen til et for ham eller hende ukendt sted og dér udnyttes seksuelt. Et andet eksempel vil kunne være udnyttelse af en stof- eller alkoholpåvirket person, der befinder sig i en truet eller udsat situation. Det afgørende vil være, om offeret befinder sig i en situation, hvor mulighederne for at afvise den seksuelle handling af en eller anden grund er begrænset, jf. SOU 2010:71 side 18. Som en konsekvens af udvidelsen af voldtægtsbestemmelsen foreslås det desuden at ophæve den gældende bestemmelse om seksuel udnyttelse af en person i et afhængighedsforhold i den svenske straffelovs kapitel 6 § 3. Handlinger omfattet af bestemmelsen i § 3 vil således i stedet blive omfattet af bestemmelserne i den svenske straffelov om voldtægt (kapitel 6 § 1) og seksuel tvang (kapitel 6 § 2), jf. SOU 2010:71 side 18, 243ff og 490ff.

Det foreslås endvidere i betænkningen, at der i den svenske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser indsættes en ny samtykkebaseret bestemmelse om straf for seksuelt overgreb. Med den foreslåede bestemmelse kriminaliseres gennemførelse af en seksuel handling med en person uden dennes tilladelse. Det foreslås, at bestemmelsen skal være subsidiær i forhold til bestemmelserne om voldtægt og seksuel tvang og således kun skal kunne anvendes, hvis gerningen ikke udgør voldtægt eller seksuel tvang. Strafferammen foreslås til fængsel i indtil 4 år. Det anføres i betænkningen bl.a., at den foreslåede bestemmelse ud over at tydeliggøre samtykkets betydning også vil sikre, at det på en passende måde bliver muligt at straffe den som – uanset om der er anvendt tvang eller udnyttelse – gennemfø-

rer en seksuel handling med en person, som ikke har tilladt denne handling. Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes i de tilfælde, der er nævnt ovenfor, hvor et offer under et overgreb udviser total passivitet, eller hvor gerningsmanden vildleder offeret ved f.eks. at udgive sig for at være en person, som offeret har eller har haft en seksuel relation med, jf. SOU 2010:71 side 18, 246ff, 250ff og 495ff.

Med hensyn til afgrænsningen mellem bestemmelsen i den svenske straffelov om voldtægt og bestemmelsen om seksuel tvang foreslås det i betænkningen, at det i voldtægtsbestemmelsen præciseres, at de seksuelle handlinger som – foruden samleje – er omfattet af bestemmelsen er handlinger, hvor den seksuelle krænkelses alvor er sammenlignelig med et påtvunget samleje, jf. SOU 2010:71 side 18-19 og 260ff.

Hvis de foreslåede ændringer gennemføres, er der ifølge betænkningen ikke tvivl om, at den svenske lovgivning vil leve op til de internationale krav, der stilles til kriminalisering af seksualforbrydelser, jf. SOU 2010:71 side 18 og 248.

4.5. Straffelovrådets overvejelser

4.5.1. Indledning

Efter bestemmelsen om voldtægt i straffelovens § 216 er det et krav, at gerningsmanden har tiltvunget sig samleje ved vold eller trussel om vold. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

For Straffelovrådet er det et hovedspørgsmål, om straffelovens voldtægtsbestemmelse i sin nuværende udformning er tilstrækkelig rummelig til at ramme de seksuelle overgreb, som efter en nutidig opfattelse er af en art og har en sådan alvorlig karakter, at de bør straffes som voldtægt.

Spørgsmålet har flere elementer. Det er dels et spørgsmål, om voldtægtsbestemmelsen i stedet for at beskrive de omstændigheder i form af vold eller trusler, som karakteriserer en typisk voldtægt, bør erstattes af en bredt affattet bestemmelse om straf for den, der uden en andens samtykke skaffer sig samleje med den pågældende. Dette spørgsmål har Straffelovrådet besvaret ovenfor i *kapitel 5* og

har i den forbindelse afvist, at der er sådanne fordele forbundet med en samtykkebaseret bestemmelse, at en sådan affattelse af voldtægtsbestemmelsen bør foretrækkes frem for den nuværende affattelse af bestemmelsen.

Et hermed forbundet spørgsmål er, om det bør tydeliggøres i straffelovens § 216, at det er et element i en voldtægt, at den forurettede ikke har meddelt samtykke til handlingen. Straffelovrådet bemærker herom, at den gældende voldtægtsbestemmelse ved beskrivelsen af tvangsformer og brugen af ordet ”tiltvinger” klart forudsætter, at forurettede ikke har samtykket i samlejet. Straffelovrådet kan derfor heller ikke anbefale en sådan ændring af bestemmelsen.

Et andet spørgsmål er, om voldtægtsbestemmelsen bør omfatte andre og flere overgreb end den nuværende bestemmelse for derved at understrege og støtte den udvikling i retning af større respekt for den enkeltes integritet og seksuelle bestemmelsesret, som er sket gennem de senere årtier, og som har fundet udtryk i norsk og svensk straffelovgivning i større omfang end i den tilsvarende danske.

Det vil i den forbindelse navnlig være nærliggende at vurdere, om voldsbegrebet i bestemmelsen forudsætter brug af større fysisk magtanvendelse end ønskeligt og derfor bør erstattes af et videre begreb som for eksempel ”fysisk magtanvendelse”. Dette spørgsmål drøftes nedenfor i afsnit 4.5.2.

Straffelovrådet finder endvidere anledning til at vurdere, om samlejebegrebet er hensigtsmæssigt afgrænset eller bør udvides til andre alvorlige former for seksuelle overgreb. Denne vurdering vil – ud over voldtægtsbestemmelsen – også få betydning for andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24, hvori samleje indgår som en del af gerningsindholdet. Dette spørgsmål er omhandlet nedenfor i afsnit 4.5.3.

Endelig er det et spørgsmål, om voldtægt som strafferetligt begreb bør udvides til at omfatte forhold, som i dag kan straffes efter andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24. Dette spørgsmål er omhandlet nedenfor i afsnit 4.5.4.

4.5.2. Definitionen af vold i voldtægtsbestemmelsen

Voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216 omfatter bl.a. samleje tiltvunget ved vold.

Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt den gældende definition af vold i § 216 kan give anledning til tvivl i forhold til, hvilke typer af vold der er omfattet af bestemmelsen, herunder særligt om også mildere former for vold er omfattet af voldsbegrebet. Endvidere er det et spørgsmål, om de typer af vold, der er omfattet af definitionen på vold i § 216, dækker de former for vold, som bør være omfattet af bestemmelsen.

På den anførte baggrund beskrives definitionen af vold efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 216 i det følgende.

Ved vold i henhold til straffelovens § 216 forstås fysisk magtanvendelse, jf. herved Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 20 og 44 og Folketingstidende 1980-81, tillæg A, spalte 3999, hvor der henvises til betænkning nr. 914/1980. Af de nævnte forarbejder fra 1980-81 fremgår det endvidere, at der ikke er holdepunkter for at antage, at udtrykket ”vold” i § 216 skal opfattes som begrænset til vold af en vis grovhed.

Det skal dog bemærkes, at definitionen af vold i § 216 må antages på visse punkter at adskille sig fra anvendelsesområdet for voldsbestemmelsen i straffelovens § 244, idet bestemmelsen i § 244 ud over vold også omfatter legemsangreb, som ligger på kanten af eller uden for den sprogligt naturlige forståelse af udtrykket ”øver vold”. Dét at spytte en anden person i ansigtet eller overhælde en anden person med en spand vand anses således som legemsangreb omfattet af § 244, mens disse former for angreb formentlig ikke i sig selv kan antages at være omfattet af voldsbegrebet i straffelovens § 216. Fysisk magtanvendelse efter § 216 omfatter dog omvendt også handlinger af en sådan karakter, at de ikke ville være omfattet af straffelovens § 244. F.eks. vil en fastholdelse af offeret eller en adskillelse af offerets ben, som udgør vold i henhold til § 216, kunne ske i så mild en form, at der ikke ville være tale om vold efter § 244.

Vold efter § 216 vil kunne forekomme dels i form af en absolut eller mekanisk tvang, hvorved gerningsmanden i kraft af større fysisk styrke gennemtvinger samlejet trods offerets fysiske modstand, dels i form af, at volden virker som et såkaldt kompulsivt tvangsmiddel, hvor slag eller anden magtanvendelse bevirker, at offeret opgiver videre modstand, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 side 20, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 49 og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 510-511.

Som eksempler på vold omfattet af § 216 kan bl.a. nævnes, at gerningsmanden griber fat i offeret, trækker offeret af sted, vælter offeret, tager offeret om halsen, slår offeret, holder offeret fast, lægger sig på offeret eller tvinger offerets ben fra hinanden, jf. betænkning nr. 914/1980 side 20 og Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 296. Ofte vil der i gerningssituationen foreligge en kombination af flere fysiske magtmidler, og fysisk magtanvendelse og trusler anvendes også ofte i kombination.

Fra retspraksis kan der som eksempler på domme, hvor gerningsmanden er fundet skyldig i voldtægt eller forsøg på voldtægt, selv om der alene er anvendt mildere former for vold, bl.a. henvises til UfR 2010.1988 H (den anvendte vold bestod i sagen i, at fire gerningsmænd førte offeret hen til et tennisanlæg, hvor de pressede hende ned på en træbom og fastholdt hende under overgrebet samt trak hendes bukser og trusser ned), UfR 2004.2847 Ø (den anvendte vold bestod i sagen i, at gerningsmanden førte offeret ind i hendes soveværelse og fastholdt hende på sengen), UfR 2004.1984 V (den anvendte vold bestod i sagen i, at gerningsmanden pressede offeret ned i en sofa, hvor hun efterfølgende blev fastholdt) og UfR 2004.693 Ø (den i sagen anvendte vold bestod i, at gerningsmanden greb offeret bagfra og tvang hende ned samt forsøgte at fastholde hende, herunder sprede hendes ben).

De former for vold, som efter det ovenstående er omfattet af den gældende definition af vold i § 216, dækker efter Straffelovrådets opfattelse på en tilfredsstillende måde de typer af vold og herunder også mildere former for vold, som bør være omfattet af § 216.

På den baggrund, og idet en ændring af voldsbegrebet i § 216 vil kunne rejse en række problemstillinger i forhold til øvrige bestemmelser i straffeloven, som om-

handler udøvelse af vold, finder Straffelovrådet ikke grundlag for at foreslå ændringer i den angivelse og definition af vold, som følger af § 216.

4.5.3. Samlejbegrebet

4.5.3.1. Bestemmelserne i straffelovens §§ 216-223 a omhandler alle overgreb i form af samleje, men det er alene tiltvungen samleje efter straffelovens § 216, der betegnes som voldtægt. Betegnelsen voldtægt anvendes desuden ikke, hvis anden kønslig omgang end samleje, jf. straffelovens §§ 224 eller 225, er opnået ved anvendelse af tvang i henhold til § 216.

Anvendelse af §§ 216-223 a er ikke begrænset til forhold, der begås af mænd over for kvinder, men omfatter også mænd som offer for forbrydelsen. Det kræves efter bestemmelserne, at samleje er opnået eller tilsigtet opnået, jf. straffelovens § 21.

Det gældende samlejbegreb forudsætter, at der er tale om et heteroseksuelt forhold, idet samleje altid under straffeloven af 1930 er blevet forstået som betegnelse for et seksuelt forhold mellem mand og kvinde, som omfatter indførelse af det mandlige kønslem (penis) i kvindens skede (vagina).

Selv om betegnelsen ”analt samleje” er anvendt i nyere retspraksis, henføres sådanne forhold, når de er tiltvunget vold, trussel om vold eller hensættelse af offeret i en hjælpeløs tilstand, ikke direkte under § 216 som voldtægt, men under § 224, jf. § 216, som anden kønslig omgængelse end samleje.

Efter straffelovens § 224 finder bestemmelserne i §§ 216-223 a tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

Begrebet ”anden kønslig omgængelse end samleje” er i litteraturen nærmere beskrevet som handlinger, der har ”en samlejelignende karakter, fungerer som surrogat for samleje eller i øvrigt i forhold til den krænkede eller misbrugte part rummer et seksualovergreb, der nærmer sig til samleje”, jf. herom nærmere nedenfor i *kapitel 16* om straffelovens § 224. Begrebet afgrænser overgreb omfattet af § 224 fra overgreb efter straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse, mens

afgrænsningen af § 224 over for §§ 216-223 a beror på fastlæggelsen af samlejebegrebet.

Som eksempler på ”anden kønslig omgængelse end samleje” kan fra retspraksis bl.a. nævnes analt samleje, oralt samleje, kys mv. på kønsdele, indføring af finger i skeden, manipulation af lem samt indføring af genstande i skeden. Sammenfattende kan det anføres, at der ved overgreb omfattet af § 224 normalt vil være direkte berøring mellem i hvert fald den enes kønsdel og den andens legeme.

Beføling af en andens legeme uden på tøjet omfattes ikke af straffelovens § 224, men af § 232. Desuden kan det nævnes, at beføling af en piges kønsdel uden forsøg på at lade en finger trænge ind i flere tilfælde i retspraksis er henført under § 232, og det samme gælder berøring af lem med hånden (uden manipulation).

Om afgrænsningen til straffelovens § 232 kan det endvidere nævnes, at denne bestemmelse efter sin ordlyd omfatter ”uterligt forhold”. Til belysning af bestemmelsens anvendelse i praksis kan det – ud over de allerede omtalte eksempler på anvendelsesområdet – nævnes, at bestemmelsen bl.a. omfatter befølinger, ekshibitionistiske handlinger, verbal uterlighed, beluring, forevisning og optagelse af utugtige billeder og forevisning af utugtige tekster, krænkelser på internettet samt samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, som ikke er omfattet af andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24.

I tillæg til bestemmelsen i straffelovens § 224 følger det af straffelovens § 225, at bestemmelserne i §§ 216-220 og § 222-223 a finder tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn. Der henvises om § 225 nærmere til *kapitel 16* nedenfor.

4.5.3.2. Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt den gældende definition af samleje bør udvides, således at anden kønslig omgængelse end samleje eller visse typer af anden kønslig omgængelse end samleje omfattes af samlejebegrebet.

En udvidelse af samlejebegrebet til også at gælde for forhold omfattet af §§ 224 og 225 vil ikke blot få betydning i forhold til straffelovens § 216, men desuden for bestemmelserne i straffelovens § 217-223 a, der som nævnt også vedrører overgreb i form af samleje.

Begrebet ”anden kønslig omgængelse end samleje” omfatter, som det fremgår ovenfor, både handlinger af betydelig grovhed og handlinger af mindre grov karakter, der grænser op til blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232.

Afgrænsningen af, hvilke overgreb der bør omfattes af samlejebegrebet, bør efter Straffelovrådets opfattelse foretages ud fra det enkelte overgrebs intensitet og ud fra behovet for en sprogligt klar afgrænsning.

Ved vurderingen af, om samlejebegrebet bør udvides, er det på den baggrund Straffelovrådets opfattelse, at ufrivilligt analt samleje har en sådan lighed med ufrivilligt samleje i henhold til det gældende samlejebegreb, at denne form for overgreb bør omfattes af samlejebegrebet. Straffelovrådet har herved navnlig lagt vægt på, at krænkelser af offeret ved et analt samleje findes at kunne ligestilles med den krænkelser, offeret udsættes for ved samleje efter den gældende definition af begrebet. Overgreb i form af analt samleje har derved efter rådets opfattelse samme grove karakter som samleje i henhold til de gældende regler.

Hertil kommer, at anvendelse af ordet ”samleje” som samlebetegnelse for vaginalt og analt samleje må antages at være i overensstemmelse med almindelig sprogbrug.

En udvidelse af samlejebegrebet til at omfatte øvrige former for kønslig omgængelse end analt samleje findes efter Straffelovrådets opfattelse at ville udgøre en udvidelse af begrebet, der vil være for vidtgående. Seksuelle handlinger i form af anden kønslig omgængelse end analt samleje foreslås på den baggrund fortsat reguleret særskilt, sådan som det er tilfældet i dag efter straffelovens §§ 224 og 225.

Betydningen af en udvidelse af samlejebegrebet til også at omfatte analt samleje vil være, at bestemmelserne i §§ 216-223 a vil kunne anvendes direkte i forhold til denne form for overgreb i både heteroseksuelle og homoseksuelle forhold.

Der vil dog ikke være tale om en reel udvidelse af de omtalte bestemmelsers anvendelsesområde, idet det som nævnt allerede følger af de gældende regler, at §§ 216-223 a også finder anvendelse på analt samleje, jf. §§ 224 og 225. Der bortses

herved fra, at der i den gældende bestemmelse i § 225 ikke henvises til § 221. Se herom nærmere nedenfor under *kapitel 16* om Straffelovrådets overvejelser vedrørende bl.a. § 225.

En udvidelse af samlejebegrebet som den foreslåede vil således primært få den betydning, at både heteroseksuelt og homoseksuelt forhold i form af anal samleje i relation til § 216 vil blive betegnet som voldtægt.

Der vil herved ske en udvidelse af, hvilken type af overgreb der betegnes som voldtægt, og der vil ved en sådan ændring endvidere ske en ligestilling af heteroseksuelle og visse homoseksuelle forhold i relation til også definitionen af overgreb, der har en sammenlignelig grovhed.

4.5.4. Et udvidet voldtægtsbegreb set i forhold til overgreb omfattet af navnlig straffelovens §§ 217-220

4.5.4.1. Straffelovrådet anmodes i henhold til kommissoriet om at overveje, om forhold omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, eventuelt bør straffes som voldtægt, og i givet fald hvilken betydning dette bør have for de øvrige forbrydelser i kapitel 24, som handler om at udnytte en bestemt tilstand eller svagere position hos den forurettede (navnlig §§ 217-220).

Efter straffelovens § 218, stk. 2, straffes den, der skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, med fængsel indtil 4 år. Hvis gerningsmanden – for at opnå samleje – har hensat den forurettede i denne tilstand, hvor han eller hun er ude af stand til at modsætte sig samlejet, vil gerningsmanden kunne straffes for voldtægt efter straffelovens § 216.

Af forarbejderne til bestemmelserne i §§ 216 og 218 fremgår det bl.a., at bestemmelsen om voldtægt i straffeloven altid har været adskilt fra kriminaliseringen af samleje med en person, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen i tilfælde, hvor gerningsmanden ikke har bragt den pågældende i denne tilstand.

Med hensyn til afgrænsningen af bestemmelsen om voldtægt er det endvidere tidligere blevet afvist at slå bestemmelserne i straffelovens §§ 216 og 217 sammen

til én paragraf, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, spalte 3999-4000 og 4002 samt Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 47-48. Der er i forarbejderne til bestemmelserne bl.a. henvist til, at det næppe vil være muligt at fastsætte fælles strafferammer for opnåelse af samleje efter de to bestemmelser, samt at det må forekomme meget tvivlsomt, om det er forsvarligt eller naturligt at anvende betegnelsen voldtægt om en forbrydelse, der er defineret så bredt, at den omfatter alle de tvangsmidler, der henhører under § 260 om ulovlig tvang. Straffelovrådet har i den forbindelse endvidere tilkendegivet, at man holder sig bedst i overensstemmelse med den almindelige sprogbrug og med den retlige tradition, hvis betegnelsen ”voldtægt” forbeholdes de groveste tvangsmidler, dvs. anvendelse af vold og trusler om vold.

4.5.4.2. Til støtte for at straffe forhold omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, som voldtægt, vil det kunne anføres, at disse forhold – ligesom forhold omfattet af straffelovens § 216 – udgør en særdeles alvorlig krænkelse af offeret. Det kan således anføres, at et offer ikke bør være undergivet en ringere beskyttelse mod seksuelle overgreb, blot fordi vedkommende eksempelvis er så beruset, at det ikke har været nødvendigt for gerningsmanden at udøve vold.

Det vil endvidere kunne anføres, at overgrebet for offeret ikke er mindre krænkende i tilfælde, hvor offeret er ude af stand til at modsætte sig handlingen (§ 218, stk. 2), end eksempelvis i tilfælde, hvor gerningsmanden har hensat offeret i denne tilstand (§ 216).

Til støtte for at kriminalisere forhold omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, som voldtægt vil der desuden kunne henvises til, at samleje med et offer, der ikke er i stand til at modsætte sig handlingen på grund af f.eks. bevidstløshed, lammelse eller anden form for hjælpeløshed, i både Norge og Sverige anses som voldtægt.

En sådan udvidet voldtægtsbestemmelse vil hvile på det grundsynspunkt, at brugen af tvang eller benyttelsen af en hjælpeløs tilstand hos offeret til at skaffe sig samleje uanset de nærmere omstændigheder omkring tvangen eller tilstanden er så grov en integritetskrænkelse, at overgrebene samlet bør kriminaliseres som voldtægt. Med bestemmelsen vil det således kunne understreges, at det i højere grad er ufrivilligheden eller det manglende samtykke fra offerets side, som afgør, om overgrebet bør omfattes af voldtægtsbestemmelsen, end overgrebets nærmere

omstændigheder. Samtidig vil bestemmelsen fastholde, at det af retssikkerhedsmæssige grunde er at foretrække, at bestemmelsen nærmere beskriver de elementer, som er udtryk for, at samlejet er ufrivilligt.

Heroverfor vil det imidlertid kunne anføres, at det allerede efter de gældende bestemmelser i straffeloven er strafbart med et højt strafmaksimum at have samleje med en person, som f.eks. på grund af bevidstløshed er ude af stand til at modsætte sig samlejet, også selv om gerningsmanden ikke er ansvarlig for den forurettedes tilstand. I de groveste tilfælde, hvor gerningsmanden har hensat den forurettede i denne tilstand for at opnå samleje, kan den pågældende efter den gældende bestemmelse i § 216 straffes for voldtægt.

Endvidere kan det anføres, at straffelovens § 216 først og fremmest omfatter tilfælde, hvor en person ved vold eller trussel om vold tvinges til et samleje.

Bestemmelsen i § 218 omhandler tilfælde, hvor der hverken er udøvet vold eller tvang. Opnåelse af samleje med en person, der efter § 218, stk. 2, er i en værge-løs tilstand, er som udgangspunkt i alle tilfælde et strafbart misbrug.

Hvis forhold omfattet af § 218, stk. 2, skulle straffes som voldtægt, ville det desuden rejse spørgsmål i forhold til andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24, hvor gerningsmanden skaffer sig samleje ved forskellige former for udnyttelse, eller hvor strafferammen efter de gældende bestemmelser ligesom i straffelovens § 218 er fængsel indtil 4 år. Kapitel 24 i straffeloven indeholder således en række andre bestemmelser om samleje ved udnyttelse af en bestemt tilstand eller svage-re position hos offeret og med en strafferamme, der svarer til eller er sammenlignelig med strafferammen i § 218, stk. 2, herunder § 217 om samleje ved anden ulovlig tvang, § 218, stk. 1, om opnåelse af samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering, § 219 om den, der som ansat på en institution har samleje med nogen, der er optaget i institutionen, og § 220 om opnåelse af samleje ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed.

Konsekvensen af at straffe forhold omfattet af § 218, stk. 2, som voldtægt vil på den baggrund bl.a. kunne være, at forhold omfattet af de øvrige bestemmelser i §§ 217-220 også vil skulle straffes som voldtægt, idet disse bestemmelser efter

de gældende regler som nævnt har en strafferamme og dermed en tidligere vurderet grovhed, der svarer til § 218, stk. 2, eller omfatter en situation om udnyttelse mv., der kan siges at være sammenlignelig med bestemmelsen i § 218, stk. 2. Det vil desuden særligt i forhold til bestemmelsen i § 217 kunne være vanskeligt at begrunde, at tilfælde, hvor der ikke er udøvet nogen form for tvang, vil skulle straffes hårdere end tilfælde, hvor der er udøvet ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260. En sådan konsekvens ville i givet fald medføre en meget generel bestemmelse om voldtægt og en betydelig skærpelse af strafferammen for en række forbrydelser i straffelovens kapitel 24.

Endelig kan det imod en kriminalisering af forhold omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, som voldtægt anføres, at det ikke vil være naturligt at betegne et forhold som ”voldtægt”, hvis gerningsmanden hverken har udøvet fysisk tvang over for eller truet den forurettede eller har hensat den forurettede i en tilstand, hvor vedkommende ikke kunne modsætte sig handlingen.

4.5.4.3. Efter Straffelovrådets opfattelse er der således en række forhold, der taler henholdsvis for og imod at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte handlinger, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, og i konsekvens heraf endvidere forhold omfattet af straffelovens § 217.

En sådan udvidelse af voldtægtsbestemmelsen vil ikke have nogen betydning for, hvilke handlinger der er strafbare. Der er således tale om forhold, der allerede i dag er strafbare. Handlinger omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, omfatter i dag kun seksuelle forhold uden for ægteskab, men Straffelovrådets flertal foreslår denne begrænsning ophævet, jf. herom *kapitel 9*, afsnit 3.3. Og såfremt anbefalingen herom ikke følges, er der ikke noget til hinder for at videreføre denne begrænsning i en udvidet voldtægtsbestemmelse.

Vedrørende forholdet mellem den gældende voldtægtsbestemmelse i § 216 og straffelovens § 218, stk. 2, er det endvidere væsentligt at fremhæve, at der allerede efter gældende ret vil skulle straffes for voldtægt, hvis gerningsmanden har opnået samlejet ved tvang – herunder i form af en underforstået eller ikke udtalt trussel – selv om offeret eventuelt har været stærkt beruset. Der bliver således efter gældende ret alene spørgsmål om at dømme for overtrædelse af § 218, stk. 2,

hvis gerningsmanden på grund af f.eks. offerets stærkt berusede tilstand har opnået samlejet uden samtykke, men uden at anvende tvang.

Det vil afhænge af den nærmere udformning af en sådan udvidet voldtægtsbestemmelse og eventuelt af bemærkningerne til et lovforslag herom, om en sådan udvidelse af voldtægtsbestemmelsen vil have betydning for strafudmålingen i sager, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, og § 217. Et eventuelt ønske om at skærpe straffen i nogle af de tilfælde, der i dag er omfattet af § 218, stk. 2, vil også kunne opnås med et lovforslag, der bevarer § 218, stk. 2, som en selvstændig forbrydelse.

Valget mellem en traditionel og snæver udformning af voldtægtsbestemmelsen eller en ny og bredere definition af voldtægtsbegrebet er således i høj grad et vurderingsspørgsmål.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en udvidelse af voldtægtsbestemmelsen navnlig kunne opfattes som et yderligere signal om, at også forhold omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, er meget alvorlige forbrydelser – efter omstændighederne på linje med voldtægt efter gældende ret. Samtidig vil der imidlertid være den ulempe ved en bred voldtægtsdefinition, at bestemmelsen kommer til at omfatte forhold af meget forskellig grovhed, herunder mindre alvorlige forhold, og at der dermed er risiko for, at der over tid sker en udvanding af voldtægtsbegrebet.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en bevarelse af en snæver voldtægtsbestemmelse – der i overensstemmelse med ordet ”voldtægt” er koncentreret om tilfælde, hvor gerningsmanden har anvendt vold eller trussel herom – navnlig kunne opfattes som et signal om, at voldtægt i alle tilfælde er en særdeles alvorlig forbrydelse. Dette vil endvidere ikke være til hinder for, at det samtidig – eventuelt ved en forhøjelse af strafniveauet for overtrædelser af straffelovens § 218, stk. 2 – markeres, at forhold omfattet af denne bestemmelse også normalt er meget alvorlige forbrydelser. Straffelovrådet vender tilbage til spørgsmålet om strafniveauet ved overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, i *kapitel 9* nedenfor.

På denne baggrund har Straffelovrådet i sit lovudkast i *kapitel 28* nedenfor medtaget begge muligheder som alternative lovmodeller.

I Straffelovrådets lovudkast omfatter modellen med en udvidet voldtægtsbestemmelse ikke overgreb mod sindssyge m.fl., som i dag er kriminaliseret i straffelovens § 218, stk. 1, samleje med institutionsanbragte, jf. straffelovens § 219, misbrug af tjenstlig eller økonomisk afhængighed, jf. straffelovens § 220, eller visse forvekslingssituationer, jf. straffelovens § 221. De nævnte former for overgreb er ikke karakteriseret ved tvang, og bl.a. samleje med institutionsanbragte omfatter også situationer, hvor den pågældende frivilligt deltager i samlejet. Disse overgreb adskiller sig således fra de overgreb, der vil være omfattet af en udvidet voldtægtsbestemmelse som den beskrevne, på så væsentlige punkter, at Straffelovrådet ikke finder det hensigtsmæssigt, herunder sprogligt naturligt, at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte sådanne overgreb. De nævnte overgreb vil blive behandlet særskilt nedenfor i *kapitel 9-12*.

Med hensyn til spørgsmålet om eventuelt at udvide voldtægtsbestemmelsen til helt eller delvis at omfatte overgreb mod børn omfattet af straffelovens § 222 henvises til *kapitel 13*, afsnit 3.3, nedenfor.

5. Uagtsom voldtægt

5.1. Indledning

Efter kommissoriet anmodes Straffelovrådet om at overveje, om der – som f.eks. i Norge – bør indføres regler om strafansvar for uagtsom voldtægt. Straffelovrådet anmodes i den forbindelse om at belyse de hensyn, der kan tale henholdsvis for og imod en kriminalisering af uagtsom voldtægt, og herunder belyse en eventuel udvikling i retspraksis med hensyn til at domfælde for (forsætlig) voldtægt i sager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler.

Spørgsmålet om kriminalisering af uagtsom voldtægt har været genstand for overvejelser i både den offentlige debat, i Folketinget og i den juridiske litteratur. Der henvises herom til *kapitel 3*, afsnit 2.2, ovenfor og til afsnit 5.4 nedenfor.

Det har således bl.a. været anført, at uagtsom voldtægt er udtryk for en handling af en så kritisabel og foragtelig karakter, at denne adfærd bør være strafbar. Endvidere har det været anført, at opfyldelse af de gældende krav til voldtægt kan give anledning til bevismæssige vanskeligheder i forhold til navnlig kontakt- og partnervoldtægter samt generelt i situationer, hvor gerningsmanden ikke har indset, at et samleje er tiltvunget. Dette vil eksempelvis kunne være tilfældet, hvor der ikke er udøvet omfattende vold eller trusler, og hvor offeret ikke har ydet særlig modstand mod overgrebet. En kriminalisering af uagtsom voldtægt er i den forbindelse blevet fremhævet som en mulig løsning på de nævnte bevisvanskeligheder.

I afsnit 5.2 nedenfor omtales kravene til forsæt og uagtsomhed, og i afsnit 5.3 redegøres for kriminaliseringen af uagtsomhed efter de gældende bestemmelser i straffelovens kapitel 24. I afsnit 5.4 omtales den juridiske litteratur om uagtsom voldtægt, og afsnit 5.5 indeholder en beskrivelse af norsk ret og herunder norsk retspraksis vedrørende uagtsom voldtægt.

Straffelovrådets overvejelser om uagtsom voldtægt er gengivet i afsnit 5.6.

5.2. Kravene til forsæt og uagtsomhed

5.2.1. Forsæt

Efter straffelovens § 19 straffes uagtsomme overtrædelser af straffeloven kun, når det er særligt hjemlet. Hvis ikke det modsatte er bestemt, straffes overtrædelser af straffeloven således kun, hvis de er begået forsætligt.

Straffeloven indeholder ingen definition af, hvad der forstås ved forsæt.

I det forslag til straffelov, som regeringen fremlagde i 1924, indeholdt § 20, stk. 2, følgende forsætsdefinition (Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3153):

”Forsæt foreligger, naar Gerningsmanden ved sin Handling vil hidføre, hvad der efter Loven kræves til Forbrydelsen, eller anser dennes Indtræden som en nødvendig eller overvejende sandsynlig Følge af Gerningen eller vel kun anser Forbrydelsens Indtræden som mulig, men vilde have handlet, selv om han havde anset den som sikker.”

Bestemmelsen blev efterfølgende taget ud af lovforslaget, da den blev anset for overflødig, jf. Rigsdagstidende, 1928-29, tillæg B, spalte 2125ff. I 1930-straffeloven var definitionen således udeladt og § 19 affattet med bestemmelsens nuværende indhold.

I overensstemmelse med den gængs forsætsdefinition fra 1924 antages forsæt at kunne foreligge i tre former: direkte forsæt, sandsynlighedsforsæt og dolus eventualis, jf. bl.a. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 223ff.

Direkte forsæt er i relation til delikter, hvor det kriminaliserede er at forårsage en bestemt følge (forårsagelsesdelikter), at handle for at denne følge skal indtræde. Det vil sige at tilstræbe eller have til hensigt, at den kriminaliserede følge skal indtræde. Hvor der foreligger hensigt eller direkte forsæt, er det ligegyldigt, om gerningsmanden anser det for overvejende sandsynligt, at det vil lykkes ham at opnå følgen. Hvis gerningsmanden anser en anden følge som nødvendig for at opnå det, han har hensigt til, anses han for at have direkte forsæt også hertil. I tilfælde, hvor det er selve handlingen, der kriminaliseres (adfærdsdelikter), foreligger direkte forsæt, hvor gerningsmanden handler med viden eller anden sikker bevidsthed om de forhold, som gør handlingen ulovlig. Der skal foreligge en viden i den forstand, at gerningsmanden ved foretagelsen af den strafbare handling tænker på det foreliggende forhold, jf. herved Gorm Toftegaard Nielsen, Strafferet I – Ansvar (3. udg. 2008) side 75-76.

Sandsynlighedsforsæt foreligger, hvor gerningsmanden uden at tilstræbe en kriminaliseret følge dog anser følgen som en overvejende sandsynlig konsekvens af sine handlinger, eller anser det for overvejende sandsynligt, at de kriminaliserede omstændigheder er til stede. Det afgørende er gerningsmandens antagelse om sandsynligheden, og det er tilstrækkeligt, at gerningsmanden anser sandsynligheden for mere end 50 pct., jf. Vagn Greve, Det strafferetlige ansvar (2. udg. 2004) side 212 og Knud Waaben, Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren (5. udg. 2011 v. Lars Bo Langsted) side 167.

Dolus eventualis antages at kunne foreligge i form af det hypotetiske eventualitetsforsæt og i form af positiv indvilligelse. Problemet er for begge typer af for-

sæt at finde det moment, hvorved den handling, der objektivt opfylder lovens gerningsbeskrivelse, kan kvalificeres som forsætlig, selv om gerningsmanden alene har anset opfyldelsen som en mindre sandsynlig følge.

Forsæt skal foreligge i relation til samtlige de objektive momenter, der konstituerer forbrydelsen. Der skal derimod ikke foreligge forsæt vedrørende vurderinger af en kriminaliseret handling, som f.eks. om handlingen er ”forsvarlig” eller ”grov”. Forsætsbedømmelsen er præget af, hvad der kan sluttes om forsættet ud fra tiltaltes handlinger og er dermed i praksis undergivet en vis standardisering, jf. Stephan Hurwitz, Den danske kriminalret, Almindelig del (4. udg. v. Knud Waaben 1971) side 233-34 om sløret forsæt.

Hvis gerningsmanden har befundet sig i en vildfarelse, vil dette efter omstændighederne kunne være af betydning for afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Faktiske vildfarelser (d.v.s. om faktiske forhold ved gerningen) og uegentlige retsvildfarelser (d.v.s. om tilstedeværelsen af et objektivt element i gerningsindholdet) vil således være forsætsudelukkende, mens egentlige retsvildfarelser (d.v.s. manglende kendskab til den regel, der kriminaliserer en given handling) ikke virker forsætsudelukkende, men alene efter omstændighederne kan bevirke strafnedsættelse efter straffelovens § 82, nr. 4, eller strafbortfald efter straffelovens § 83.

Der kan nærmere om forsætskravet bl.a. henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, side 220ff, Knud Waaben, a.st., side 163-75, Vagn Greve, a.st., side 189ff og 209ff, Gorm Toftegaard Nielsen, a.st., side 59ff, Stephan Hurwitz, a.st., side 217ff og Oluf Krabbe, Borgerlig straffelov med kommentarer (4. udg. 1947) side 130ff.

I forhold til voldtægtsforbrydelsen vil det forsætsspørgsmål, som i praksis kan opstå, næsten altid være, om tiltalte måtte indse, at forurettede ikke var indforstået med det seksuelle forhold. Et andet spørgsmål, som i praksis hyppigt forekommer i voldtægtssager, er, om det er bevist med den sikkerhed, som kræves til domfældelse i en straffesag, at forurettede objektivt set blev tvunget til det seksuelle forhold, dvs. at der var årsagssammenhæng mellem volden eller truslerne og det seksuelle forhold. Forudsat at årsagssammenhængen er bevist, vil der kunne være spørgsmål om, hvorvidt tiltalte havde forsæt i forhold hertil, og i praksis vil

spørgsmålet som nævnt næsten altid være, om tiltalte måtte indse, at forurettede ikke frivilligt gik med til det seksuelle forhold.

5.2.2. Uagtsomhed

Forslaget til Almindelig borgerlig Straffelov fra 1924 indeholdt i § 21, stk. 2, følgende definition af uagtsomhed (Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3153):

”Uagtsomhed foreligger, naar Gerningsmanden, uden at Lovovertrædelsen kan tilregnes ham som forsætlig, ved sin Handling har tilsidesat den Agtpaagivenhed, som det af Hensyn til andres Retsgoder var hans Pligt at udvise.”

Uagtsomhedsdefinitionen blev imidlertid i lighed med forsætsdefinitionen, jf. afsnit 5.2.1 ovenfor, anset som overflødig og indgik derfor ikke i 1930-straffeloven.

Det afgørende for, om en person har handlet uagtsomt, er, om vedkommende objektivt har tilsidesat de handlenormer, der anses for rimelige i forhold til den pågældende. Med udtrykket ”hans pligt” i det ovenfor gengivne forslag til en bestemmelse om uagtsomhed var det således tilsigtet at tilkendegive, at der ved bedømmelsen af, om uagtsomhed foreligger, må tages hensyn til, ”om den paagældende har udvist saadan Aktpaagivenhed, som under de givne Omstændigheder med Rimelighed kan kræves af en Person med hans Evner og Udvikling”, jf. Betænkning afgivet af Straffelovskommissionen fra 1923, side 67.

Målestokken for uagtsomhed er dermed i princippet individuel i den forstand, at der skal tages hensyn til gerningsmandens situation og vedkommendes personlige forudsætninger for at erkende situationens beskaffenhed og handle derefter. De fleste uagtsomhedsspørgsmål opstår dog i praksis på områder, hvor flere personer må formodes at have nogenlunde ensartede forudsætninger, og hvor det centrale i uagtsomhedsbegrebet derfor må anses at være, at der anlægges en normativ (vurderende) målestok, hvor det bedømmes, om gerningsmandens adfærd har afvejet fra den, som man under de givne forhold kunne vente og kræve af den pågældende, jf. herved Knud Waaben, a.st., side 178-79. og Stephan Hur-

witz, a.st., side 242. At en person har indladt sig på et område uden at have den fornødne ekspertise, kan i sig selv være uagtsomt.

Der kan om uagtsomhedsbegrebet nærmere henvises til bl.a. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, a.st., side 237ff, Vagn Greve, a.st., side 194ff, Gorm Toftgaard Nielsen, a.st., side 98ff, Knud Waaben, a.st., side 175-186, Stephan Hurwitz, a.st., side 241ff og Oluf Krabbe, a.st., side 130ff og 138ff.

5.3. Kriminaliseringen af uagtsomhed efter de gældende bestemmelser i straffelovens kapitel 24

5.3.1. Det følger som nævnt ovenfor i afsnit 5.2.1 af straffelovens § 19, at der kun straffes for uagtsomme overtrædelser af bestemmelserne i straffeloven, når dette er særligt hjemlet.

Bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden indeholder alene hjemmel til at straffe for uagtsomhed i de tilfælde, der er opregnet i straffelovens § 226.

Af § 226 følger det, at hvis gerningsmanden i de tilfælde, hvor gerningens strafbarhed efter §§ 216-225 afhænger af den krænkede persons fra det normale afvigende åndelige eller legemlige tilstand eller af personens alder, har handlet uden kendskab til pågældendes tilstand eller alder, og handlingen af denne grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre straf at anvende. Strafansvar i øvrigt efter bestemmelserne i kapitel 24 kan således kun ifaldes, såfremt der har foreligget det fornødne forsæt til at begå lovovertrædelsen.

5.3.2. Kriminaliseringen af uagtsomhed i forhold til visse af bestemmelserne i kapitel 24 fremgik også af borgerlig straffelov fra 1930.

Straffeloven fra 1930 indeholdt således i § 226 en bestemmelse om uagtsomhed, der svarede til den gældende bestemmelse i § 226 med den undtagelse, at der i 1930-loven også var henvist til forhold omfattet af den dagældende bestemmelse i § 217, stk. 3, om samleje uden for ægteskab med en kvinde optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage.

Spørgsmålet om, hvorvidt uagtsomme overtrædelser af bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 skulle være strafbare, er omtalt nærmere i forarbejderne til 1930-loven.

Udkast til ny straffelov af 1912 (U I), Torps udkast af 1917 (U II) og udkast af 1923 (U III) indeholdt således alle hjemmel til at straffe for uagtsom overtrædelse af visse af bestemmelserne i kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden, herunder voldtægt, jf. henholdsvis § 208 i U I, § 205 i U II og § 206 i U III. Bestemmelsen i U I angik overtrædelse ved simpel uagtsomhed, mens de foreslåede bestemmelser i U II og U III omhandlede overtrædelse ved grov uagtsomhed.

Af bemærkninger til den foreslåede bestemmelse om uagtsomhed i U I (§ 208) fremgår bl.a. følgende:

”§ 208 hjemler Straf for uagtsom Forvoldelse af de i §§ 201-207 ommeldte Krænkelser. I den gældende Ret haves der ikke Hjemmel for at straffe Uagtsomheden. Det er imidlertid utvivlsomt en Mangel. For blot at nævne et enkelt Tilfælde kan henvises til den ovenomtalte Uvidenhed om et Barns Alder. Forholdet vil meget let her kunne stille sig saaledes, at Forklaringen om Uvidenheden ikke kan forkastes, medens det maa siges, at Uvidenheden kan lægges Personen til Last, hvorefter han vil hjemfalde til Straf efter denne Paragraf.”

I U II blev det om sondringen mellem simpel og grov uagtsomhed i bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 205 bl.a. anført, at ”det synes baade unødvendigt og betænkeligt at straffe, undtagen, hvor Handlingen vidner om hensynsløs Fremfærd”, jf. side 194.

I bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse om uagtsomhed i U III blev det fremhævet, at ikke kun grov uagtsomhed i forhold til eksempelvis en fastsat aldersgrænse burde medføre strafansvar. Grov uagtsomhed i forhold til de egentlige kønsfrihedsforbrydelser fandtes således også at skulle medføre strafansvar i de tilfælde, hvor gerningsmanden burde have indset, at kvinden kun af frygt eller lignende havde ladet sig bestemme til samleje, jf. U III spalte 324-25.

I forslag til borgerlig straffelov fra 1924-25 var der i § 228 medtaget forslag til en bestemmelse om kriminalisering af grov uagtsomhed ved overtrædelse af vis-

se af de foreslåede sædelighedsforbrydelser, herunder voldtægt. Den foreslåede bestemmelse i § 228 havde følgende ordlyd, jf. Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3225:

”§ 228. Begaas nogen af de i §§ 218-227 omhandlede Forbrydelser af grov Uagtsomhed, bliver en forholdsmæssig mildere Straf at anvende.”

Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår bl.a. følgende, jf. Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3372-73:

”§ 228 (...) hjemler Straf, naar Forbrydelsen begaas af grov Uagsomhed. Efter gældende Ret haves der ikke her Hjemmel til at straffe Uagtsomhed, men dette er en Mangel. Naar der f. Eks. i Bestemmelserne er fastsat en bestemt Aldersgrænse, vil det jævnlig kunne forekomme, at Gerningsmanden gør gældende, at han gik ud fra, at den paagældende var ældre, og Omstændighederne kan medføre, at denne Paastand ikke kan forkastes. Men selv om det derfor ikke kan konstateres, at der foreligger Forsæt, vil Omstændighederne kunne være saadanne, at der maa siges at foreligge grov Uagtsomhed fra Gerningsmandens side, og i disse Tilfælde vil (en forholdsmæssig mildere) Straf være paa sin Plads. Men ogsaa ved de egentlige Kønsfrihedsforbrydelser kan det forekomme, at det ikke med Sikkerhed kan konstateres, at Forsæt til en Frihedskrænkelse har foreligget, medens det omvendt er givet, at den paagældende burde have indset, at Kvinden kun af Frygt eller lignende har ladet sig bestemme til Samleje.”

Også forslag til borgerlig straffelov fra 1927-28 indeholdt en bestemmelse i sædelighedskapitlet om strafansvar for uagtsomhed. Bestemmelsen, der var udformet væsentligt anderledes end uagtsomhedsbestemmelsen i forslaget til straffelov fra 1924-25, havde følgende ordlyd:

”§ 226. Har Gerningsmanden i de i § 217 og §§ 224 og 225, Stk. 1, jfr. § 217, omhandlede Tilfælde handlet uden Kendskab til paagældendes Tilstand eller i de i §§ 222 og 223, § 224, jfr. §§ 222 og 223, § 225, Stk. 1, jfr. § 222, samt § 225, Stk. 2 og 3, omhandlede Tilfælde uden Kendskab til paagældendes Alder, og Handlingen af denne Grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre Straf at anvende.”

Af bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 226 fremgår bl.a. følgende, jf. Rigsdagstidende, 1927-28, tillæg A, spalte 5375-76:

”Det maa erkendes, at der baade ved de Sædelighedsforbrydelser, hvor Strafbarheden beror paa, at Handlingen er rettet mod en Person under en vis Alder, og ved de egentlige Kønsfrihedsforbrydelser, saasom Voldtægt og Samleje fremkaldt ved

Trusler eller under Misbrug af Afhængighedsforhold, kan forekomme Tilfælde, hvor der er Trang til en Straffebestemmelse for uagtsomme Handlinger, idet Gerningsmandens Paastand om, at han troede, at vedkommende var over den paagældende Aldersgrænse, henholdsvis handlede godvillig, ikke kan forkastes, medens paa den anden Side de foreliggende Omstændigheder viser, at Gerningsmanden har handlet særdeles uagtsomt.

Der vil nu formentlig heller ikke kunne indvindes noget mod en Straffebestemmelse, der rammer uagtsomme Sædelighedsforbrydelser, naar Uagtsomheden har Hensyn til mere haandgribelige Kendsgerninger som en Persons Sindssygdом eller Aandsvaghed i en Form eller Grad, som kan erkendes af den handlende, eller en Persons Alder. Naar Talen imidlertid er om en Straffebestemmelse, der er rettet mod Uagtsomhed med Hensyn til et psykologisk Moment som en Persons Uvilje mod en kønslig Handling, maa det erkendes, at en saadan Straffebestemmelse vil kunne gøre betydelig Skade ved at begunstige utilstrækkeligt begrundede og maaske for den sigtede særdeles skadelige Anmeldelser og Undersøgelser, idet der maa regnes med den Mulighed, at Gerningsmanden i saadanne Tilfælde, hvor – for at tage det nærmest liggende Eksempel – en Kvinde vel har handlet under Modstand eller af Frygt, men hvor denne ikke har været ganske aabenbar, kan have haft Grund til Mistydning af hendes Holdning, og med den Mulighed, at Kvinden bagefter bevidst eller ubevidst fremstiller sin Modstand som mere effektiv eller sin Frygt som større, end den faktisk har været.

Man mener derfor at burde afstaa fra at foreslaa en Straffebestemmelse, der ved Siden af den Nytte, den kunde gøre ved at ramme strafværdige Uagtsomhedstilfælde, vilde være egnet til at gøre Skade ved at bringe ikke strafværdige Handlinger for Politi og Domstole. Man indskrænker sig derfor til at foreslaa en Bestemmelse, der straffer saadanne uagtsomme Sædelighedsforbrydelser, hvor Uagtsomheden angaar den anden Persons Sjælssundhed eller Alder.

Naar Bestemmelsen begrænses paa denne Maade, er der næppe tilstrækkelig Grund til at fordre, at Uagtsomheden skal være grov. Bestemmelsen er formuleret saaledes, at den fremhæver, at der, selv om Gerningsmanden har handlet uden Kendskab til den anden Persons sjælelige Tilstand eller Alder, dog kan foreligge et strafbart Forsæt, jfr. herved § 20, Stk. 2, i Slutningen. Da grænsen mellem Forsæt og Uagtsomhed her er ganske flydende, og da Bestemmelsen paa den anden Side som nævnt rammer ogsaa simpel Uagtsomhed, bør Strafferammen være af betydelig Rummelighed.”

Uagtsomhedsbestemmelsen blev i forslaget til borgerlig straffelov fra 1929-30 ændret, således at bestemmelsen – i stedet for at opregne de paragraffer, hvor der kunne ifaldes et ansvar for uagtsom adfærd – indeholdt en beskrivelse af de objektive kriterier om den krænkede persons tilstand og alder, hvor der kunne blive tale om et strafansvar for uagtsom adfærd.

Den vedtagne bestemmelse om uagtsomhed i 1930-loven svarede som nævnt ovenfor til den gældende bestemmelse i § 226 med den undtagelse, at der i 1930-loven ogsaa var henvist til forhold omfattet af den dagældende bestemmelse i

§ 217, stk. 3, om kvinder optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage.

5.3.3. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf mv.) blev den daværende bestemmelse i § 217, stk. 3, om samleje uden for ægteskab med en kvinde, der var optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage, ophævet, og henvisningen hertil i § 226 udgik som følge heraf.

5.3.4. Spørgsmålet om uagtsomhed i forhold til voldtægt har endvidere været genstand for overvejelse i betænkning nr. 1102/1987 om den forurettedes stilling i voldtægts- og voldssager afgivet af et udvalg nedsat af Justitsministeriet den 6. juni 1983. Der fremgår af betænkningen bl.a. følgende om udvalgets overvejelser om uagtsom voldtægt (side 24-25):

”Udvalget går ud fra, at en domfældelse for ”uagtsom voldtægt” navnlig ville kunne komme på tale i sager, hvor den eneste afgørende divergens i parternes forklaring er, om kvinden gik frivilligt med til samlejet. Man går endvidere ud fra, at der også for en sådan domfældelse måtte kunne føres bevis for objektive momenter, der burde have gjort manden klar over, at kvinden ikke ønskede samlejet. En bestemmelse om uagtsom voldtægt ville derfor ikke i nævneværdigt omfang bidrage til at løse væsentlige bevismæssige eller processuelle problemer i voldtægtsagerne. Udvalget har herefter ikke fundet grundlag for yderligere overvejelser vedrørende dette spørgsmål.”

5.4. Den juridiske litteratur om uagtsom voldtægt

Spørgsmålet om, hvorvidt uagtsom voldtægt bør gøres strafbart, har flere gange været genstand for omtale i den juridiske litteratur.

Vagn Greve har i *Det Strafferetlige ansvar* (2. udg. 2004) side 196-97 bl.a. anført, at det er en meget lille del af de personer, der hvert år straffes i Danmark, som straffes for lovovertrædelser, der ikke også kan straffes, når de begås uagtsomt. Det anføres således, at det i særlovgivningen kun er yderst få delikter, som kræver forsæt, og at en stor del lovbrud inden for straffeloven straffes, selv om der ikke har været forsæt hos den handlende. Det gælder f.eks. brandstiftelse (§ 182), samleje med mindreårige (§ 226), manddrab (§ 241), betydelig legemsbeskadigelse (§ 249), frihedsberøvelse (§ 262), tingsødelæggelse (§ 291) og hæ-

leri (§ 303). Der henvises i den forbindelse endvidere til, at andre straffelovsdelikter suppleres af uagtsomhedsdelikter i særlovgivningen i en sådan grad, at det er naturligt at sige, at overtrædelsen også er strafbar i uagtsom form. Dette gælder f.eks. for miljøforbrydelser (§ 196), narkotikahandel (§ 191) og skattesvig (§ 289). Om dansk rets almindelige tilregnelserkrav fremgår i forlængelse heraf bl.a. følgende (side 196):

”Statistisk set er dansk rets almindelige tilregnelserkrav således uagtsomhed. Der findes dog nogle få, men praktisk meget vigtige, delikter, hvortil der i dag kræves forsæt. Endvidere kræves der altid forsæt ved forsøgshandlinger. (...)

Udgangspunktet for den retspolitiske diskussion er herefter ikke, at det kræver noget særligt at kriminalisere uagtsomhed, men tværtimod, at det kræver en særlig begrundelse at indskrænke strafansvaret til forsætlige handlinger.

I de seneste årtier har den heftigste diskussion på dette felt drejet sig om kriminalisering af uagtsom voldtægt.

Voldtægt er kriminaliseret i straffelovens § 216. Eftersom det er en straffelovsparagraf og der ikke er nogen særlig bestemmelse om uagtsomhed, kræves der forsæt til hele gerningsindholdet. Det betyder blandt andet, at gerningspersonen skal vide (eller hvad dermed ligestilles (...)), at offeret ikke har indvilliget i samlejet. I praksis er der forekommet frifindelser, som har givet anledning til kraftig debat. De har især vedrørt tilfælde, hvor offeret har været handlingslammet af skræk.”

Vagn Greve har endvidere i artiklen ”Bør forsæt være en almindelig strafbarhedsbetingelse?” i Festschrift til Hans Thornstedt (1983) side 229ff bl.a. rejst det spørgsmål, om det rationelt kan begrundes, at visse forbrydelser som f.eks. voldtægt kun er strafbare i forsætlig form. Af artiklen fremgår i den forbindelse bl.a. følgende (side 231):

”Strafansvar forudsætter skyld. Skyld (i betydningen: strafværdighed) kan naturligt anskues som en sum, hvori der indgår såvel retskrænkelsen (objektivt set) som individets forhold til den (subjektivt). Når det ene led er stort, kan det andet være lille, og der kan dog nås et niveau, hvor straf lader sig forsvare etisk. Ud fra denne synsvinkel ville det være rimeligt at lade strafansvar for bagatelforseelser forudsætte forsæt. (...) Men sådan er gældende strafferet ikke. Faktisk er det stort set en del af vore aller alvorligste retskrænkelser, som kun kan straffes i den forsætlige form, f.eks. højforræderi, voldtægt og røveri. Når nogle af vore mest beskyttelsesværdige beskyttelsesinteresser, f.eks. rigets selvstændighed og sikkerhed angribes, reduceres det (statistisk set) normale strafferetlige værn gennem opstilling af et skærpet subjektivt krav (forsæt). I særlovgivningen er uagtsomhed derimod næsten altid nok, selv om denne del af lovgivningen som alt overvejende hovedregel kun omfatter lovbrud, som er mindre betydningsfulde end straffelovsovertrædelserne. En så ”omvendt verden” lader sig kun vanskeligt begrunde i an-

det end traditionen. Allerede af den grund må det være velbegundet at opgive forsæt som det almindelige udgangspunkt for den almene beskrivelse af det strafretlige system.”

Det anføres i artiklen endvidere, at det i Danmark er en udbredt opfattelse, at der frifindes i for mange voldtægtssager, fordi det ikke anses for godtgjort, at manden vidste, at kvindens modstand var alvorligt ment, eller havde forstået, at hun af angst slet ikke turde gøre modstand. Som en mulig fremgangsmåde til at imødegå dette anføres det som én blandt flere muligheder i artiklen, at man vil kunne vælge at gøre voldtægtsdeliktet til et uagtsomhedsdelikt. Der anføres vedrørende spørgsmålet om voldtægt endvidere bl.a. følgende (side 237):

”At retstilstanden er sådan, at der næsten overalt kræves forsæt, gør det ikke til en ”naturlov”, at gældende ret skal være sådan. Det kan højst være en grund til at tænke sig godt om, før man ændrer sin lovgivning.”

Der henvises i den forbindelse bl.a. til, at en gennemgang af de danske straffelovsforarbejder tydeligt viser, at det er noget tilfældigt, at uagtsom voldtægt ikke er kriminaliseret i Danmark.

Vedrørende de problemer, der eventuelt er forbundet med mere generelt at kriminalisere uagtsomme krænkelser, fremgår af artiklen bl.a. følgende (side 242ff):

”Som nævnt ovenfor mener jeg ikke, at der kan være større etiske problemer forbundet med at kriminalisere uagtsomme krænkelser af særdeles beskyttelsesværdige interesser. Hvad er det for interesser, som kun fortjener beskyttelse mod vilde krænkelser, men ikke mod angreb, der begås af sjuskeri, sløseri o.s.v.? (Her selvfølgelig forudsat, at sløseriet o.s.v. er af en sådan grovhed, at det kan bebrejdes den pågældende i en sådan grad, at kriminaldommeren vil forsyne handlingen med samfundets sorte stempel.)

Derimod kan der, stadig jf. ovenfor, være problemer, når vurderingen vedrører bagatelagte forseelser. (...)

De her fremsatte synspunkter *strider mod vor tradition*. Det er rimeligt at vise tilbageholdenhed med hensyn til kraftige brud på centrale retlige traditioner, men alligevel... Er det et væsentligt selvstændigt argument for en retstilstand, at den har været sådan siden Ørstedes dage eller sågar endnu længere? Desuden: Hvor findes den tradition? (...)

I en vis sammenhæng med dette står frygten for, at vi ad den vej åbner for et uacceptabelt bredt *objektivt* ansvar (”Erfolgshaftung”) – formelt og/eller gennem retspraksis. Jeg deler ganske den opfattelse, at domstolene i dag karakteriserer urimeligt meget som uagtsomt. Men det er min bestemte opfattelse, at denne

udglidning i retspraksis er blevet lettet og reelt set understøttet af teoriens koncentration omkring forsæt og ”den egentlige kriminalitet”.

Kravet om forsæt kan ses som et krav om, at borgerne skulle have en vis sikkerhed mod straf, som de ikke havde kunnet forudse som en mulighed. Det er næppe en tilfældighed, at dette krav slog igennem i samme århundrede, som *meneskerettighederne* blev anerkendt. I datidens system med arbitrære straffe kunne en vis retsgaranti findes i individets subjektive forhold. I dag er det mere nærliggende at finde den i nulla poena sine lege. Dette princip er først nu blevet så anerkendt, at domstolene ikke blot kræver en lovhjemmel, men også en klar lovhjemmel. Det er derfor også først nu, at det bliver mindre væsentligt at stræbe mod et system, der bygger på forsætsbetingelsen.”

I artiklen ”Kan man komme til at begå voldtægt?” af Hanne Rahbæk i *Lov&Ret* fra november 2003 side 7ff er der om begrebet uagtsomhed og om, hvilke krav der vil skulle stilles i forbindelse med uagtsom voldtægt, bl.a. anført følgende (side 9-10):

”Uagtsomhed foreligger, når gerningsmanden ved sin handling har tilsidesat den agtpågivenhed, som det af hensyn til andres retsgoder var hans pligt at udøve. Hvis den pågældende har særlige forudsætninger, skal der tages hensyn til disse ved fastlæggelsen af, hvad der kan ventes i relation til den enkeltes handling eller undladelse.

Den uagtsomme adfærd antages at være en afvigelse fra en tænkt adfærd, som er den, der burde være udvist. Domfældelse for uagtsomhed forudsætter derfor, at man kan forestille sig en anden handling eller undladelse, som lå inden for den tiltalte mulighed og kunne ventes af ham.

Området for seksualmoral og seksuel adfærd er nok et af de områder, hvor der i befolkningen er størst forskelle i opfattelsen af, hvad der er det normale og det acceptable. Det kan på den baggrund være vanskeligt at fastlægge normer for, hvorledes en bonus pater ville handle i en given situation. (...)

Begrebet uagtsom voldtægt giver alene mening i relation til gerningsmandens urigtige opfattelse af, at kvinden frivilligt har indvilliget i samleje.

I forbindelse med kriminalisering af uagtsom voldtægt må der derfor tages stilling til, hvilken handlenorm domstolene skal sammenligne med. Ingen forventer vel, at der skal indgås en skriftlig aftale. Men skal der udvises særlig agtpågivenhed, hvis den ene part er meget ældre end den anden? Hvis den ene part er meget tykkere end den anden? Hvis den ene part er af dansk oprindelse, den anden ikke? Skal det tillægges betydning, hvor samlejet har fundet sted? Har parternes påklædning nogen betydning – og hvad med alkoholindtagelse hos henholdsvis kvinden og manden?

Jeg påstår ikke, at det er en umulig opgave at opstille en handlenorm, som kan anvendes i forhold til alle. Men svært vil det være.”

Der henvises i den forbindelse i artiklen endvidere til, at den gældende bestemmelse i straffelovens § 226 i trykt retspraksis alene er anvendt enkelte gange i

nyere tid, selv om uagtsomheden er kriminaliseret i forhold til objektivt konstaterbare omstændigheder. Vedrørende straffen for uagtsom voldtægt fremgår følgende af artiklen (side 10):

”Uagtsomt manddrab må som udgangspunkt anses som grovere end uagtsomt voldtægt. Da straffen for uagtsomt manddrab i langt de fleste sager er dagbøder, må det ud fra proportionalitetsprincipper også være sådan i sager om uagtsom voldtægt?

En sådan retstilstand vil ikke nødvendigvis føles tilfredsstillende for den kvinde, som oplever sig voldtaget, uanset at det er begået uagtsomt fra gerningsmandens side.”

Herudover kan det nævnes, at det i artiklen ”Uagtsom voldtægt – den straffri forbrydelse” i tidsskriftet Lov&Ret fra december 2003 side 26-27 skrevet af Joan-Søstrene bl.a. er tilkendegivet, at uagtsom voldtægt bør gøres strafbart for derved at ændre den gældende retstilstand, hvor mange voldtægtsovergreb ikke straffes. Om kendetegnene ved den type voldtægt, som vil falde ind under begrebet uagtsom voldtægt, er følgende anført i artiklen (side 26):

”Over 25 års erfaring med rådgivning af voldtægtsofre har vist Joan-Søstrene en række karakteristika for den type af voldtægter, som vil falde ind under begrebet uagtsom voldtægt, og som i dag er straffrie forbrydelser. Der er tale om kontaktvoldtægter, typisk med betydelig aldersforskel mellem gerningsmand og offer. Ofret oplever oftest, at gerningsmanden ved, at det seksuelle samvær er foregået mod hendes vilje. Voldtægten begås ofte i et kendt miljø, og ofret frygter sociale repressalier fra omgangskredsen. Gerningsmanden udtaler typisk trusler efter voldtægten over for ofret og sagen politianmeldes ikke, fordi ofret er bange for, at sigtede får ”medhold” med deraf følgende yderligere social udstødelse. Endelig frygter ofret også ofte mediernes fremstilling af hende. Rigshospitalets voldtægtscenter har gjort samme erfaringer.”

Vedrørende argumenter imod at indføre en kriminalisering af uagtsom voldtægt fremgår endvidere bl.a. følgende af artiklen (side 27):

”Et vægtigt argument mod indførelse af en uagtsomhedsbestemmelse kommer fra anklagemyndigheden, som frygter, at nogle af de voldtægtssager, som i dag pådømmes efter forsætsbestemmelsen i straffelovens § 216 vil blive pådømt efter en uagtsomhedsbestemmelse med deraf følgende lavere straf. Selvom vi også kan frygte en glidebane-effekt i strafudmålingen, er det vores erfaring, at ofrenes retsfølelse krænkes mindre ved, at gerningsmanden bliver dømt efter en ”lavere bestemmelse”, end at der slet ikke rejses tiltale.”

5.5. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902, men denne lov er endnu ikke trådt i kraft.

Efter den endnu gældende norske straffelov fra 1902 med senere ændringer straffes den, der gør sig skyldig i groft uagtsom voldtægt, med fængsel i indtil 5 eller 8 år afhængig af de konkrete omstændigheder ved voldtægten, jf. § 192, stk. 4.

5.5.1. Kriminaliseringen af uagtsom voldtægt

5.5.1.1. Bestemmelsen om uagtsom voldtægt blev indsat ved en ændring af den norske straffelov i 2000.

Af bestemmelsens forarbejder følger det bl.a., at kriminaliseringen af uagtsom voldtægt bygger på den grundtanke, at et seksuelt forhold bør være frivilligt, og at begge parter har et ansvar for at respektere hinandens grænser. Det fremgår endvidere, at kriminaliseringen først og fremmest tager sigte på at beskytte kvinder mod mænd, som gennem vold eller trusler opnår seksuel omgang på en sådan måde, at kravet om forsæt ikke er opfyldt, idet manden ikke forstår, at der er en årsagssammenhæng mellem volden eller truslerne og den seksuelle omgang, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 16. Kriminaliseringen er desuden i forarbejderne begrundet i et ønske om at opnå flere domfældelser for voldtægt, ligesom kriminaliseringen ifølge forarbejderne vil styrke offerets retsbeskyttelse uden at indebære en tilsvarende retssikkerhedsmæssig risiko for gerningsmanden, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 37-38. og Innst.O. nr. 92 (1999-2000) side 8.

Lovændringen byggede på en betænkning fra Seksuallovbruddsutvalget (NOU 1997:23 Seksuallovbrudd). Udvalgets flertal afviste i betænkningen at kriminalisere uagtsom voldtægt. Af flertallet blev det således anført, at det ikke var tilstrækkeligt at begrunde en kriminalisering af uagtsom voldtægt med, at man derved kunne gøre det lettere at føre bevis for voldtægter, som i realiteten var forsætlige. En nykriminalisering burde i stedet ifølge flertallet forankres i selvstæn-

dige vurderinger af handlingens strafværdighed. Der henvises til Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 32ff og NOU 1997:23 side 69ff.

Det blev desuden af flertallet anført, at der ikke var grund til at antage, at et modificeret skyldkrav i særlig grad ville afhjælpe de nævnte bevisproblemer. Ved et forsætskrav vil det skulle bevises ud over en rimelig tvivl, at gerningsmanden forstod, at han tvang offeret til seksuel omgang. Hvis skyldkravet blev ændret til grov uagtsomhed, ville det skulle bevises ud over en rimelig tvivl, at gerningsmanden stærkt kunne bebrejdes, at han ikke forstod dette. Denne forskel i bevisetemaet ville ifølge flertallet ikke føre til en ændring i antallet af domfældelser i de tilfælde, hvor parternes forklaringer var modstridende og der ikke forelå andre skærpende omstændigheder som f.eks. anvendelse af vold eller lignende. Der var således ifølge flertallet ikke grund til at antage, at en kriminalisering af groft uagtsom voldtægt ville bidrage til en mere effektiv håndhævelse af voldtægtsbestemmelsen, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 33 og NOU 1997:23 side 10 og 72-73.

Der blev af udvalgets flertal endvidere henvist til, at de faktiske forhold og bevisetemaerne i voldtægtssager er væsentlig anderledes end i andre sager om alvorlige integritetskrænkelser, idet seksuel omgang mellem voksne mennesker i modsætning til overtrædelser som legemsbeskadigelse og drab ligger inden for den almindelige handlefrihed, når den seksuelle omgang er frivillig.

Et uagtsomhedsansvar ville desuden ifølge flertallet medføre en risiko for nedsubsumering, idet voldtægter, som i realiteten var forsætlige, kunne blive bedømt som uagtsomhedshandlinger, idet dette ville være lettere at bevise og begrunde. Ofrenes retsbeskyttelse ville derved kunne blive svækket snarere end styrket, og ofrene ville i visse tilfælde få et skærpet ansvar for at sige klarere fra, hvilket ville kunne føre til en ansvarsforskydning fra gerningsmanden til offeret. Endelig blev det af flertallet anført, at der vanskeligt i praksis kunne tænkes tilfælde, hvor en person havde seksuel omgang med en anden i umiddelbar forbindelse med voldelig, truende eller anden graverende adfærd, uden at vedkommende var tilstrækkelig klar over, at den seksuelle omgang ikke var frivillig, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 33-34 og NOU 1997:23 side 10 og 73-74.

Som nevnt blev det dog i forbindelse med ændringen af den norske straffelov i 2000 besluttet at kriminalisere groft uagtsom voldtægt. Det fremgår af forarbejderne, at denne beslutning havde været genstand for en vis tvivl. Om begrundelsen for kriminaliseringen fremgår bl.a. følgende af forarbejderne, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 37-38:

”Departementet har lagt avgjørende vekt på at en kriminalisering vil styrke rettsvernet for voldtekts ofre uten at det innebærer noen tilsvarende rettssikkerhetsrisiko for gjerningsmannen. Ikke bare forsettlig, men også grovt uaktsomme overgrep er klart straffverdige. Kvinner som blir utsatt for slik hensynsløs atferd som en grovt uaktsom voldtekt vil innebære, har krav på den støtte og beskyttelse som straffeloven gir. En kriminalisering av grovt uaktsom voldtekt vil også være et viktig signal om at samfunnet ikke aksepterer denne type handlinger.

Utvalget og noen høringsinstanser viser til at uaktsom voldtekt ikke er praktisk, og at det taler mot en kriminalisering. Det er vanskelig å si sikkert hvor mange grovt uaktsomme voldtekter man må regne med. Etter departementets syn er enhver grovt uaktsom voldtekt en voldtekt for mye, og en straffebestemmelse vil fylle et behov selv om antallet nye domfellelser i forhold til i dag måtte bli lite. Bestemmelsen vil antakelig særlig ha sin betydning i tilfeller hvor voldsanvendelsen eller den truende atferden har vært relativt beskjeden, eller hvor offeret på grunn av rus eller frykt ikke har vært i stand til å motsette seg den seksuelle omgangen. En slik situasjon vil nok være vanligere når offeret og gjerningsmannen har hatt kontakt forut for den seksuelle omgangen, enn når det dreier seg om en ren overfallsvoldtekt. Da kan det tenkes at gjerningsmannen har utvist grov uaktsomhet – men ikke forsett – med hensyn til årsakssammenhengen mellom volden eller truslene og den seksuelle omgangen. Det er altså lite tenkelig at gjerningsmannen har utvist uaktsomhet i forhold til alle momentene i gjerningsbeskrivelsen. Forsettskravet vil fortsatt være oppfylt i forhold til de øvrige elementene i gjerningsbeskrivelsen. Av lovtekniske grunner vil departementet likevel ikke foreslå en differensiering av skyldkravet i forhold til de ulike sidene av gjerningsbeskrivelsen i lovteksten.

Departementet antar at faren for nedsubsumering ikke er så stor at dette kan tillegges særlig vekt ved vurderingen. Heller ikke kan departementet anta at innføring av straff for uaktsom voldtekt kan medføre en sterkere fokusering på offerets egen opptreden enn det som skjer i dag.

Blant høringsinstansene var meningene delte i spørsmålet om uaktsom voldtekt skulle kriminaliseres. Departementet har lagt stor vekt på at en rekke representanter for ofrene – som antas å ha særlig innsikt i ofrenes situasjon – ønsker en kriminalisering.

Det er bare den grovt uaktsomme voldtekt som er så klanderverdig at den etter departementets syn bør straffesankjones. Den uaktsomme handlingen – selv om uaktsomheten er grov – er imidlertid mindre straffverdige enn den forsettlig, og det må reflekteres i en lavere strafferamme.”

Det er efterfølgende af Den Norske Straffelovskommission i en betænkning fra 2002 om en ny norsk straffelov (NOU 2002:4) blevet tilkendegivet, at det efter kommissionens opfattelse er uheldigt, at skyldkravet for voldtægt med lovændringen i 2000 blev reduceret til grov uagtsomhed. Straffelovskommissionen har på den baggrund i betænkningen foreslået, at bestemmelsen i den norske straffelovs § 192, stk. 4, ophæves. Som baggrund for dette forslag henvises der i betænkningen bl.a. til, at uagtsom voldtægt ikke i praksis kan opstå særlig ofte, og at straf som virkemiddel alene bør benyttes, når der er et praktisk behov for det, og når tungtvejende grunde taler for en kriminalisering. Der er i betænkningen endvidere henvist til, at bevisvanskelighederne i voldtægtssager ikke afhjælpes ved at fravige kravet om forsæt, jf. betænkningens pkt. 10.2.

I det kapitel i en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer) som skal erstatte det gældende kapitel om seksualforbrydelser (kapitel 19) i straffeloven fra 1902, er bestemmelsen om groft uagtsom voldtægt imidlertid videreført i den nye straffelovs § 294, hvorefter groft uagtsom voldtægt straffes med fængsel indtil 6 år og fængsel indtil 10 år ved tilfælde af grov voldtægt, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-09) side 235 og 524. Forslaget til bl.a. kapitlet om seksualforbrydelser i den nye norske straffelov af 2005 blev vedtaget i 2009, jf. Innst.O. nr. 73 (2008-2009) og Besl.O. nr. 88 (2008-2009). Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Vedrørende de erfaringer, der indtil videre er gjort med bestemmelsen om groft uagtsom voldtægt i den norske straffelov, fremgår det af forarbejderne til kapitlet om seksualforbrydelser i straffeloven af 2005 bl.a., at bestemmelsen i § 192, stk. 4, kun har været anvendt i forholdsvis beskedent omfang. Det anføres dog i den forbindelse endvidere, at eksempler fra retspraksis viser, at bestemmelsen har en betydning i praksis, og at strafansvar for alvorlige integritetskrænkelser vil være udelukket, hvis bestemmelsen om groft uagtsom voldtægt ikke blev videreført. Det forhold, at bestemmelsen kun er brugt i begrænset omfang, findes således ikke ifølge forarbejderne at give en entydig information om dens værdi og betydning, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 232ff.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at straffniveauet for uagtsom voldtægt findes at være for lavt, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 235. Der henvises i den forbindelse til en dom fra 2004, hvor den norske Højesteret har udtalt, at det al-

mindelige straffniveau for groft uagtsom voldtægt må ligge markant lavere end ved forsætlig voldtægt. Dette fandtes også at være tilfældet i en sag om bevidst uagtsomhed, der nærmede sig grænsen til forsæt. Det er hertil i forarbejderne anført, at forskellen i straffniveauet mellem forsætlige og groft uagtsomme voldtægter efter 1902-straffeloven efter det norske Justitsministeriums opfattelse synes at være for skarp. Det anføres, at straffniveauet bør fastlægges således, at der er en mere glidende overgang i niveauet mellem uagtsom og forsætlig voldtægt. Hvis den udviste skyld ligger tæt på forsæt, bør straffniveauet således ifølge forarbejderne nærme sig mindstestrafen for forsætlig voldtægt.

I tillæg til det anførte fra forarbejderne til bestemmelsen om groft uagtsom voldtægt kan det nævnes, at det om den bevismæssige stilling i sager om uagtsom voldtægt i Johs. Andenæs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, samlet utgave ved Kjell V. Andersen (2008), side 146-47, bl.a. fremgår, at der ofte vil foreligge en vanskelig bevismæssig stilling, hvis gerningsmanden har forstået, at der var tale om frivilligt samleje. Det vil eksempelvis kunne være tilfældet, hvor den forurettede har indvilliget i seksuel kontakt, men ikke i f.eks. samleje. Ved en fejlbedømmelse af frivilligheden fra gerningsmandens side vil uagtsomhedsbedømmelsen ofte komme til at bero på den forurettedes optræden, f.eks. om vedkommende protesterede, eller hvorledes protesten nærmere kom til udtryk. Det vil sige spørgsmålet om, hvorvidt protesten var egnet til at berøve gerningsmanden hans gode tro i forhold til, at der forelå samtykke også til samleje.

5.5.1.2. Kriminaliseringen af groft uagtsom voldtægt i norsk ret er som nævnt ovenfor bl.a. begrundet i et ønske om at opnå flere domfældelser for voldtægt for på den måde at forbedre kvinders retsbeskyttelse.

I artiklen ”Voldtektslovgivning på ville veier? – Straffeloven § 192” af Benedikte Moltumyr Høgberg og Torunn Salomonsen, *Tidsskrift for Strafferett* nr. 3/2010, side 210-252, behandles spørgsmålet om, hvorvidt ændringen af den norske straffelov i 2000, herunder særligt kriminaliseringen af groft uagtsom voldtægt, har betydet, at der er sket flere domfældelser for voldtægt.

På baggrund af statistisk materiale fra 1997 til 2007 om antallet af anmeldelser og domfældelser for voldtægt konkluderes det i artiklen, at der ikke er sket nogen stigning i antallet af domfældelser set i forhold til antallet af anmeldelser. Der

kan i perioden ses en stigning i antallet af domfældelser på omkring 20-30 domme pr. år, men dette skal ses på baggrund af, at der i 2007 er anmeldt næsten 400 voldtægter mere end i 1999. Det anføres i artiklen endvidere, at antallet af domfældelser set i forhold til antallet af anmeldelser i perioden forud for lovændringen (fra 1997 til 2000) udgjorde 9,45 pct., mens det tilsvarende tal for perioden umiddelbart efter lovændringen (fra 2001 til 2004) udgjorde 9,25 pct. For syvårsperioden efter lovforslagets ikrafttrædelse (fra 2001 til 2007) udgør antallet af domfældelser 9,37 pct. set i forhold til antallet af anmeldelser i perioden.

På baggrund af det statistiske materiale foretages der i artiklen en vurdering af, om der med kriminaliseringen af uagtsom voldtægt i retspraksis er sket en nedsubsumering i form af, at egentlig forsætlige voldtægter i stedet er blevet klassificeret som groft uagtsomme.

Det anføres, at det statistiske materiale som nævnt viser, at der ikke er sket en stigning af andelen af domfældelser set i forhold til antallet af anmeldelser efter lovændringen. Tværtimod kan der i perioden efter lovændringen ses en svag nedgang i denne andel. Denne nedgang viser sig til trods for, at grov uagtsomhed indgår i beregningsgrundlaget efter lovændringen. Idet det samtidig vides, at de norske domstole faktisk domfælder for uagtsom voldtægt konkluderes det på den baggrund i artiklen, at de statistiske oplysninger indikerer, at en nedsubsumering af de strafbare forhold finder sted. Det er som grundlag for denne konklusion forudsat, at der hvert år er en nogenlunde fast procentdel af de anmeldte forhold, der udgør reelle forsætlige voldtægter.

Det anføres i artiklen endvidere, at der er en meget lille sandsynlighed for, at de gerningsmænd, som dømmes for groft uagtsom voldtægt, ville være blevet frifundet for forsætlig voldtægt efter retstilstanden i Norge før år 2000. Denne tilkendegivelse underbygges ifølge artiklen af retspraksis, idet der særligt henvises til to højesteretsdomme og en dom fra lagmannsretten.

Denne ene af de højesteretsdomme, der henvises til (Rt. 2004 side 1556), vedrørte to voldtægter mod en samlever. Begge voldtægter blev foretaget, efter at gerningsmanden havde slået samleveren med knyttet hånd og taget kvælertag på hende, og under samlejet holdt han hende for munden. Samleveren forholdt sig under samlejet helt passivt af frygt for yderligere vold og for ikke at vække deres

børn, idet hun dog under den anden voldtægt vendte sig med ryggen til gerningsmanden. Se om dommen nærmere nedenfor i afsnit 5.5.2, pkt. a.

Den anden af de højesteretsdomme (Rt. 2006 side 471), der fremhæves i artiklen, vedrørte samleje med en beruset og sovende kvinde, hvilket efter norsk ret anses som voldtægt i henhold til straffelovens § 192, stk. 1, litra b, som bl.a. omfatter samleje med en person, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Den dom fra lagmannsretten (LB-2009-131786), der henvises til i artiklen, vedrørte en voldtægt foretaget mod en forurettet en nat, da hun var på vej hjem fra byen. Den tiltalte passede forurettede op på gaden. Tiltalte og forurettede kendte ikke hinanden og havde ikke haft forudgående kontakt. Forurettede frygtede, at den tiltalte ville slå hende ihjel og gjorde derfor kun begrænset modstand mod overgrebet.

Det konkluderes afslutningsvis i artiklen, at groft uagtsom voldtægt ikke bør afkriminaliseres, blot fordi kriminaliseringen ikke har medført flere domfældelser for voldtægt. Groft uagtsom voldtægt findes derimod i sig selv at være en krænkelse af den seksuelle integritet, som bør være belagt med straf.

5.5.2. Norsk retspraksis om uagtsom voldtægt

I det følgende gennemgås nogle af de domme, hvor der i norsk retspraksis er straffet for uagtsom voldtægt, med henblik på en belysning af, hvilke faktiske omstændigheder der efter retspraksis er fundet at udgøre et groft uagtsomt forhold.

a) I dommen Rt. 2004 side 1553 blev den tiltalte af byretten frifundet og af landsretten fundet skyldig i groft uagtsom voldtægt ved efter et julestævne at have skubbet forurettede ind på flere omklædningsrum, hvor han trak hendes bukser og underbukser af, pressede hende op mod væggen og i alt 3 gange indførte sit kønslem i hendes skede til trods for at forurettede protesterede og gjorde modstand, idet hun dog til sidst på grund af frygt kun gjorde begrænset modstand. Det fremgår af dommen, at tiltalte og forurettede kendte hinanden i forvejen og i en periode havde været mere end blot venner. Endvidere fremgår det, at forurettede for landsretten havde forklaret, at grunden til, at hun ikke gjorde stærkere

modstand, var, at hun blev lammet af skræk. Sagen blev af den norske Højesteret behandlet som en anke over strafudmålingen. Om strafudmålingen udtalte den norske Højesteret, at ”det alminnelige straffenivået for den grovt uaktsomme voldtekt må ligge markant lavere enn ved forsettlig voldtekt. Dette må også gjelde i et tilfelle som vårt, der lagmannsretten har lagt til grunn at det dreier seg om en bevisst uaktsomhet, som for så vidt nærmer seg forsettsgrensen, og hvor også den seksuelle omgang ligger nær samleiedefinisjonen.” Straffen blev i dommen af Højesteret fastsat til 8 måneders fængsel.

b) Dommen Rt. 2004 side 1556 vedrørte en tiltalt, der af både byretten og landsretten blev fundet skyldig i bl.a. groft uagtsom voldtægt ved at have gennemført to samlejer med sin samlever efter anvendelse af vold. Straffen blev fastsat til fængsel i 2 år og 9 måneder, idet dommen ud over de to tilfælde af voldtægt også omfattede langvarig voldsudøvelse og trusler. Dommen blev indbragt for den norske Højesteret som en anke over strafudmålingen, men blev afvist af Højesteret. De strafbare forhold blev af Højesteret beskrevet på følgende måde:

”Den første av valdtektene skjedde på ein campingplass 9. juli 2001. Han slo sambuaren med knytt hand og tok kvelartak på henne. For at barna ikkje skulle vakne, heldt han over munnen hennar og slo på ny. Lagmannsretten har lagt til grunn at domfelte, etter at eit av barna hadde vakna men sovna etter ei stund, ”gjennomførte samleiet mens fornærmede var helt passiv av frykt for ytterligere vold og av hensyn til barna”. Den andre valdtekta skjedde 4. januar 2002 då sambuarparet var på besøk hos hennar søster og svoger. Etter alkoholbruk og kranjel slo domfelte til den krenkte fleire gonger med knytt hand slik at ho tok til å blø naseblod. Han tok også kvelartak på henne. Svogeren kom då til og spurte gjennom døra om alt var i orden. Domfelte heldt den krenkte over munnen og sa ja til svogeren. Sambuaren vart deretter beden om å vaske seg, og så om å gå inn på soverommet. Lagmannsretten uttala her: ”Samleiet ble gjennomført ved at fornærmede snudde ryggen til tiltalte, som gjennomførte handlingen mens fornærmede var helt passiv”.”

c) I dommen Rt. 2006 side 513 blev to tiltalte begge fundet skyldige i forsætlig voldtægt af byretten, mens den ene af de tiltalte (A) i landsretten alene blev fundet skyldig i groft uagtsom voldtægt. Dommen for uagtsom voldtægt blev indbragt for den norske Højesteret som en anke over strafudmålingen. Om de strafbare forhold fremgår det af dommen, at de to tiltalte og forurettede havde været i byen sammen og derefter tog hjem til den ene af de tiltaltes (A's) lejlighed. Da forurettede ville forlade lejligheden, tog den ene tiltalte (B) fat i hende og holdt

hende fast samtidig med, at han slog hende i ansigtet 2-3 gange med flad hånd, før han førte hende ind i soveværelset, hvor også den anden tiltalte (A) befandt sig. Forurettede opgav efter slagene i ansigtet al modstand af frygt for yderligere vold. Den tiltalte (B) fik forurettede til at tage hans kønsdel i munden og gennemførte derefter samleje med hende. Tiltalte (A) gjorde det samme. Forurettede løb fra lejligheden kun iført et håndklæde og uden at tage sine ejendele med sig. Straffen for den uagtsomme voldtægt blev af Højesteret fastsat til fængsel i 8 måneder, idet det fremgår af dommen, at det rigtige udgangspunkt ville have været fængsel i 10 måneder, hvilket imidlertid blev nedsat henset til, at der var gået 3 år siden voldtægten.

d) Endvidere kan der henvises til en dom om groft uagtsom voldtægt fra den norske lagmannsret (LB-2002-771), hvor det strafbare forhold blev beskrevet på følgende måde:

”Om morgenen den 26. desember slo og sparket tiltalte kjæresten. Noe senere tok han tak i kjærestens hode og presset det mot sitt underliv samtidig som han forlangte at hun skulle suge ham. Samtidig truet han henne med å slå henne dersom hun ikke gjorde som han sa. Av frykt for liv og helse oppgav kjæresten motstand hvorefter hun tok hans penis i munnen. Tiltalte opptrådte grovt uaktsomt ved ikke å forstå at kjæresten følte seg truet, var redd og motsatte seg den seksuelle handlingen.”

Straffen blev i sagen fastsat til fængsel i 3 år og 4 måneder, hvilket også omfattede forsøg på drab, som ifølge dommen isoleret set fandtes at medføre en straf på fængsel i 3 år.

e) I dommen LE-2007-76116 fandtes den tiltalte af lagmannsretten skyldig i groft uagtsom voldtægt ved at have skubbet sin hustru ned i en seng og bundet hende fast til sengen, hvorefter han barberede hendes kønsorgan og bl.a. gennemførte samleje med hende samt tog billeder af hende. Forurettede forklarede under sagen bl.a., at hun var både bange og apatisk, mens overgrebet fandt sted. Det fremgår endvidere af sagen, at den tiltalte ophørte med sine handlinger, straks forurettede udtrykkeligt gav udtryk for, at hun anså disse som voldtægt. Straffen blev i sagen fastsat til fængsel i 6 måneder.

f) Der kan desuden henvises til to domme om groft uagtsom voldtægt fra den norske lagmannsret, som er gengivet i forarbejderne til kapitlet om seksualforbrydelser i straffeloven af 2005 (Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) side 234-235). Om den ene af disse domme (LA-2002-108) fremgår det af forarbejderne, at sagens faktiske omstændigheder i byrettens domspræmisser, som der af landsretten blev henvist til, blev beskrevet på følgende måde:

”Ferden endte i ---gaten 52 i Porsgrunn, hvor alle fire gikk ut av bilen og inn på terrassen. Der tok A ned buksen til C, hun prøvde å dra den opp igjen, men han sa nei og dro buksen ned igjen. Han tok henne ned i en sofa, hun prøvde å komme seg opp, men han holdt henne nede og holdt hendene hennes fast over hodet hennes mens han gjennomførte samleie med henne. Hun gråt. Mens han kneppet igjen buksen, kom B og hadde samleie med henne. Hun gråt og hadde gitt helt opp.”

De tiltalte A og B blev i sagen begge idømt 1 års fængsel for groft uagtsom voldtægt, idet A dog på grund af øvrige alvorlige forhold fik en samlet straf på fængsel i 2 år.

I den anden dom (LG-2007-80440) blev hændelsesforløbet gengivet på følgende måde:

”Natt til (...) fikk han B til å kle av seg ved at han sa at han skulle drepe henne og/eller ved at han rettet en knyttneve mot henne, hvoretter han rev eller skubbet henne ned i sengen og la seg over henne og/eller holdt henne fast og førte sin penis/og eller en eller flere fingre og/eller hånd inn i hennes skjede.”

Det fremgår om sagen endvidere, at den forurettede fik en fem centimeter lang og næsten en centimeter dyb rift i skedeåbningen. Den tiltalte blev i sagen idømt fængsel i 9 måneder, hvoraf 6 måneder var betinget.

Sammenfattende kan det om de nævnte domme om uagtsom voldtægt anføres, at det ved dommene er et fællestræk, at der ikke af de voldtagne kvinder er gjort modstand eller ikke gjort større modstand mod overgrebet. Dette skyldes i de konkrete sager, at der forud for voldtægten er udøvet vold eller trusler om vold, eller at den forurettede på anden måde er blevet skræmt af situationen.

5.6. Straffelovrådets overvejelser

5.6.1. En ny strafbestedelse om uagtsom voldtægt vil indebære, at kravet i den gældende bestemmelse i straffelovens § 216 om, at gerningsmanden skal have handlet forsætligt i relation til samtlige objektive momenter, der konstituerer voldtægtsforbrydelsen, forlades, og at det i stedet er tilstrækkeligt for at kunne dømme for voldtægt, at gerningsmanden har handlet uagtsomt. Der henvises om kravene til forsæt og uagtsomhed nærmere til afsnit 5.2 ovenfor.

De objektive kendetegn ved voldtægtsforbrydelsen er, at en gerningsmand ved vold eller trussel om vold tiltvinger sig samleje, herunder således at der er årsagssammenhæng mellem volden eller truslerne og samlejet. En gerningsmand vil i praksis vanskeligt kunne være ubekendt med en eventuel vold eller eventuelle trusler (idet der her ses bort fra, at volden eller truslerne teoretisk set kan være udøvet af tredjemand nogen tid forud for samlejet) eller med samlejet. For disse objektive gerningselementers vedkommende vil det derfor i praksis reelt ikke gøre nogen forskel, om der – som efter gældende ret – kræves forsæt eller – efter en eventuel ny bestemmelse om uagtsom voldtægt – alene uagtsomhed.

Derimod forekommer det undertiden i praksis, at der foreligger fornødent bevis for årsagssammenhængen mellem vold eller trusler og samleje – dvs. for, at forurettede objektivt set blev tvunget til samleje – men ikke for gerningsmandens forsæt i forhold hertil. En kriminalisering af voldtægt i uagtsom form vil i praksis alene have betydning i sådanne situationer og kun, hvis gerningsmanden – som altså ikke indså, at samlejet ikke var frivilligt – burde have indset, at det ikke var frivilligt.

En bestemmelse om uagtsom voldtægt må på denne baggrund antages navnlig at kunne være relevant i tilfælde, hvor voldsanvendelsen eller truslerne har været relativt beskedne, og hvor den forurettede ikke har ydet en særlig modstand mod overgrebet. Dette vil bl.a. kunne forekomme, hvor den anvendte tvang har haft karakter af en underforstået eller ikke udtalt trussel. Endvidere må det antages, at en situation som den beskrevne formentlig oftest vil kunne forekomme i tilfælde, hvor offeret og gerningsmanden har haft en vis kontakt forud for overgrebet.

En bestemmelse om uagtsom voldtægt vil indebære, at der vil kunne straffes for voldtægt, selv om gerningsmanden – trods den udøvede tvang – troede, at den forurettede var indforstået med samlejet, hvis den pågældende burde have forstået, at den forurettede følte sig tvunget til samlejet.

5.6.2. Til støtte for en kriminalisering af uagtsom voldtægt vil det kunne anføres, at det i sig selv er strafværdigt at have samleje med en person i tilfælde, hvor gerningsmanden for eksempel har udøvet vold, men ikke har forstået (haft forsæt til), at volden var afgørende for, at offeret ikke gjorde modstand, men at gerningsmanden burde have indset dette. Personer, der objektivt set bliver udsat for et sådant seksuelt overgreb, vil således kunne føle et behov for den beskyttelse, som straffeloven giver.

En bestemmelse om uagtsom voldtægt vil endvidere kunne hævdes at have en generel kriminalpræventiv virkning ved at understrege, at seksuelle forhold bør bygge på frivillighed, og samtidig styrke voldtægtsofres retsbeskyttelse ved, at der i tilfælde, hvor der ikke kan føres bevis for forsæt, eventuelt vil kunne domfældes på grundlag af en udvist uagtsomhed.

Til støtte for en bestemmelse om uagtsom voldtægt er det desuden blevet anført, at en række af straffelovens andre alvorlige forbrydelser også er kriminaliseret i uagtsom form, herunder f.eks. uagtsom betydelig legemsbeskadigelse og uagtsomt manddrab.

5.6.3. Imod en kriminalisering af voldtægt i uagtsom form taler, at det med hensyn til de ofte vanskelige bevismæssigespørgsmål i voldtægtssager vil kunne anføres, at det i vid udstrækning vil være de samme bevistemaer, der vil skulle vurderes ved uagtsom voldtægt som ved forsætlig voldtægt. Det vil efter en bestemmelse om uagtsom voldtægt således fortsat være et krav, at det objektive gerningsindhold i voldtægtsbestemmelsen er opfyldt (dvs. at samlejet er tiltvunget ved vold, trussel om vold eller hensættelse af offeret i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen). Anklagemyndigheden skal således som udgangspunkt føre det samme bevis for sagens objektive omstændigheder efter en bestemmelse om uagtsom voldtægt som efter en bestemmelse om forsætlig voldtægt.

Anklagemyndigheden skal i sager om forsætlig voldtægt dernæst bevise, at gerningsmanden handlede forsætligt, herunder at gerningsmanden indså, at tvangen var bestemmende for offerets deltagelse i samlejet. Efter en bestemmelse om uagtsom voldtægt vil anklagemyndigheden skulle bevise, at gerningsmanden handlede uagtsomt, herunder at den pågældende burde have indset, at tvangen var bestemmende for offerets deltagelse i samlejet.

Selv om der således efter en bestemmelse om uagtsom voldtægt ikke vil skulle føres bevis for, at gerningsmanden har handlet med forsæt, vil det skulle bevises, at gerningsmanden har tilsidesat de handlenormer, som anses for rimelige i forhold til den pågældende. Mens der på en række af livets andre områder findes handlenormer, som må anses for almindeligt accepterede, findes der på seksuallivets område næppe samme klare handlenormer, som en gerningsmands handlinger kan bedømmes i forhold til på en retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde.

En kriminalisering af uagtsom voldtægt vil således kunne rejse nogle nye bevismæssige problemer i forbindelse med de vanskelige skøn, der vil skulle foretages i praksis ved vurderingen af, om gerningsmanden burde have forstået, at den forurettede følte sig tvunget til samlejet. Det har bl.a. i Norge været anført, at der ved denne vurdering vil kunne være en risiko for, at der vil blive rettet større fokus på offerets adfærd og handlemåde: Virkede forurettede indladende, inviterede hun gerningsmanden med hjem, og var hun dermed medvirkende til at give gerningsmanden et sådant indtryk af frivillighed i forhold til det efterfølgende tvangsmæssige samleje, at gerningsmanden end ikke kan bebrejdes, at han ikke forstod, at samlejet var ufrivilligt? Sådanne spørgsmål kan dog også være relevante ved vurderingen af, om gerningsmanden har handlet forsætligt, og det er svært at sige, om en kriminalisering af uagtsom voldtægt i praksis vil føre til en større fokus på spørgsmål af den karakter.

Med hensyn til spørgsmålet om bevisvurdering kan det desuden anføres, at det er et grundlæggende straffeprocessuelt princip, at enhver rimelig begrundet tvivl skal komme den tiltalte til gode ved vurderingen af, hvad der kan anses for bevist i den konkrete sag. Dette vil gælde, uanset om den pågældende strafbestemmelse forudsætter, at gerningsmanden har handlet forsætligt eller uagtsomt.

Det er anklagemyndighedens generelle indtryk, at der i retspraksis sker domfældelse også i voldtægtssager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler, når der f.eks. foreligger en sikker og troværdig forklaring fra den forurettede om hændelsesforløbet. Det samme gælder i tilfælde, hvor der eksempelvis kun i begrænset omfang er fremsat udtrykkelige trusler, men hvor samlejet ud fra en samlet vurdering af begivenhedsforløbet og omstændighederne omkring samlejet, herunder gerningsmandens truende adfærd eller de mere eller mindre stiltiende trusler, som ligger i situationen, anses for opnået ved trusler om vold, og dette må have stået gerningsmanden klart. I vurderingen heraf vil bl.a. indgå gerningsmandens og forurettedes adfærd i øvrigt samt stedet og tidspunktet for samlejet. Der henvises herom nærmere til afsnit 2.2 ovenfor.

Som det fremgår af afsnit 2.2, er det desuden anklagemyndighedens opfattelse, at domstolene generelt ikke er tilbageholdende med at dømme i voldtægtssager, hvor der ikke er anvendt omfattende vold eller trusler, hvis der i øvrigt foreligger det fornødne bevismæssige grundlag.

Det er i den forbindelse endvidere anklagemyndighedens vurdering, at der er sket en vis udvikling i retspraksis – i retning af i højere grad end for år tilbage at dømme for (forsætlig) voldtægt i sådanne sager – når det gælder domstolenes vurdering af beviset for, at der er tale om forsætlig voldtægt, selv om gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler.

Denne udvikling i bevisvurderingen i voldtægtssager er relevant for spørgsmålet om kriminalisering af uagtsom voldtægt, idet det kan anføres, at tanken om en sådan kriminalisering er opstået i en tid, hvor bevisvurderingen i disse sager meget vel var en anden, end den er i dag, hvor der således formentlig i højere grad end tidligere sker domfældelse i sager, hvor der ikke er anvendt omfattende trusler eller vold, og hvor spørgsmålet om eventuel straf for uagtsom voldtægt er særlig relevant.

Det er herudover blevet anført, at en kriminalisering af uagtsom voldtægt vil kunne risikere at få den utilsigtede virkning, at forhold, der reelt må betegnes som forsætlig voldtægt, i stedet henføres under den mildere bestemmelse om uagtsom voldtægt. Straffelovrådet har tidligere peget på denne mulige virkning, jf. Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftel-

se side 18, 40-41 og 45-46, og samme betragtning er flere gange blevet fremført i den norske debat om uagtsom voldtægt, jf. ovenfor i afsnit 5.5.1.

En nedsubsumering i praksis vil kunne være særdeles uheldig i forhold til spørgsmålet om strafudmåling. Overtrædelse af en bestemmelse om uagtsom voldtægt må således efter de gældende udmålingsprincipper i straffelovgivningen bedømmes væsentlig mildere end forsætlig voldtægt, på samme måde som f.eks. uagtsomt manddrab generelt straffes betydelig mildere end forsætligt manddrab.

Voldtægtsforbrydelsen er også karakteriseret ved, at der i et vist omfang indgives falske anmeldelser, og der kan også i retspraksis ses tilfælde, hvor der er domfældt for voldtægt på baggrund af, hvad der viste sig at være ukorrekte beskyldninger, jf. herom ovenfor i afsnit 3. Det kan næppe udelukkes, at en kriminalisering af uagtsom voldtægt vil kunne forøge risikoen for fejlagtige domfældelser i sager, hvor den forurettede – bevidst eller ubevidst – ”pynter” på sin forklaring ved f.eks. at forklare om større modstand end den faktisk udøvede, hvis der ikke udvises betydelig forsigtighed fra rettens side ved bevisvurderingen.

Det kan endelig anføres, at en række af straffelovens andre alvorlige forbrydelser, der omfatter vold eller trussel om vold, heller ikke er kriminaliseret i uagtsom form. Det gælder således f.eks. røveri, afpresning og de generelle bestemmelser om tvang og trusler i straffelovens §§ 260 og 266. Manddrab og betydelig legemsbeskadigelse er strafbart i uagtsom form, jf. straffelovens §§ 241 og 249.

Røveri er karakteriseret ved, at gerningsmanden ved forskellige typer af vold eller trusler herom opnår en uberettiget berigelse, bringer en stjålet ting i sikkerhed eller påfører offeret et tab. Tvangsmidlet bruges således som middel til at opnå en uberettiget gevinst eller gennemføre et ulovligt forehavende.

Manddrab er karakteriseret ved, at gerningsmanden berøver et andet menneske livet.

Voldtægt er karakteriseret ved, at gerningsmanden ved tvang skaffer sig et samleje med en anden person. I modsætning til de to øvrige forbrydelser er målet for voldtægten – samlejet – i andre sammenhænge et lovligt og tilmed naturligt og ønskeligt mål, hvilket i sig selv kan vanskeliggøre vurderingen af, om gernings-

manden har indset, at samlejet var fremtvungent, og at han dermed har handlet forsættigt, men navnlig om han burde have indset det og dermed har handlet uagtsomt.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det forhold, at der i en række sammenhænge, herunder for manddrab, er fastsat bestemmelser om straf også for uagtsomme forhold, på denne baggrund ikke en væsentlig grund til også at kriminalisere uagtsom voldtægt. Voldtægt hører til de forbrydelser, som indeholder et tvangselement, og sådanne forbrydelser er generelt ikke kriminaliseret i uagtsom form.

5.6.4. Sammenfattende finder Straffelovrådet, at der ikke foreligger det fornødne grundlag for at kriminalisere uagtsom voldtægt.

Afgørende for, om voldtægt i uagtsom form bør kriminaliseres, må efter Straffelovrådets opfattelse være, om der kan påvises et reelt praktisk behov herfor, og at retssikkerhedsmæssige hensyn ikke taler afgørende imod en sådan nykriminalisering. Straffelovrådet bemærker i den forbindelse, at det er et væsentligt princip, at strafbestemmelser bør udformes så præcist og så snævert som muligt. Der bør således som udgangspunkt ikke ske kriminalisering af et bredere område – in casu uagtsom voldtægt – alene for at sikre, at man kan straffe nogle personer, hvis adfærd formodes reelt at være omfattet af den gældende regel om forsættlig voldtægt, men hvor dette ikke kan bevises.

Straffelovrådet bemærker indledningsvis, at behovet for at kriminalisere voldtægt i uagtsom form i praksis kun kan antages vedrøre de situationer, hvor gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler i forhold til offeret.

Straffelovrådet tillægger det i den forbindelse væsentlig betydning, at der efter anklagemyndighedens opfattelse er sket en vis udvikling i retspraksis – i retning af i højere grad end for år tilbage at dømme for (forsættlig) voldtægt i sådanne sager – når det gælder domstolenes vurdering af beviset for, at der er tale om forsættlig voldtægt, selv om gerningsmanden ikke har anvendt omfattende vold eller trusler.

Som anført ovenfor er denne udvikling i bevisvurderingen i voldtægtssager relevant for spørgsmålet om kriminalisering af uagtsom voldtægt, idet det må anta-

ges, at antallet af situationer, hvor spørgsmålet om straf for uagtsom voldtægt kunne være særlig relevant at diskutere, er blevet reduceret som led i denne udvikling.

Straffelovrådet kan ikke afvise, at der ud fra en teoretisk synsvinkel kan anføres at være et behov for også at kunne straffe voldtægt i uagtsom form, men finder med baggrund i de senere års udvikling i retspraksis vedrørende voldtægtssager, at dette behov reelt må bedømmes som værende af meget begrænset omfang.

Hertil kommer, at en kriminalisering af uagtsom voldtægt efter Straffelovrådets opfattelse ligefrem risikerer at få den utilsigtede virkning, at forhold, der i dag straffes som forsætlig voldtægt, i stedet vil blive henført under bestemmelsen om uagtsom voldtægt med den virkning, at forholdet vil blive bedømt væsentligt mildere end ved forsætlig voldtægt.

Erfaringerne fra Norge viser, at der kun er forholdsvis få sager, hvor bestemmelsen om uagtsom voldtægt har fundet anvendelse, og at der i flere af disse sager er udøvet betydelig vold. Straffelovrådet er tilbøjelig til at mene, at der i tilsvarende tilfælde i Danmark ville kunne være sket domfældelse for forsætlig voldtægt, idet forsættet ville kunne anses for bevist bl.a. i kraft af karakteren af den udøvede vold. Der har endvidere ikke i norsk retspraksis efter indførelsen af bestemmelsen om groft uagtsom voldtægt kunnet konstateres en stigning i antallet af domfældelser for voldtægt set i forhold til antallet af anmeldelser. Disse forhold indikerer efter Straffelovrådets opfattelse, at der i en del af de nævnte sager fra norsk retspraksis kan være sket en nedsubsumering fra forsætlig til uagtsom voldtægt.

Det vil således efter Straffelovrådets opfattelse ikke kunne afvises, at der vil være en reel risiko for en sådan nedsubsumering også i dansk retspraksis, hvis der her i landet indføres en bestemmelse om uagtsom voldtægt. Det vil med andre ord kunne betyde, at en række forhold, som i dag straffes som forsætlig voldtægt, vil blive straffet formentlig markant mildere efter en eventuel ny bestemmelse om uagtsom voldtægt.

Straffelovrådet finder endvidere anledning til at bemærke, at bevisvurderingen i sager om forsætlig voldtægt, hvor der ikke er udøvet objektiv sporbar vold, og hvor der ikke er andre vidner end forurettede, kan være vanskelig, og at disse

vanskeligheder formentlig vil blive endnu større i forhold til en eventuel ny bestemmelse om uagtsom voldtægt. Dette hænger som ovenfor anført sammen med, at der i modsætning til andre af livets områder ikke på seksuallivets område er samme grad af sikkerhed om, hvilken adfærdsnorm gerningsmandens handlinger skal bedømmes i forhold til, og at det ønskede mål – samlejet – i modsætning til mange andre mål for kriminelle handlinger i den frivillige form anses som naturligt og ønskeligt. Endelig kan der ikke ses bort fra, at der i disse sager, hvor troværdigheden af den forurettedes forklaring ofte vil kunne være af afgørende betydning, indgives et ikke helt ubetydeligt antal falske anmeldelser. En udvidelse af det kriminaliserede område til også at dække uagtsom voldtægt vil ikke mindske, men tværtimod øge betydningen af den forurettedes forklaring om de mange detaljer, som kan være afgørende for, om retten kan fastslå med den fornødne sikkerhed, at den tiltalte gerningsmand har udvist uagtsomhed og således burde have forstået, at forurettede følte sig tvunget til at medvirke til samlejet.

Straffelovrådet kan heller ikke afvise, at der – som anført blandt andet i den norske debat om uagtsom voldtægt – i forbindelse med den nævnte vanskelige bevisvurdering vil blive sat et større fokus på forurettedes adfærd, end hvad tilfældet er for så vidt angår forsættlig voldtægt.

Endelig finder Straffelovrådet anledning til at bemærke, at straffen for uagtsomme forhold traditionelt er en bøde, medmindre der foreligger skærpene omstændigheder, eller der er tale om en alvorlig uagtsom følge af en strafbar handling som f.eks. uagtsomt manddrab i forbindelse med spirituskørsel.

Udgangspunktet vil således være, at straffen for uagtsom voldtægt er markant lavere end for forsættlig voldtægt. En sådan sanktion vil formentlig for den forurettede, som anser sig som forsættligt voldtæget, næppe i alle tilfælde forekomme passende i forhold til den krænkelse, vedkommende anser sig som udsat for, hvis gerningsmanden alene findes skyldig i uagtsom voldtægt.

Straffelovrådet finder således efter en samlet vurdering af de nævnte forhold, at der ikke kan peges på noget reelt praktisk behov for en bestemmelse om uagtsom voldtægt, og at en række forhold, herunder retssikkerhedsmæssige, taler afgørende imod en sådan bestemmelse.

6. Strafferammen i § 216

6.1. Den gældende strafferamme og det gældende strafniveau

6.1.1. Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (strafskærpelsesloven) blev strafferammerne i straffelovens § 216, stk. 1 og 2, forhøjet fra henholdsvis fængsel indtil 6 år og 10 år til fængsel indtil 8 år og 12 år.

Det fremgår af det pågældende lovforslags bemærkninger bl.a., at det med lovforslaget blev forudsat, at der i retspraksis skulle ske en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager med i størrelsesordenen 1 år i forhold til det strafniveau, der forud for lovforslagets fremsættelse var beskrevet i en redegørelse fra Rigsadvokaten, jf. Folketingstidende 2001-02 (2. samling), tillæg A, side 2931. Det fremgår endvidere, at udmålingen af straffen for voldtægt i højere grad skulle nuanceres efter forholdets grovhed. Endelig blev det anført, at der i sager om voldtægt med flere gerningsmænd burde ske en yderligere strafskærpelse i forhold til strafniveauet i voldtægtssager med kun én gerningsmand, at det burde tillægges øget vægt i skærpene retning, hvis der var tale om voldtægt begået mod et barn, samt at der burde ske en yderligere strafskærpelse ud over den generelle strafforhøjelse i størrelsesordenen 1 år i sager, hvor voldtægten havde haft en særlig tidsmæssig udstrækning.

6.1.2. Rigsadvokaten har siden strafskærpelseslovens ikrafttræden løbende udarbejdet redegørelser vedrørende retspraksis i sager om voldtægt med henblik på at belyse udviklingen i strafniveauet i disse sager. Redegørelserne bygger på en gennemgang af en lang række konkrete straffesager.

Redegørelserne har vist, at strafskærpelserne gennemgående er slået igennem i praksis, således at domstolene i voldtægtssager gennemgående har forhøjet straffene i overensstemmelse med de tilkendegivelser om strafniveauet, der blev udtrykt ved lovændringen i 2002.

Der er i Rigsadvokatens redegørelser taget udgangspunkt i en opdeling af voldtægt i overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt og parvoldtægt.

Ved *overfaldsvoldtægt* forstås voldtægt mod en person, som gerningsmanden slet ikke kender eller kun har et yderst perifert kendskab til, og hvor der ikke forud for voldtægten har været samvær af den karakter, der er beskrevet nedenfor under kontaktvoldtægt.

Ved *kontaktvoldtægt* forstås det, der på engelsk kaldes ”date rape”, altså situationer, hvor parterne umiddelbart inden voldtægten har været sammen på en måde, som kunne være optakt til en seksuel kontakt. Kontaktvoldtægt omfatter i Rigsadvokatens redegørelser endvidere voldtægter, hvor parterne kender hinanden i forvejen, f.eks. naboer og kolleger, uanset om selve voldtægten har karakter af et overfald.

Ved *parvoldtægt* forstås voldtægt mod en nuværende seksuel partner og voldtægt mod en tidligere seksuel partner, såfremt forholdet er ophørt inden for et kortere tidsrum forud for voldtægten.

Der er i redegørelserne endvidere sondret mellem domme, der omfatter fuldbyrdet voldtægt, og domme, hvor der alene dømmes for forsøg på voldtægt.

Det fremgår af redegørelsen om straffene i voldtægtssager fra august 2009, at opdelingen af dommene i de tre kategorier er valgt, bl.a. fordi den må antages at være almindelig anerkendt som en væsentlig faktor for strafudmålingen.

6.1.3. Forud for lovændringen i 2002 havde Rigsadvokaten afgivet flere redegørelser om straffniveaulet i voldtægtssager, og konklusionen i redegørelsen fra januar 2001 vedrørende det daværende straffniveau var følgende:

For *forsøg på overfaldsvoldtægt* varierede straffene fra 4 måneder til 2 års fængsel. Det blev i redegørelsen antaget, at ”normalstraffen” måtte være i niveauet 6-9 måneders fængsel, dog med mulighed for både mildere og strengere straffe.

Det var på grundlag af det foreliggende materiale vanskeligt at vurdere ”normalstraffen” for *fuldbyrdet overfaldsvoldtægt*. Et forsigtigt skøn førte dog frem til, at udgangspunktet for straffastsættelsen, hvis der ikke forelå skærpande omstæn-

digheder, formentlig lå i niveauet omkring 1 år og 6 måneders fængsel. Hvis der forelå skærpende omstændigheder udmåltes straffen til mellem 2 og 3 års fængsel.

Med hensyn til *forsøg på kontaktvoldtægt* skønnedes det i redegørelsen, at strafniveauet nogenlunde svarede til niveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt, dvs. 6-9 måneders fængsel, dog med mulighed for både mildere og strengere straffe.

For så vidt angår straffen for *fuldbyrdet kontaktvoldtægt* fremgår det af redegørelsen, at de fleste straffe lå i niveauet mellem fængsel i 6 måneder og fængsel i 1 år og 6 måneder, og hvis der ikke var anvendt vold af betydning eller ikke forelå andre skærpende omstændigheder, lå straffen i niveauet 6-10 måneders fængsel.

Vedrørende *forsøg på parvoldtægt* forelå der kun en dom, hvor straffen blev udmålt til 6 måneders fængsel betinget med vilkår om samfundstjeneste.

For så vidt angik *fuldbyrdet parvoldtægt* blev det antaget, at "normalstraffen" lå i niveauet 6-8 måneders fængsel, men der var i det undersøgte materiale også flere eksempler på højere straffe i sager, hvor der forelå skærpende omstændigheder.

I efterfølgende redegørelser fra august 2001 og august 2002 om strafniveauet i voldtægtssager var konklusionen, at retspraksis efter redegørelsen fra januar 2001 ikke gav anledning til at ændre de tidligere formodninger om straffene i voldtægtssager.

6.1.4. Rigsadvokaten afgav fra 2004 til 2010 årlige redegørelser om strafniveauet i voldtægtssager efter lovændringen i 2002.

I 2004 og 2005 konkluderede Rigsadvokaten, at strafskærpelsen med få undtagelser måtte anses for at være slået igennem. I en række af sagerne måtte straffen anses for forhøjet fuldt ud med 1 år eller mere, mens der i andre sager var sket en mindre forhøjelse af straffen. I de sidstnævnte sager var der efter Rigsadvokatens opfattelse konkrete omstændigheder, der talte for at fastsætte en lavere straf. Kun i få sager kunne straffen ikke anses for skærpet i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002.

I redegørelserne fra juni 2006 og juni 2007 blev det konkluderet, at strafskærpelsen måtte anses for at være slået fuldt ud igennem i langt de fleste sager om voldtægt. På trods af enkelte udsving i formildende retning, fandt Rigsadvokaten, at det samlede billede i voldtægtssagerne viste, at strafskærpelsen var gennemført i praksis.

Konklusionen i redegørelsen fra juni 2008 var, at domstolene i langt de fleste af sagerne havde fastsat forhøjede straffe i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til lovændringen i 2002. Kun i enkelte sager fastsatte domstolene straffe under det tilsigtede niveau, og Rigsadvokaten fandt, at det samlede billede af domspraksis viste, at strafskærpelsen var gennemført i praksis.

I redegørelsen fra august 2009 blev det konkluderet, at der i hovedparten af dommene var fastsat straffe, der lå omkring 1 år over det niveau, der var gældende forud for lovændringen i 2002, og at det samlede billede af domspraksis fortsat viste, at strafskærpelsen fra 2002 var gennemført i praksis. Der var alene enkelte sager, hvor straffen kunne forekomme at være for mild.

Senest har Rigsadvokaten i redegørelsen fra december 2010 konkluderet, at strafudmålingen i de i alt 18 domme, der er indgået i undersøgelsen, viser, at domstolene i langt de fleste af sagerne har fastsat forhøjede straffe i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til lovændringen i 2002. I hovedparten af dommene er der således fastsat straffe, der ligger omkring 1 år over det niveau, der var gældende forud for lovændringen i 2002.

I det omfang der ikke er sket en skærpelse af straffen med fuldt ud 1 år, fremgår det af redegørelsen, at der i de fleste sager er sket en væsentlig forhøjelse af straffen, og at der foreligger konkrete formildende omstændigheder, der har begrundet fastsættelse af en lavere straf. Der er således f.eks. taget hensyn til, at der ikke er anvendt vold af betydning, eller der er lagt vægt på tiltaltes unge alder. Der er af Rigsadvokaten peget på, at en sådan graduering af strafudmålingen er i overensstemmelse med forarbejderne til strafskærpelsesloven fra 2002, hvorefter straffastsættelsen fortsat beror på domstolenes konkrete vurdering i de enkelte tilfælde af samtlige sagens omstændigheder, og hvorefter de angivne strafniveauer vil kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder.

På trods af enkelte domme, hvor straffen efter Rigsadvokatens opfattelse burde have været højere, selv om der må antages at være sket en vis skærpelse, er det således Rigsadvokatens vurdering, at det samlede billede af domspraksis fortsat viser, at strafskærpelsen fra 2002 er gennemført i praksis. Det er endvidere Rigsadvokatens opfattelse, at domstolene må forventes også fremover at følge dette

niveau for strafudmålingen og de principper for straffastsættelsen, der nu er fastlagt gennem en periode på 8 år efter lovændringen. Rigsadvokaten bemærker i den forbindelse også, at der med Højesterets dom gengivet i UfR 2010.1988 H må antages at være sket en yderligere skærpelse af strafniveauet i sager om voldtægt begået over et vist tidsrum af flere gerningsmænd, således at udgangspunktet for straffastsættelsen i disse sager nu er fængsel i 3 år og 6 måneder.

6.2. Straffelovrådets overvejelser

6.2.1. Straffelovrådet er i henhold til kommissoriet anmodet om bl.a. at overveje strafniveauet i sager om voldtægt med henblik på at vurdere, om der måtte være behov for yderligere initiativer på dette område.

I den forbindelse er det i kommissoriet bl.a. anført, at der henset til voldtægtsforbrydelsens alvorlige karakter kan være anledning til at overveje, om normalstrafniveauet i voldtægtssager generelt i dag i tilstrækkelig grad afspejler forbrydelsens grovhed og den krænkelse af offeret, som finder sted. Overvejelser herom må ske i lyset af strafniveauet for bl.a. andre seksualforbrydelser.

Straffelovrådet er endvidere blevet anmodet om at overveje, hvorvidt en forhøjelse af straffen for overfaldsvoldtægt som anført i en politisk aftale indgået i maj 2011 mellem den daværende regering og bl.a. Dansk Folkeparti efter rådets opfattelse i givet fald bør have konsekvenser for strafniveauet ved andre former for seksualforbrydelser, herunder andre former for voldtægt. Det fremgår af den nævnte politiske aftale, at aftaleparterne var enige om ”at fordoble straffen for overfaldsvoldtægt, så normalstraf som udgangspunkt vil være 5 år”.

6.2.2. Med hensyn til spørgsmålet om *strafniveau* bemærker Straffelovrådet indledningsvis, at voldtægt er en alvorlig personfarlig forbrydelse, der samtidig indebærer en meget grov krænkelse af offerets frihed til at bestemme, hvem vedkommende vil have et seksuelt forhold med. Det kan endvidere anføres, at strafniveauet for voldtægt ud fra en nutidig opfattelse bør afspejle grovheden og karakteren af denne forbrydelse og krænkelsen af offeret, samt at der bør være sammenhæng mellem strafniveauerne for de forskellige former for seksualforbrydelser.

Straffen for voldtægt blev skærpet ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 (strafskærpelsesloven), idet strafferammerne i straffelovens § 216, stk. 1 og 2, blev forhøjet fra henholdsvis fængsel indtil 6 og 10 år til fængsel indtil 8 og 12 år. Med lovændringen blev det bl.a. forudsat, at der i retspraksis skulle ske en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år i forhold til det hidtidige strafniveau.

Normalstraffen for et enkeltstående tilfælde af fuldbyrdet voldtægt må derfor i dag antages at være ca. 2½ års fængsel ved såkaldt overfaldsvoldtægt, hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder. I sager om kontaktvoldtægt må normalstraffen antages at være fra omkring 1½ års fængsel op mod 2 års fængsel, og i sager om parvoldtægt må normalstraffen antages at være fra omkring 1½ års fængsel til fængsel i 1 år og 8 måneder.

Straffen i voldtægtssager (herunder jf. straffelovens §§ 224 og 225 om anden kønslig omgængelse opnået ved vold eller trussel om vold) fastsættes imidlertid af domstolene på baggrund af en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i den enkelte sag. Som følge af de mange forskelligartede forhold er der store variationer i straffene for voldtægt, og der er i retspraksis også udmålt straffe, som ligger væsentligt over det normalstrafniveau for voldtægt, der var forudsat med strafskærpelsesloven i 2002.

Der udmåles f.eks. i praksis en skærpet straf, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten er begået over for et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden har begået flere forhold. Som eksempel kan nævnes UfR 2010.1988 H, hvor 4 gerningsmænd i fællesskab havde tvunget en 14-årig pige til samleje med 2 af gerningsmændene. Højesteret fastsatte straffen til fængsel i 3½ år og udtalte direkte, at dette var udgangspunktet i et sådant tilfælde.

Det må endvidere antages, at der i praksis vil blive udmålt en skærpet straf, hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem med henblik på at begå voldtægt.

Voldtægt udgør sammen med grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år de groveste seksualforbrydelser. Strafniveauet for voldtægt (og grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år) er i over-

ensstemmelse hermed generelt markant højere end straffniveaue for andre seksualforbrydelser.

Kriminalitetsniveauet vedrørende voldtægt har i en årrække været nogenlunde stabilt og synes ikke påvirket af straffskærpelsen i 2002, og Straffelovrådet finder ikke grundlag for at antage, at en yderligere straffskærpelse vil have en kriminalitetsdæmpende effekt.

Straffelovrådet finder endvidere, at der heller ikke i samfundsudviklingen i øvrigt siden lovgivningsmagts regulering af det daværende straffniveau for voldtægt i 2002 er forhold, som taler for en regulering af det nuværende generelle straffniveau for voldtægt i op- eller nedadgående retning.

Med hensyn til straffniveaue for forskellige former for voldtægt henvises til afsnit 7 nedenfor.

6.2.3. Med hensyn til *strafferammerne* tilkendegav Straffelovrådet i betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer bl.a., at der i rådet havde været udtrykt tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser af straffniveauet var grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser af strafmaksima, som skete med straffskærpelsesloven i 2002. Straffelovrådet henviste i betænkningen endvidere til, at rådet tidligere havde givet udtryk for, at det efter praksis fandtes ubetænkeligt at ændre det generelle strafmaksimum for voldtægt til en normalramme på indtil 6 års fængsel suppleret med en skærpet ramme på indtil 10 års fængsel for særligt grove tilfælde af voldtægt. I betænkningen fra 2002 blev det anført, at Straffelovrådet fortsat var af denne opfattelse. En delt strafferamme på 6 og 10 års fængsel ville således ifølge Straffelovrådet stadigvæk være fuldt tilstrækkelig, også når der blev taget hensyn til de ønsker om at skærpe straffniveauet, som var kommet til udtryk ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Det blev samtidig tilkendegivet, at Straffelovrådet var opmærksom på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe straffniveauet for bestemte forbrydelser.

Straffelovrådet finder fortsat, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis.

Det vil i den forbindelse kunne anføres, at de gældende strafmaksima for voldtægt og voldtægt under særligt skærpende omstændigheder bør nedsættes fra fængsel indtil 8 og 12 år til fængsel indtil 6 og 10 år. Der vil herved kunne peges på, at udviklingen siden 2002 har bekræftet, at disse strafmaksima vil være fuldt tilstrækkelige til også at rumme de allergroveste overtrædelser. Det kan endvidere anføres, at hvis der måtte forekomme helt ekstremt grove tilfælde af voldtægt, vil straffen, hvis gerningsmanden har begået flere voldtægter, under særdeles skærpende omstændigheder i medfør af straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., kunne forhøjes med indtil det halve, dvs. i givet fald til fængsel indtil 15 år.

Straffelovrådet har imidlertid ikke fundet grundlag for at medtage forslag om en nedsættelse af strafmaksimaene i sit lovudkast, hvor de gældende strafmaksima for voldtægt således er videreført uden ændringer.

6.2.4. Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke konsekvenser en eventuel forhøjelse af strafniveauet for overfaldsvoldtægt i givet fald bør få for strafniveauet for andre former for seksualforbrydelser, herunder andre former for voldtægt, bemærker Straffelovrådet indledningsvis, at rådet som nævnt for sit vedkommende ikke har grundlag for at antage, at der i kraft af samfundsudviklingen mv. siden strafskærpelsen i 2002 er grundlag for at forhøje strafniveauet for voldtægt, herunder overfaldsvoldtægt.

Spørgsmålet om, hvilke konsekvenser en eventuel forhøjelse af strafniveauet for overfaldsvoldtægt i givet fald bør få for strafniveauet for andre former for seksualforbrydelser, afhænger efter Straffelovrådets opfattelse af, hvad begrundelsen for i givet fald at forhøje strafniveauet for overfaldsvoldtægt er.

En mulig begrundelse kunne være, at overfaldselementet ikke i hidtidig retspraksis er blevet vægtet tilstrækkeligt tungt, idet voldtægtens karakter af overfald i sig selv indebærer, at der er tale om en særdeles grov forbrydelse, herunder væsentligt grovere end andre former for voldtægt. Hvis dette er begrundelsen, er der umiddelbart ikke nogen særlig anledning til i forbindelse med en forhøjelse af

strafniveauet for overfaldsvoldtægt at forhøje strafniveauet for andre seksualforbrydelser, herunder andre former for voldtægt.

En anden mulig begrundelse kunne være, at voldtægt helt generelt er en så alvorlig og voldsom krænkelse af offerets integritet og selvbestemmelsesret, at selv det høje strafniveau, der har været gældende siden strafskærpselsen i 2002, findes at være utilstrækkeligt, og at der derfor bør gennemføres en meget markant forhøjelse af strafniveauet. Hvis dette er begrundelsen, vil det efter Straffelovrådets opfattelse være hensigtsmæssigt ikke at gennemføre en isoleret forhøjelse af strafniveauet alene for overfaldsvoldtægt, men i givet fald at forhøje strafniveauet for voldtægt generelt. I betragtning af den sidestilling, der så sent som i 2008 blev gennemført med hensyn til strafniveauet for voldtægt og grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år, vil det efter Straffelovrådets opfattelse endvidere i givet fald være naturligt at overveje, om der også bør gennemføres en tilsvarende forhøjelse af strafniveauet for grove overtrædelser af forbuddet mod samleje med barn under 15 år.

7. Strafudmålingen ved forskellige former for voldtægt

7.1. Den gældende strafudmåling

Straffelovens kapitel 10 indeholder de almindelige regler om straffens fastsættelse.

Efter straffelovens § 80 skal der under hensyntagen til ensartethed i rets anvendelsen lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.

Straffelovens §§ 81 og 82 angiver en række forhold, der i almindelighed skal anses som henholdsvis skærpene eller formildende omstændigheder ved straffastsættelsen.

Det skal i almindelighed anses som en skærpene omstændighed, f.eks. at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen (§ 81, nr. 1), at gerningen er udført af flere i forening (§ 81, nr. 2), at gerningen er særligt planlagt (§ 81, nr. 3), at gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed (§ 81, nr. 5), eller at gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling (§ 81, nr. 10).

Endvidere findes der i straffeloven visse andre bestemmelser vedrørende straffens fastsættelse. Bl.a. kan den for lovovertrædelsen foreskrevne straf nedsættes ved forsøg, navnlig når forsøget vidner om ringe styrke eller fasthed i det forbryderiske forsæt, jf. straffelovens § 21, stk. 2.

I forbindelse med udarbejdelse af Rigsadvokatens redegørelse fra januar 2001 om udviklingen i straffniveauet i voldtægtssager foretog Rigsadvokaten i samarbejde med Justitsministeriets Forskningsenhed en undersøgelse af udviklingen i straffniveauet i voldtægtssager.

Undersøgelsen viste, at strafudmålingen i voldtægtssager afhang af en lang række forhold ved de enkelte sager. De forhold, der afspejlede voldtægtens grovhed, bidrog især til at forklare forskelle i strafudmålingen. Det drejede sig først og fremmest om den anvendte strafbestemmelse (§ 216, stk. 1 eller 2), og om voldtægten var fuldbyrdet eller ej. Endvidere havde det også betydning, om der var tale om overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt eller parvoldtægt. Herudover havde det stor betydning for strafudmålingen, om den pågældende samtidig dømtes for flere voldtægter eller for anden kriminalitet, og om den pågældende var tidligere straffet for ligeartet kriminalitet, og eventuelt tillige som følge heraf blev idømt en fællesstraf. Det er i undersøgelsen af udviklingen i straffniveauet i voldtægtssager anført, at der kun i halvdelen af de undersøgte domme i præmisserne var redegjort for, hvilke formildende eller skærpene omstændigheder der havde influeret på strafudmålingen.

Undersøgelsen om udviklingen i straffniveauet før straffskærpelsen i 2002 angav således en række faktorer, som havde indflydelse på strafudmålingen i voldtægts-

sager. Der er dog ikke i undersøgelsen eller i det øvrige materiale, som Rigsadvokaten udarbejdede forud for strafskærpelsen, foretaget en nærmere vurdering af, hvorfor udgangspunktet for straffastsættelsen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt er lavere end i sager om overfaldsvoldtægt.

Det er imidlertid af Rigsadvokaten i redegørelsen om straffene i voldtægtssager fra 2009 bemærket, at det lavere udgangspunkt navnlig i sager om parvoldtægt formentlig bl.a. kan forklares med, at tiltalte og forurettede tidligere har haft et seksuelt forhold til hinanden, og at der kan foreligge formildende omstændigheder, herunder at tiltalte er følelsesmæssigt påvirket f.eks. af jalousi eller af forholdets ophør. I modsætning hertil vil der i sager om overfaldsvoldtægt ikke have været nogen form for kontakt mellem de pågældende forud for voldtægten, og der vil ofte være tale om en række konkret skærpende omstændigheder, herunder f.eks. at voldtægten finder sted om natten på åben gade eller ved indtrængen i forurettedes hjem, og anvendelse af vold kan være betydelig.

Ved brev af 2. december 2008 anmodede Justitsministeriet om, at Rigsadvokatens redegørelse om straffene i voldtægtssager i 2009 også skulle indeholde en nærmere vurdering af strafniveauet i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt set i forhold til strafniveauet i sager om overfaldsvoldtægt.

Justitsministeriet anmodede i den forbindelse Rigsadvokaten om på grundlag af en gennemgang af retspraksis at vurdere, om det lavere strafniveau i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt – som er beskrevet både i forarbejderne til strafskærpelsesloven og i Rigsadvokatens redegørelser om strafniveauet i voldtægtssager – navnlig skyldes, at der i sådanne sager oftere end i sager om overfaldsvoldtægt foreligger omstændigheder, som efter almindelige strafudmålingsregler normalt vil tale for en mildere straf, eller om det lavere strafniveau navnlig er udtryk for en generel forskel i grovhedsvurderingen af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt, og om der i givet fald bør tages særlige initiativer vedrørende straffen i disse sager.

Rigsadvokatens redegørelse fra august 2009 om straffene i voldtægtssager indeholder på denne baggrund et særligt afsnit om strafniveauet for kontaktvoldtægt og parvoldtægt, som bygger på en gennemgang af de domme om voldtægt, som

er indgået i Rigsadvokatens redegørelser fra 2004 til 2009 om straffen for voldtægt.

Det fremgår af redegørelsen bl.a., at udgangspunktet for strafudmålingen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt som anført i forarbejderne til strafskærpesloven fra 2002 er lavere end i sager om overfaldsvoldtægt. Forarbejderne til strafskærpesloven henviser til den gældende retspraksis, men forholder sig ikke til en eventuel forskel i grovhedsvurderingen i de omhandlede tilfældegrupper.

Af redegørelsen fremgår det endvidere, at i det omfang der i præmisserne er redegjort for, hvilke faktorer der er tillagt vægt ved straffastsættelsen, henvises der dels til strafskærpesloven (lov nr. 380 af 6. juni 2002) og dels til sagens konkrete omstændigheder, herunder tiltaltes forstraffe, voldtægtens grovhed, tiltaltes eller forurettedes alder, antallet af overgreb og de omstændigheder, hvorunder voldtægten blev begået, eksempelvis hvis voldtægten blev begået af flere i forening.

I størstedelen af sagerne om både kontaktvoldtægt og parvoldtægt er parternes indbyrdes relation ikke anført i dommens præmisser som en faktor, der er tillagt vægt ved strafudmålingen. I det omfang dette forhold er nævnt i præmisserne, er det som ét moment ud af flere, og det kan være som enten en strafskærpende eller formildende omstændighed. I de forholdsvis få tilfælde, hvor forholdet mellem parterne er anført som en formildende omstændighed ved straffastsættelsen, fremgår det af redegørelsen, at straffastsættelsen også her synes at være udtryk for en helt konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

Generelt viste gennemgangen af retspraksis, at der i sager om kontaktvoldtægt eller parvoldtægt udmåles meget varierende straffe, og at det store spænd, som straffene udmåles inden for, er et udtryk for de konkrete og ofte også meget forskelligartede forhold, der gør sig gældende i disse sager. I en række domme er straffen for par- eller kontaktvoldtægt således udmålt på linje med eller over normalstrafniveaue for overfaldsvoldtægt. Endvidere fremgår det af redegørelsen, at den vurdering, som domstolene foretager, synes at være baseret på en flerhed af den enkelte sags mange konkrete omstændigheder.

På baggrund af gennemgangen af retspraksis blev det af Rigsadvokaten konkluderet, at strafudmålingen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt ikke er udtryk for en generel opfattelse af, at straffene i disse sager bør udmåles mildere end i sager om overfaldsvoldtægt. Dette kan også udtrykkes på den måde, at der i disse sager ofte vil foreligge konkrete omstændigheder, der efter straffelovens almindelige principper om strafudmåling bør føre til en lavere straf end i sager om overfaldsvoldtægt.

Det er i den forbindelse i redegørelsen bemærket, at der således i sager om overfaldsvoldtægt må antages oftere at foreligge nogle af de konkrete omstændigheder, som efter reglen i straffelovens § 81 i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed.

Endelig er det i redegørelsen anført, at selv om man udtrykkeligt tilkendegav, at udgangspunktet for strafudmålingen i alle tilfælde bør være det samme, ville der efter Rigsadvokatens opfattelse fortsat i praksis blive udmålt meget varierende straffe afhængig af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag.

7.2. Straffelovrådets overvejelser

7.2.1. Det har i den offentlige debat været kritiseret, at kontaktvoldtægt og parvoldtægt ikke straffes så hårdt som overfaldsvoldtægt og derved anses som mindre grove former for voldtægt.

Det var i Straffelovrådets kommissorium anført, at Justitsministeriet i folketingsåret 2009-10 ville fremsætte et lovforslag om ændring af straffelovens § 216 med henblik på at præcisere, hvilke forhold der i almindelighed skal tillægges særlig vægt ved strafudmålingen for voldtægt. Formålet hermed ville navnlig være i lovgivningen at præcisere, at strafudmålingen i voldtægtssager ikke er udtryk for en generel forskel i grovhedsvurderingen af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt, men at straffen i hver enkelt voldtægtssag må fastsættes ud fra en samlet konkret vurdering af den pågældende sags omstændigheder.

Et udkast til et sådant lovforslag blev den 29. januar 2010 sendt i høring, men det blev efterfølgende besluttet ikke at fremsætte et lovforslag på grundlag af lovud-

kastet, jf. Justitsministeriets besvarelse den 8. marts 2011 af spørgsmål nr. 615 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg. Det fremgår af denne besvarelse, at lovgivningsinitiativer på området, herunder ændringer af voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216, efter Justitsministeriets opfattelse bør afvente resultatet af Straffelovrådets arbejde med kommissoriet vedrørende straffelovens kapitel 24.

Til brug for sine overvejelser om dette spørgsmål har Straffelovrådet indhentet en udtalelse fra Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet, vedrørende de psykologiske eftervirkninger af forskellige former for voldtægt. Udtalelsen er optrykt som *bilag 4* til betænkningen.

Som anført i afsnit 7.1 ovenfor er det efter en gennemgang af retspraksis vedrørende straffene for voldtægt Rigsadvokatens vurdering, at strafudmålingen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt ikke er udtryk for en generel opfattelse af, at straffene i disse sager bør udmåles mildere end i sager om overfaldsvoldtægt. Straffen for voldtægt fastsættes efter en konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder, og det lavere strafniveau i praksis i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt er efter Rigsadvokatens opfattelse udtryk for, at der i disse sager ofte vil foreligge konkrete omstændigheder, der efter straffelovens almindelige principper om strafudmåling bør føre til en lavere straf end i sager om overfaldsvoldtægt. I sager om overfaldsvoldtægt må der omvendt antages oftere at foreligge konkrete omstændigheder, som efter straffelovens § 81 i almindelighed skal indgå som en skærpende omstændighed.

Som allerede nævnt i afsnit 6.2 ovenfor er voldtægt en alvorlig personfarlig forbrydelse, der samtidig indebærer en meget grov krænkelse af offerets frihed til at bestemme, hvem han eller hun vil have et seksuelt forhold med.

Med henblik på at understrege, at enhver voldtægt er en alvorlig og krænkende forbrydelse for offeret, vil det kunne anføres, at der kan være anledning til at præcisere i lovgivningen, at strafudmålingen i voldtægtssager sker på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde af voldtægtens karakter og øvrige foreliggende omstændigheder og ikke på grundlag af en generelt forskellig vurdering af grovheden af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt.

Den gældende bestemmelse i straffelovens § 216 indeholder en skærpet strafferamme for voldtægt af særlig farlig karakter eller voldtægt, hvor der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder, men bestemmelsen indeholder ikke i øvrigt en sondring mellem forskellige former for voldtægt.

Det er flere gange blevet afvist at indføre en sådan sondring i voldtægtsbestemmelsen, idet det både i forbindelse med lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov og lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov, herunder Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse, blev fundet betænkeligt at udskille sager om såkaldt ”forberedt voldtægt” fra øvrige sager om voldtægt. Disse lovændringer er nærmere beskrevet ovenfor i afsnit 1.2.3 og 1.2.4.

Hertil kommer, at Rigsadvokaten ved en gennemgang af retspraksis vedrørende straffene for voldtægt har vurderet, at strafudmålingen i sager om kontaktvoldtægt og parvoldtægt ikke er udtryk for en generel opfattelse af, at straffene i disse sager bør udmåles mildere end i sager om overfaldsvoldtægt, men er udtryk for en konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

Straffelovrådet bemærker i den forbindelse, at overfaldsvoldtægt i sagens natur er karakteriseret ved, at offeret udsættes for et pludseligt angreb – et overfald – i praksis typisk enten på et offentligt sted, hvor offeret færdes alene, eller i sit eget hjem, hvor gerningsmanden er trængt ind. Alt andet lige vil disse forhold blive anset for betydeligt skærpende omstændigheder og dermed også føre til en højere straf end i tilfælde, hvor en voldtægt ikke har karakter af et overfald.

Hvis kontaktvoldtægt og parvoldtægt gennemsnitligt straffes mindre strengt end overfaldsvoldtægt, skyldes det således ikke, at det ved voldtægt anses som en formildende omstændighed, at gerningsmanden og offeret kender hinanden eller ligefrem er samlevende. Det skyldes derimod i givet fald *fraværet* af skærpende omstændigheder.

Det betyder også, at der intet er til hinder for – og også forekommer i retspraksis – at f.eks. en kontaktvoldtægt straffes strengere end det almindelige udgangspunkt for straffen for en overfaldsvoldtægt, hvis der f.eks. foreligger andre skær-

pende omstændigheder såsom anvendelse af grov vold, voldtægtens tidsmæssige udstrækning, flere gerningsmænd, et særligt værgeløst offer, f.eks. et barn, mv.

Ordlyden af den gældende bestemmelse i straffelovens § 216 lægger således ikke op til en sondring mellem forskellige typer af voldtægt som basis for den konkrete strafudmåling, og domstolene må som anført antages at foretage en udmåling af straf i de enkelte sager på grundlag af de konkret foreliggende omstændigheder.

På den anførte baggrund er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke behov for ændringer af den gældende bestemmelse i § 216 med henblik på at præcisere strafudmålingen i forskellige typer af voldtægtssager.

Straffelovrådet finder imidlertid samtidig, at den opdeling mellem forskellige typer af voldtægt, som Rigsadvokaten siden 2001 har anvendt i sine forskellige redegørelser om strafniveauet i voldtægtssager – og som siden da også har været anvendt i bemærkningerne til flere lovforslag – kan have været med til at give et indtryk af, at det ved voldtægt anses for en formildende omstændighed, hvis gerningsmanden og offeret kender hinanden eller ligefrem er samlevende, eller hvis voldtægten sker i forbindelse med et samvær, som naturligt kunne have ført til et frivilligt seksuelt forhold.

Der kan på denne baggrund være anledning til i bemærkningerne til et lovforslag om ændringer af straffelovens kapitel 24, herunder i givet fald § 216 om voldtægt, at understrege, at strafudmålingen i voldtægtssager skal ske på grundlag af en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde af voldtægtens karakter og øvrige foreliggende omstændigheder og ikke på grundlag af en generelt forskellig vurdering af grovheden af kontaktvoldtægt og parvoldtægt i forhold til overfaldsvoldtægt.

Herudover bemærker Straffelovrådet, at det muligvis kan have givet anledning til yderligere misforståelser, at Rigsadvokaten i sine redegørelser har medtaget alle voldtægtssager, hvor gerningsmanden og offeret kendte hinanden i forvejen, i kategorien ”kontaktvoldtægt”, uanset om voldtægten havde karakter af et overfald. Hvis det i eventuelle fremtidige redegørelser om retspraksis fortsat findes hensigtsmæssigt af behandle ”overfaldsvoldtægt” som en særlig gruppe af sager, vil

det efter Straffelovrådets opfattelse være naturligt i givet fald i en sådan gruppe af sager at medtage alle tilfælde af overfald uanset gerningsmandens og offerets eventuelle forudgående kendskab til hinanden.

7.2.2. Justitsministeriet har anmodet Straffelovrådet om i forbindelse med sin gennemgang af straffelovens bestemmelser om seksualforbrydelser også at se på spørgsmålet om skærpet straf, hvis forurettede tillige er offer for menneskehandel.

Straffelovrådet bemærker indledningsvis, at menneskehandel efter straffelovens § 262 a angår anvendelse af ulovlig tvang, frihedsberøvelse, trusler mv. i forbindelse med bl.a. rekruttering eller transport mv. af en person med henblik på udnyttelse af den pågældende ved eksempelvis prostitution.

Spørgsmålet om skærpet straf for voldtægt, hvis offeret for voldtægten tillige er offer for menneskehandel, angår på denne baggrund i praksis typisk udenlandske prostituerede, der er blevet tvunget til Danmark, og som er tvunget til at arbejde som prostituerede.

En person, der som kunde har samleje med en prostitueret, der arbejder som prostitueret og gennemfører samlejet, fordi den pågældende er blevet truet med vold, medvirker objektivt set til voldtægt. Kunden vil imidlertid kun kunne straffes for voldtægt, hvis kunden har forsæt til voldtægt, hvilket i denne situation i praksis forudsætter, at kunden har en bestemt formodning om, at den prostituerede kun går med til samlejet, fordi den prostituerede er blevet truet med vold.

Det må på denne baggrund antages at forekomme forholdsvis sjældent, at en prostitutionskunde vil kunne straffes for voldtægt, selv om den prostituerede objektivt set er offer for menneskehandel. Det må således blandt andet antages, at hvis nogen er i stand til at true en person til at arbejde som prostitueret, vil de ofte også være i stand til at true den pågældende til at hemmeligholde truslerne over for prostitutionskunderne. Straffelovrådet er heller ikke bekendt med retspraksis om sådanne tilfælde.

Hvis det undtagelsesvis kan bevises, at en prostitutionskunde har haft forsæt til voldtægt, fordi den prostituerede var tvunget til at prostituere sig, vil det efter

Straffelovrådets opfattelse alt andet lige udgøre en skærpende omstændighed, at den prostituerede er offer for menneskehandel.

Dette ville kunne lovfæstes ved at indsætte et nyt stykke i straffelovens § 216 f.eks. formuleret på følgende måde: ”Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at forurettede er offer for menneskehandel.”

Det er imidlertid karakteristisk for mange af straffelovens bestemmelser, herunder straffelovens § 216 om voldtægt, at de omfatter forhold, der kan variere betydeligt med hensyn til sagens konkrete omstændigheder, herunder med hensyn til forholdets grovhed. Det bør derfor efter Straffelovrådets opfattelse generelt kræve stærke grunde, hvis der i en konkret strafbestemmelse skal fastsættes lovregler om straffens udmåling inden for en strafferamme.

Som beskrevet ovenfor i afsnit 7.1 indeholder straffelovens §§ 80, 81 og 82 generelle regler om straffens fastsættelse inden for strafferammen, og disse regler giver rig mulighed for en nuanceret strafudmåling, herunder en skærpet straf i tilfælde, hvor et voldtægtsoffer tillige er offer for menneskehandel. Der kan i den forbindelse navnlig henvises til § 81, nr. 2, om tilfælde, hvor gerningen er udført af flere i forening, og § 81, nr. 11, om tilfælde, hvor gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling.

Hertil kommer, at det som nævnt må antages at være sjældent forekommende i praksis, at en prostitutionskunde vil have forsæt med hensyn til, at den prostituerede er offer for menneskehandel, og en særlig strafskærpselsesregel om denne situation ville derfor i givet fald handle om meget atypiske situationer samtidig med, at andre skærpende omstændigheder, der mere hyppigt forekommer i voldtægtssager, fortsat ville være ulovregulerede.

Straffelovrådet kan på denne baggrund ikke anbefale en sådan særlig lovregel om menneskehandel som en skærpende omstændighed ved voldtægt. Derimod kan der være anledning til i bemærkningerne til et lovforslag om ændringer af straffelovens kapitel 24, herunder i givet fald § 216 om voldtægt, at understrege, at det i almindelighed vil udgøre en skærpende omstændighed i relation til strafudmålin-

gen, hvis gerningsmanden til en voldtægt har en bestemt formodning om, at forurettede tillige er offer for menneskehandel.

Kapitel 8

Straffelovens § 217 – anden tvang

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 217

Efter straffelovens § 217 straffes den, som skaffer sig samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, end vold eller trussel om vold, med fængsel indtil 4 år.

Bestemmelsen i § 217 må ses i sammenhæng med straffelovens § 216, idet bestemmelsen ligesom § 216 kriminaliserer opnåelse af samleje ved tvang. Straffelovens § 217 omfatter anvendelse af mindre alvorlige tvangsmidler end dem, der er omfattet af § 216, og fastsætter på den baggrund en mere lempelig strafferamme end § 216. De tvangsmidler, der er nævnt i straffelovens § 260, er – ud over vold og trussel om vold – trussel om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold.

Ligesom straffelovens § 216 er heller ikke bestemmelsen i § 217 længere begrænset til forhold, der begås af mænd over for kvinder.

Bestemmelsen omfatter direkte alene tiltvingelse af heteroseksuelt (vaginalt) samleje, men finder i medfør af straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til tiltvingelse af anden heteroseksuel eller homoseksuel kønslig omgængelse.

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980, at de ændringer af bestemmelserne i §§ 216 og 217, som på daværende tidspunkt blev foreslået – hvorefter det blev tydeliggjort, at tvangsmidlerne vold og trussel om vold ikke er omfattet af § 217, men skal bedømmes efter § 216 – ville medføre, at praktisk taget alle de sager, som tidligere blev henført under § 217, herefter ville skulle be-

dømmes efter § 216, jf. betænkningen side 46-47. Straffelovrådet fandt dog ikke, at bestemmelsen i § 217 burde ophæves, idet det blev anført, at det principielt måtte forekomme rigtigst at fastholde, at anvendelse af de pågældende tvangsmidler til opnåelse af samleje har karakter af en selvstændig sædelighedsforbrydelse. Herudover blev det anført, at opretholdelsen af § 217 formentlig på den klareste måde ville understrege, at opnåelse af samleje ved vold eller trussel om vold skal bedømmes efter § 216 og altså lige så lidt som under § 217 kan henføres under § 260.

I forarbejderne til lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Folketingstidende 1980/81, tillæg A, spalte 3999-4000), hvori der henvises til Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980, fremgår det i overensstemmelse hermed bl.a., at de tilfælde, som efter de foreslåede ændringer bliver tilbage i § 217, er af meget ringe praktisk betydning. Der henvises om lovændringen i 1981 nærmere til afsnit 1.2.3 nedenfor.

Der kan om bestemmelsen i § 217 bl.a. henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 301-302, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 48-51, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 195-97 og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 513-514.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 218 – svarende til den gældende § 217 – følgende ordlyd:

”§ 218. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes, for saa vidt Tilfældet ikke falder ind under § 216 eller § 217, Stk. 1 og 2, den, som ved Trusel om Vold, om Frihedsberøvelse eller om Sigtelse for strafbart eller ærerørigt Forhold skaffer sig Samleje med en Kvinde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 201 samt side 199-200. Der kan endvidere henvises til Torps be-

tænkning af 1917 (U II) § 198, nr. 1, samt side 187-89 og udkast af 1923 (U III) § 198 samt spalte 319-20. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372 (§ 220).

1.2.2. Lovændringen i 1967

Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution mv.) fik § 217 følgende affattelse:

”§ 217. Den, der ved ulovlig tvang, jfr. § 260, skaffer sig samleje med en kvinde, straffes med fængsel indtil 4 år, medmindre højere straf er forskyldt efter § 216.”

Bestemmelsen i § 217 blev med lovændringen udformet således, at den omfattede ulovlig tvang som angivet i § 260. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at den ændrede udformning ikke betød nogen væsentlig realitetsændring. Endvidere blev bestemmelsens strafferamme nedsat fra 6 år til 4 år.

De tvangsmidler, der er nævnt i straffelovens § 260, er – ud over vold og trussel om vold – trussel om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold.

Endvidere omfatter § 260 tvang i form af trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger for så vidt fremtvingelsen ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår. Fremtvingelse af samleje vil i praksis næppe i noget tilfælde være tilbørligt begrundet uanset karakteren af det strafbare eller ærerørige forhold, som offeret for tvangen har gjort sig skyldig i.

Sammenholdes dette med den tidligere formulering af straffelovens § 217 (tidligere § 218), indebærer lovændringen i 1967 i realiteten en udvidelse af bestemmelsen til også at omfatte tiltvingelse af samleje ved trussel om betydelig skade på gods eller om at åbenbare privatlivet tilhørende forhold. Sådan tiltvingelse af samleje var forud for lovændringen i 1967 omfattet af straffelovens § 260 (med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år) og § 232 (med en strafferamme

fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder bøde eller hæfte). Lovændringen indebar således ikke en ændring af det strafbares område, men alene en ændret afgrænsning mellem de pågældende strafbestemmelser, samt at bøde (og hæfte) udgik af strafferammen.

1.2.3. Lovændringen i 1981

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelsen i § 217 sin nuværende affattelse.

Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse og indebar, at tilfælde, hvor samleje tiltvinges ved vold eller trussel om vold altid skal bedømmes efter § 216 om voldtægt og ikke vil kunne henføres under § 217 om opnåelse af samleje ved ulovlig tvang. Endvidere blev bestemmelsen ændret, således at den ikke længere var begrænset til forhold, der begås mod kvinder.

Baggrunden for lovændringen er nærmere beskrevet ovenfor i *kapitel 7*, afsnit 1.2.4.

2. Retspraksis

Bestemmelsen i straffelovens § 217 ses ikke at have været anvendt i trykt retspraksis siden lovændringen i 1981.

Det nærmeste eksempel i trykt retspraksis er afgørelsen TfK 2005.614 V, hvor en 52-årig mand under trussel om anmeldelse til politiet af et strafbart forhold, som en kvinde havde begået, fik hende til at trække sine bukser og underbukser ned og modtage flere slag i bagdelen. Gerningsmanden anvendte således anden ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260, end vold eller trussel om vold til at opnå en seksuelt betonet kontakt med offeret. Der var imidlertid ikke tale om samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje (og derfor ikke om overtrædelse af straffelovens § 217 eller § 217, jf. § 224), og gerningsmanden blev straffet (med 50 dages fængsel) for overtrædelse af straffelovens §§ 232 og 260.

Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 16 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 217 (samleje), heraf 14 ubetingede fængselsstraffe på fra 30 dages fængsel til 1½ års fængsel.

Der var i samme periode i alt 26 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 217, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje), heraf 13 ubetingede fængselsstraffe på mellem 60 dages fængsel og 9 måneders fængsel.

Endelig var der i samme periode i alt 14 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 217, jf. § 225 (homoseksuelt forhold), heraf 8 ubetingede fængselsstraffe, nemlig 1 dom på 3 måneder, 1 dom på 4 måneder, 1 dom på 6 måneder, 2 domme på 1 år, 2 domme på 2 år og 1 dom på 3 år. I alle dommene på mere end 4 måneders fængsel blev der straffet i sammenstød med § 222, jf. § 225 (seksuelt forhold til barn under 15 år).

3. Straffelovrådets overvejelser

Bestemmelsen i straffelovens § 217 ses ikke at have været anvendt i trykt retspraksis, men ifølge oplysninger fra Danmarks Statistik anvendes bestemmelsen i gennemsnit ca. 2 gange årligt (inklusive afgørelser efter § 217, jf. §§ 224 og 225). Den sjældne brug har formentlig blandt andet sammenhæng med, at de trusler, som er omfattet af bestemmelsen, i praksis sjældent er alvorlige nok til at få nogen til at affinde sig med noget så alvorligt som et ufrivilligt samleje. I modsætning til voldtægt, som efter omstændighederne kan fuldbyrdes ved anvendelse af fysisk overmagt (herunder af flere gerningsmænd i forening), kan ulovlig tvang efter § 217, som udtrykkeligt undtager vold (og trussel om vold), i sagens natur kun fuldbyrdes, hvis forurettede selv vælger at give efter for truslen.

Bestemmelsen i straffelovens § 217 er en særbestemmelse i forhold til straffelovens § 260 om ulovlig tvang, og de handlinger, der i dag er omfattet af § 217, ville således i tilfælde af en ophævelse af § 217 i givet fald fremover være omfattet af § 260 samt af § 232 om blufærdighedskrænkelser.

Selv om bestemmelsen i § 217 i praksis ikke anvendes i noget omfang af betydning, finder Straffelovrådets det imidlertid mest naturligt, at der i straffelovens kapitel om seksualforbrydelser fortsat også er en særskilt kriminalisering af de mildere former for ulovlig tvang med henblik på opnåelse af samleje. Det bemærkes herved også, at straffelovens kapitel om berigelsesforbrydelser ud over røveribestemmelsen, som angår grove tilfælde af tvang i forhold til økonomisk vinding, endvidere indeholder en bestemmelse, der også dækker de mildere former for ulovlig tvang i økonomiske forhold, nemlig § 281 om afpresning.

Straffelovrådet bemærker i den forbindelse også, at den almindelige strafferamme i straffelovens § 260 er bøde eller fængsel indtil 2 år og strafferammen efter straffelovens § 232 bøde eller fængsel indtil 4 år, mens strafferammen efter § 217 er fængsel indtil 4 år. Bøde indgår således ikke i den gældende strafferamme efter § 217.

Straffelovrådet har tidligere vurderet, at et strafmaksimum på fængsel i 4 år må anses for passende for de forhold, der er omfattet af straffelovens § 217, jf. rådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, der er omtalt i *kapitel 7*, afsnit 1.2.7.

Straffelovrådet finder fortsat, at et strafmaksimum på fængsel i 4 år vil være passende, hvis straffelovens § 217 bevares som en selvstændig bestemmelse. I så fald foreslår Straffelovrådet således sammenfattende, at straffelovens § 217 videreføres uden ændringer.

Såfremt det besluttet at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte de mildere former for ulovlig tvang, der i dag er omfattet af straffelovens § 217, jf. om dette spørgsmål *kapitel 7*, afsnit 4.5.4, bør den gældende § 217 derimod ophæves som overflødig.

Kapitel 9

Straffelovens § 218 – udnyttelse af forurettedes tilstand

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 218

Efter straffelovens § 218, stk. 1, straffes den, der ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering skaffer sig samleje uden for ægteskab med den pågældende, med fængsel indtil 4 år. Den, der skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, straffes efter straffelovens § 218, stk. 2, med fængsel indtil 4 år, medmindre forholdet er omfattet af § 216.

Efter straffelovens §§ 224 og 225 finder bestemmelsen i § 218 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje og med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Straffelovens § 218 omfatter i forhold til både stk. 1 og 2 alene samleje uden for ægteskab.

Med udtrykket ”udnyttelse” i § 218, stk. 1, er det angivet, at samleje skal være opnået ved et misbrug af den sindssyges eller mentalt retarderedes tilstand, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, spalte 972 og Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 198-99. At der er tale om samleje med en person, der er sindssyg eller mentalt retarderet, gør således ikke uden videre bestemmelsen anvendelig. Det er et krav, at der foreligger en udnyttelse, men ikke som efter bestemmelserne i § 220 og § 223, stk. 2, at der er tale om et groft misbrug af personens tilstand.

Tilstande, der er omfattet af bestemmelsen i § 218, stk. 2, er søvn eller anden bevidstløshed, stærk beruselse, hypnotisk trance, fysisk lammelse og lignende. At

skaffe sig samleje med en person i en værgeløs tilstand efter § 218, stk. 2, er i alle tilfælde et strafbart misbrug. Ansvar efter stk. 2 er efter ordlyden ikke ligesom ansvar efter bestemmelsens stk. 1 udtrykkeligt betinget af, at forholdet kan karakteriseres som udnyttelse. Der skal dog være tale om, at gerningsmanden ”skaffer sig” samleje, hvilket må antages at være snævrere end blot at ”have” samleje, som er det udtryk, der f.eks. anvendes i straffelovens § 219 om samleje med institutionsanbragte. Det kan således f.eks. næppe antages, at en person, der indleder et samleje med sin samlever, mens denne sover, i alle tilfælde gør sig skyldig i et strafbart forhold, smh. herved også Norman Cleaver og Henrik Gam i UfR 2011 B 323 (vil muligvis afhænge af samlivets karakter og varighed).

Subjektivt er det en forudsætning for ansvar efter § 218, at der er handlet med forsæt i relation til alle led i gerningsindholdet, herunder i relation til personens tilstand. Det kræves dog ikke, at gerningsmanden ved handlinger omfattet af § 218, stk. 1, selv har bedømt sit forhold som udnyttelse, jf. Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Almindelig Del (4. udg. 1971) side 261-62 og Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 304. Efter straffelovens § 226 er der herudover mulighed for at pålægge ansvar for forhold omfattet af § 218 i tilfælde, hvor gerningsmanden har handlet uden kendskab til personens tilstand, men hvor der dog er handlet uagtsomt.

Om bestemmelsen i § 218 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., a.st., side 302-305, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 57-58, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Almindelig Del (4. udg. 1971) side 261-62, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 198-99, Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 512-13 og Lars Nordskov Nielsen i Juristen 1965 side 330-31.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 217 (svarende til den gældende § 218) følgende ordlyd:

”§ 217. Den, som udenfor Ægteskab skaffer sig Samleje med en Kvinde, der er sindssyg eller udpræget aandssvag, straffes med Fængsel fra 3 Maaneder til 8 Aar. Har Kvinden forud i normal Tilstand staaet i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden, kan Straffen gaa ned til den laveste Grad af Fængsel.

Stk. 2. Paa samme Maade straffes den, der udenfor Ægteskab skaffer sig Samleje med en Kvinde, som befinder sig i en Tilstand, i hvilken hun er ude af Stand til at modsætte sig Gerningen eller forstaa dens Betydning. Har Gerningsmanden selv i den nævnte Hensigt bragt Kvinden i saadan Tilstand, straffes han som i § 216 bestemt.

Stk. 3. Med Fængsel indtil 1 Aar straffes den, som har Samleje udenfor Ægteskab med en Kvinde, der er optaget i Hospital eller Anstalt for sindssyge eller aandssvage, medens hun er under sammes Varetægt.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) §§ 201 og 206 samt side 199-200 og 202. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 197 samt side 192 og 193 og udkast af 1923 (U III) § 197 samt spalte 316 og 319. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3371-72 (§ 219), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, spalte 2191 (§ 217), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, spalte 2371 (§ 216).

1.2.2. Lovændringen i 1965

Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf mv.) fik § 217, stk. 1, følgende ordlyd:

”Den, der ved udnyttelse af en kvindes sindssygdom eller åndssvaghed skaffer sig samleje uden for ægteskab med hende, straffes med fængsel indtil 6 år.”

Med denne ændring af bestemmelsen blev den tidligere gældende begrænsning, hvorefter kvinden skulle være ”udpræget aandssvag” således ophævet. Endvidere blev beskrivelsen af den strafbare adfærd ændret ved tilføjelse af betingelsen om, at samleje skal være skaffet ved ”udnyttelse af en kvindes sindssygdom eller åndssvaghed”, og bestemmelsens hidtidige 2. pkt. om lavere straf, såfremt kvinden forud i normal tilstand havde stået i mere varigt kønsligt forhold til gerningsmanden, blev ophævet. Det hidtil gældende forhøjede strafminimum på fængsel i 3 måneder blev desuden afskaffet, og bestemmelsens strafmaksimum blev nedsat fra 8 til 6 år, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, spalte 972-73.

Herudover blev den dagældende bestemmelse i § 217, stk. 3, om samleje med kvinde optaget i ”Hospital eller Anstalt for sindssyge eller aandssvage” ved lovændringen ophævet.

1.2.3. Lovændringen i 1967

Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution mv.) blev placeringen af bestemmelsen ændret fra § 217 til § 218. Samtidig blev bestemmelsens strafmaksimum nedsat fra 6 til 4 års fængsel, og den tidligere gældende passus ”eller forstå dens betydning” i § 217, stk. 2, 1. pkt., udgik, jf. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, spalte 2468.

Kriminaliseringen af samleje ved at hensætte kvinden i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen, blev med lovændringen flyttet til § 216, stk. 2.

1.2.4. Lovændringerne i 1981 og 1997

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) og ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg mv. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser mv.) blev der foretaget enkelte, til dels sproglige, ændringer af bestemmelsen. Bestemmelsen blev ved 1981-loven ændret, således at den ikke længere var begrænset til forhold, der begås mod kvinder. Ved 1997-loven blev angivelsen ”åndssvaghed” ændret til ”mental retardering”.

2. Retspraksis

2.1. Det fremgår af nyere retspraksis gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 1, i flere tilfælde er fastsat til fængsel i mellem 4 og 10 måneder.

Fra retspraksis kan bl.a. nævnes følgende domme:

TfK 2008.130 V (4 måneders fængsel): En 51-årig mand havde skaffet sig anden kønslig omgængelse end samleje ved at udnytte den mentale retardering hos en kvinde, der under afhøring gav indtryk af mentalt at svare til et 4-6 årigt barn og ifølge en lægeerklæring mentalt svarede til et 7-9 årigt barn, idet han havde befølt hende i skridtet/skeden og ved endetarmen med fingrene og fået hende til at berøre sit lem. Tiltalte havde lokket forurettede til at tage med sig hjem.

TfK 2006.744 V (6 måneders fængsel): En 67-årig mand havde skaffet sig samleje ved at udnytte den mentale retardering hos en 24-årig kvinde, der mentalt svarede til et ca. 4-årigt barn. Samlejet fandt sted på forurettedes bopæl.

TfK 2006.643 Ø (10 måneders fængsel): En 51-årig mand havde forsøgt at skaffe sig samleje ved at udnytte den mentale retardering hos en kvinde, der var dement, idet han tog hendes trusser og sit eget tøj af. Forsøget mislykkedes, da en anden kom til stede. Forsøget fandt sted på forurettedes bopæl, hvortil tiltalte bragte mad ud. Tiltalte blev frifundet for en principal tiltale om voldtægt, idet byretten på grundlag af de lægelige og retsmedicinske erklæringer samt tekniske erklæringer ikke fandt det bevist, at tiltalte havde forsøgt at tiltvinge sig samleje ved vold eller trusler om vold (anken omfattede ikke skyldsspørgsmålet).

TfK 2000.90 V (3 måneders fængsel): En 53-54-årig mand havde flere gange skaffet sig samleje og anden kønslig omgængelse end samleje med en 21-årig kvinde, der var mentalt retarderet i lettere grad. (Forholdet begyndte, mens tiltalte var ansat på den institution, hvor forurettede var optaget, og tiltalte blev derfor tilføjede dømt for overtrædelse af straffelovens § 219).

TfK 2000.90 V (8 måneders fængsel): Tiltalte havde skaffet sig anden kønslig omgængelse end samleje og forsøgt at skaffe sig samleje med en 16-årig pige, der var mentalt retarderet i middelsvår grad. Tiltalte havde fået forurettede til at følge med sig til sin lejlighed, hvor han fik hende til at klæde sig af, hvorefter han befølte og berørte hende over hele kroppen, herunder i skridtet, i skeden og på brysterne, og herunder foretog afklipning og barbering af hendes kønsbehåring. Tiltalte blev frifundet for en principal tiltale om tiltvingelse af anden kønslig omgængelse end samleje ved vold og forsøg på voldtægt, idet byretten fandt, at det mod tiltaltes benægtelse ikke kunne lægges til grund, at tiltalte ved vold havde tvunget forurettede til at tåle, at tiltalte behandlede hende som beskrevet, eller ved vold eller trussel om vold forsøgte at tiltvinge sig samleje (tiltalen for tvang og forsøg på voldtægt var ikke omfattet af anken).

2.2. Om strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, fremgår det af nyere retspraksis gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret, at straffen i en række domme er fastsat til fængsel i 4 måneder, men at der også er domme, hvor straffen er fastsat til fængsel i mindre end 4 måneder eller er gjort betinget, herunder i tilfælde af forsøg, og domme, hvor straffen er fastsat højere (bl.a. til fængsel i 6 eller 8 måneder).

Der kan fra retspraksis om straffelovens § 218, stk. 2, herunder også til belysning af, hvilke handlinger der er fundet at være omfattet af bestemmelsen, bl.a. nævnes følgende domme:

TfK 2011.758 Ø (60 dages fængsel): En 38-årig mand havde forsøgt at skaffe sig samleje med en sovende kvinde, som boede i samme lejlighed som han. Forehavendet mislykkedes, fordi kvinden vågnede.

TfK 2010.454 V (4 måneders fængsel): En 53-årig mand havde en nat efter en fest, hvor han overnattede hos nogle andre festdeltagere, skaffet sig samleje med en kvinde, der boede i huset, og som på grund af spirituspåvirket tilstand, eller fordi hun sov, var ude af stand til at modsætte sig handlingen.

TfK 2009.907 V (4 måneders fængsel): En 50-årig mand havde skaffet sig samleje med sin kusines 30-årige datter, der på grund af træthed og spirituspåvirket tilstand var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Tiltalte og forurettede havde drukket vin sammen på forurettedes værelse, og forurettede var efter nogen tid faldet i dyb søvn, og retten fandt det efter forurettedes forklaring godtgjort, at tiltalte lå oven på hende, da hun kom til sig selv, og at han på det tidspunkt var i færd med at gennemføre samleje med hende. Tiltalte forklarede under sagen, at han intet kunne huske om forløbet ud over, at han og forurettede måske lå på gulvet, og at forurettede bad ham om at gå. En blodprøve udtaget senere samme nat viste en alkoholkoncentration i forurettedes blod på 1,9 promille.

TfK 2008.476 V (60 dages betinget fængsel): En 48-årig mand havde i et sommerhus forsøgt at skaffe sig samleje med en 20-årig kvinde, der på grund af søvn og spirituspåvirket tilstand var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Tiltalte og forurettede havde forud for episoden festet sammen og overnattede begge i sommerhuset. Retten lagde efter forurettedes forklaring til grund, at forurettede efter at have sagt godnat til tiltalte gik ind på værelset, hvor hun som følge af spiritusindtagelse og træthed hurtigt faldt i søvn med hovedtelefoner på, og at hun vågnede ved, at tiltalte lå nøgen i hendes seng og rørte ved hendes bryster samtidigt med, at hun kunne mærke hans stive lem mellem sine lår og mod sin skede. En blodprøve udtaget 7 timer senere viste en alkoholkoncentration i forurettedes blod på 0,0 promille.

TfK 2008.304 Ø (60 dages betinget fængsel): En 20-årig mand havde skaffet sig anden kønslig omgængelse end samleje med en mand, der på grund af søvn kombineret med en vis spirituspåvirkning og træthed efter indtagelse af ca. 15 genstande i løbet af natten var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Tiltalte havde suttet på forurettedes lem. Forurettede overnattede hos tiltalte, men forurettede havde en eller flere gange forud for handlingen klart afvist tiltaltes seksuelle tilnærmelser.

UfR 2006.3189 Ø (4 måneders fængsel): En 34-årig mand havde skaffet sig samleje med en kvinde, der på grund af spirituspåvirkethed var ude af stand til at

modsatte sig handlingen. Tiltalte og forurettede var kørt hjem fra et selskab i samme taxa og var derefter gået sammen op i forurettedes lejlighed.

TfK 2006.796 V (3 måneders fængsel): En 20-årig mand havde skaffet sig anal samleje med en mand, der på grund af træthed og spirituspåvirkethed var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Handlingen fandt sted i tiltaltes lejlighed, hvor forurettede havde deltaget i en fest.

UfR 2005.3314 Ø (3 måneders fængsel): En 42-årig mand og en 43-årig kvinde havde i fællesskab skaffet manden anden kønslig omgængelse end samleje med en 17-årig pige, der på grund af træthed og spirituspåvirkethed var ude af stand til at modsætte sig handlingen. De tiltalte klædte i fællesskab forurettede af, hvorefter manden slikkede hende på kønsdelene, mens kvinden kyssede hende på munden og befølte hende på brysterne. De tiltalte havde truffet forurettede på gaden og var sammen med hende gået op i den ene af de tiltaltes lejlighed.

UfR 2005.3311 Ø (8 måneders fængsel): En 21-årig mand havde skaffet sig samleje med en kvinde, der på grund af spirituspåvirkethed eller påvirkning af andet narkotisk stof var ude af stand til at modsætte sig handlingen. (Tiltalte blev endvidere dømt for vold og tyveri). Tiltalte pressede forurettede til at køre med i hans bil fra et diskotek og fulgte mod hendes tilkendegivne ønske med ind i hendes lejlighed, hvor hun, efter at have sat sig på sin seng fuldt påklædt, næsten øjeblikkeligt faldt i søvn, idet hun måtte antages at have været under kraftig påvirkning af alkohol eller andet kraftigt virkende stof. Mens hun sov, klædte han hende af, hvorefter han havde samleje med hende, og før han forlod lejligheden, og mens hun fortsat lå i dyb søvn, klippede han en stor del af hendes lange hår af og stjal noget af hendes tøj.

TfK 2005.111 Ø (4 måneders fængsel): En 35-årig mand havde skaffet sig samleje med en kvinde, der var ude af stand til at modsætte sig handlingen, idet hun sov. Tiltalte var gået ind på det hotelværelse, hvor forurettede sov efter en fest. Forurettede vågnede, efter at tiltalte havde indledt samlejet.

UfR 2004.697 Ø (6 måneders fængsel): En 39-årig mand havde skaffet sig samleje med en 16-årig pige, der på grund af spirituspåvirkethed var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Tiltalte havde tilbudt at køre forurettede og hendes veninde hjem, da de standsede tiltalte for at spørge om vej. Undervejs standsede tiltalte ved et pizzeria, hvor forurettede fik kaffe og sodavand med spiritus i. På et tidspunkt kyssede tiltalte forurettede. Forurettede ringede til en ven, som tilbød at bestille en taxa. Tiltalte sagde, at hvis de ventede 5 minutter, ville han køre dem. De ventede længe og fik mere spiritus at drikke. Tiltalte kørte forurettede hjem til sin lejlighed, hvor han førte hende ind på et værelse, tog hendes tøj af og havde samleje med hende. Hun turde ikke gøre modstand, men sagde, at hun havde en kæreste. Hendes ven ringede til hende imens, og de talte kort sammen, inden tiltalte tog telefonen fra hende og afbrød og sagde, at de skulle køre. Han fulgte hende herefter ind på et andet værelse, hvor han fortsatte med at have samleje med hende.

TfK 2002.40 V (3 måneders betinget fængsel): En 16-årig ung mand havde efter en nytårsfest skaffet sig samleje med en 15-årig pige, der på grund af træthed og spirituspåvirkethed var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Forurettede vågnede, efter at tiltalte havde indledt samlejet. Handlingen foregik på tiltaltes værelse.

UfR 1993.960 Ø (8 måneders fængsel): Tiltalte havde skaffet sig anden kønslig omgængelse end samleje og forsøgt at skaffe sig samleje med forurettede, der på grund af spirituspåvirkethed var ude af stand til at modsætte sig handlingen, idet han efter at have forsøgt at indføre sit lem i hendes skede førte sin finger ind i hendes skede og stak sit lem ind i hendes mund samtidig med, at han foretog samlejevælgelser.

2.3. Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 33 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 1, og i alt 118 afgørelser for overtrædelse af § 218, stk. 2 (samleje). Heraf var henholdsvis 18 og 74 ubetingede fængselsstraffe på typisk gennemsnitligt mellem 4 og 8 måneders fængsel for § 218, stk. 1's vedkommende og mellem 4 og 6 måneder for § 218, stk. 2's vedkommende (dog med enkelte kortere eller længere straffe).

Der var i samme periode i alt 37 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 218, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje), heraf 16 ubetingede fængselsstraffe på typisk gennemsnitligt mellem 3 og 8 måneders fængsel (dog med en enkelt dom i 1993 på 3 års fængsel). Afgørelserne vedrørende overtrædelse af § 218, jf. § 224, er ikke i statistikken opdelt på § 218, stk. 1, og § 218, stk. 2.

Der foreligger ikke særskilt statistik for afgørelser om overtrædelse af § 218, jf. § 225 (homoseksuelt forhold), men det samlede antal fældende afgørelser for overtrædelse af § 225, jf. §§ 218-220 og 223, var i den nævnte periode 20 (heraf 11 ubetingede fængselsstraffe). Ud fra de statistiske oplysninger i øvrigt om fordelingen af sagerne mellem §§ 218-220 og 223 må det antages, at størstedelen af disse 20 afgørelser angik § 218 eller § 223.

3. Betydningen af ægteskab i forhold til visse sædelighedsforbrydelser

3.1. Indledning

I den gældende straffelov er forhold begået inden for ægteskab undtaget fra det strafbare område i §§ 218 og 220. Disse bestemmelser omhandler samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom mv., samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, og samleje ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed.

Endvidere fremgår det af straffelovens § 227, at straf efter bestemmelserne i §§ 216-226 kan nedsættes eller bortfalde, når de personer, mellem hvilke kønslig omgængelse har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden eller har ladet deres partnerskab registrere. Der henvises om bestemmelserne i straffelovens §§ 220 og 227 – ud over til den omtale af bestemmelserne, som er indeholdt i dette kapitel – nærmere til *kapitel 11 og 18* nedenfor.

I tillæg til bestemmelserne i §§ 218, 220 og 227 kan det nævnes, at det følger af § 221, at den, der tilsniger sig samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden, kan straffes med fængsel indtil 6 år. Der henvises om § 221 og herunder Straffelovrådets overvejelser vedrørende bestemmelsen nærmere til *kapitel 12* nedenfor.

I de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24 – herunder bl.a. i § 216 om voldtægt og § 217 om samleje ved anden ulovlig tvang – er forhold begået inden for ægteskab ikke undtaget fra det strafbare område.

Det har i den politiske og offentlige debat været anført, at seksuelle overgreb mod ens forsvarsløse ægtefælle ikke bør undtages for straf i henhold til straffeloven, og at der ikke bør gives strafnedsættelse eller strafbortfald i sager om voldtægt og seksuelle overgreb, hvor offeret og gerningsmanden indgår ægteskab. Det er som baggrund herfor bl.a. blevet anført, at henvisninger til ægteskab og ægteskabelig status er udtryk for, at lovgivningens hensigt er at beskytte moral

og ære snarere end retten til seksuel selvbestemmelse. Herudover er det blevet anført, at voldtægt og seksuelle overgreb udgør så alvorlige krænkelse af kvinders integritet og ret til selvbestemmelse, at det ikke i forhold til disse krænkelse er relevant, om offeret er gift med gerningsmanden.

Straffelovrådet er i henhold til kommissoriet anmodet om at overveje, om begrænsningen til forhold begået uden for ægteskab i straffelovens § 218 og § 220 bør opretholdes, eller om bestemmelserne bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab. Ifølge kommissoriet skal Straffelovrådet endvidere overveje, om der eventuelt er grundlag for at ophæve visse af bestemmelserne i kapitel 24, herunder navnlig § 221 om at tilsnige sig samleje med en anden person eller § 227, hvorefter straffen kan nedsættes eller bortfalde, hvis gerningsmanden og den forurettede indgår ægteskab.

I afsnit 3.2 nedenfor redegøres der nærmere for den gældende sondring mellem forhold begået henholdsvis inden for og uden for ægteskab i visse af straffelovens sædelighedsbestemmelser.

Straffelovrådets overvejelser om, hvorvidt straffelovens §§ 218 og 220 fortsat alene bør omfatte forhold begået uden for ægteskab, og hvorvidt straffen i henhold til straffelovens § 227 fortsat skal kunne nedsættes eller bortfalde ved indgåelse af ægteskab mv., er gengivet i afsnit 3.3.

3.2. Gældende ret om betydningen af ægteskab

3.2.1. Afgrænsningen af visse af bestemmelserne i straffelovens sædelighedskapitel til kun at omfatte forhold begået uden for ægteskab samt muligheden for strafbortfald ved indgåelse af ægteskab fremgik også af borgerlig straffelov fra 1930.

Straffeloven fra 1930 indeholdt således i § 217 (svarende til den gældende § 218) en bestemmelse om straf for den, som uden for ægteskab skaffede sig samleje med en kvinde, der var sindssyg eller udpræget åndssvag. Havde kvinden forud for samlejet i normal tilstand stået i mere varigt kønsligt forhold til gerningsmanden, foreskrev bestemmelsen en lavere strafferamme (bestemmelsens stk. 1). Endvidere foreskrev bestemmelsen straf for den, der uden for ægteskab skaffede

sig samleje med en kvinde, som befandt sig i en tilstand, i hvilken hun var ude af stand til at modsætte sig gerningen eller forstå dens betydning (bestemmelsens stk. 2), samt for den, som havde samleje uden for ægteskab med en kvinde, der var optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage, mens hun var under sammes varetægt (bestemmelsens stk. 3). Herudover foreskrev § 220 straf for den, som ved groft misbrug af en kvindes tjenstlige eller økonomiske afhængighed skaffede sig samleje uden for ægteskab med hende. Efter § 227 kunne straf efter lovens §§ 216-224 og § 226 bortfalde, ”naar de Personer, mellem hvilke Kønsomgængelsen har fundet Sted, er indtraadt i Ægteskab med hinanden”.

I 1930-loven omfattede voldtægtsbestemmelsen i § 216 også forhold begået mod en ægtefælle, men således at der var fastsat et lavere strafmaksimum i de tilfælde, hvor kvinden forud havde ”staaet i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden”.

Spørgsmålet om, hvorvidt forhold begået inden for ægteskab skulle være strafbare, er omtalt nærmere i forarbejderne til 1930-loven. Af Torps udkast af 1917 (U II) fremgår således bl.a. følgende, herunder navnlig i forhold til voldtægt (side 189ff):

”Den Opfattelse, at enhver Kønsforbindelse udenfor Ægteskab er usædelig, og navnlig, at enhver saadan Forbindelse i Ægteskabet, f. Eks. ogsaa den aftvungne, er sædelig, kan ikke i Nutiden paaregne almindelig Tilslutning. (...)

Hvad dernæst Realiteten angaar, kan ialtfald en ubetinget Regel om, at disse Forbrydelser er udelukkede i Ægteskabet, næppe i Nutiden opretholdes. For det første vil sikkert alle finde det urimeligt at nægte Hustruen den særlige Retsbeskyttelse overfor visse grove Kønsfrihedskrænkelser ikke blot, hvor Ægtefællerne er separerede, men ogsaa hvor Samlivet blot faktisk er ophævet. (...) Men, selv om Samlivet ikke er hævet, synes Hustruen dog ubetinget og i samme Omfang som enhver anden at burde beskyttes ialtfald mod visse Kønsakter, f.Eks. saadanne perverse Akter, som den gældende Ret straffer efter Strfl. § 177, naar de in casu er fremtvungne ved Vold eller visse grove Trusler.

Men selv udenfor dette Omraade kan det sikkert ikke forsvares ubetinget at undtage Overgreb i Ægteskabet fra de strafbare Kønsfrihedskrænkelser. (...)

Lige saa lidt Værdi har den Betragtning, at Ægteskabet ”sædeliggør” enhver Kønsomgængelse eller dog Samlejet. Hvad man end ellers vil mene derom, er det dog aabenbart uforeneligt med Nutidens Opfattelse af Hustruen som fri Personlighed at antage dette, hvor Kønsakten er fremtvungen eller opnaaet paa lignende utilbørlig Maade.

Heller ikke den Betragtning kan der tillægges afgørende Vægt, at den Omstændighed, at Kvinden frivilligt er traadt ind i det varige Kønsforhold, Ægteskabet,

skulde medføre, at Angreb paa hendes Kønshedsfrihed har væsentlig mindre indgribende Betydning i psykologisk, legemlig, materiel og social Henseende for hende end for den ugifte, saa at der ikke for hende er Trang til den særlige Beskyttelse, som Kvinder ellers nyder overfor saadanne Angreb, og at derfor den almindelige Bestemmelse om Mishandling af Ægtefælle her gør Fyldest. (...) Det synes da ganske uforeneligt med enhver moderne Opfattelse af Hustruens Stilling i Ægteskabet, at Loven positivt frakender hende samme Værn, som den ugifte Kvinde nyder for sin Ret til suverænt at raade over sine Kønsegenskaber.”

Om samleje ved udnyttelse af en ægtefælle i et bestående afhængighedsforhold samt samleje med en ægtefælle, der er ude af stand til at modsætte sig gerningen, blev i U II bl.a. følgende anført (side 192):

”Men Hensynet til Bevisvanskelighederne taler dernæst for, at kun visse klare og særlig udprægede Kønshedskrænkelser i Ægteskabet straffes som saadanne. Saaledes bør Bestemmelsen om Misbrug af Afhængighedsforhold o. l. næppe gøres anvendelig i Forholdet mellem Ægtefæller. En vis Pression af denne Art er sikkert ialtfald i visse Samfundslag saa hyppig og betragtes som en næsten naturlig Ting, bl.a. fordi det nære Samliv skaber saa rig Anledning og Fristelse dertil, at det vilde være højst betænkeligt her at aabne Døren for strafferetlig Forfølgning. En saadan Pression – f. Eks. Nægtelse af Subsistensmidler – vil jo ogsaa, hvis Hustruen reagerer derimod, sjældent virke øjeblikkeligt tvingende; og hun vilde da i Reglen kunne finde fornøden Beskyttelse ved at kræve Ægteskabet eller dog Samlivet hævet, medens denne Udvej ikke yder fornødent Værn mod pludselige Voldtægtshandlinger o.l. – Tilbage bliver da dels de egentlige Voldtægtshandlinger, dels nogle af de i K.U. § 206 nævnte Handlinger. Ved disse sidste maa det dog sikkert kræves, at Samlejet m.m. er opnaaet mod Hustruens klart tilkendegivne Vilje, idet det næppe gaar an i al Almindelighed at straffe den Ægtemand, der har Samleje med sin sindssyge, berusede eller sovende Hustru.”

I udkast af 1923 (U III) fremgår endvidere bl.a. følgende vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt et bestående ægteskab skulle udelukke anvendelsen af reglerne om kønshedsforbrydelser (spalte 316):

”Kommissionen har ikke fundet det rigtigt principielt at udelukke Hustruen fra den ved Bestemmelserne givne Beskyttelse, og efter den Maade, hvorpaa Reglerne i §§ 196-198 er formulerede, omfatter de ogsaa Kønshedskrænkelser, som af en Mand maatte blive begaaede mod hans Hustru. Men man finder dog Anledning til at bemærke, at Bestemmelserne, i alt Fald naar der er Tale om samlevende Ægtefæller, kun yderst sjældent kan ventes at faa praktisk Betydning, dels som Følge af de Bevisvanskeligheder, der her vil foreligge, og dels fordi Formodningen i Almindelighed vil være imod, at et Forhold udøvet af Manden overfor den med ham samlevende Hustru vil være af den Beskaffenhed, at det falder ind under Bestemmelserne.”

I forhold til både voldtægtsbestemmelsen, samleje ved trussel om vold mv. og kriminaliseringen af at skaffe sig samleje med en sindssyg eller åndssvag kvinde eller en kvinde, der er ude af stand til at modsætte sig handlingen, blev forholdet begået inden for ægteskab således ikke i lovudkastet fra 1923 (U III) undtaget fra det strafbare område, jf. dette udkasts §§ 196-198.

Af bemærkningerne til bestemmelsen om strafbortfald ved indgåelse af ægteskab fremgår bl.a. følgende af U III, jf. spalte 326:

”I de praktisk hyppigste Tilfælde, hvor Forbrydelsen krænker Kvindens Kønssære, vil efter Omstændighederne et saadant Ægteskab kunne være en naturlig Oprejsning for Kvinden. Og i Almindelighed gælder det her, at Straf, naar et saadant Ægteskab er indgaaet, og Tilgivelse fra den forurettedes Side dermed har fundet Sted, vil virke forstyrrende paa dette Ægteskab og derved vil kunne tilføje den forurettede forøget Lidelse. Overfor dette Hensyn bør det offentliges Interesse i at drage Forbryderen til Ansvar vige. Forudsætningen maa naturligvis være, at der foreligger et gyldigt Ægteskab, og Adgangen til Straffens Bortfald er kun gjort fakultativ, idet de konkrete Omstændigheder i det enkelte Tilfælde maa være afgørende.”

I forslaget til borgerlig straffelov fra 1924-25 blev det vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt et bestående ægteskab skulle udelukke anvendelsen af reglerne om kønsfrihedsforbrydelser, bl.a. anført, at det måtte anses for principielt rigtigt ikke at udelukke hustruen fra denne beskyttelse. I forhold til samleje med en sindssyg eller åndssvag kvinde, samleje med en kvinde, der er ude af stand til at modsætte sig gerningen, og samleje ved groft misbrug af en kvindes tjenstlige eller økonomiske afhængighed blev der dog også med dette lovforslag kun fastsat straf for samleje uden for ægteskab. Det fremgår i den forbindelse bl.a. af lovforslagets bemærkninger, at der ”kun bør fastsættes Straf for Samleje udenfor Ægteskab, idet særlig den Mand, der har Samleje med sin sindssyge Hustru, ikke synes at burde kunne straffes i den Anledning”, jf. Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3370. Herudover var der efter lovforslaget mulighed for strafbortfald ved indgåelse af ægteskab.

3.2.2. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov blev bl.a. bestemmelsen i 1930-lovens § 217 (svarende til den gældende § 218) om lavere strafferamme for samleje med en sindssyg eller udpræget åndssvag kvinde i tilfælde, hvor kvinden forud for samlejet i normal tilstand havde stået i mere va-

rigt kønsligt forhold til gerningsmanden, ophævet. Ved samme lovændring blev desuden bestemmelsens stk. 3, om samleje uden for ægteskab med en kvinde, der var optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage, mens hun var under sammes varetægt, ophævet.

Bestemmelsen i 1930-lovens § 216 om en lavere strafferamme for voldtægt, når kvinden havde stået i mere varigt forhold til gerningsmanden, blev ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov ophævet.

3.2.3. Spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelserne i §§ 218 og 220 kun skal omfatte samleje uden for ægteskab, har endvidere været genstand for drøftelse i forbindelse med forhandlingerne om lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov, jf. Folketingstidende 1980-81 spalte 7434-35 og 10968ff. Der blev af et mindretal i Folketingets Retsudvalg (Ebba Strange (SF) og Lis Starcke (DR)) fremsat forslag om at fjerne ”uden for ægteskab” i både §§ 218 og 220, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg B, spalte 855-56. Som begrundelse for ændringsforslaget blev bl.a. følgende anført (spalte 856):

”Alle bestræbelser bør udfoldes for at fjerne ting fra lovgivningen, der kan virke diskriminerende over for mennesker, der har valgt at leve i et ægteskab. De handlinger, der er henvist til i de pågældende paragraffer, bør ikke kunne undskyldes med ægteskab. Den valgte sprogbrug bærer præg af, at kvinder, såfremt de er gift med en mand, skal affinde sig med nedværdigende behandling fra hans side.”

Forslaget blev forkastet ved 2. behandling af lovforslaget, jf. Folketingstidende 1980-81 spalte 11005. Socialdemokratiet og Det Konservative Folkeparti anførte i den forbindelse bl.a., at de i stedet ønskede at afvente en samlet revision af kønsfriehedskapitlet, jf. Folketingstidende 1980-81, spalte 10968 og 10972-73.

3.2.4. Efter § 3, stk. 2, i lov om registreret partnerskab skal bestemmelser i dansk lovgivning, som omhandler ægtefæller og ægteskab, anvendes tilsvarende på registreret partnerskab og registrerede partnere.

Lov om registreret partnerskab blev ophævet ved lov nr. 532 af 12. juni 2012, men finder ifølge en overgangsbestemmelse i denne lovs § 4, stk. 2, fortsat anvendelse på partnerskaber, som er registreret før den 15. juni 2012.

Bestemmelsen i § 3, stk. 2, i lov om registreret partnerskab indebærer bl.a., at ordene ”uden for ægteskab” i straffelovens §§ 218 og 220 skal anvendes tilsvarende på forhold ”uden for registreret partnerskab”, således at §§ 218 og 220 samlet set omfatter seksuelle forhold mellem personer, der hverken er ægtefæller eller registrerede partnere.

På samme måde skal ordet ”ægteskabeligt” i straffelovens § 221 anvendes tilsvarende på registreret partnerskab. Som følge af den manglende henvisning til § 221 i § 225 om homoseksuelle forhold vil dette dog kun have helt teoretisk betydning. En anvendelse af § 221, 1. led, på registreret partnerskab ville således forudsætte, at en gerningsmand havde et heteroseksuelt forhold til en forurettet, som vildfarende antog at have indgået registreret partnerskab med gerningsmanden. Dette ville så igen forudsætte, at forurettede tog fejl af gerningsmandens køn.

En række andre bestemmelser i straffeloven henviser ligeledes til ægtefæller eller ægteskab og skal i medfør af § 3, stk. 2, i lov om registreret partnerskab anvendes tilsvarende på registrerede partnere og registreret partnerskab. Det gælder således straffelovens § 76 a, stk. 2, om konfiskation, § 213 om vanrøgt, og § 260, stk. 2, om tvangsægteskab.

Straffelovens § 208 om bigami og § 227 om fakultativ straflempelse ved efterfølgende indgåelse af ægteskab nævner derimod særskilt registreret partnerskab, hvilket for så vidt er overflødig.

3.3. Straffelovrådets overvejelser

3.3.1. Straffelovrådet anmodes efter kommissoriet om at overveje, om begrænsningen til forhold begået uden for ægteskab i straffelovens § 218 og § 220 bør opretholdes, eller om bestemmelserne bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab. Endvidere anmodes Straffelovrådet om at overveje, om der eventuelt er grundlag for at ophæve straffelovens § 227.

Straffelovens § 218 omfatter, jf. også ovenfor, den, der skaffer sig samleje ved at udnytte en person sindssygdom mv. eller skaffer sig samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte

sig handlingen, mens § 220 omfatter misbrug af en persons tjenstlige og økonomiske afhængighed. De nævnte bestemmelser omfatter, som det fremgår ovenfor, ikke forhold begået inden for ægteskab. Efter straffelovens § 227 kan straf for en række opregnede sædelighedsforbrydelser nedsættes eller bortfalde, hvis offer og gerningsmand indgår ægteskab.

Af forarbejderne til bestemmelserne fremgår det om betydningen af ægteskab bl.a., at det ikke i al almindelighed bør være strafbart for en ægtemand at have samleje med sin sindssyge, berusede eller sovende hustru, jf. afsnit 3.2 ovenfor. Der er i forarbejderne endvidere henvist til de bevismæssige vanskeligheder, der vil opstå i praksis, hvis bestemmelserne om samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller afhængighedsforhold mv. omfattede forhold begået inden for ægteskab. Om bestemmelsen i § 227 fremgår det af forarbejderne bl.a., at det offentliges interesse i at drage gerningsmanden til ansvar bør vige for hensynet til ikke at forstyrre et indgået ægteskab og derved tilføje den forurettede forøget lidelse.

3.3.2. Til støtte for ikke at udvide bestemmelserne i §§ 218 og 220 til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab vil det kunne anføres, at en sådan udvidelse vil kunne indebære en række vanskelige afgrænsnings- og bevisspørgsmål. Det vil således bl.a. være vanskeligt at fastlægge, hvornår en person må anses for at ”udnytte” sin ægtefælles sindssygdom mv. til at opnå samleje.

Herudover vil det kunne anføres at være betænkeligt at indføre en retstilstand, hvorefter samleje med en sovende eller beruset ægtefælle vil kunne være strafbart efter § 218, stk. 2, hvis ægtefællen herved befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Det kræves således ikke efter ordlyden af bestemmelsen i § 218, stk. 2, at forholdet kan karakteriseres som udnyttelse, og der vil desuden efter straffelovens § 226 kunne pålægges ansvar også for uagtsomt forhold, hvis gerningsmanden har handlet uden kendskab til ægtefællens tilstand.

Det vil endvidere kunne anføres, at den gældende beskyttelse af forhold begået inden for ægteskab er tilstrækkelig, idet et samleje inden for ægteskab, som er opnået ved vold, trusler om vold eller anden ulovlig tvang, vil kunne straffes som en overtrædelse af straffelovens § 216 eller § 217, hvis betingelserne herfor i øv-

rigt er opfyldt, og dette vil også gælde i tilfælde, hvor gerningsmanden har hensat den forurettede i en tilstand, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig samlejet, jf. straffelovens § 216, stk. 1, 2. pkt.

Om straffelovens § 227 vil det kunne anføres, at denne bestemmelse er udtryk for nogle værdier, som fortsat er relevante. Næmlig værdier om hensynet til ikke at forstyrre ægteskabet mv. samt en anerkendelse af, at samfundet i en sådan situation bør kunne respektere offerets evne og vilje til forsoning og tilgivelse.

3.3.3. Heroverfor vil det imidlertid kunne anføres, at indgåelse af ægteskab ikke bør have betydning for beskyttelsen af den enkeltes integritet og ret til seksuel selvbestemmelse, og at der således ikke inden for ægteskab bør kunne foregå overgreb mod den ene part i tilfælde, hvor denne eksempelvis ikke er i stand til at modsætte sig handlingen.

Det vil i den forbindelse bl.a. kunne anføres, at det ikke er foreneligt med en nutidig opfattelse af ægteskabet at undtage tilfælde, hvor samleje eller kønslig omgængelse er opnået ved udnyttelse, groft misbrug eller på anden utilbørlig måde, fra det strafbare område. En fastholdelse af, at forhold begået inden for ægteskab ikke bør omfattes af straffelovens §§ 218 og 220, kan således siges at være udtryk for, at man inden for ægteskabet på dette område vil skulle finde sig i en særdeles nedværdigende behandling.

Det vil desuden kunne anføres at være uforeneligt med en moderne opfattelse af ægteskabet at fratage personer, der har indgået ægteskab, adgang til at nyde samme beskyttelse og rettigheder som ugifte personer. I den forbindelse vil det bl.a. kunne anføres, at der ikke er grundlag for at behandle overgreb omfattet af straffelovens §§ 218 og 220, som foretages inden for ægteskab, anderledes end eksempelvis overgreb begået inden for et fast samlivsforhold. Integritetskrænkelser i de to tilfælde må således anses at være den samme, og også de bevismæssige spørgsmål i de nævnte tilfælde må antages at være sammenlignelige.

Herudover er det relevant, at det følger af artikel 36 i Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet, at medlemsstaternes kriminalisering af seksuelle overgreb, herunder voldtægt, også skal omfatte handlinger, som begås mod tidligere eller nuværende ægtefæller eller re-

gistrerede partnere. Der henvises om konventionen nærmere til *kapitel 4*, afsnit 1, ovenfor.

Om bestemmelsen i § 227 vil det kunne anføres, at efterfølgende indgåelse af ægteskab mv. lige så lidt som det forhold, at et seksuelt overgreb er begået inden for ægteskab, bør kunne berettige, at straffen for sådanne overgreb nedsættes eller bortfalder. Det kan således anføres, at beskyttelsen af den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse er så væsentlig, at den bør være uafhængig af, om parterne efterfølgende indgår ægteskab mv.

Hertil kommer, at det i forhold til de omtalte bestemmelser generelt vil kunne anføres, at der hverken i den norske eller den svenske kriminalisering af seksualforbrydelser sondres mellem, om en overtrædelse er begået inden for eller uden for ægteskab. Der findes desuden ikke i norsk eller svensk straffelovgivning en bestemmelse, som svarer til den danske straffelovs § 227.

3.3.4. Et *flertal* udtaler herefter (alle medlemmer med undtagelse af Gorm Toftegaard Nielsen):

Sammenfattende er det flertallets opfattelse, at bestemmelserne i straffelovens §§ 218 og 220 bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab.

Der er ved vurderingen heraf navnlig lagt vægt på, at det ikke findes at være foreneligt med en nutidig opfattelse af ægteskabet at undtage overgreb omfattet af de nævnte bestemmelser fra det strafbare område i tilfælde, hvor overgrebet er begået inden for ægteskab. En sådan begrænsning af det strafbare område findes endvidere ikke efter flertallets opfattelse at være forenelig med hensynet til den enkeltes ret til seksuel selvbestemmelse, og der ses ikke at være noget grundlag for at behandle overgreb begået inden for ægteskab anderledes end eksempelvis overgreb begået inden for et fast samlivsforhold.

Det er i den forbindelse desuden tillagt vægt, at en sondring mellem, om overgreb af den karakter, som er omfattet af §§ 218 og 220, er begået inden for eller uden for ægteskab, ikke findes i hverken norsk eller svensk ret.

Flertallets forslag indebærer – ligesom mindretallets – en ligestilling af den straf-feretlige behandling af seksuelle forhold mellem samlevende, der er gift, og samlevende, der ikke er gift. Flertallet er således enig med mindretallet i, at der i dag ikke er grundlag for i denne henseende at gøre forskel på gifte og ugifte samlevende. Flertallet bemærker for fuldstændighedens skyld, at ægteskabslovens § 33 om skilsmisse på grundlag af utroskab er uden betydning i denne sammenhæng, allerede fordi bestemmelsen angår seksuelle forhold til tredjemand og ikke seksuelle forhold mellem ægtefællerne.

Flertallets forslag går herefter ud på, at reglerne i straffelovens §§ 218 og 220, som i dag alene gælder uden for ægteskab, fremover også skal finde anvendelse inden for ægteskab.

Efter flertallets opfattelse bør der således også i faste samlivsforhold inden og uden for ægteskab være mulighed for at straffe seksuelle overgreb i form af udnyttelse af forurettedes sindssygdom eller mentale retardering eller en tilstand, hvor forurettede ikke er i stand til at modsætte sig handlingen, og i form af groft misbrug af tjenstlig eller økonomisk afhængighed.

Efter flertallets opfattelse kan den foreslåede udvidelse af §§ 218 og 220 til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab ikke antages i praksis at medføre bevisvanskeligheder i en sådan grad, at det kan begrunde en så vidtgående undtagelse fra den almindelige beskyttelse mod seksuelle overgreb som foreslået af mindretallet.

Den eksisterende kriminalisering af udnyttelse af en fast samlevers sindssygdom eller mentale retardering eller tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, ses således ikke at have givet anledning til problemer i praksis, og flertallet forventer bl.a. i lyset heraf, at en udvidelse af kriminaliseringen til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab heller ikke vil give anledning til særlige problemer i praksis.

I det omfang der overhovedet sker anmeldelse og rejses tiltale, vil det i givet fald bero på en konkret vurdering af omstændighederne i sagen, herunder de foreliggende oplysninger om parternes samlivsforhold, om et konkret samleje er opnået ved udnyttelse som nævnt i § 218. Det er derfor ikke muligt helt generelt at angi-

ve, om f.eks. et samleje med en halvsovende ægtefælle efter fælles nydelse af en god middag med rigelig rødvin vil være udtryk for en sådan udnyttelse, men efter flertallets opfattelse vil det formentlig meget sjældent være tilfældet. Og forholdet skal som nævnt efter flertallets forslag bedømmes på samme måde, som den tilsvarende situation blandt ugifte samlevende bedømmes efter de regler, der gælder i dag.

Med hensyn til § 220 anvendes bestemmelsen overordentligt sjældent, og en udvidelse til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab kan efter flertallets opfattelse ikke forventes at ændre herpå.

Flertallet bemærker i den forbindelse også, at flertallets forslag om at udvide § 220 til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab ikke tilsigter at udvide bestemmelsen til også at omfatte ”misbrug” af den økonomiske afhængighed, som følger af selve ægteskabet. Formålet med forslaget er alene at sikre en principiel ligestilling mellem samlevende ægtefæller og ugifte samlevende, således at et groft misbrug som nævnt i bestemmelsen – i de formentlig meget sjældne tilfælde, hvor det måtte forekomme – ikke bliver straffri, alene fordi parterne er gift. Flertallet bemærker for fuldstændighedens skyld, at et samleje opnået ved at true med separation (eller skilsmisse), hvis ægtefællen ikke siger ja til sex, heller ikke efter flertallets forslag vil være strafbar, jf. herved også Straffelovrådets omtale af dette og lignende eksempler i *kapitel 12*, afsnit 4.1.4, nedenfor.

Et *mindretal* (Gorm Toftegaard Nielsen) udtaler:

Mindretallet er ikke enig i flertallets forslag om at udvide området for straffelovens §§ 218 og 220 til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab.

Der er intet oplyst om, endsige fremlagt dokumentation for, at der er et praktisk behov for den foreslåede udvidelse. Forslaget er øjensynligt mere ideologisk begrundet. Således anføres det, at indgåelse af ægteskab ikke bør have betydning for den enkeltes integritet og seksuelle selvbestemmelse. Dette svarer ikke til gældende ret, da utroskab efter ægteskabslovens § 33 som udgangspunkt er skilsmissegrund.

Efter nutidig tankegang er det derimod givet, at en person ikke ved at indgå ægteskab har frasagt sig retten til at takke nej til ægtefællens tilbud om samleje. Derfor er enhver anvendelse af ulovlig tvang til at opnå samleje også kriminaliseret inden for ægteskab. Alle er også enige om, at person ikke bør have ret til at begå overgreb mod sin ægtefælle for at opnå samleje.

Problemet er således at afgøre, hvornår et givet samleje er opnået ved et overgreb. Efter flertallets opfattelse skal en person, der udnytter sin ægtefælles sindssygdom eller mentale retardering til at opnå samleje, straffes. Flertallet erkender, at en sådan lovændring vil give bevisproblemer, men flertallet undlader at oplyse det nok så væsentlige, nemlig hvornår der inden for et ægteskab objektivt foreligger en sådan udnyttelse som omtalt i § 218, stk. 1. Der er i retspraksis næppe retningslinjer, som kan anvendes. Domstolene synes i meget høj grad at anse et påtalt forhold for udnyttelse, hvis den forurettede har været i den nævnte tilstand, uden at domstolene nærmere redegør for en herudover liggende udnyttelse. Den eksisterende praksis viser netop, at sagerne vedrører forhold, hvor der ikke er et samliv, og hvor man derfor måske kan sige, at der er en formodning for udnyttelse. Ud over usikkerheden ved det rent objektive element bør det fremhæves, at den tiltalte skal dømmes, selv om tiltalte ikke selv anså forholdet for en udnyttelse. Det afgørende er rettens opfattelse af dette spørgsmål ud fra de fremkomne beviser. Det anføres, at den nuværende tilstand er udtryk for, at den mentalt retarderede skal ”finde sig i en særdeles nedværdigende behandling.” Det er efter lovens formulering ikke et krav, at der foreligger særdeles nedværdigende behandling.

Efter § 218, stk. 2, kræves hverken, at der foreligger udnyttelse eller overgreb. Den blotte ”forskauffelse” af samleje med en stærkt beruset eller sovende ægtefælle er strafbar. Flertallet mener ikke, at den foreslåede udvidelse vil give problemer, og henviser til, at forholdet skal bedømmes på samme måde, som den tilsvarende situation blandt ugifte samlevende bedømmes i dag. Mindretallet er ikke bekendt med, at der findes nogen praksis med tiltale og/eller domfældelse i sådanne sager. Retspraksis om § 218, stk. 2, vedrører sager, hvor det allerede er klart fra start, at der foreligger et overgreb eller en krænkelse, når gerningsmanden lægger sig – eventuelt nøgen – ved den – eventuelt nøgne – krænkede. Der foreligger efter mindretallets opfattelse ikke en tilsvarende situation i samlivsforhold. Og samlejet kriminaliseres endog uden, at der i lovteksten er noget krav

om, at krænkeren har udnyttet eller på anden måde misbrugt samleverens situation. Ved § 218, stk. 2, vil den foreslåede udvidelse medføre, at en person, der efter at have nydt en god middag med rigelig rødvin sammen med sin ægtefælle har samleje med den halvsovende ægtefælle, skal straffes.

Problemet med at udvide området til ægtefæller er dog størst ved § 220, idet udvidelsen her vil medføre, at en person, som ved groft misbrug af sin ægtefælles økonomiske afhængighed opnår samleje, skal straffes. Både på grund af den retlige forsørgelsespligt og den almindelige levevis for mange ægtefæller vil en sådan regel være uklar. En mand meddeler sin hustru, som i et halvt år ikke har ønsket at have sex med ham, at han, hvis dette er vilkårene, vil søge separation, vel vidende, at kvindens økonomiske situation vil blive drastisk forringet. Hun svarer, at hun så trods alt hellere vil indvillige i et samleje. Er dette forhold omfattet af flertallets forslag? Mindretallet finder det i øvrigt påfaldende, at flertallet ønsker at udvide området for en regel, der stort set ikke anvendes i praksis. Det tyder på et ønske om ideologisk markering.

Sammenfattende er det mindretallets opfattelse, at de nævnte bestemmelser ikke bør udvides, da der ikke er påvist noget behov herfor, ligesom udvidelsen vil medføre betydelig retsikkerhed, som ikke er afklaret ved flertallets begrundelse. Mindretallet er derimod enig med flertallet i, at det i dag ikke er holdbart på dette område at have en forskellig retsstilling mellem ægtefæller og faktisk samlevende. Denne forskel bør imidlertid fjernes ved også at undtage seksuelle forhold i faste samlivsforhold. Vel lader samlivsforhold sig ikke bestemme så entydigt som ægteskab, men udvidelsen vil næppe medføre nogen reel retsikkerhed. Man kan samtidig passende begrænse undtagelsen for ægtefæller til samlevende ægtefæller. Mindretallet foreslår derfor, at ”uden for ægteskab” i § 218, stk. 1 og 2, og § 220 ændres til ”uden for et fast samlivsforhold”, således at begrænsningen ikke omfatter ikke-samlevende ægtefæller.

3.3.5. Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen i straffelovens § 227 bør ophæves.

Baggrunden herfor er navnlig, at der ud fra de samme hensyn som anført ovenfor vedrørende forhold begået inden for ægteskab ikke findes at være grundlag for en særskilt bestemmelse i straffelovens kapitel 24 om strafnedsættelse og strafbort-

fald, hvor indgåelse af ægteskab mv. er det afgørende kriterium for bestemmelsens anvendelse.

De hensyn, der ligger bag bestemmelsen i § 227, om respekt for offerets ønske om forsoning med gerningsmanden vil dog efter Straffelovrådets opfattelse fortsat kunne være relevante i forbindelse med fastsættelsen af straffen for en seksualforbrydelse.

Med forslaget om at ophæve § 227 er det således ikke hensigten at ændre på, at det ved strafudmålingen efter omstændighederne vil kunne tillægges betydning i formildende retning, at gerningsmanden og forurettede er blevet forsonet og har genoptaget eller fortsat deres samliv – hvad enten der er tale om samliv i eller uden for ægteskab. Som eksempel kan nævnes dommen gengivet i TfK 2010.619 Ø, der er omtalt i *kapitel 18*, afsnit 2, nedenfor.

4. Strafferammen i § 218

4.1. Den gældende strafferamme og det gældende strafniveau

Den gældende strafferamme i straffelovens § 218 er – i forhold til både bestemmelsens stk. 1 og 2 – fængsel indtil 4 år.

Som det fremgår af afsnit 2.1 ovenfor, følger det af nyere retspraksis gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 1, som udgangspunkt fastsættes til fængsel mellem 4 og 10 måneder.

Om strafniveauet for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, fremgår det af nyere trykt retspraksis, at straffen i en række domme er fastsat til fængsel i 4 måneder, men at der også er domme, hvor straffen er fastsat til fængsel i mindre end 4 måneder eller er gjort betinget, herunder i tilfælde af forsøg, og domme, hvor straffen er fastsat højere (bl.a. til fængsel i 6 eller 8 måneder), jf. herom nærmere i afsnit 2.2 ovenfor.

4.2. Straffelovrådets overvejelser

4.2.1. Med hensyn til Straffelovrådets overvejelser om, hvorvidt forhold, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, fremover bør indgå i en udvidet voldtægtsbestemmelse, henvises til *kapitel 7*, afsnit 4.5.4.

Som det fremgår heraf, finder Straffelovrådet sammenfattende, at der er en række forhold, der taler henholdsvis for og imod at udvide voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte handlinger, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, *stk. 2*, og rådet har på denne baggrund i sit lovudkast i *kapitel 28* nedenfor medtaget begge muligheder som alternative lovmodeller. Straffelovrådet har derimod ikke fundet grundlag for, at handlinger, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, *stk. 1*, i givet fald omfattes af en eventuel udvidet voldtægtsbestemmelse.

4.2.2. Straffelovrådet har tidligere under henvisning til, at straffene efter bl.a. straffelovens § 218 ligger væsentligt under det gældende strafmaksimum, fundet det ubetænkeligt at nedsætte strafmaksimum i bl.a. denne bestemmelse fra 4 til 2 år, jf. rådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse side 172-73.

Straffelovrådet har senere fundet, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet ville være rigtigst indtil videre at opretholde et strafmaksimum på 4 års fængsel i bl.a. § 218, jf. rådets betænkning nr. 1424/2002 om strafferammer og straffastsættelse side 736.

Straffelovrådet finder fortsat, at bestemmelserne om tvang, udnyttelse, misbrug mv. i straffelovens §§ 217-220 angår forhold, der overordnet set har en sådan sammenlignelig grovhed, at det taler for at anvende samme strafferamme i disse bestemmelser. Dette gælder, selv om der er væsentlige forskellige i bestemmelsernes nærmere indhold og deres praktiske betydning. Alle bestemmelserne har således til formål at beskytte den seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, og det gælder for alle bestemmelserne, at der er betydelig variation i grovheden af konkrete overtrædelser.

Ved valget af, hvilken strafferamme der så bør anvendes i straffelovens §§ 217-220, finder Straffelovrådet efter en samlet vurdering, at mest taler for en strafferamme, der omfatter fængsel indtil 4 år.

En strafferamme på 4 års fængsel er klart lavere end de højere strafferammer på 8 og 12 års fængsel, som gælder for de groveste seksualforbrydelser, voldtægt og samleje med barn under 15 år, og vil dermed tydeligt markere, at forbrydelserne i straffelovens §§ 217-220 generelt må anses for at være mindre alvorlige end voldtægt og samleje med barn under 15 år.

En strafferamme på 4 års fængsel markerer samtidig, at der generelt set er tale om alvorlige forbrydelser, og en strafferamme på 4 års fængsel vil endvidere være fuldt tilstrækkelig til at give rum for en passende strafudmåling også i sager om meget grove overtrædelser af straffelovens §§ 217-220. Det samme kunne for så vidt siges om en strafferamme på 3 års fængsel, men Straffelovrådet har ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foreslå en nedsættelse af strafferammen på 4 års fængsel, som har været gældende siden 1967 for så vidt angår §§ 217 og 218 og siden 1933 for så vidt angår § 219.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet således at videreføre den gældende strafferamme i § 218 på 4 års fængsel.

4.2.3. Uanset om voldtægtsbestemmelsen udvides til at omfatte forhold, der i dag er dækket af straffelovens § 218, stk. 2, finder Straffelovrådet, at udgangspunktet for strafudmålingen for sådanne forhold bør hæves i forhold til det niveau, som er gældende i dag.

Selv om overgreb omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, ikke i loven betegnes som voldtægt, er der således efter Straffelovrådets opfattelse behov for, at alvoren af de overgreb, der er omfattet af § 218, stk. 2, afspejles bedre i de straffe, der idømmes for overtrædelse af bestemmelsen.

Det er således Straffelovrådets opfattelse, at det nuværende straffniveau ikke i tilstrækkelig grad afspejler alvoren og karakteren af det angreb på forurettedes seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, som et sådant overgreb er udtryk for.

Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at overgreb omfattet af § 218, stk. 2, i visse tilfælde kan nærme sig voldtægt i en sådan grad, at der bør ske en yderligere forhøjelse af straffen i forhold til det nuværende strafniveau. Dette gælder bl.a. i forhold til overgreb, som har en vis lighed med voldtægt (som voldtægt er defineret i dag), idet gerningsmanden har hensat offeret i en tilstand, hvor offeret ikke var i stand til at modsætte sig handlingen, uden at voldtægtsmanden dog har gjort det med forsæt til at skaffe sig samleje, men hvor gerningsmanden herefter udnytter offerets hjælpeløse tilstand til at skaffe sig samleje med vedkommende.

Straffelovrådet lægger på denne baggrund op til, at udgangspunktet for strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, fremover skal være 8 måneders fængsel, hvor udgangspunktet i dag nok ligger på omkring 4 måneders fængsel.

I overensstemmelse med almindelige strafudmålingsprincipper vil straffen kunne udmåles højere f.eks. i gentagelsestilfælde, eller hvis der foreligger flere forhold til samtidig pådømmelse. Omvendt vil straffen kunne udmåles lavere f.eks. ved forsøg.

Strafudmålingen vil endvidere skulle ske ud fra den enkelte sags konkrete omstændigheder, og den konkrete straf også for en enkeltstående fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, vil således afhængig af de konkrete omstændigheder kunne fastsættes både højere og lavere end det foreslåede udgangspunkt på 8 måneders fængsel (på samme måde, som der i dag jævnligt fastsættes straffe både højere og lavere end det formentlig gældende udgangspunkt på omkring 4 måneders fængsel).

Som eksempler på forhold, som kan indgå i vurderingen af forbrydelsens grovhed og dermed ved fastsættelsen af straffen, kan nævnes det seksuelle forholds nærmere karakter (samleje eller andet seksuelt forhold end samleje og i givet fald hvilken form for seksuelt forhold), overgrebets tidsmæssige varighed, graden af forurettedes hjælpeløshed, forurettedes alder, stedet for overgrebet, herunder om gerningsmanden er trængt ind hos forurettede, og de omstændigheder, under hvilke gerningsmanden mødte forurettede, herunder karakteren af et eventuelt forudgående samvær.

Som nævnt bør straffen skærpes yderligere, hvis forholdet grænser til voldtægt (som voldtægt er defineret i dag), idet gerningsmanden har hensat offeret i en tilstand, hvor offeret ikke var i stand til at modsætte sig handlingen, uden at voldtægtsmanden dog har gjort det med forsæt til at skaffe sig samleje. I sådanne tilfælde vil forholdet kunne nærme sig voldtægt (kontaktvoldtægt), og strafudmålingen bør afspejle dette.

De beskrevne forhold skal ikke anses for udtømmende, og fastsættelsen af straffen vil fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne strafniveau vil kunne fraviges i op- og nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpene eller formildende omstændigheder, jf. herved de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

Som nævnt er det Straffelovrådets opfattelse, at de beskrevne skærpelser af de udmålte straffe for overtrædelse af forhold, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, bør gennemføres, uanset om voldtægtsbestemmelsen udvides til at omfatte sådanne forhold.

Heri ligger også, at straffen for sådanne forhold efter Straffelovrådets opfattelse ikke bør skærpes yderligere, alene fordi det i givet fald besluttes at lade dem være omfattet af voldtægtsbestemmelsen. Som nærmere beskrevet i *kapitel 7*, afsnit 4.5.4, vil en udvidelse af voldtægtsbestemmelsen til også at omfatte forhold, der i dag er omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, i givet fald føre til, at voldtægtsbestemmelsen kommer til at omfatte forhold af meget forskellig grovhed. Efter Straffelovrådets opfattelse vil der således også efter en eventuel indførelse af et nyt og bredere voldtægtsbegreb stadig være en væsentlig forskel mellem voldtægt i form af at tiltvinge sig samleje ved vold eller trussel om vold eller ved at hensætte offeret i en tilstand, hvor offeret er ude af stand til at modsætte sig handlingen, og voldtægt i form af at skaffe sig samleje med et offer, der i forvejen befinder sig i en tilstand, hvor offeret er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Straffelovrådet kan derfor heller ikke anbefale, at der ved fastsættelsen af straffen for sådanne forskelligartede forhold anvendes samme udgangspunkt for strafudmålingen (sådan som det er tilfældet i Norge).

5. Overrumplingstilfælde

Der er i retspraksis eksempler på, at samleje eller anden kønslig omgængelse er opnået under omstændigheder, hvor forurettede var ude af stand til at modsætte sig handlingen ikke på grund af sin *tilstand* som nævnt i straffelovens § 218, stk. 2, men på grund af *situationen*. Det drejer sig i praksis navnlig om tilfælde, hvor forurettede er afklædt, og hvor gerningsmanden har en legitim anledning til forholdsvis intime berøringer, men hvor gerningsmanden overskrider grænsen for, hvad der er fagligt begrundet i situationen. Som eksempler på sådanne situationer kan nævnes bistand til personlig hygiejne, lægeundersøgelse og massage. Efter gældende ret kan sådanne seksuelle krænkelse i givet fald straffes som blufærdighedskrænkelser, jf. straffelovens § 232. Retspraksis herom er omtalt i *kapitel 21*, afsnit 2, nedenfor.

Det er karakteristisk for sådanne tilfælde, at forurettede for så vidt ville være i stand til at modsætte sig handlingen, men i den konkrete situation ikke har haft reel mulighed for det, fordi gerningsmanden har foretaget den seksuelle handling, f.eks. indført en finger i forurettedes skede, uden at forurettede har kunnet nå at reagere.

Straffelovrådet har overvejet, om sådanne overrumplingstilfælde har en sådan lighed med tilfælde, hvor forurettede på grund af sin tilstand ikke er i stand til at modsætte sig handlingen, at de fremover bør være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2. Det ville i givet fald kunne ske ved i § 218, stk. 2, at ændre ”befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen” til ”befinder sig i en tilstand *eller situation*, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen”.

På den ene side er der i sagens natur den lighed mellem de beskrevne forhold, at gerningsmanden i begge tilfældegrupper benytter sig af, at forurettede konkret ikke har mulighed for at modsætte sig det seksuelle overgreb, som gerningsmanden foretager. Samtidig er overrumplingstilfælde så vidt ses i dag den eneste kategori af sager, hvor et samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, som gerningsmanden gennemfører uden forurettedes (gyldige) samtykke, ”alene” straffes som blufærdighedskrænkelser og ikke efter en af de bestemmelser, der direkte angår samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje. En udvidelse af

straffelovens § 218, stk. 2, til også at omfatte overrumplingstilfælde ville således indebære, at alle i praksis forekommende tilfælde af samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, som gerningsmanden gennemfører uden forurettedes (gyldige) samtykke, fremover ville være omfattet af straffelovens §§ 216-223 a.

På den anden side har de to typer af seksuelle overgreb efter Straffelovrådets opfattelse i udgangspunktet ikke samme strafværdighed. Efter rådets opfattelse må det således generelt anses for en grovere krænkelse at benytte sig af, at forurettede på grund af sin fysisk og/eller psykisk svækkede tilstand er ude af stand til at modsætte sig handlingen, end at benytte sig af en situation, der giver mulighed for (kortvarigt) at overrumple forurettede. Det er også karakteristisk, at et seksuelt overgreb, der alene består i en overrumpling, altid vil have en meget begrænset tidsmæssig udstrækning, hvorimod et seksuelt overgreb, som udnytter forurettedes svækkede tilstand, afhængig af de nærmere omstændigheder kan have en kortere eller længere tidsmæssig udstrækning. Endvidere kan det ved udnyttelse af forurettedes svækkede tilstand forekomme, at forurettede ikke er ved bevidsthed eller ikke ved fuld bevidsthed, mens overgrebet finder sted. I skærpende retning trækker dog, at overrumpling i praksis normalt vil forekomme i situationer, hvor gerningsmanden misbruger et særligt tillidsforhold, som den pågældende har opnået i kraft af sin profession eller tilsvarende.

Efter en samlet vurdering finder Straffelovrådet, at mest taler for at lade de beskrevne overrumplingstilfælde være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2. Når der er tale om misbrug af et særligt tillidsforhold, som beror på gerningsmandens profession eller tilsvarende, bør overrumplingstilfældene også være omfattet af den strafskærpelse, som rådet foreslår, jf. afsnit 4.2 ovenfor. Hvis der derimod undtagelsesvis ikke er tale om misbrug af et sådant særligt tillidsforhold, kan udgangspunktet for strafudmålingen i overrumplingstilfælde efter rådets opfattelse i stedet passende lægges på linje med det nuværende strafniveau for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, som også må antages at svare til strafniveauet i dag, hvor overrumplingstilfælde straffes som blufærdighedskrænkelse. Det skal endvidere bemærkes, at det ved strafudmålingen i den konkrete sag bl.a. bør indgå, hvilken form for kønslig omgængelse der er tale om, og at dette i praksis vil kunne føre til et gennemsnitligt lavere strafniveau i overrumplingstilfælde sammenlignet med andre overtrædelser af straffelovens § 218, stk. 2, fordi overrum-

plingstilfældene i praksis som oftest omfatter mildere grader af anden kønslig omgængelse end samleje og kun meget sjældent fuldbyrdet samleje.

Kapitel 10

Straffelovens § 219 – institutionsanbragte

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 219

Efter straffelovens § 219 straffes den, der er ansat eller tilsynsførende ved fængsel, forsorgshjem, børne- eller ungdomshjem, hospital for sindslidende, institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller lignende institution, og som har samleje med nogen, der er optaget i institutionen, med fængsel indtil 4 år.

Bestemmelsen omfatter direkte alene heteroseksuelt (vaginalt) samleje, men finder i medfør af straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden heteroseksuel eller homoseksuel kønslig omgængelse.

Strafansvar efter bestemmelsen i § 219 er begrundet dels i personalets særlige pligter over for de i institutionen optagne personer, dels i den magt og indflydelse, personalet har over disse personer.

Det er således ikke en betingelse, at der konkret foreligger misbrug, udnyttelse eller lignende, og det er uden betydning, at den forurettede eventuelt har været den aktive part. Det er tilstrækkeligt for strafansvar efter bestemmelsen i § 219, at ansatte eller tilsynsførende ved den pågældende institution har samleje med personer optaget på institutionen.

I forarbejderne til § 219 anføres bl.a. følgende (jf. udkast af 1923 (U III) spalte 320):

”Bestemmelsen vil, naar Samleje finder Sted under de i Paragrafen angivne Forhold, finde Anvendelse, selv om der ikke foreligger nogen Forførelse, ja selv om

Kvinden har været den provocerende. Der foreligger i disse Tilfælde ikke en egentlig Kønsfrihedsforbrydelse. Bestemmelsen finder Anvendelse ikke blot paa offentlige, men ogsaa paa private Hjem eller Anstalter af den i Paragrafen omtalte Art og begrundes ved, at der paa Forhaand maa antages at foreligge en Tilsidesættelse af de særlige Pligter og et Misbrug af den Magt og Indflydelse, som de objektive Forhold giver den skyldige over den paagældende”

Strafansvar efter § 219 er heller ikke betinget af, at samlejet finder sted på institutionens område, jf. eksempelvis TfK 2006.694 Ø, hvor en ansat på en psykiatrisk afdeling havde samleje med en person, der var indskrevet som patient på afdelingen, men havde udgang, da samlejet fandt sted. Bestemmelsen kan derimod ikke anvendes, hvis institutionsopholdet er bragt til ophør, jf. eksempelvis UfR 1995.230 Ø, hvor en læge på en psykiatrisk afdeling, der havde haft samleje med to patienter, der havde været indlagt på afdelingen, men på tidspunkterne for samlejerne var udskrevet til ambulans behandling, blev frifundet.

Bestemmelsen i straffelovens § 219 omfatter ikke døgnplejeanbringelse i familiepleje, jf. UfR 1988.79 V om frifindelse i et tilfælde, hvor en 30-årig mand havde haft samleje med en 24-årig kvinde, der var døgnplejeanbragt hos ham. Efter en gennemgang af bestemmelsens forarbejder udtalte landsretten bl.a.:

”Såvel efter ordlyden som forarbejderne kan bestemmelsen i straffelovens § 219 herefter kun med sikkerhed anses for anvendelig i tilfælde, hvor der foreligger et egentligt anstaltsforhold, og bestemmelsens formål må antages i væsentlig grad at være varetagelse af institutionelle ordenshensyn.

Ved bedømmelsen af bestemmelsens rækkevidde må det endvidere tages i betragtning, at etablering ved det offentlige foranstaltning af plejeforhold hos privatpersoner også forekom før gennemførelsen af den gældende straffelov, og at beskyttelse mod kønslige forhold i forbindelse med sådanne anbringelser i et vist omfang følger af andre bestemmelser i straffeloven, herunder navnlig § 223, stk. 1.

På baggrund af det anførte tiltrædes det, at betingelserne for at anse en døgnplejeanbringelse som den foreliggende for omfattet af straffelovens § 219 eller dennes analogi ikke er opfyldt”

Om bestemmelsens afgrænsning kan endvidere henvises til UfR 1992.140 H, hvorefter et beskyttet værksted (med ophold i dagtimerne) falder uden for bestemmelsen. Endvidere har Rigsadvokaten i et brev af 20. marts 1987, der er optrykt som bilag til Socialministeriets vejledning nr. 36 af 28. februar 2001 om seksualitet uanset handicap, antaget, at institutioner for personer med vidtgående

fysiske handicap næppe er omfattet af straffelovens § 219, når opholdet på institutionen er frivilligt.

Socialministeriets vejledning gengiver endvidere nogle retningslinjer, som Socialministeriet i samarbejde med Justitsministeriet udarbejdede i 1989, og som fortsat er gældende. Heraf fremgår bl.a., at det ikke anses som en overtrædelse af § 219, hvis en ansat på en institution, der er omfattet af § 219, hjælper en person (over 15 år), der er optaget på institutionen, med at onanere eller med at have et seksuelt forhold til en anden person, herunder en prostitueret ("seksualoplysning"). Derimod er det ifølge retningslinjerne ikke tilladt, at en ansat selv har et seksuelt forhold til en person, der er optaget på institutionen.

Der kan om bestemmelsen i § 219 nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 305-307, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 199-200, og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 514.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. I straffeloven af 1866 havde § 167 følgende ordlyd:

"§ 167. Øves Utugt af Bestyrer, Forstander eller Opsynsmand ved Fængsel, Strafanstalt, Fattighuus, Opfostringshjem, Helbredelsesanstalt eller anden saadan Indretning med et under hans Opsyn staaende Fruentimmer, straffes han med Fængsel eller under skjærpending Omstændigheder med Strafarbejde indtil 2 Aar."

Af bestemmelsens forarbejder fremgår bl.a. følgende (Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark side 199-200):

"I Udkastets § 164 omtales en Forbrydelse, der vel forsaavidt er noget beslægtet med den nys omhandlede [forførelse af forsterbarn eller myndling mv.], som den forøvede Utugt ogsaa her kvalificeres ved et Misbrug af den Magt og Indflydelse, som visse objective Forhold give den Skyldige over et Fruentimmer, til at bevæge hende til at tilfredsstille hans sandselige Lyst. Det kan neppe bestrides, at det bør anses som en i høi Grad strafbar Handling, naar, som det hedder i § 164, en Bestyrer, Forstander eller Opsynsmand ved Fængsel, Straffeanstalt, Fattighuus, Helbredelsesanstalt eller anden saadan Indretning over Utugt med et under hans Opsyn staaende Fruentimmer (...). Men paa den anden Side adskiller dette Forhold

sig dog væsentlig fra det i § 163 omhandlede deri, at Forførelsesmomentet her ikke er tilstede. Her forudsættes det ikke, at det er en ung, ufordærvet Kvinde, der forføres, og det netop af den, til hvem hendes moralske og aandelige Uddannelse var betroet; § 164 omfatter tvertimod Forhold, hvor det er meget muligt, at Fruentimmeret er den forførende eller ialtfald langt fra forført.”

1.2.2. I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 219 følgende ordlyd:

”§ 219. Med Fængsel indtil 4 Aar anses den ved Fængsel, Fattighus, Opfostringshjem, Sindssygehospital, Aandsvageanstalt eller lignende Indretning ansatte eller tilsynsførende, som har Samleje med en dér optagen Person.”

I sammenligning med straffeloven af 1866 indebar § 219 en udvidelse bestående i, at § 219 omfatter alle ansatte (samt tilsynsførende) og ikke kun bestyrere og forstandere, og at det ikke er et krav, at den ansatte har ”opsyn” med den pågældende (eller i det hele taget har noget at gøre med den pågældende i arbejdsmæssig sammenhæng).

I øvrigt adskilte § 219 sig fra de øvrige bestemmelser om seksuelt misbrug af voksne i straffeloven af 1930 (§§ 216-218, 220 og 221) derved, at den allerede fra lovens ikrafttræden i 1933 omfattede forhold mod både mænd og kvinder. Det var først ved en lovændring i 1981, at de øvrige nævnte bestemmelser blev udvidet til også at omfatte forhold mod mænd, idet de oprindeligt alene omfattede forhold mod kvinder.

Om forarbejderne til straffelovens § 219 kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 201 samt side 199-200. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 198, nr. 3, samt side 194 og udkast af 1923 (U III) § 199 samt spalte 320-321. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372 (§ 221), samt Rigsdagstidende 1929-1930, tillæg B, spalte 199 (§ 218).

1.2.3. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf mv.) blev bestemmelsen i straffelovens § 219 nyaffattet og fik herved i det væsentlige sin nuværende formulering. Det anføres i forarbejderne, at ændringerne alene var af redaktionel karakter, jf. Folketingstidende 1964-1965, tillæg A, spalte 973.

Ændringerne bestod nærmere i en modernisering af de betegnelser for institutioner, der anvendes i bestemmelsen, således at ”forsorgshjem” erstattede ”fattighus”, ”børne- eller ungdomshjem” erstattede ”opfostringshjem”, ”hospital for sindslidende” erstattede ”sindssygehospital”, og ”åndssvageinstitution” erstattede ”åndssvageanstalt”.

1.2.4. Ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg mv. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser mv.) blev i § 219 udtrykket ”åndssvageinstitution” ændret til ”institution for personer med vidtgående psykiske handicap”. Ændringen, som udelukkende var af terminologisk karakter, indebar en sproglig tilpasning til de gældende socialretlige regler, jf. Folketingstidende 1996-1997, tillæg A, side 91 og 106-107.

2. Retspraksis

2.1. Det fremgår af nyere retspraksis gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret, at straffen for en enkeltstående overtrædelse af straffelovens § 219 i flere tilfælde er fastsat til 60 dages betinget fængsel, men at det dog også er forekommet, at straffen er fastsat til 3 måneders ubetinget fængsel.

Der kan fra retspraksis nævnes følgende domme:

TfK 2008.862 V (60 dages betinget fængsel): En 39-årig mandlig social- og sundhedsassistentvikar på et bofællesskab for domsanbragte havde samleje med en beboer. Tiltalte blev for 2 år frataget retten til at virke som social- og sundhedsassistent eller i øvrigt udøve virksomhed på plejehjem, i beskyttede boliger eller lignende steder, der væsentligt bebos af mennesker svækket af handicap eller lignende.

TfK 2006.694 Ø (60 dages betinget fængsel): En 52-årig mandlig social- og sundhedsassistent på en psykiatrisk afdeling havde samleje med en patient på afdelingen. Tiltalte blev for 2 år frataget retten til at virke som social- og sundhedsassistent eller udøve virksomhed, der indebærer plejefunktioner på plejehjem, i beskyttede boliger eller lignende steder, der væsentligst bebos af mennesker svækket af handicaps eller lignende.

TfK 2005.430 Ø (3 måneders fængsel): En 38-årig ansat på en institution havde samleje med en psykiatrisk patient på institutionen. Tiltalte blev for 5 år frataget retten til at udøve virksomhed som vagt eller virksomhed, der indebærer plejefunktioner på institutioner eller lignende steder, som bebos af psykisk syge personer.

2.2. Det fremgår endvidere af nyere retspraksis gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen og Tidsskrift for Kriminalret, at straffen for flere overtrædelser af bestemmelsen i straffelovens § 219 eller ved samtidig overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 1, i flere tilfælde er fastsat til fængsel i 3 måneder.

Der kan fra retspraksis herom nævnes følgende domme:

TfK 2009.447 Ø (3 måneders fængsel): En 37-årig mandlig ansat på et behandlingscenter havde befølt en 16-årig pige, der var anbragt på centret, på brysterne og i skridtet samt stukket en finger op i hendes skede. Tiltalte havde endvidere befølt en anden 16-årig pige, der var anbragt på centret, på brysterne og i skridtet samt stukket en finger op i hendes skede.

TfK 2004.496 Ø (3 måneders fængsel): En 53-54-årig mand havde flere gange samleje og anden kønslig omgængelse end samleje med en 21-årig kvinde, der på grund af mental retardering i lettere grad var optaget på en institution, hvor tiltalte arbejdede. (Endvidere dømt for overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 1). Tiltalte blev for 2 år frataget retten til at udøve virksomhed, der indebærer plejefunktioner på plejehjem, i beskyttede boliger eller lignende steder, som væsentligst bebos af mennesker svækket af alder, handicap eller lignende.

2.3. Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 29 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 219 (samleje), heraf 7 ubetingede fængselsstraffe, nemlig 4 domme på 4 måneders fængsel, 1 dom på 3 måneders fængsel og 2 domme på i gennemsnit 7½ måneders fængsel (men hvor det ikke ud fra statistikken kan ses, om der f.eks. var tale om 1 dom på 7 måneders fængsel og 1 dom på 8 måneders fængsel eller 1 dom på 6 måneders fængsel og 1 dom på 9 måneders fængsel). Der var i samme periode i alt 11 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 219, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje), heraf 3 ubetingede fængselsstraffe, alle på 3 måneders fængsel.

Der foreligger ikke særskilt statistik for afgørelser om overtrædelse af § 219, jf. § 225 (homoseksuelt forhold), men det samlede antal fældende afgørelser for

overtrædelse af § 225, jf. §§ 218-220 og 223, var i den nævnte periode 20 (heraf 11 ubetingede fængselsstraffe). Ud fra de statistiske oplysninger i øvrigt om fordelingen af sagerne mellem §§ 218-220 og 223 må det antages, at størstedelen af disse 20 afgørelser angik §§ 218 og 223.

3. Fremmed ret

3.1 Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Efter § 194 i den endnu gældende norske straffelov fra 1902 straffes den, som har seksuel omgang med nogen, der er indsat eller placeret i anstalt eller institution under kriminalforsorgen eller politiet eller under børneværnet, og som står under vedkommendes myndighed eller opsyn, med fængsel indtil 6 år. På samme måde straffes den, som skaffer en anden seksuel omgang med nogen, som den pågældende selv står i et sådant forhold til.

Straf efter § 194 forudsætter, at den ansatte har en vis kompetence til at give den indsatte eller placerede pålæg eller har en vis ret og pligt til at føre tilsyn med vedkommende. Bestemmelsen kræver derimod ikke, at der foreligger misbrug, og også rene kærlighedsforhold er omfattet. At ”skaffe” en anden samleje med en indsat eller placeret, som gerningsmanden har myndighed over eller opsyn med, indebærer mere aktivitet end den blotte medvirken, og kan f.eks. bestå i opmuntning, tilskyndelse eller mild beordring af den indsatte eller placerede til at have samleje med en anden person.

§ 296 i den nye straffelov af 2005 viderefører § 194 med den udvidelse, at også det at få den indsatte eller placerede til at udføre handlinger, som svarer til seksuel omgang, med sig selv, omfattes.

3.2. Svensk ret

Der findes i svensk ret ikke en bestemmelse svarende til § 219 i den danske straffelov.

Efter kapitel 6 § 3 i den svenske straffelov straffes imidlertid den, som formår en person til at foretage eller tåle en seksuel handling ved alvorligt at misbruge, at personen befinder sig i et afhængighedsforhold, og afhængighedsforhold som nævnt i bestemmelsen kan bl.a. bestå mellem en person, der er frihedsberøvet i en af kriminalforsorgens institutioner, og en af institutionens ansatte.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Straffelovens § 219 adskiller sig fra de øvrige bestemmelser i §§ 216-221 derved, at § 219 ikke kræver, at der foreligger tvang, svig, udnyttelse eller andet misbrug.

Det fremgår udtrykkeligt af forarbejderne, at bestemmelsen således også omfatter tilfælde, hvor der ikke foreligger en ”egentlig Kønsfrihedsforbrydelse”, hvilket må forstås på den måde, at bestemmelsen finder anvendelse, uanset om der foreligger et frivilligt samtykke til samleje.

I retspraksis er det blevet udtalt, at bestemmelsens formål må antages ”i væsentlig grad at være varetagelse af institutionelle ordenshensyn”.

I forarbejderne angives bestemmelsen dog også at være begrundet i, at der vil være en forhåndsformodning for, at samleje omfattet af bestemmelsen er udtryk for en tilsidesættelse af den ansattes særlige pligter og for et misbrug af den magt og indflydelse, som de objektive forhold giver den ansatte over for den pågældende.

Straffelovrådet har på denne baggrund for det første overvejet, om der er grundlag for at opretholde § 219 som en selvstændig bestemmelse, der også omfatter tilfælde, hvor der ikke foreligger misbrug af den ansattes stilling.

Det kan i den forbindelse anføres, at institutionelle ordenshensyn ikke bør varetages af en straffelovsbestemmelse, men snarere gennem arbejdsgiverens almindelige anvisninger til personalet (med mulighed for ansættelsesretlige sanktioner i tilfælde af overtrædelse). Det kan således anføres, at straffelovsbestemmelsen bør indskrænkes til tilfælde, hvor forholdet ikke alene har forstyrret ordenen på det pågældende sted, men har været udtryk for, at den ansatte har udnyttet sin stilling til at skaffe sig samleje med en person, der befinder sig i et afhængighedsforhold.

Straffelovrådet finder imidlertid, at der navnlig i fængsler og andre institutioner, hvor personer er frihedsberøvede, generelt vil kunne være et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold mellem institutionens ansatte og de personer, der er optaget i institutionen, at en ansats seksuelle forhold til en person, der er optaget i institutionen, generelt bør være kriminaliseret. Det bør således fortsat ikke være et krav, at den ansatte har opnået det seksuelle forhold ved misbrug eller udnyttelse af den magt eller myndighed, som den pågældende har over den, der er optaget i institutionen. Noget andet er, at det ved fastsættelsen af straffen i konkrete tilfælde, vil have betydning, om der foreligger et misbrug, eller om der er tale om et frivilligt seksuelt forhold, jf. nærmere pkt. 4.7 nedenfor.

Straffelovrådet går således ind for at bevare en bestemmelse som § 219, der i nærmere afgrænsede tilfælde også kriminaliserer frivillige seksuelle forhold.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør en sådan bestemmelse, der også kriminaliserer frivillige seksuelle forhold, imidlertid begrænses til et kerneområde, hvor der generelt er et meget stærkt afhængighedsforhold mellem de ansatte og de anbragte i institutionen, og hvor den anbragte i kraft heraf er særligt svagt stillet. Uden for et sådant kerneområde bør straf for et seksuelt forhold forudsætte, at der beviseligt foreligger tvang, udnyttelse eller misbrug, jf. straffelovens §§ 216-218 og 220. Efter rådets opfattelse må mere ordensmæssige hensyn uden for et sådant kerneområde således i givet fald varetages gennem ansættelsesretlige sanktioner.

4.2. Straffelovrådet har dernæst overvejet, om straffelovens § 219 fortsat bør tage udgangspunkt i nærmere opregnede institutioner, eller om bestemmelsen i stedet

bør tage udgangspunkt i de personer, der har særligt behov for beskyttelse, eksempelvis frihedsberøvede og tvangsanbragte.

Det er et generelt princip, at strafbestemmelser bør være afgrænset så klart og præcist som muligt, så borgerne har mulighed for at forudse, hvilke handlinger de kan blive straffet for. Efter Straffelovrådets opfattelse er det ikke mindst i forhold til en bestemmelse, der også kriminaliserer frivillige seksuelle forhold, vigtigt at have dette princip for øje.

På denne baggrund er det efter en samlet vurdering Straffelovrådets opfattelse, at mest taler for at videreføre bestemmelsens eksisterende udformning, som opregner bestemte institutioner. Der har i retspraksis i relation til den eksisterende bestemmelse været rejst visse afgrænsningsspørgsmål, som imidlertid nu må anses for løst (plejefamilier, dagophold), og det vil dermed i sig selv bidrage til en klar og forudsigelig retstilstand at tage udgangspunkt i den allerede kendte model.

Straffelovrådet er opmærksom på, at udviklingen har medført, at institutionstankgangen nu er mindre håndterbar på det sociale område. Den institutionelle tilgang giver imidlertid efter rådets opfattelse stadig mulighed for en klar og tydelig afgrænsning for så vidt angår to helt centrale områder, nemlig fængslerne og de psykiatriske hospitaler, og rådet finder derfor, at forholdene på socialområdet ikke bør føre til, at bestemmelsen ikke længere tager udgangspunkt i bestemte institutioner. Udviklingen på socialområdet giver derimod anledning til visse overvejelser om bestemmelsen nærmere udformning for så vidt angår dette område, jf. herom nedenfor i pkt. 4.3.4.

Straffelovrådet bemærker endvidere, at en afgrænsning f.eks. til frihedsberøvede og tvangsanbragte ganske vist er meget præcis og efter rådets opfattelse også ville kunne anvendes i praksis, idet i hvert fald de ansatte, som i det daglige har kontakt med de pågældende, må antages i almindelighed at være bekendt med, om en person er frihedsberøvet eller tvangsanbragt eller frivilligt indlagt eller anbragt.

Efter Straffelovrådets opfattelse ville det imidlertid ud fra det beskyttelseshensyn, der som nævnt danner grundlag for bestemmelsen, være uhensigtsmæssigt at afgrænse bestemmelsen så snævert. Efter rådets opfattelse er det således i praksis

ofte sådan, at f.eks. en patient, der er frivilligt indlagt på psykiatrisk afdeling, er næsten lige så svagt stillet i forhold til institutionens ansatte som en patient, der er tvangsindlagt.

Med hensyn til personer, der er frihedsberøvet og i politiets varetægt, henvises til pkt. 4.3.5 og 4.4 nedenfor.

4.3. Med udgangspunkt i det, der er anført i pkt. 4.1 og 4.2 ovenfor, har Straffelovrådet dernæst overvejet bestemmelsens nærmere udformning. Rådet har i den forbindelse overvejet, hvilke institutioner der bør være omfattet (pkt. 4.3), og hvilken forbindelse henholdsvis forurettede (pkt. 4.4) og gerningsmanden (pkt. 4.5) bør have til institutionen, for at bestemmelsen finder anvendelse.

Straffelovrådet har i sine overvejelser om, hvilke institutioner der bør være omfattet, fundet det hensigtsmæssigt at sondre mellem forskellige sektorer, nemlig kriminalforsorgen (pkt. 4.3.1), sundhedssektoren (pkt. 4.3.2), socialsektoren vedrørende børn og unge (pkt. 4.3.3), socialsektoren vedrørende voksne (pkt. 4.3.4) og andre sektorer (pkt. 4.3.5).

4.3.1. *Kriminalforsorgen* er efter Straffelovrådets opfattelse bestemmelsens egentlige kerneområde. I modsætning til andre persongrupper (sindssyge, mentalt retarderede, børn) er personer, der er frihedsberøvet i kriminalforsorgens institutioner, ikke generelt beskyttet mod udnyttelse gennem andre bestemmelser i straffelovens kapitel 24. I mangel af en bestemmelse som straffelovens § 219 ville et seksuelt forhold mellem en ansat og en person, der er frihedsberøvet i kriminalforsorgens institutioner, kun være strafbar i tilfælde af voldtægt eller anden ulovlig tvang, jf. straffelovens §§ 216 og 217.

Straffelovrådet finder imidlertid ikke grundlag for at udvide bestemmelsen til også at omfatte personer, som er under tilsyn af kriminalforsorgen i frihed i medfør af vilkår i en betinget dom eller vilkår for prøveløsladelse. Rådet finder således ikke, at personer, der er på fri fod, men under tilsyn af kriminalforsorgen, kan sidestilles med personer, der er frihedsberøvet i en af kriminalforsorgens institutioner.

Efter en samlet vurdering finder Straffelovrådet heller ikke tilstrækkeligt grundlag for at udvide bestemmelsen til også at omfatte personer, som afsoner en fængselsstraf på deres bopæl under intensiv overvågning og kontrol ("fodlænkeordningen"). Selv om der her er tale om en egentlig frihedsberøvelse, og selv om den pågældende er under intensiv overvågning og kontrol, er der med hensyn til forholdet til kriminalforsorgens personale alligevel væsentlig forskel på en afsoning i eget hjem og en afsoning i en af kriminalforsorgens institutioner. Under afsoning i en af kriminalforsorgens institutioner er den pågældende således i betydeligt tættere og mere vedvarende kontakt med personalet end under afsoning på bopælen.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at videreføre den gældende retstilstand, hvorefter kriminalforsorgens institutioner er omfattet af straffelovens § 219. Rådet foreslår i den forbindelse en sproglig præcisering, således at "fængsel" ændres til "en af kriminalforsorgens institutioner". Med denne sproglige præcisering vil det fremgå mere tydeligt af bestemmelsen, at den ud over fængsler også omfatter arresthuse, kriminalforsorgens pensioner og den særlige institution for frihedsberøvede udlændinge (Ellebæk). I dag omfattes kriminalforsorgens institutioner ud over fængslerne af det opsamlende led i bestemmelsen "liggende institution".

4.3.2. Inden for *sundhedssektoren* falder psykiatriske hospitalsafdelinger også inden for bestemmelsens kerneområde. På sådanne afdelinger kan der systematisk være et antal frihedsberøvede, enten i medfør af psykiatriloven eller i kraft af varetægtsfængsling i surrogat eller i medfør af en foranstaltningsdom for et strafbart forhold. Endvidere kan andre patienter som berørt i pkt. 4.2 ovenfor i praksis være næsten lige så svagt stillede som de frihedsberøvede, herunder for nogles vedkommende, fordi der eventuelt vil kunne være grundlag for tvangstilbageholdelse, hvis de tilbagekalder deres samtykke til frivillig indlæggelse.

At skaffe sig samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom, er særskilt kriminaliseret i straffelovens § 218, stk. 1, og det er derfor et spørgsmål, om der ved siden heraf er behov for en generel kriminalisering af seksuelle forhold, herunder frivillige seksuelle forhold, mellem ansatte og patienter på psykiatriske hospitalsafdelinger. Efter Straffelovrådets opfattelse taler mest for at videreføre den gældende ordning, herunder fordi der blandt patienterne på psykiatriske hospitalsaf-

delinger, herunder blandt de frihedsberøvede, kan være personer, der ikke er sindssyge, men lider af anden psykisk sygdom, eksempelvis en alvorlig depression.

Ud over på psykiatriske afdelinger, som er omfattet af psykiatriloven (og hvor der derfor kan ske tvangsindlæggelse), kan psykisk syge også opholde sig på andre behandlingsinstitutioner. Det gælder såkaldte døgnhuse, dvs. behandlingsinstitutioner i medfør af sundhedsloven til midlertidigt ophold til personer med sindslidelser, som for en kortere periode har behov for behandlingsmæssig støtte og pleje, og det gælder private psykiatriske behandlingssteder. Der findes kun få døgnhuse, og de private psykiatriske behandlingssteder yder især ambulante behandling, men indlæggelser forekommer dog også. Hverken døgnhuse eller private psykiatriske behandlingssteder er i dag omfattet af straffelovens § 219.

Af forarbejderne til den oprindelige hjemmel til at oprette døgnhuse fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 2003-2004, tillæg A, side 3765):

”Formålet med denne del af lovforslaget er at give amtskommunerne mulighed for at oprette døgnhuse for personer med sindslidelser. Med en permanent hjemmel i serviceloven kommer døgnhuse til at indgå i en bred vifte af tilbud til sindslidende. Det giver mulighed for, at der kan skabes de individuelle løsninger, der passer til den enkelte sindslidendes behov.

Døgnhusene er et tilbud til mennesker med sindslidelser, om – for en kortere periode – at bo med faste rammer og støtte omkring sig, i et miljø, hvor udgangspunktet for behandlingen er at støtten til brugerne ydes som overfor borgere i eget hjem. (...)

Døgnhuse er et alternativ til ophold på sygehus og ophold efter § 93, stk. 1 nr. 1. Med forslaget kan amtskommunerne således oprette døgnhuse i stedet for eller som supplement til åbne psykiatriske afsnit på psykiatriske sygehuse.

At døgnhusene får hjemmel i serviceloven medfører, at driften samt den hjælp og støtte de enkelte beboere modtager, ydes i medfør af serviceloven. Det er således reglerne i servicelovens §§ 109-109 m, der gælder for så vidt angår magtandelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten og ikke tvangsbestemmelserne i psykiatriloven. Formålet hermed er at skabe et miljø, hvor udgangspunktet for relationen mellem personalet og brugerne er, at støtten til brugerne ydes på tilsvarende måde som over for borgere i eget hjem.”

Ved kommunalreformen blev døgnhuse overført til sundhedssektoren og sundhedsloven, men det fremgår udtrykkeligt af forarbejderne til sundhedsloven, at de regler om tvang i lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien, der for-

udsætter indlæggelse på en psykiatrisk afdeling, fortsat ikke finder anvendelse på døgnhuse (Folketingstidende 2004-05, 2. samling, side 3215).

Efter Straffelovrådets opfattelse hører døgnhuse og private psykiatriske behandlingssteder ikke til bestemmelsens kerneområde. Selv om der er tale om svagt stillede persongrupper, fordi de er psykisk syge og eventuelt sindssyge, er deres ophold i døgnhuse eller private psykiatriske behandlingssteder som sådan alligevel karakteriseret ved en betydelig større grad af frivillighed, end når det gælder ophold på psykiatrisk afdeling, hvor psykiatriloven giver mulighed for anvendelse af frihedsberøvelse og anden tvang. Hertil kommer, at det er særskilt kriminaliseret i straffelovens § 218, stk. 1, at skaffe sig samleje ved udnyttelse af en persons sindssygdom.

Straffelovrådet finder tilsvarende, at andre behandlingsinstitutioner i medfør af sundhedsloven, herunder sundhedslovens §§ 141 og 142 om behandling for alkohol- og stofmisbrug, fortsat ikke bør være omfattet af straffelovens § 219. Det gælder generelt, at patienter afhængig af deres sygdom kan være svagt stillet i forhold til behandlingsinstitutionens ansatte, men det vil være meget vidtgående af den grund generelt at kriminalisere seksuelle forhold mellem hospitalspersonale og patienter, der er indlagt på hospitalet. Hertil kommer, at hvis patienten er så fysisk og/eller psykisk svækket, at patienten er ude af stand til at modsætte sig et seksuelt forhold, finder straffelovens § 218, stk. 2, anvendelse.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at videreføre den gældende retstilstand, hvorefter psykiatriske afdelinger (i psykiatrilovens forstand) er omfattet af straffelovens § 219. Rådet foreslår i den forbindelse en sproglig modernisering, således at ”hospital for sindslidende” ændres til ”psykiatrisk afdeling”.

4.3.3. Med hensyn til *socialsektoren for børn og unge* hører døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge efter Straffelovrådets opfattelse til kerneområdet for bestemmelsen. Dette er mest oplagt for så vidt angår sikrede døgninstitutioner, hvor der generelt er tale om frihedsberøvelse, og delvist lukkede døgninstitutioner, som er karakteriseret ved, at der i perioder kan ske frihedsberøvelse, men det gælder generelt, at der på døgninstitutioner og opholdssteder kan ske frihedsberøvelse (tilbageholdelse) i op til 14 dage i starten af anbringelsen. Hertil kommer, at børn, der er anbragt på en døgninstitution eller et opholdssted, under alle

omstændigheder er svagt stillet, selv om der kan være gradforskelle mellem tvangsanbragte og frivilligt anbragte, og selv om barnets alder og egen indstilling til anbringelsen også kan have betydning.

Inden for socialektoren for børn og unge skelnes der ret klart mellem institutioner (betegnet døgninstitutioner og opholdssteder) og andre anbringelsessteder, herunder plejefamilier, egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder. Blandt andet fordi magtanvendelsesreglerne er forskellige på institutioner sammenlignet med andre anbringelsessteder (på andre anbringelsessteder er der ikke særlig hjemmel til magtanvendelse, der derfor i givet fald kun kan ske i form af nødværge, jf. straffelovens § 13), er afgrænsningen af institutioner over for andre anbringelsessteder også i praksis entydig.

Efter Straffelovrådets opfattelse hører andre anbringelsessteder for børn og unge ikke til kerneområdet for bestemmelsen. Her er der ikke tale om frihedsberøvelse i snævrere forstand (men i givet fald kun i den forstand, at anbringelsen som sådan kan være en tvangsanbringelse, dvs. en anbringelse uden samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden og/eller uden samtykke fra et barn, der er fyldt 15 år).

Endvidere adskiller anbringelse i egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder sig efter Straffelovrådets opfattelse ikke i en sådan grad fra tilfælde, hvor børn eller unge i øvrigt – uden at der er tale om en anbringelse i medfør af lov om social service – bor i eget værelse, på kollegium mv., at der er grundlag for en anden strafferetlig behandling af seksuelle forhold mellem opholdsstedets ansatte og barnet eller den unge. Og det ville efter Straffelovrådets opfattelse være for vidtgående generelt at kriminalisere seksuelle forhold mellem ansatte f.eks. hos en værelsesudlejer eller på et kollegium og børn (over 15 år) og unge med bolig det pågældende sted. Hvis et barn under 18 år er betroet nogen til undervisning eller opdragelse, gælder straffelovens § 223, stk. 1, jf. herom *kapitel 14* nedenfor, men i mangel heraf er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for kriminalisering ud over de almindelige regler, som gælder generelt, jf. straffelovens §§ 216-218, 220 og 221.

For så vidt angår plejefamilier kriminaliserer straffelovens § 223, stk. 1, helt generelt seksuelle forhold – dvs. også frivillige seksuelle forhold – mellem en pleje-

forælder og et plejebarn under 18 år. Hvad angår seksuelle forhold mellem en plejeforælder og et plejebarn over 18 år, er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for kriminalisering ud over de almindelige regler, som gælder generelt, jf. straffelovens §§ 216-218, 220 og 221.

Som nævnt er det generelt kriminaliseret i straffelovens § 223, stk. 1, at have samleje med et barn under 18 år, som er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse. Det er derfor et spørgsmål, om der ved siden heraf er behov for en yderligere generel kriminalisering af seksuelle forhold mellem ansatte og børn og unge, der er anbragt på en døgninstitution eller et opholdssted. Selv om der i denne henseende er et betydeligt overlap mellem bestemmelserne, er der imidlertid efter Straffelovrådets opfattelse stadig behov for kriminaliseringen i straffelovens § 219.

Der kan således være ansatte, der ikke kan siges at have fået barnet betroet til undervisning eller opdragelse, men som alligevel bør være omfattet af et generelt strafsanktioneret forbud mod seksuelle forhold til børn på institutionen. Afhængig af arbejdets tilrettelæggelse på institutionen kunne det f.eks. være køkken- eller rengøringspersonale (hvis børnene inddrages i køkken- eller rengøringsarbejde, kan også køkken- og rengøringspersonale efter omstændighederne have fået barnet betroet til undervisning eller opdragelse).

Endvidere vil det kunne forekomme, at unge over 18 år er anbragt på en døgninstitution eller et opholdssted, herunder eventuelt frihedsberøvet på en sikret døgninstitution, og i sådanne tilfælde gælder straffelovens § 223, stk. 1, ikke. Navnlig for i givet fald at kunne beskytte frihedsberøvede unge er der efter Straffelovrådets opfattelse også i denne henseende behov for en kriminalisering ud over, hvad der er dækket af § 223, stk. 1.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at videreføre den gældende retstilstand, hvorefter døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge er omfattet af straffelovens § 219. Rådet foreslår i den forbindelse en sproglig modernisering, således at ”børne- eller ungdomshjem” ændres til ”døgninstitution eller opholdssted for børn og unge”. Døgninstitutioner er omfattet af lov om social service § 67, mens opholdssteder for børn og unge er omfattet af lov om social service § 142, stk. 7.

4.3.4. Med hensyn til *socialsektoren for voksne* nævner den gældende bestemmelse dels ”forsorgshjem”, dels ”institution for personer med vidtgående psykiske handicap”.

”Forsorgshjem” er den traditionelle betegnelse for boformer, hvor personer med særlige sociale problemer kan få midlertidigt ophold, jf. lov om social service § 110. I praksis drejer det sig om herberger og lignende.

Indtil en lovændring i 2004 blev kvindekrisecentre henført under samme lovbestemmelse som (andre) forsorgshjem, og det må antages, at kvindekrisecentre er omfattet af den gældende § 219, enten som et ”forsorgshjem” eller i hvert fald som en ”lignende institution”. Kvindekrisecentre er i dag omfattet af lov om social service § 109, der angår midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn.

Efter Straffelovrådets opfattelse hører forsorgshjem og kvindekrisecentre ikke til bestemmelsens kerneområde. Selv om der er tale om svagt stillede persongrupper, fordi de er hjemløse eller har måttet forlade deres hjem på grund af vold eller trusler, er deres ophold på forsorgshjemmet eller kvindekrisecenteret som sådan alligevel karakteriseret ved en betydelig større grad af frivillighed, end når det gælder fængsler, psykiatriske afdelinger og døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge.

Endvidere er der efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for at behandle boformer møntet på midlertidigt ophold anderledes end boformer møntet på længerevarende ophold i relation til den strafferetlige beskyttelse mod seksuel udnyttelse fra en ansats side.

Betegnelsen ”institution for personer med vidtgående psykiske handicap” blev indsat i straffelovens § 219 i 1997 til erstatning for udtrykket ”åndssvageinstitution”, som i 1965 havde afløst det oprindelige udtryk i straffeloven af 1930 ”Aandsvageanstalt”. Ifølge forarbejderne til lovændringen i 1965 var der alene tale om en redaktionel ændring, og ifølge forarbejderne til lovændringen i 1997 var der alene tale om en sproglig tilpasning til de gældende socialretlige regler.

Det må antages, at udtrykket i dag omfatter boformer efter lov om social service §§ 107 og 108, i det omfang det pågældende botilbud har karakter af en døgninstitution og er rettet mod personer med vidtgående psykiske handicap, hvorimod andre boformer efter lov om social service §§ 107 og 108 ikke kan antages at være omfattet. Botilbud etableret med hjemmel i anden lovgivning, eksempelvis lov om almene boliger, må også antages at være omfattet, i det omfang det pågældende botilbud har karakter af en døgninstitution og er rettet mod personer med vidtgående psykiske handicap.

Som det fremgår, har der ikke siden straffelovens vedtagelse i 1930 været legislative overvejelser vedrørende anvendelsesområdet for straffelovens § 219 i forhold til institutioner for den persongruppe, der i dag betegnes personer med vidtgående psykiske handicap – til trods for de meget store forandringer, der er sket i behandlingen af den pågældende persongruppe.

Ved straffelovens vedtagelse i 1930 fandtes to private institutioner, Østifternes Aandssvageforsorg og De Kellerske Aandssvageanstalter, som hver havde et antal anstalter, herunder de særlige øanstalter på henholdsvis Livø (for ”antisociale og kriminelle åndssvage mænd”) og Sprogø (for ”seksuelt løsagtige åndssvage kvinder”).

De private institutioner overgik i 1959 til staten og fik navnet ”Statens Åndssvageforsorg”. Landet blev opdelt i 11 forsorgscentre, som hver bestod af en centralinstitution og en række mindre institutioner. De to øanstalter blev nedlagt i 1961.

Statens Åndssvageforsorg blev nedlagt i 1980, og alle foranstaltninger for udviklingshæmmede overgik til (amts)kommunerne, og siden er de fleste store, centrale boinstitutioner overgået til andre formål. Børn er generelt hjemmeboende og undervises i normalsystemet med støtte eller i specialbørnehaver og -skoler. Voksne bor i eget hjem, i pensionater eller i bofællesskaber. De arbejder i beskyttede værksteder, har mulighed for helbredsbetingsbetalt førtidspension, og nogle finder beskæftigelse med delvis aflønning via offentlige hjælpeforanstaltninger.

Sammenfattende er udviklingen gået fra en placering i store institutioner med i hvert fald en de facto begrænsning af de pågældendes personlige frihed (bl.a.

gennem placeringen på små øer) til en gradvis gennemførelse af en tanke om normalisering og forsøg på at give plads til de pågældende i samfundet (oprindelig formuleret af den første chef for Statens Åndssvageforsorg, N.E. Bank-Mikkelsen). I dag er handicapforsorgen ikke som tidligere adskilt fra det øvrige sociale system, men er en del af det almindelige sociale hjælpeapparat. Den overordnede målsætning for den moderne handicapforsorg er normalisering af tilværelsen for personer med handicap og integration i det almindelige samfundsliv. Bistanden ydes som en minimal indgriben med udgangspunkt i den pågældendes dagligdag og hjemlige miljø. Herved ønsker man at undgå de tidligere tiders stigmatisering og isolation, som fulgte af institutionsanbringelser fjernt fra familien og det oprindelige miljø.

Af forarbejderne til den første lov om social service, som trådte i kraft i 1998, fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 1996-97, tillæg A, side 4936):

”Forslagets regler om botilbud omfatter alene bodelen. Den hjælp og støtte, der i øvrigt er brug for, dækkes gennem forslaget bestemmelser om personlig pleje, behandling, samvær og aktivitetstilbud m.v. Det betyder imidlertid ikke, at bistands- og støttetilbud efter lovforslaget nødvendigvis får en anden udformning eller karakter end de tilbud, der gives i dag. Tilbudene kan fortsat sammensættes således, at de med hensyn til service og boform reelt svarer til de bofællesskaber og institutioner m.v., der er oprettet og som drives efter reglerne i bistandsloven. (...)

Bestemmelserne om boligtilbud er ikke længere knyttet til en bestemt organisationsform. Men bo- og serviceydelser kan fortsat oprettes og drives som døgninstitutioner. Der er med forslaget en uændret kommunal og amtskommunal forpligtelse til at sikre egnede boformer for grupper med særlige behov, herunder en forpligtelse til – i forhold til de forskellige gruppers behov – at indrette boformerne og at give den nødvendige støtte i tilknytning til boformerne.”

Dette princip – som fortsat er gældende – beskrives generelt på den måde, at institutionsbegrebet i 1998 blev ”ophævet” på voksenområdet. Heri ligger, at man på socialområdet principielt ikke længere betegner botilbuddene som institutioner, men som borgerens egen bolig. Som det fremgår, kan der imidlertid fortsat oprettes og drives botilbud af institutionslignende karakter i den forstand, at der ud over de enkelte beboeres egne boliger også er fællesarealer og tilknyttet personale.

Det indebærer også, at servicelovens bestemmelser om botilbud efter §§ 107 og 108 alene omhandler de fysiske rammer, mens arten og omfanget af hjælp i prin-

cippet visiteres særskilt med hjemmel i de samme bestemmelser, som gælder for personer, der *ikke* er optaget i et botilbud. Vurderingen af, om et botilbud har karakter af en institution i straffelovens § 219's forstand, vil derfor i dag i realiteten bl.a. afhænge af arten og omfanget af den hjælp, der i øvrigt er visiteret, hvor der vil være en glidende overgang. Hertil kommer, at der ikke længere er bestemmelser om boformer til specifikke målgrupper. Botilbud efter servicelovens §§ 107 og 108 er således ikke kun målrettet personer med psykiske handicap, men også personer med f.eks. fysiske handicap eller anden nedsat funktionsevne som sindslidelse, autisme mv. Samtidig er den skarpe målgruppeopdeling på de enkelte botilbud i et vist omfang ved at blive udvisket. Det er ikke usædvanligt, at f.eks. personer med psykisk nedsat funktionsevne bor i samme botilbud som personer, der har ophold i botilbuddet overvejende på grund af (omfattende) fysisk nedsat funktionsevne. Botilbud kan også være af meget forskellig størrelse, og det kan være tvivlsomt, om et botilbud med kun få beboere kan anses som en institution i straffelovens § 219's forstand.

Som følge af disse forhold vil det i dag efter omstændighederne kunne være forbundet med betydelig vanskelighed at afgøre, om et konkret botilbud er omfattet af straffelovens § 219. Dette afgrænsningsspørgsmål ses dog ikke at været rejst i trykt retspraksis, hvorved bemærkes, at retspraksis som beskrevet i afsnit 2 ovenfor er sparsom, og at det som følge af anonymiseringen af de offentliggjorte domme ikke altid heraf kan ses, hvilken form for institution der var tale om. Det gælder TfK 2008.862 V, hvor institutionen omtales som et "bofællesskab for domsanbragte", TfK 2005.430 Ø, hvor forurettede omtales som psykiatrisk patient på institutionen, og TfK 2004.496 Ø, hvor forurettede var optaget på institutionen på grund af mental retardering i lettere grad.

Efter Straffelovrådets opfattelse hører særligt sikrede afdelinger for personer med vidtgående psykiske handicap, hvoraf der så vidt ses for tiden kun findes én på landsplan, Kofødsminde på Lolland, til kerneområdet for straffelovens § 219. Her er beboerne generelt frihedsberøvede i henhold til dom (foranstaltningsdom for strafbart forhold) eller retskendelse (varetægtsfængsling i surrogat).

Uden for dette sikre kerneområde er det imidlertid vanskeligt ud fra kendetegn for institutionen at udskille de institutioner, hvor der generelt kan foreligge et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold mellem ansatte og beboere, at der bør

gælde et generelt strafsanktioneret forbud mod seksuelle forhold mellem ansatte og beboere.

De personer, der er dømt til anbringelse på institution for personer med vidtgående psykiske handicap (men ikke til anbringelse i særligt sikret afdeling), kan i praksis være placeret mange forskellige steder, og der kan i samme botilbud være personer, som ikke er domsanbragte. Tilsvarende gælder personer, som er dømt til tilsyn af kommunen, således at kommunen kan træffe bestemmelse om anbringelse på institution for personer med vidtgående psykiske handicap, hvis kommunen træffer sådan bestemmelse.

Også når der ikke er tale om personer, som er anbragt i henhold til dom eller retskendelse, er der ganske vist generelt tale om personer, der er svagt stillede, men der er en meget glidende overgang i graden af afhængighed. Hertil kommer, at der i dag – dvs. efter afskaffelsen af de store åndssvageanstalter – næppe er nogen systematisk forskel i graden af afhængighed og beskyttelsesbehov ud fra, om beboeren er optaget i botilbuddet på grund af vidtgående psykiske handicap eller af andre årsager. Det kan således anføres, at der uanset typen af funktionsnedsættelse, sindslidelse og/eller særlige sociale problemer er tale om personer, som er i et afhængighedsforhold til botilbuddets personale. Endvidere er der næppe heller i forhold til afhængighed og beskyttelsesbehov den store forskel mellem botilbud omfattet af lov om social service §§ 107 og 108 og andre boligformer, der kræver forudgående visitation på baggrund af behovsvurdering, og hvor der er tilknyttet hjælp, herunder døgnhjælp, og som i praksis benyttes til samme formål som boformer efter lov om social service §§ 107 og 108. Det gælder bl.a. almene ældre- og handicapboliger, herunder plejeboliger, samt friplejeboliger mv.

Der kan også argumenteres for, at afhængighedsforholdet og dermed beskyttelses hensynet er lige så stærkt for en person, der f.eks. bor i sit eget private hjem og får massiv støtte på grund af omfattende funktionsnedsættelse. En sådan persons afhængighed af personalet/hjælpere kan være helt det samme, som gør sig gældende for personer, der bor på botilbud mv. Det kan i den forbindelse også nævnes, at reglerne i lov om social service om magtanvendelse over for voksne som udgangspunkt er uafhængige af boform og således også kan anvendes i forhold til personer, som bor i private hjem.

Straffelovrådet er for så vidt enig i, at beskyttelsesbehovet for personer, der som følge af omfattende funktionsnedsættelse modtager massiv støtte i private hjem, kan være sammenligneligt med beskyttelsesbehovet for personer, der er optaget i et botilbud, og at der i denne henseende heller ikke nødvendigvis er nogen systematisk forskel mellem botilbud for personer med vidtgående psykiske handicap og botilbud for eksempelvis psykisk syge eller personer med alvorlige sociale problemer eller mellem personer, der bor i et botilbud efter lov om social service §§ 107 og 108, og personer, der bor i en plejebolig mv.

Samtidig er det imidlertid som nævnt i pkt. 4.1 ovenfor Straffelovrådets opfattelse, at straffelovens § 219 bør begrænses til et kerneområde. Efter rådets opfattelse ville det være for vidtgående at udvide bestemmelsen til også at omfatte private hjem eller botilbud, der ikke har karakter af døgninstitutioner. En sådan udvidelse, som ville indebære, at bestemmelsen kom til at omfatte andet end institutioner, ville også give bestemmelsen en helt anden karakter.

Straffelovrådet kan heller ikke anbefale at udvide bestemmelsen til også at omfatte plejeboliger mv., der har karakter af døgninstitutioner. Rådet lægger i den forbindelse også vægt på, at plejeboliger (tidligere betegnet plejehjem og endnu tidligere betegnet alderdomshjem) har eksisteret i hele perioden fra før vedtagelsen af straffeloven i 1930 frem til i dag uden nogensinde at have været omfattet af straffelovens § 219, og uden at det ses at have givet anledning til problemer i praksis, at sådanne institutioner ikke er omfattet af bestemmelsen.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at videreføre den gældende retstilstand, hvorefter institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap er omfattet af straffelovens § 219. Rådet foreslår i den forbindelse en sproglig præcisering, således at ”institution” ændres til ”døgninstitution”. Rådet foreslår endvidere, at forsorgshjem udgår af bestemmelsen.

Straffelovrådet er opmærksom på, at den foreslåede uændrede afgrænsning af bestemmelsen for så vidt angår institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap indebærer, at visse stort set sammenlignelige situationer behandles forskelligt afhængig af, om der er tale om en døgninstitution eller en boform med personale en stor del af døgnet, men dog ikke hele døgnet, og afhængig af, om

den pågældende institution er for personer med vidtgående psykiske handicap eller for andre målgrupper.

Grænsen må imidlertid nødvendigvis drages et sted, og efter Straffelovrådets opfattelse ville en klarere afgrænsning kun kunne opnås ved enten en betydelig udvidelse (f.eks. til alle døgninstitutioner) eller ved en væsentlig indskrænkning (f.eks. til særligt sikrede afdelinger). Rådet har for så vidt en vis sympati for en indskrænkning til særligt sikrede afdelinger, der som nævnt hører til bestemmelsens kerneområde, men en sådan indskrænkning ville betyde, at personer, som i medfør af en dom er anbragt på almindelige (ikke-sikrede) institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap, ikke længere ville være omfattet af bestemmelsen. Også i lyset af, at den eksisterende afgrænsning så vidt ses ikke har givet anledning til problemer i praksis, anbefaler rådet på denne baggrund efter en samlet vurdering at videreføre den gældende bestemmelse uændret for så vidt angår institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap.

4.3.5. Straffelovrådet har overvejet, om der er grundlag for at udvide bestemmelsen i straffelovens § 219 til at omfatte institutioner inden for *andre sektorer*.

Efter Straffelovrådets opfattelse bør bestemmelsen af principielle grunde udvides til også at omfatte personer, der som *frihedsberøvede* er i *politiets varetægt*. Selv om sandsynligheden for et frivilligt seksuelt forhold (eller for et skjult misbrug) mellem en ansat i politiet og en frihedsberøvet i politiets varetægt er ringe, er der principielt tale om, at der generelt kan være et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold på linje med de øvrige tilfælde, der er omfattet af straffelovens § 219.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der derimod ikke andre institutioner, hvor der generelt kan være et sådant særligt stærkt afhængighedsforhold mellem ansatte og beboere, at der bør gælde et generelt strafsanktioneret forbud mod seksuelle forhold mellem ansatte og beboere.

Særligt med hensyn til *kostskoler* bemærkes, at straffelovens § 223, stk. 1, særskilt kriminaliserer et seksuelt forhold til et barn under 18 år, som er betroet nogen til undervisning eller opdragelse.

Særligt med hensyn til *asylcentre* bemærkes, at ophold i et asylcenter efter Straffelovrådets opfattelse ikke kan sidestilles med ophold i fængsel eller på psykiatrisk afdeling mv. Hvis en udlænding, herunder en asylansøger, frihedsberøves og derfor placeres i en af Kriminalforsorgens institutioner eller eventuelt på psykiatrisk afdeling mv. (frihedsberøvelse i surrogat), vil den pågældende i kraft af denne placering være omfattet af straffelovens § 219. I andre tilfælde kan asylansøgere imidlertid ikke sidestilles med personer, der er frihedsberøvet, og dette gælder også udlændinge på ”tålt ophold”, som er pålagt at opholde sig på et bestemt asylcenter. Det bemærkes herved, at en udlænding, der er pålagt at opholde sig på et bestemt asylcenter, ganske vist ikke uden tilladelse må overnatte andre steder, men udlændingen er ikke forpligtet til at være på sit værelse eller på asylcenteret om aftenen eller om natten, men vil også i aften- og nattetimerne uden tilladelse kunne færdes uden for asylcenteret, f.eks. ved at besøge venner, bekendte og lignende, uden at skulle være hjemme på et bestemt tidspunkt. Det afgørende er, at udlændingen vender tilbage til asylcenteret og har asylcenteret som det sted, hvor vedkommende overnatter.

Særligt med hensyn til *dagtilbud* bemærkes, at en generel kriminalisering af seksuelle forhold mellem personale på dagtilbud og brugerne af dagtilbuddet efter Straffelovrådets opfattelse ville være alt for vidtgående. For så vidt angår børn under 18 år fastsætter straffelovens § 223, stk. 1, et generelt forbud mod seksuelle forhold, hvis barnet er betroet nogen til undervisning eller opdragelse, hvortil naturligvis kommer det helt generelle forbud mod seksuelle forhold til børn under 15 år. For så vidt angår personer over 18 år kan navnlig henvises til straffelovens § 218 om udnyttelse af sindssygdom eller mental retardering eller af en tilstand, hvor pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

4.4. Straffelovrådet finder, at det er hensigtsmæssigt, at bestemmelsen også finder anvendelse under udgang fra institutionen, men ikke, når institutionsopholdet er ophørt.

På den ene side bør den beskyttelse, som bestemmelsen giver, ikke være begrænset til seksuelle forhold, der finder sted på institutionens område, men bør også gælde under midlertidigt fravær – f.eks. udgang, frigang eller fælles udflugt – andetsteds. På den anden side ville det være for vidtgående at udvide bestemmelsen til at gælde efter afslutningen af institutionsopholdet, og det gælder, selv om

kontakten mellem den ansatte og den institutionsanbragte blev etableret under institutionsopholdet.

Det bemærkes, at den foreslåede udvidelse vedrørende politiet ikke er knyttet til et institutionsophold, men til en frihedsberøvelse i politiets varetægt. Den foreslåede udvidelse vil kun finde anvendelse på seksuelle forhold, der finder sted under selve frihedsberøvelsen i politiets varetægt.

4.5. Den gældende bestemmelse omfatter den, der er ”ansat eller tilsynsførende ved” den pågældende institution. Bestemmelsen er ikke begrænset til ansatte eller tilsynsførende, der har kompetence til at give den institutionsanbragte pålæg eller til at føre tilsyn med vedkommende.

Der ses ikke i bestemmelsens forarbejder eller i retspraksis eller litteraturen at være anført nærmere om forståelsen af udtrykket ”ansat eller tilsynsførende ved”, og så vidt ses har de overtrædelser af bestemmelsen, som er blevet pådømt i retspraksis, vedrørt ”ansatte”.

Efter Straffelovrådets opfattelse må det antages, at der med ”tilsynsførende ved” en institution forstås personer, der som led i et offentligt hverv fører tilsyn med behandlingen af personer, der er optaget i institutionen.

For så vidt angår døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge, psykiatriske afdelinger eller døgninstitutioner for personer med vidtgående psykiske handicap er det Straffelovrådets opfattelse, at den gældende bestemmelse som udgangspunkt har en hensigtsmæssig udformning.

Straffelovrådet har overvejet, om udtrykket ”ansat ved” er tilstrækkeligt til at angive de personer, som bør være omfattet af et generelt forbud mod seksuelt forhold til beboerne på en given institution, eller om det ville være hensigtsmæssigt at ændre det til f.eks. ”beskæftiget ved”. I betragtning af, at denne del af bestemmelsen som nævnt ikke ses at have givet anledning til problemer i praksis, har rådet dog ikke fundet grundlag for at foreslå en sådan ændring. Det bemærkes herved også, at den gældende bestemmelse efter rådets opfattelse også omfatter deltidsansatte, midlertidigt ansatte og ulønnede ansatte, f.eks. praktikanter, og at udtrykket ”beskæftiget ved” kunne give anledning til nye afgrænsningsspørgsmål

f.eks. i forhold til håndværkere, som i en vis periode udfører en konkret håndværksmæssig opgave på institutionens område.

Med hensyn til udtrykket ”tilsynsførende ved” foreslår Straffelovrådet en sproglig præcisering, således at bestemmelsen finder anvendelse på ”tilsynsførende med” den pågældende institution. Hermed tydeliggøres, at det afgørende for så vidt angår tilsynsførende er, at den pågældende fører tilsyn med en given institution, og ikke om den pågældende særligt er tilknyttet denne institution.

For så vidt angår *kriminalforsorgens institutioner* foreslår Straffelovrådet, at bestemmelsen i stedet for at omfatte ansatte og tilsynsførende ved den pågældende institution ændres til at omfatte ansatte i kriminalforsorgen som helhed, under hvis myndighed den pågældende står.

Baggrunden for forslaget er, at hvis f.eks. en ansat ved Direktoratet for Kriminalforsorgen eller ved kriminalforsorgen i frihed i arbejdsmæssigt øjemed besøger et fængsel eller arresthus og der er i kontakt med indsatte, tilsiger det beskyttelseshensyn, som begrunder straffelovens § 219, at bestemmelsen skal kunne anvendes. Det afgørende bør således ikke være, om den pågældende er ansat ved (eller tilsynsførende med) den pågældende institution, men om den pågældende er ansat ved kriminalforsorgen og i kraft heraf er i arbejdsmæssig kontakt med en person, der er optaget i en af kriminalforsorgens institutioner. Det bemærkes herved, at en medarbejder ved Direktoratet for Kriminalforsorgen eller kriminalforsorgen i frihed vil kunne have kompetence til at træffe afgørelse om prøveløsladelse eller have indflydelse på en sådan afgørelse, og at en indsat derfor vil kunne være i et stærkt afhængighedsforhold til en sådan medarbejder.

Forslaget indebærer, at henvisningen til ”tilsynsførende” udgår for så vidt angår kriminalforsorgens institutioner.

Straffelovrådet er opmærksom på, at Folketingets Ombudsmand fører tilsyn med behandlingen af personer, der er frihedsberøvet, og at dette tilsyn bl.a. indbefatter inspektionsbesøg på institutioner under kriminalforsorgen. Det findes imidlertid ufornødent alene med sigte til Folketingets Ombudsmand og dennes medarbejdere i straffelovens § 219 at bevare en henvisning til ”tilsynsførende” med kriminalforsorgens institutioner.

Med hensyn til den foreslåede udvidelse vedrørende politiet foreslås bestemmelsen udformet på den måde, at den omfatter ansatte ved politiet, der har seksuelt forhold til en person, der er frihedsberøvet og i politiets varetægt. Efter forslaget vil således enhver ansat ved politiet (herunder midlertidigt ansatte, deltidsansatte og ulønnede ansatte) være omfattet, men bestemmelsen vil kun gælde for seksuelle forhold, der finder sted under frihedsberøvelsen i politiets varetægt.

4.6. Straffelovrådet har tidligere under henvisning til, at straffene efter bl.a. straffelovens § 219 ligger væsentligt under det gældende strafmaksimum, fundet det ubetænkeligt at nedsætte strafmaksimum i bl.a. denne bestemmelse fra 4 til 2 år, jf. rådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse side 172-73.

Straffelovrådet har senere fundet, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet ville være rigtigst indtil videre at opretholde et strafmaksimum på 4 års fængsel i bl.a. § 219, jf. rådets betænkning nr. 1424/2002 om strafferammer og straffastsættelse side 736.

Straffelovrådet finder fortsat, at bestemmelserne om tvang, udnyttelse, misbrug mv. i straffelovens §§ 217-220 angår forhold, der overordnet set har en sådan sammenlignelig grovhed, at det taler for at anvende samme strafferamme i disse bestemmelser. Dette gælder, selv om der er væsentlige forskellige i bestemmelsernes nærmere indhold og deres praktiske betydning. Alle bestemmelserne har således til formål at beskytte den seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, og det gælder for alle bestemmelserne, at der er betydelig variation i grovheden af konkrete overtrædelser.

Ved valget af, hvilken strafferamme der så bør anvendes i straffelovens §§ 217-220, finder Straffelovrådet efter en samlet vurdering, at mest taler for en strafferamme, der omfatter fængsel indtil 4 år.

En strafferamme på 4 års fængsel er klart lavere end de højere strafferammer på 8 og 12 års fængsel, som gælder for de groveste seksualforbrydelser, voldtægt og samleje med barn under 15 år, og vil dermed tydeligt markere, at forbrydelserne i

straffelovens §§ 217-220 generelt må anses for at være mindre alvorlige end voldtægt og samleje med barn under 15 år.

En strafferamme på 4 års fængsel markerer samtidig, at der generelt set er tale om alvorlige forbrydelser, og en strafferamme på 4 års fængsel vil endvidere være fuldt tilstrækkelig til at give rum for en passende strafudmåling også i sager om meget grove overtrædelser af straffelovens §§ 217-220. Det samme kunne for så vidt siges om en strafferamme på 3 års fængsel, men Straffelovrådet har ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foreslå en nedsættelse af strafferammen på 4 års fængsel, som har været gældende siden 1967 for så vidt angår §§ 217 og 218 og siden 1933 for så vidt angår § 219.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet således at videreføre den gældende strafferamme i § 219 på 4 års fængsel.

4.7. Med hensyn til *strafniveauet* finder Straffelovrådet ikke grundlag for at foreslå ændringer i op- eller nedadgående retning i forhold til den eksisterende strafudmålingspraksis.

Straffelovrådet lægger på den ene side vægt på, at også straffelovens § 219 er begrundet i hensynet til at beskytte forurettedes seksuelle frihed og selvbestemmelsesret. Bestemmelsens hovedformål er således ikke – eller bør i hvert fald fremover ikke anses for at være – at varetage mere ordensmæssige hensyn.

Straffelovrådet lægger på den anden side vægt på, at det ved straffastsættelsen også bør kunne tages i betragtning, om der foreligger et misbrug, eller om der er tale om et frivilligt seksuelt forhold.

Strafudmålingen bør endvidere ske ud fra den enkelte sags konkrete omstændigheder. Som eksempler på andre forhold, som kan indgå i vurderingen af forbrydelsens grovhed og dermed ved fastsættelsen af straffen, kan nævnes antallet af seksuelle forhold, det eller de seksuelle forholds nærmere karakter (samleje eller andet seksuelt forhold end samleje og i givet fald hvilken form for seksuelt forhold), om der er tale om forsøg, om der er tale om gentagelse, om der er flere forurettede, graden af forurettedes afhængighed, forurettedes alder, og om der sker rettighedsfrakendelse.

De beskrevne forhold skal ikke anses for udtømmende, og fastsættelsen af straffen bør fortsat bero på domstolens konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen.

Kapitel 11

Straffelovens § 220 – groft misbrug af afhængighed

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 220

Efter straffelovens § 220 straffes den, som ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed skaffer sig samleje uden for ægteskab med den pågældende, med fængsel indtil 1 år eller, såfremt forholdet er begået over for en person under 21 år, med fængsel indtil 3 år.

Bestemmelsen i § 220 finder efter straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje og med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Som det fremgår, er straffelovens § 220 begrænset til at omfatte samleje uden for ægteskab.

Anvendelse af bestemmelsen i straffelovens § 220 forudsætter, at samlejet er opnået ved et groft misbrug. Der er ved vurderingen af, om et sådant misbrug foreligger, overladt domstolene et meget frit skøn, jf. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 307.

Den afhængighed, hvori den udnyttede skal befinde sig, skal efter bestemmelsen være af tjenstlig eller økonomisk karakter. Uden for falder således som udgangspunkt bl.a. forhold til læger, lærere eller sjælesørgere, jf. Oluf H. Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 515.

Om karakteren af den afhængighed, hvori den udnyttede skal befinde sig, anføres nærmere i Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 58 bl.a. følgende:

”Det siges ikke udtrykkeligt at den der udnyttes skal have været direkte afhængig af gerningsmanden. Men er det ikke tilfældet må der have foreligget en indirekte afhængighed, således at gerningsmanden efter sin stilling el. lign. har været i stand til at drage fordel af afhængighedsforholdet, fx. som den [der] har indflydelse på om et allerede bestående tjenesteforhold eller låneforhold skal fortsætte. Et af loven omfattet afhængighedsforhold foreligger næppe hvor en person bestemmer eller har indflydelse på om den anden opnår en ansættelse eller et lån.”

Den angivne aldersgrænse i bestemmelsen på 21 år er knyttet til den myndighedsalder, som gjaldt, da bestemmelsen blev gennemført, jf. Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372.

Subjektivt er det en forudsætning for ansvar efter § 220, at der er handlet med forsæt i relation til alle led i gerningsindholdet.

Om bestemmelsen i straffelovens § 220 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., a.st., side 307-308, Knud Waaben, a.st., side 58-59, Stephan Hurwitz, Den danske kriminalret, Speciel Del (1955) side 198, Oluf H. Krabbe, a.st., side 515, og Jørn Vestergaard m.fl., Strafferet – Forbrydelser og andre strafbare forhold (2009) side 102.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 220 følgende ordlyd:

”§ 220. Den, som ved groft Misbrug af en Kvindes tjenstlige eller økonomiske Afhængighed skaffer sig Samleje udenfor Ægteskab med hende, straffes med Fængsel indtil 1 Aar eller, saafremt hun er under 21 Aar, med Fængsel indtil 3 Aar.”

Som det fremgår, har bestemmelsen således bortset fra, at den oprindeligt var begrænset til forhold begået mod kvinder, været uændret siden straffeloven af 1930.

Om forarbejderne til bestemmelsen kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 201 samt side 199-200. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 199 samt side 188 og 192-194 og udkast af 1923 (U III) § 200 samt spalte 321. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372 (§ 222).

Bestemmelsen var, som det anføres i U III spalte 321, ny i dansk ret.

1.2.2. Lovændringen i 1981

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik § 220 sin nuværende ordlyd.

Bestemmelsen blev således ved lovændringen gjort kønsneutral, idet den hidtidige begrænsning til forhold begået mod kvinder blev ophævet, således at bestemmelsen også vil kunne anvendes på forhold begået over for mænd, jf. Folketings-tidende 1980-81, tillæg A, spalte 4005-4006, og Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 51.

1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

Bestemmelsen i § 220 har endvidere været genstand for overvejelse i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Der fremgår af betænkningen herom bl.a. følgende (side 172-73):

”I de sjældne tilfælde, hvor det er aktuelt at afsige dom efter en af bestemmelserne i §§ 218-220, ligger straffene væsentligt under lovens maksima. Straffelovrådet finder det ubetænkeligt at nedsætte strafmaksimum i §§ 218 og 219 fra 4 til 2 år og i § 220, sidste led, fra 3 år til 2 år.

Samme nedsættelser vil uden særskilt lovændring ske i tilfælde, hvor der ikke er tale om samleje, men hvor der efter § 224 eller § 225, sammenholdt med en af bestemmelserne i §§ 218-220, dømmes for andet seksuelt forhold end samleje.”

1.2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Af Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fremgår om bestemmelsen i straffelovens § 220 – i forlængelse af det anførte i betænkning nr. 1099/1987 – bl.a. følgende (side 736):

”§§ 218-220 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i samme kategori som bl.a. § 217, (...) dvs. med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det svarer for så vidt angår §§ 218 og 219 til det nugældende strafmaksimum. Placeringen indebærer for så vidt angår § 220, at strafmaksimum hæves fra 3 til 4 års fængsel.

Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som kom til udtryk i 1987-betænkningen (...). Som det fremgår, var der enighed om, at der burde være parallelitet med hensyn til strafmaksima i §§ 218-220. Dette er fortsat rådets opfattelse. Straffelovrådet finder dog, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet ville være rigtigst indtil videre at opretholde et strafmaksimum på 4 års fængsel i §§ 218 og 219 og som følge heraf at skærpe strafmaksimum i § 220 til 4 års fængsel. Rådet bemærker i øvrigt, at det ved en lovrevision kunne overvejes at ændre aldersgrænsen, der betinger anvendelsen af det skærpede strafmaksimum i § 220, fra 21 til 18 år. Aldersgrænsen på 21 år er i bestemmelsens motiver knyttet til den daværende myndighedsalder”

Af forarbejderne til lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) fremgår det, at Justitsministeriet ikke fandt grundlag for at følge Straffelovrådets anbefalinger i betænkning nr. 1424/2002 vedrørende bl.a. § 220, jf. Folketingsstidende 2003-04, tillæg A, side 3312, og lovforslaget og lovændringen indeholdt således ikke nogen ændring af straffelovens § 220.

2. Retspraksis

Der ses ikke at være trykt praksis, som direkte vedrører straffelovens § 220.

UfR 1934.645 H (1 års fængsel): Tiltalte blev ved et nævningeting fundet skyldig i flere gange at have haft anden kønslig omgængelse end samleje med sin tjenestepige, da hun var 13 år, og i flere gange at have haft samleje med hende, da hun var 14 år. Forholdene var begået før, men blev pådømt efter ikrafttrædelsen af straffeloven fra 1930 og kunne derfor kun straffes, i det omfang de var strafbare efter såvel den tidligere som den nye lov. Forholdene blev henført under straffelo-

ven af 1866 § 174 om den, der forfører en pige mellem 12 og 16 år til utugt, idet påtale kun kunne ske efter forældres eller værges begæring (i sagen forelå påtalebegæring fra pigens mor), og under straffeloven af 1930 § 222 (jf. § 224 for så vidt angår den anden kønslige omgængelse end samleje).

I Domme i Kriminelle Sager fra 1990-1992 er dog refereret en utrykt dom vedrørende overtrædelse af straffelovens § 220 (side 164):

Østre Landsret 11. september 1992 (9. afd. nr. 81/92) (3 måneders betinget fængsel): En 53-årig mand havde i løbet af en periode på ca. 3 måneder én gang skaffet sig samleje og én gang anden kønslig omgængelse end samleje med en kvinde, der som langtidsledig var ansat i en kommune, hvor tiltalte havde instruktionsbeføjelse over for hende. Det blev af landsretten bl.a. anført, at forurettede befandt sig i et tjenstligt afhængighedsforhold til tiltalte og var økonomisk afhængig af ansættelsen, hvilket måtte have stået tiltalte klart. Tiltalte havde endvidere groft misbrugt denne afhængighed til at skaffe sig kønslig omgængelse og samleje med forurettede.

Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 2 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 220 (samleje) (begge i 1992, herunder ovennævnte dom), hvoraf ingen var ubetingede fængselsstraffe. Der var i samme periode i alt 1 fældende strafferetlig afgørelse for overtrædelse af straffelovens § 220, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje) (i 1989), nemlig en dom på 1 års ubetinget fængsel.

Der foreligger ikke særskilt statistik for afgørelser om overtrædelse af § 220, jf. § 225 (homoseksuelt forhold), men det samlede antal fældende afgørelser for overtrædelse af § 225, jf. §§ 218-220 og 223, var i den nævnte periode 20 (heraf 11 ubetingede fængselsstraffe). Ud fra de statistiske oplysninger i øvrigt om fordelingen af sagerne mellem §§ 218-220 og 223 må det antages, at langt størstedelen af (og eventuelt alle) disse 20 afgørelser angik andre paragraffer end § 220.

3. Fremmed ret

3.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj

2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Efter § 193, stk. 1, i den endnu gældende norske straffelov fra 1902 straffes den, som skaffer sig eller en anden seksuel omgang ved misbrug af stilling, afhængighedsforhold eller tillidsforhold, med fængsel indtil 6 år.

Om hvad der skal regnes for misbrug anføres bl.a. følgende i forarbejderne (Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 113):

”Hva som skal regnes som misbruk, vil være situasjonsbetinget. Generelt vil det regnes som misbruk dersom gjerningspersonen på en utilbørlig måte utnytter sitt overmaktsforhold til å skaffe seg seksuell omgang med fornærmede, f.eks. som dennes lege, psykolog eller støttekontakt. Relevante faktorer ved vurderingen vil være partenes alder, erfaring og opptreden, herunder hvilken overlegne posisjon dette har satt gjerningspersonen i overfor fornærmede. Herav følger at ikke alle forhold mellom personer hvor den ene part står i et overordningsforhold til den andre, omfattes. Situasjonen vil kunne stille seg annerledes dersom partene uavhengig av den enes overmaktsforhold, har seksuell omgang, f.eks. som følge av at det utvikler seg et alminnelig kjærlighetsforhold. Begrunnelsen for straffebudet – vern av personer som står i et underordningsforhold til annen person – vil da ikke lenger gjøre seg gjeldende.”

”Stilling” omfatter alle, som står i en overordnet position til forurettede. ”Afhængighedsforhold” kan omfatter forskellige former for personlig afhængighed til gerningsmanden. ”Tillidsforhold” kan f.eks. ramme tilfælde, hvor en person indleder et fortroligt forhold til forurettede ved beluring eller manipulation.

§ 295, litra a, i den nye straffelov af 2005 viderefører § 193, stk. 1, med den udvidelse, at også det at få forurettede til at udføre handlinger, som svarer til seksuel omgang, med sig selv, omfattes.

3.2. Svensk ret

Efter kapitel 6 § 3 i den svenske straffelov straffes den, som formår en person til at foretage eller tåle en seksuel handling ved alvorligt at misbruge, at personen befinder sig i et afhængighedsforhold, for seksuel udnyttelse af person i afhængighedsforhold med fængsel indtil 2 år.

Efter bestemmelsens stk. 2 er strafferammen fængsel fra 6 måneder til 4 år, hvis forbrydelsen er grov. Ved vurderingen af, om forbrydelsen er grov, skal der særligt tages hensyn til, om flere har forgrebet sig på offeret eller på anden måde deltaget i overgrebet, eller om gerningsmanden ellers har udvist særlig hensynsløshed.

For strafansvar kræves det generelt, at det er gerningsmanden, som er aktiv, dvs. formår offeret til at foretage eller tåle en seksuel handling, jf. prop. 2004/05:45 side 141. Afhængighedsforhold omfatter bl.a. en bestående økonomisk afhængighed og afhængighed i ansættelsesforhold. Afhængighedsforhold kan også bestå mellem en person, der er frihedsberøvet i en af kriminalforsorgens institutioner, og en af institutionens ansatte. Afhængighedsforhold kan også bestå mellem en narkoman og dennes faste leverandør af narkotika, jf. prop. 2003/04:12 side 31.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Straffelovrådet har i lyset af, at straffelovens § 220 anvendes endog overordentligt sjældent, overvejet, om bestemmelsen bør ophæves som overflødig. Særligt med hensyn til tjenstlig afhængighed kan det anføres, at der i dag – i modsætning til i 1933, da bestemmelsen blev indført – er en stærk civilretlig beskyttelse mod sexchikane i ansættelsesforhold.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der imidlertid strafværdige forhold, som er omfattet af bestemmelsen, og rådet finder endvidere, at der, uanset at straffelovens § 220 overlader domstolene et vidt skøn, er fordele forbundet med en særskilt udtrykkelig kriminalisering af groft misbrug af tjenstlig eller økonomisk afhængighed (frem for at sådanne forhold i givet fald efter omstændighederne skulle straffes som blufærdighedskrænkelser).

Straffelovrådet bemærker i den forbindelse, at der særligt er et beskyttelsesbehov i forhold til børn, hvor § 220's beskyttelse mod groft misbrug af et barns afhængighed af sin arbejdsgiver eller overordnede supplerer beskyttelsen i § 223, stk. 1, mod seksuelle forhold mellem et barn og en person, som barnet er betroet til undervisning eller opdragelse. Der er dog – og bør fortsat være – den væsentlige

forskel mellem bestemmelserne, at § 220 kun omfatter tilfælde, hvor arbejdsgiveren eller den overordnede groft har misbrugt barnets arbejdsmæssige afhængighed, hvorimod § 223, stk. 1, omfatter ethvert seksuelt forhold til et barn, som den pågældende har fået betroet til undervisning eller opdragelse.

4.2. Straffelovrådet har omvendt overvejet, om bestemmelsen bør udvides til at omfatte groft misbrug af andre former for afhængighed end tjenstlig eller økonomisk afhængighed.

Straffelovrådet finder, at ”misbrug” af – ikke en bestående tjenstlig eller økonomisk afhængighed, men af – at gerningsmanden har (eller påstår at have) mulighed for at skaffe forurettede et eftertragtet hverv (f.eks. en filmrolle eller et modeljob), konkret kan indebære en grov udnyttelse af situationen, men kan være særdeles vanskelige at adskille fra situationer, hvor en person med fuldt overlæg indvilliger i at have samleje med en anden, stærkere positioneret person for at opnå et gode. Straffelovrådet er således betænkelig ved at foreslå en nykriminalisering af sådanne handlinger. Med hensyn til tilbud om at yde en økonomisk fordel som betaling for et konkret seksuelt forhold henvises til Straffelovrådets overvejelser i *kapitel 19*, afsnit 6.3, nedenfor om en eventuel nykriminalisering af betaling for sex.

Straffelovrådet finder endvidere, at en udvidelse til at omfatte andre former for afhængighed end tjenstlig eller økonomisk afhængighed vil være principielt vidtgående og desuden kunne gøre bestemmelsen for upræcis. Rådet finder endvidere, at der i praksis ikke har vist sig et behov for en sådan udvidelse.

Særligt med hensyn til personlig afhængighed af plejepersonale – hvad enten der er tale om pleje i eget hjem eller på en behandlingsinstitution eller et botilbud mv., som ikke er omfattet af straffelovens § 219 – er det Straffelovrådets opfattelse, at de øvrige bestemmelser om misbrug, herunder navnlig straffelovens § 218, i almindelighed giver den fornødne beskyttelse.

Den udvikling, der har fundet sted inden for socialsektoren for voksne, indebærer imidlertid en forskydning fra, at svagt stillede personer bor på institutioner, over mod, at sådanne personer bor i egne boliger eksempelvis i mindre bofællesskaber. Udviklingen, som er nærmere beskrevet ovenfor i *kapitel 10*, afsnit 4.3.4, in-

debærer bl.a., at færre voksne med vidtgående handicap er optaget i en institution, der er omfattet af straffelovens § 219's absolutte forbud mod seksuelle forhold mellem ansatte og beboere.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at udvide bestemmelsen i straffelovens § 220 til også at omfatte groft misbrug af plejemæssig afhængighed. Dette vil omfatte personer, der modtager (omfattende) plejemæssig bistand i eget hjem eller på en behandlingsinstitution eller et botilbud mv., hvis der foreligger et stærkt afhængighedsforhold mellem plejepersonalet og den pågældende og denne afhængighed er blevet groft misbrugt.

Forslaget tilsigter at give en yderligere beskyttelse af en svagt stillet persongruppe. Som nævnt må det antages, at beskyttelsen efter straffelovens § 218 normalt vil være tilstrækkelig, og der kan ikke forventes ofte at blive brug for at bringe det foreslåede nye led i straffelovens § 220 i anvendelse.

4.3. Det er Straffelovrådets flertals opfattelse, at bestemmelsen i straffelovens § 220 bør udvides til også at omfatte forhold begået inden for ægteskab. Der henvises herom nærmere til *kapitel 9*, afsnit 3.3, ovenfor.

Herudover foreslår Straffelovrådet en sproglig modernisering, således at ”tjenstlig” afhængighed ændres til ”arbejds­mæssig” afhængighed.

4.4. Straffelovrådet har tidligere under henvisning til, at straffene efter bl.a. straffelovens § 220 ligger væsentligt under det gældende strafmaksimum, fundet det ubetænkeligt at nedsætte strafmaksimum i bl.a. denne bestemmelse fra 3 til 2 år, jf. rådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse side 172-73.

Straffelovrådet har senere fundet, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet ville være rigtigst at skærpe strafmaksimum i § 220 fra 3 til 4 års fængsel, jf. rådets betænkning nr. 1424/2002 om strafferammer og straffastsettelse side 736.

Straffelovrådet finder fortsat, at bestemmelserne om tvang, udnyttelse, misbrug mv. i straffelovens §§ 217-220 angår forhold, der overordnet set har en sådan

sammenlignelig grovhed, at det taler for at anvende samme strafferamme i disse bestemmelser. Dette gælder, selv om der er væsentlige forskellige i bestemmelsernes nærmere indhold og deres praktiske betydning. Alle bestemmelserne har således til formål at beskytte den seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, og det gælder for alle bestemmelserne, at der er betydelig variation i grovheden af konkrete overtrædelser.

Ved valget af, hvilken strafferamme der så bør anvendes i straffelovens §§ 217-220, finder Straffelovrådet efter en samlet vurdering, at mest taler for en strafferamme, der omfatter fængsel indtil 4 år.

En strafferamme på 4 års fængsel er klart lavere end de højere strafferammer på 8 og 12 års fængsel, som gælder for de groveste seksualforbrydelser, voldtægt og samleje med barn under 15 år, og vil dermed tydeligt markere, at forbrydelserne i straffelovens §§ 217-220 generelt må anses for at være mindre alvorlige end voldtægt og samleje med barn under 15 år.

En strafferamme på 4 års fængsel markerer samtidig, at der generelt set er tale om alvorlige forbrydelser, og en strafferamme på 4 års fængsel vil endvidere være fuldt tilstrækkelig til at give rum for en passende strafudmåling også i sager om meget grove overtrædelser af straffelovens §§ 217-220. Det samme kunne for så vidt siges om en strafferamme på 3 års fængsel, men Straffelovrådet har ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foreslå en nedsættelse af strafferammen på 4 års fængsel, som har været gældende siden 1967 for så vidt angår §§ 217 og 218 og siden 1933 for så vidt angår § 219.

Straffelovrådet foreslår på denne baggrund at forhøje strafmaksimum i straffelovens § 220 fra 3 til 4 års fængsel.

Det er samtidig Straffelovrådets opfattelse, at aldersgrænsen på 21 år for anvendelse af en skærpet strafferamme i § 220 i givet fald bør ændres til 18 år.

Dette skyldes, at aldersgrænsen på 21 år ifølge bestemmelsens forarbejder er knyttet til den myndighedsalder, som gjaldt, da bestemmelsen blev gennemført. Da den gældende myndighedsalder er 18 år, vil en ændring af aldersgrænsen i § 220 til 18 år være i overensstemmelse med de hensyn, som ligger bag den

skærpede strafferamme, og der er efter Straffelovrådets opfattelse ikke grundlag for at opretholde en aldersgrænse i § 220 på 21 år. Hertil kommer, at en aldersgrænse på 18 år også vil svare til aldersgrænsen i flere af de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24.

Straffelovrådet har i forlængelse heraf overvejet, om den delte strafferamme på 1 og – efter rådets forslag – 4 års fængsel i stedet burde slås sammen til én samlet strafferamme på fængsel indtil 4 år.

Det ville indebære, at strafferammen for forhold begået over for personer over 18 år blev firdoblet fra 1 til 4 år. En sådan forhøjelse af strafferammen ville også have afledede konsekvenser i forhold til mulighederne for at foretage straffeprocessuelle tvangsindgreb og i forhold til forældelse. Der ville bl.a. blive mulighed for varetægtsfængsling (hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt), og forældelsesfristen ville blive forlænget fra 2 til 5 år.

Endvidere er der som nævnt inden for rammerne af § 220 et særligt beskyttelsesbehov i forhold til børn, og en skærpet strafferamme for forhold begået over for personer under – efter rådets forslag – 18 år, er for så vidt velbegrundet.

Straffelovrådet har på denne baggrund ikke fundet grundlag for at foreslå én samlet strafferamme i straffelovens § 220.

Kapitel 12

Straffelovens § 221 – svig

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 221

Efter straffelovens § 221 straffes den, der tilsniger sig samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden, med fængsel indtil 6 år.

Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse med hensyn til anden heteroseksuel kønslig omgængelse end samleje, jf. straffelovens § 224, men kan derimod ikke anvendes ved kønslig omgængelse med en person af samme køn, idet der ikke i straffelovens § 225 er henvist til § 221.

Med bestemmelsen i § 221 kriminaliseres to former for svig. Bestemmelsens første led omfatter tilfælde, hvor offeret fejlagtigt tror, at vedkommende har indgået ægteskab med gerningsmanden (dvs. en fejlagtig tro på, at ægteskab er indgået, uden at offeret tager fejl af gerningsmandens identitet), mens bestemmelsens andet led omfatter tilfælde, hvor offeret forveksler gerningsmanden med en anden (dvs. tager fejl af, hvilken fysisk person offeret har hos sig – uden hensyn til, om samlejet anses som ægteskabeligt eller ej).

Anvendelse af anden form for svig end de to nævnte former er ikke omfattet af § 221. Det forhold, at gerningsmanden f.eks. opnår samleje ved at lyve om sin identitet eller foregive at være velhavende eller kendt, er dermed ikke efter bestemmelsen strafbart.

Subjektivt kræves det, at gerningsmanden har handlet med forsæt til at udnytte den bestemmende vildfarelse hos offeret.

Om § 221 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 308-309, Oluf H. Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 515-16, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 197-98, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 59 samt Jørn Vestergaard m.fl., Strafferet – Forbrydelser og andre strafbare forhold (2009) side 102-103.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 221 følgende ordlyd:

”§ 221. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, der tilsniger sig Samleje med en Kvinde, der vildfarende anser Samlejet som ægteskabeligt eller forveksler Gerningsmanden med en anden.”

Som det fremgår, har bestemmelsen således bortset fra, at den oprindeligt var begrænset til forhold begået mod kvinder, været uændret siden straffeloven af 1930.

Der kan om forarbejderne til bestemmelsen henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) §§ 201 og 205 samt side 199, 200 og 202. Endvidere kan der henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 200 samt side 188 og udkast af 1923 (U III) § 201 samt spalte 321. Endelig kan der henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3223 og 3372 (§ 223), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5310 og 5374 (§ 221).

Fra forarbejderne kan det særligt nævnes, at der om samleje fremkaldt ved svig i Torps betænkning af 1917 (U II) bl.a. fremgår følgende (side 188):

”Men det gaar utvivlsomt lige saa lidt an her at medtage ethvert ved Svig fremkaldt Samleje o. lign. Ganske bortset fra det Tilfælde at Samleje er opnaaet ved Løfte om Pengevederlag, som vedkommende ikke kan eller ikke har til Hensigt at yde, maa det erindres, at List og Svig altid har spillet en fremtrædende Rolle i erotiske Forhold. Det regnes der og maa der regnes med; og hvilken Rolle Svingen virkelig in concreto har spillet som Bestemmelsesmiddel, er netop her, hvor Li-

denskab, Sanserne spiller med ind, og hvor derfor Villigheden til at lade sig be-
drage ofte er ret stor, i Reglen saa vanskeligt at bedømme, at der bør vises den
yderste Varsomhed. Et, i øvrigt meget upraktisk, Tilfælde rammer næsten alle Lo-
ve, nemlig det at Samlejet antages for ægteskabeligt; men det er ogsaa det eneste,
der medtages. Og vel kan Svig for at opnaa Samleje o. lign. ogsaa ellers være saa
ondartet, at den føles som strafværdig, f.Eks. hvor Manden har givet Ægteskabs-
løfte, som han aldrig har villet, maaske end ikke kan opfylde, fordi han allerede er
gift. Men Afgørelsen af baade, hvilken Svig der skal medtages, og om Vildfarel-
sen virkelig har været bestemmende, frembyder her saa store Vanskeligheder, at
det sikkert maa billiges, at ingen Lov og intet andet Udkast har dristet sig til at
drage denne Grænse.”

Der var i udkastet (U II) med hensyn til samleje fremkaldt ved svig alene medta-
get en bestemmelse om straf for ”den, der tilsniger sig Samleje med en Kvinde,
der vildfarende anser Samlejet som ægteskabeligt” (udkastets § 200).

En bestemmelse svarende til 1930-straffelovens § 221 blev foreslået i udkast af
1923 (U III). Der fremgår herom af betænkningen bl.a. følgende (spalte 321):

”§ 201 giver Regler for de Tilfælde, hvor Opnaelse af Samleje ved Anvendelse
af Svig er strafbart. Bestemmelsen træder i Stedet for Straffelovens § 172 og ud-
vider dennes Omraade, idet Bestemmelsen ikke blot finder Anvendelse paa den,
der tilsniger sig Samleje med en Kvinde, der vildfarende anser Samlejet som æg-
teskabeligt, men ogsaa paa den, der tilsniger sig Samleje med en Kvinde udenfor
Ægteskab, naar han benytter sig af, at der foreligger en Identitetsforveksling fra
Kvindens Side.”

I forslaget til borgerlig straffelov fra 1924-25 omfattede bestemmelsen om svig
alene tilsnigelse af samleje med en kvinde, der vildfarende anser samlejet som
ægteskabeligt. Det fremgår herom af bemærkningerne til bestemmelsen bl.a., at
der ikke fandtes at være en praktisk trang til at foreslå en særlig strafbestemmelse
vedrørende tilfælde, hvor der foreligger en identitetsforveksling fra kvindens
side, jf. Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372.

I forslaget til borgerlig straffelov fra 1927-28 omfattede § 221 imidlertid også
den, der tilsniger sig samleje med en kvinde, der forveksler gerningsmanden med
en anden. Det fremgår herom af bemærkningerne, at et sådant tilfælde fandtes at
være formentlig nok så praktisk som tilfælde, hvor samlejet vildfarende anses
som ægteskabeligt, jf. Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5374.

1.2.2. Lovændringen i 1981

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik § 221 sin nuværende ordlyd.

Bestemmelsen blev således ved lovændringen gjort kønsneutral, idet den hidtidige begrænsning til forhold begået mod kvinder blev ophævet. Der kan om lovændringen nærmere henvises til Folketingstidende 1980-81, tillæg A, spalte 4005-4006, og Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse side 51.

1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

Bestemmelsen i § 221 har endvidere været genstand for overvejelse i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Der fremgår af betænkningen herom bl.a. følgende (side 175):

”I § 221 findes en i og for sig ejendommelig bestemmelse om den, der tilsniger sig samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden. Straffen er fængsel indtil 6 år. Bestemmelsens sidste led er nogle få gange blevet anvendt i forsøgstilfælde, hvor gerningsmanden i mørke har prøvet at opnå samleje med en kvinde, der har antaget gerningsmanden for en anden. Derimod kendes der vistnok ikke eksempler på domfældelse efter bestemmelsens 1. led, hvor det er forudsat, at kvinden ikke tager fejl af mandens identitet, men fejlagtigt går ud fra, at de er gift med hinanden.

Noget kunne tale for helt at ophæve § 221. Straffelovrådet har dog i den foreliggende sammenhæng begrænset sig til at foreslå, at kriminaliseringen i § 221, 1. led, ophæves, og at strafmaksimum i øvrigt nedsættes til fængsel i 1 år.

Som en konsekvens af dette forslag, foreslår straffelovrådet endvidere, at der i § 225 om homoseksuelle forhold medtages en henvisning til § 221, hvorved der opnås en strafmæssig ligestilling mellem homoseksuelle og heteroseksuelle forhold.”

1.2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Af Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fremgår om bestemmelsen i straffelovens § 221 – i forlængelse af det anførte i betænkning nr. 1099/1987 – bl.a. følgende (side 736):

”§ 221 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til samme kategori som bl.a. §§ 218 og 219 (...). Det indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 6 til 4 års fængsel.

Som det fremgår (...) ovenfor, var der ved afgivelsen af 1987-betænkningen stemning for at foreslå bestemmelsen ophævet. Rådet begrænsede sig dog i den foreliggende sammenhæng til at foreslå kriminaliseringen i § 221, 1. led, ophævet og i øvrigt at nedsætte strafmaksimum til 1 års fængsel samt medtage en henvisning til § 221 i § 225 med sigte på en straffemæssig ligestilling mellem homoseksuelle og heteroseksuelle forhold.

Hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet kunne tale for, at forhold, der henføres under § 221, undergives et strafmaksimum på 4 års fængsel. Rådet finder dog i lighed med opfattelsen i 1987-betænkningen, at der kunne rejses spørgsmål om ophævelse af i hvert fald bestemmelsens 1. led. Såfremt kriminaliseringen i 2. led opretholdes, ville rådet endvidere kunne tiltræde, at strafmaksimum sænkes til 1 års fængsel, og at § 225 ændres med henblik på at gøre bestemmelsen kønsneutral.”

Af forarbejderne til lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) fremgår det, at Justitsministeriet ikke fandt grundlag for at følge Straffelovrådets anbefalinger i betænkning nr. 1424/2002 vedrørende bl.a. § 221, jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg A, side 3312, og lovforslaget og lovændringen indeholdt således ikke nogen ændring af straffelovens § 221.

2. Retspraksis

Straffelovens § 221, 1. led, ses ikke at være anvendt i trykt retspraksis. Retspraksis om straffelovens § 221, 2. led, er endvidere sparsom. Der kan fra retspraksis henvises til følgende domme (som er de eneste trykte domme siden bestemmelsens ikrafttræden i 1933):

TfK 2011.563 V (60 dages fængsel som tillægsstraf, jf. straffelovens § 89, til en dom på 50 dages betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste for kørsel i frakendelsestiden): En 46-årig mand var i en haveforening gået ind i et hus og havde taget bukserne af en sovende kvinde og tilsneget sig oralsex med hende, der forvekslede tiltalte med sin mand.

UfR 2011.58 Ø (4 måneders fængsel): En 49-årig mand havde tilsneget sig anden kønslig omgængelse end samleje med en væsentligt yngre kvinde, som forvekslede tiltalte med sin kæreste, idet tiltalte stak en finger op i forurettedes skede og

slikkede hende i skridtet. De nærmere omstændigheder omkring gerningsmandens tilstedeværelse fremgår ikke af den trykte dom. Byretten anså under hensyn til den betydelige aldersforskel mellem gerningsmanden og forurettede forholdet som groft.

UfR 1994.93 V (7 måneders fængsel): En 46-årig mand, der overnattede hos en kvindelig bekendt, gik ind i hendes soveværelse, hvor hun sov, og indledte samleje med hende, der forvekslede ham med sin fraskilte mand, der nu og da overnattede i lejligheden, og som hun undertiden havde samleje med. (Den udmålte straf omfattede også et tilfælde af spirituskørsel, og det må antages, at straffen for overtrædelsen af straffelovens § 221 isoleret set ville have ligget på 6 måneders fængsel).

UfR 1959.97 H (3 års fængsel): En 51-årig mand havde flere gange samleje med sin 17-årige datter, der var mentalt retarderet, idet han foregav at være en af hendes bekendte og fordrejede sin stemme og tilhyllede sit ansigt. Nævningerne fandt tiltalte skyldig i incest, jf. straffelovens § 210, og i forsøg på tilsnigelse af samleje, jf. straffelovens § 221. Det må antages, at forholdet blev kategoriseret som forsøg, fordi datteren genkendte sin far og således ikke var i nogen vildfarelse med hensyn til, hvem hun havde samleje med.

UfR 1955.229 H (8 måneders fængsel): En 38-årig mand gik ind på et værelse i en klublejlighed, lagde sig i sengen hos den kvinde, der boede der, og forsøgte at få samleje med hende, idet han var klar over, at hun forvekslede ham med sin kæreste.

Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 10 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 221 (samleje), heraf 8 ubetingede fængselsstraffe, nemlig 1 dom på 3 års fængsel fra 1989, den ovennævnte dom på 7 måneders fængsel, 3 domme på 6 måneders fængsel, 1 dom på 4 måneders fængsel og 2 domme på 3 måneders fængsel. Der var i samme periode i alt 7 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 221, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje), heraf 4 ubetingede fængselsstraffe, nemlig 1 dom på 60 dages fængsel, 1 dom på 30 dages fængsel og 2 domme på i gennemsnit 4½ måneds fængsel (men hvor det ikke af statistikken kan ses, om der f.eks. var tale om 1 dom på 4 måneders fængsel og 1 dom på 5 måneders fængsel eller 1 dom på 3 måneders fængsel og 1 dom på 6 måneders fængsel).

3. Fremmed ret

3.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Der findes ikke i norsk ret en særskilt kriminalisering af de forhold, der er omfattet af straffelovens § 221, men sådanne forhold vil kunne være omfattet af en mere generel strafbestemmelse om misbrug af bl.a. tillidsforhold.

Indtil 2000 fandtes i den norske straffelovs § 194 en bestemmelse om den, der skaffer sig eller en anden seksuel omgang ved bl.a. ”særlig underfundig atferd”, hvormed mentes ”list og lureri”, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 94. Dette led i bestemmelsen tog oprindelig navnlig sigte på tilfælde, hvor gerningsmanden opnåede samleje med en anden ved at love ægteskab uden at have til hensigt at indfri løftet. Allerede da dette led i bestemmelsen blev ophævet i 2000, antoges det imidlertid, at opnåelse af samleje på grundlag af et falsk ægteskabsløfte næppe længere var strafbar. (En regel om straf for den, som undlod at gifte sig med en kvinde, der havde ladet sig besvangre i tillid til et ægteskabsløfte, var blevet ophævet i 1963).

Efter § 193, stk. 1, i den endnu gældende norske straffelov fra 1902 straffes den, som skaffer sig eller en anden seksuel omgang ved misbrug af stilling, afhængighedsforhold eller tillidsforhold, med fængsel indtil 6 år.

§ 295, litra a, i den nye straffelov af 2005 viderefører § 193, stk. 1, med den udvidelse, at også det at få forurettede til at udføre handlinger, som svarer til seksuel omgang, med sig selv, omfattes.

Det antages af Magnus Matningsdal, Norsk spesiell strafferett (2010) side 240, at misbrug af tillidsforhold bl.a. vil kunne omfatte tilfælde, hvor en person indlader sig på seksuel omgang i tillid til, at der foreligger et gyldigt ægteskab, eller hvor

gerningsmanden udnytter en personforveksling, eksempelvis mellem enæggede tvillinger.

3.2. Svensk ret

De svigstiltfælde, der er omfattet af straffelovens § 221, 1. led, ses ikke at være kriminaliseret i svensk ret.

I svensk ret kan de forvekslingstiltfælde, der er omfattet af straffelovens § 221, 2. led, efter omstændighederne være omfattet af bestemmelsen i den svenske straffelovs kapitel 6 § 10 om seksuelt forulempende overgreb (sexuelt ofredande), som nærmest svarer til blufærdighedskrænkelse efter dansk ret.

Om kriminaliseringen i svensk ret af overgreb, hvor gerningsmanden udnytter en personforveksling, fremgår det imidlertid desuden af en svensk betænkning om lovgivningen om seksualforbrydelser fra oktober 2010 (SOU 2010:71), at det findes at være en mangel ved den svenske lovgivning, at handlinger af den nævnte karakter alene er strafbare som seksuelt forulempende overgreb efter kapitel 6 § 10. Det foreslås på bl.a. den baggrund i betænkningen, at der i den svenske straffelovs kapitel om seksualforbrydelser skal indsættes en ny samtykkebaseret bestemmelse om straf for seksuelle handlinger. Med den foreslåede bestemmelse er det hensigten at kriminalisere gennemførelse af en seksuel handling med en person uden dennes tilladelse. Bestemmelsen vil ifølge betænkningen bl.a. kunne anvendes i tilfælde, hvor et offer under et overgreb udviser total passivitet, eller hvor gerningsmanden vildleder offeret ved f.eks. at udgive sig for at være en person, som offeret har eller har haft en seksuel relation med, jf. SOU 2010:71 side 16ff, 246ff, 250ff og 495ff.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Overvejelser om ophævelse af bestemmelsen i § 221 samt om en opsamlende samtykkebaseret bestemmelse

4.1.1. Efter kommissoriet anmodes Straffelovrådet om bl.a. at overveje, om der eventuelt er grundlag for at ophæve bestemmelsen i straffelovens § 221.

4.1.2. Det er Straffelovrådets opfattelse, at straffelovens § 221, 1. led, om tilsnigelse af samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt, bør ophæves.

Baggrunden herfor er navnlig, at § 221, 1. led, ikke ses at have været anvendt i praksis, og at det allerede i forarbejderne til 1930-loven blev anført, at der er tale om en meget upraktisk form for overgreb, jf. herved Torps betænkning af 1917 (U II) side 188. Endvidere kan der ved overgreb omfattet af § 221, 1. led, anføres at være tale om en krænkelse af bestemte forventninger hos offeret snarere end en krænkelse af den seksuelle integritet.

Hertil kommer, at der efter Straffelovrådets opfattelse ikke ud fra et nutidigt syn på ægteskabet findes at være grundlag for – som i straffelovens § 221, 1. led – at tillægge det afgørende betydning ved kriminaliseringen af et seksuelt overgreb, om samlejet mv. er eller anses som ægteskabeligt. Der henvises om Straffelovrådets opfattelse vedrørende betydningen af ægteskab i forhold til visse øvrige sædelighedsforbrydelser nærmere til *kapitel 9*, afsnit 3.3, ovenfor.

4.1.3. Efter Straffelovrådets opfattelse er der ikke grundlag for at ophæve straffelovens § 221, 2. led, om tilsnigelse af samleje med en person, der forveksler gerningsmanden med en anden.

Selv om retspraksis om bestemmelsen er sparsom, opfylder bestemmelsen efter Straffelovrådets opfattelse et behov for at kriminalisere overgreb af alvorlig og strafværdig karakter. Hvis bestemmelsen blev ophævet, ville seksuelle overgreb af den karakter, som er omfattet af bestemmelsen, i givet fald skulle bedømmes

efter den mere generelle opsamlingsbestemmelse i straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser.

Bestemmelsens anvendelse ses ikke at have givet anledning til særlige vanskeligheder i praksis, og Straffelovrådet finder det også på denne baggrund mest hensigtsmæssigt at videreføre den gældende, mere præcise bestemmelse frem for at lade forvekslingstilfældene være omfattet af den generelle bestemmelse om blufærdighedskrænkelser.

4.1.4. I lyset af det svenske forslag om en opsamlende samtykkebaseret bestemmelse har Straffelovrådet overvejet, om der er grundlag for at foreslå at indføre en sådan bestemmelse i Danmark, eventuelt som erstatning for den gældende bestemmelse i § 221, 2. led.

Som nærmere beskrevet i *kapitel 5*, afsnit 2, vil en bestemmelse om straf for den, som i øvrigt har samleje med nogen uden den pågældendes samtykke, imidlertid ikke kunne stå alene. Dette skyldes navnlig, at ”samtykke” (eller ”gyldigt samtykke” eller ”frivilligt samtykke”) til samleje mv. ikke er noget entydigt begreb.

Efter gældende ret beror afgrænsningen mellem gyldigt samtykke og manglende gyldigt samtykke til samleje mv. først og fremmest på de mere præcise og detaljerede regler om voldtægt, anden ulovlig tvang, udnyttelse af, at en person er ude af stand til at modsætte sig en seksuel handling, udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering, groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed og udnyttelse af en personforveksling samt på reglerne om samleje mellem en ansat på visse institutioner og en person, der er optaget i institutionen, og om samleje med børn under 15 eller 18 år.

Efter gældende ret er det således kun i sjældne tilfælde nødvendigt at vurdere, om et samleje mv. er foregået uden gyldigt samtykke, selv om ingen af de specifikke bestemmelser om voldtægt mv. er overtrådt. I givet fald vil forholdet – under forudsætning af bevis for forsæt – kunne straffes som blufærdighedskrænkelser.

Straffelovens § 232 fungerer således allerede efter gældende ret som en opsamlingsbestemmelse, der bl.a. omfatter samleje mv. uden gyldigt samtykke, som ikke er omfattet af bestemmelserne om voldtægt mv.

I praksis drejer det sig navnlig om tilfælde, hvor gerningsmanden overrumpler forurettede, så denne ikke når at protestere. Hvis gerningsmanden anvender fysisk magt, er forholdet nemlig omfattet af voldtægtsbestemmelsen, og hvis forurettede eksempelvis på grund af søvn eller stærk beruselse er ude af stand til at modsætte sig handlingen, er forholdet omfattet af den særlige bestemmelse herom i straffelovens § 218, stk. 2.

I praksis er der således typisk tale om situationer, hvor forurettede er afklædt, og hvor gerningsmanden benytter sig heraf til at gennemføre samleje eller – hyppigere og mere realistisk – anden kønslig omgængelse end samleje, f.eks. i form af indføring af fingre i en kvindes skede. Det kan f.eks. være i forbindelse med lægeundersøgelse eller -behandling, massage eller hjælp til personlig hygiejne, at en gerningsmand har praktisk mulighed for uden anvendelse af fysisk magt at opnå samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje med en person, der for så vidt er i stand til at modsætte sig handlingen, men konkret ikke har mulighed for det, fordi gerningsmanden handler pludseligt og overraskende. Retspraksis vedrørende sådanne tilfælde er omtalt i *kapitel 21*, afsnit 2, nedenfor.

Forskelligt fra disse tilfælde er situationer, hvor gerningsmanden i ord og/eller handling opfordrer en person til samleje mv., og hvor denne person forholder sig fuldstændig passivt, hvorefter gerningsmanden gennemfører samleje mv. Uanset at en sådan situation teoretisk kan adskille sig fra tilfælde, hvor offeret forholder sig passivt på grund af en underforstået trussel om vold, er det spørgsmålet, om man i praksis seriøst ville overveje at henføre sådanne tilfælde af ren passivitet under blufærdighedskrænkelser. Det er således formentlig mere realistisk at forestille sig, at en domstol, der i en sådan situation anser det for bevist, at gerningsmanden havde forsæt til, at forurettede ikke var indforstået med samlejet mv., dømmer for voldtægt (ud fra den betragtning, at gerningsmanden i så fald også havde forsæt til, at forurettede forstod situationen sådan, at der var en underforstået trussel om vold) – og i mangel af bevis for sådant forsæt frifinder. Mellemløsningen – domfældelse for blufærdighedskrænkelser – vil således næppe realistisk kunne forekomme i en sådan situation.

Til illustration af disse synspunkter kan nævnes Østre Landsrets utrykte dom af 28. juni 1982 (omtalt af Vagn Greve i Festschrift til Hans Thornstedt (1983) side 233-34): Dommen angik et tilfælde, hvor en mand i varerummet til sin vogn havde haft samleje med en 16-årig pige, som han havde givet et lift. Det seksuelle samvær fandt sted på tiltaltes initiativ, idet pigen forholdt sig passiv og heller ikke svarede, da tiltalte spurgte hende, om hun var bange eller indforstået. Pigen var bange for, at tiltalte ville blive voldelig, hvis hun gjorde modstand. Både byretten og landsretten fandt, at gerningsindholdet i voldtægtsbestemmelsen var realiseret, og byretten fandt tiltalte skyldig i voldtægt, mens landsretten frifandt på grund af utilstrækkeligt bevis for forsæt.

Efter Straffelovrådets opfattelse følger det af disse synspunkter, at en eventuel ny opsamlende strafbestemmelse om samleje mv. uden samtykke i praksis ikke realistisk vil kunne tænkes anvendt på tilfælde, hvor forurettede har forholdt sig fuldstændig passivt. Hvis forurettedes passivitet ikke skyldes, at forurettede er i en tilstand, hvor forurettede ikke er i stand til at modsætte sig handlingen, kan passivitet i praksis realistisk kun være udtryk enten for samtykke eller for frygt. Hvis en tiltaltes forklaring om, at han opfattede forurettedes holdning som udtryk for indforståelse, ikke med den sikkerhed, der er nødvendig for domfældelse i en straffesag, kan tilsidesættes, kan der ikke dømmes efter en forsætsbestemmelse – heller ikke for overtrædelse af en eventuel ny opsamlende bestemmelse om samleje uden samtykke. Og hvis tiltaltes forklaring tilsidesættes og det lægges til grund, at tiltalte havde forsæt til, at forurettede ikke var indforstået og passiviteten skyldtes frygt, vil tiltalte blive dømt for voldtægt – og ikke for overtrædelse af en eventuel ny opsamlende bestemmelse om samleje uden samtykke.

Efter Straffelovrådets opfattelse er det spørgsmål, som tilfælde med fuldstændig passivitet rejser, således ikke, om der bør indføres en ny opsamlende samtykkebaseret bestemmelse, men derimod, om uagtsomhed eventuelt bør kriminaliseres. (Det er også i denne sammenhæng, at Vagn Greve diskuterer den nævnte dom i den ovennævnte artikel). Straffelovrådets overvejelser om en eventuel kriminalisering af uagtsom voldtægt er gengivet i *kapitel 7*, afsnit 5.6, ovenfor.

Straffelovrådet er opmærksom på, at det svenske forslag om en ny opsamlende samtykkebaseret bestemmelse bl.a. er møntet på tilfælde, hvor forurettede har

forholdt sig fuldstændig passivt. Dette må imidlertid antages at bero på, at voldtægtsbegrebet efter dansk ret på dette punkt formentlig er mere vidtrækkende end efter svensk ret, idet voldtægt efter dansk ret også omfatter tilfælde, hvor forurettede forholder sig fuldstændig passivt på grund af en underforstået trussel om vold, som ligger i situationen.

Det svenske forslag om en ny opsamlende samtykkebaseret bestemmelse er endvidere møntet på tilfælde svarende til de forvekslingssituationer, der i Danmark er omfattet af straffelovens § 221, 2. led (idet der i Sverige ikke findes en bestemmelse svarende til den danske § 221).

Efter Straffelovrådets opfattelse vil der imidlertid ikke være noget vundet ved at erstatte den mere præcise bestemmelse i § 221, 2. led, med en mere generel og upræcis opsamlende bestemmelse om samleje uden samtykke.

Som det fremgår, er de to hovedsituationer, som det svenske forslag om en ny opsamlende samtykkebaseret bestemmelse er møntet på, således efter dansk ret allerede efter gældende ret omfattet af særskilte, mere præcise bestemmelser, nemlig henholdsvis voldtægtsbestemmelsen og § 221, 2. led.

En eventuel ny samtykkebaseret opsamlende bestemmelse ville således få et væsentligt snævrere anvendelsesområde end en eventuel tilsvarende svensk bestemmelse. En sådan bestemmelse ville umiddelbart omfatte de overrumplingstilfælde, der er nævnt ovenfor, hvor forurettede simpelt hen ikke kan nå at modsætte sig handlingen. Straffelovrådet foreslår imidlertid, at overrumplingstilfældene fremover skal være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, jf. nærmere ovenfor i *kapitel 9*, afsnit 5. Dette er parallelt til situationen i Sverige, hvor sådanne tilfælde i dag bedømmes som blufærdighedskrænkelser, men hvor et forslag om at udvide voldtægtsbestemmelsen (der i Sverige også omfatter tilfælde, der i Danmark hører under straffelovens § 218, stk. 2) vil kunne føre til, at sådanne tilfælde fremover i givet fald vil kunne blive anset som voldtægt, jf. SOU 2010:71 side 242.

Om en ny opsamlende samtykkebaseret opsamlende bestemmelse i givet fald vil omfatte andre tilfælde end de nævnte overrumplingstilfælde, vil afhænge af be-

stemmelsens udformning. Som nævnt er ”samtykke” (og dermed manglende samtykke) til samleje mv. nemlig ikke noget entydigt begreb.

Spørgsmålet angår, hvornår et udtrykt samtykke til samleje ikke anerkendes som et gyldigt samtykke. Efter gældende ret er det tvivlsomt, om der er andre tilfælde end dem, der er omfattet af straffelovens §§ 216-223 a, hvor et udtrykt samtykke til samleje ikke vil være gyldigt, og hvor der derfor i givet fald ville kunne straffes for blufærdighedskrænkelser. Trykt retspraksis foreligger så vidt ses ikke. (De overrumplingstilfælde, som er forekommet i praksis, og hvor der er dømt for blufærdighedskrænkelser, angår tilfælde, hvor der ikke foreligger noget samtykke – hverken udtrykt eller uudtrykt).

Der er næppe tvivl om, at visse trussels- og svigstilfælde efter gældende ret *ikke* betager et udtrykt samtykke til samleje sin gyldighed. Som eksempler kan nævnes trusler om skilsmisse, samlivsophør, aflysning af ferie eller utroskab eller falske løfter om gaver, ægteskab eller samliv eller vildledning med hensyn til familieforhold, arbejde, indkomst og formue, identitet mv. Mere konkret vil en person, der opnår samleje på følgende måder med viden om, at den anden part kun indvilliger i samleje af den nævnte grund, efter gældende ret *ikke* begå noget strafbart:

- En person, der opnår samleje med sin ægtefælle ved at true med skilsmisse, hvis ægtefællen ikke indvilliger i samleje. Tilsvarende gælder trusler om i givet fald at bringe samlivet til ophør, aflyse en ferie eller indlede et seksuelt forhold til tredjemand.
- En person, der opnår samleje ved at love at give en gave (idet pågældende ikke har tænkt sig at opfylde løftet). (En prostitutionskunde, der ikke har til hensigt at betale, begår efter gældende ret heller ikke noget strafbart, men formentlig bl.a. derfor – og fordi kravet på betaling formentlig heller ikke er retsgyldigt – kræver prostituerede i praksis normalt forudbetaling, således at situationen normalt ikke opstår i praksis).
- En person, der opnår samleje ved at love ægteskab (idet pågældende ikke har til hensigt at opfylde løftet).
- En person, der opnår samleje ved at fortie, at pågældende er gift, eller ved at lyve om sin identitet, indkomst eller formue.

- En person, der opnår samleje ved at stille en filmrolle, modeljob eller lignende i udsigt (idet pågældende ikke har til hensigt at opfylde løftet).

Efter Straffelovrådets opfattelse har forhold af denne karakter generelt heller ikke en sådan karakter, at der er grundlag for at overveje en nykriminalisering af sådanne handlinger eller visse af dem. (Med hensyn til spørgsmålet om en eventuel nykriminalisering af betaling for sex henvises til *kapitel 19*, afsnit 6.3, nedenfor). Så vidt ses vil sådanne forhold heller ikke være omfattet af den foreslåede svenske opsamlende samtykkebaserede bestemmelse. (Betaling for sex er særskilt kriminaliseret i Sverige).

Det er på denne baggrund vanskeligt at forestille sig, hvilke situationer en eventuel ny opsamlende samtykkebaseret bestemmelse skulle omfatte ud over de flere gange nævnte overrumplingstilfælde, som Straffelovrådet foreslår fremover skal være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2. I den svenske betænkning fra 2010 nævnes krav om sex som betingelse for at redde en druknende, krav om sex som betingelse for at hjælpe en person, der i et fremmed land har mistet penge og telefon og står uden mad og husly, og krav om sex som betingelse for at redde en virksomhed fra konkurs (SOU 2010:71 side 229).

Det første eksempel er som også berørt i den svenske betænkning ikke videre praktisk, bl.a. fordi det forekommer urealistisk, at det seksuelle forhold skulle kunne finde sted før redningen fra drukningen. Eksemplet angår således reelt tilfælde, hvor den reddede vælger at opfylde et aftunget løfte om sex som betaling for redningen. Hvis den reddede nægter at opfylde et sådant aftunget løfte om sex, vil den reddendes eventuelle forsøg på herefter alligevel at gennemtvinge samleje typisk være omfattet af andre strafbestemmelser, f.eks. voldtægtsbestemmelsen. I øvrigt vil allerede tilbuddet om redning mod sex formentlig kunne anses som en trussel om ikke at hjælpe den druknende, hvilket efter straffelovens § 266, jf. § 253, kan straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Hertil kommer, at en bestemmelse, som uden nærmere angivelse af modaliteterne (i form af tvang, udnyttelse, misbrug mv.) generelt kriminaliserer seksuelt forhold uden samtykke, i realiteten vil kunne føre til, at tiltalte pålægges bevisbyrden for, at der forelå et (gyldigt) samtykke til det seksuelle forhold, selv om denne bevisbyrde vil kunne være meget vanskelig at løfte. Som nærmere beskrevet i

kapitel 5, afsnit 2, ovenfor, kan frivillige seksuelle forhold således ikke antages generelt at være præget af, at der indgås nogen aftaler om, sker nærmere drøftelser af eller på anden måde nogen formalisering af den seksuelle aktivitet.

Sammenfattende fungerer straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelser i dag bl.a. som en opsamlingsbestemmelse, der omfatter samleje uden (gyldigt) samtykke, der ikke er omfattet af nogen anden bestemmelse, men Straffelovrådets forslag om, at opnåelse af et seksuelt forhold ved overrumpling fremover skal være omfattet af straffelovens § 218, stk. 2, indebærer bl.a., at alle i praksis forekommende tilfælde af seksuelt forhold, som gerningsmanden gennemfører uden forurettedes (gyldige) samtykke, fremover vil være omfattet af straffelovens §§ 216-223 a. Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at foreslå en ny særskilt samtykkebaseret opsamlende bestemmelse vedrørende samleje og anden kønslig omgængelse end samleje.

4.2. Strafferammen i § 221

4.2.1. Straffelovrådet har tidligere foreslået, at strafmaksimum i straffelovens § 221 nedsættes fra 6 til 1 år, jf. rådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse side 175.

Straffelovrådet har senere udtalt, at hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet kunne tale for et strafmaksimum på 4 års fængsel i straffelovens § 221, men at rådet endvidere kunne tiltræde, at strafmaksimum sænkes til 1 års fængsel, jf. rådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer side 736.

Straffelovrådet finder fortsat, at bestemmelsen i straffelovens § 221 om udnyttelse af en personforveksling angår forhold, der overordnet set har en sådan sammenlignelig grovhed med de forhold, der er omfattet af bestemmelserne om tvang, udnyttelse, misbrug mv. i straffelovens §§ 217-220, at det taler for at anvende samme strafferamme i § 221 som i §§ 217-220. Også § 221 har således til formål at beskytte den seksuelle frihed og selvbestemmelsesret, og ligesom for de øvrige bestemmelser gælder det for § 221, at der kan være betydelig variation i grovheden af konkrete overtrædelser.

Straffelovrådet foreslår derfor at nedsætte strafferammen i straffelovens § 221 fra 6 til 4 år, jf. herved om strafferammen i §§ 217-220 henholdsvis *kapitel 8*, afsnit 3, *kapitel 9*, afsnit 4.2, *kapitel 10*, afsnit 4, og *kapitel 11*, afsnit 4, ovenfor.

Forslaget har den afledede virkning, at de straffeprocessuelle tvangsindgreb, som kræver mindst 6 år i strafferammen, ikke længere vil kunne anvendes i forhold til overtrædelser af straffelovens § 221. Forslaget har endvidere den afledede virkning, at forældelsesfristen for overtrædelse af straffelovens § 221 forkortes fra 10 til 5 år.

Efter Straffelovrådets opfattelser taler disse afledede konsekvenser ikke imod den foreslåede nedsættelse af strafferammen, da der reelt blot er tale om en normalisering, hvor straffelovens § 221 bringes på linje med bestemmelserne i §§ 217-220, idet forhold omfattet af § 221 generelt ikke efter deres art har en grovere karakter end forhold, der er omfattet af §§ 217-220.

Det bemærkes herved også, at den gældende § 218 (tidligere § 217) oprindeligt havde en strafferamme på fængsel fra 3 måneder til 8 år, som i 1965 blev nedsat til fængsel indtil 6 år og i 1967 til fængsel indtil 4 år, og at den gældende § 217 (tidligere § 218) oprindeligt havde en strafferamme på fængsel indtil 6 år, som i 1967 blev nedsat til 4 år. Strafferammen på fængsel indtil 6 år i § 221 har derimod været gældende uden ændringer siden straffelovens ikrafttræden i 1933.

4.2.2. Med hensyn til *strafniveauet* anvendes den gældende bestemmelse i § 221 så sjældent, at det er vanskeligt at tale om et eksisterende strafniveau.

De straffe, der rent faktisk er udmålt i de eneste tre trykte domme, der er afsagt i de seneste 50 år – fængsel i henholdsvis 60 dage, 4 måneder og (for så vidt angår § 221-forholdet i sagen) 6 måneder – giver dog ikke Straffelovrådet anledning til bemærkninger som sådan. De straffe, der ifølge de statistiske oplysninger er udmålt i utrykt praksis – fængsel fra 30 dage til 6 måneder – giver heller ikke Straffelovrådet anledning til særlige bemærkninger.

Efter Straffelovrådets opfattelse ligger disse straffe således inden for, hvad der må anses for at være en passende straf for en enkeltstående overtrædelse af straffelovens § 221, således at den nærmere straffastsættelse bl.a. sker ud fra det sek-

suelle forholds nærmere karakter (samleje eller andet seksuelt forhold end samleje og i givet fald hvilken form for seksuelt forhold), om der er tale om forsøg, forurettedes alder, stedet for overgrebet, herunder om gerningsmanden er trængt ind hos forurettede, og de omstændigheder, under hvilke gerningsmanden mødte forurettede, herunder karakteren af et eventuelt forudgående bekendtskab.

At det beskrevne straffniveau kan anses for passende, skal også ses i lyset af, at de foreliggende trykte domme om overtrædelse af § 221 typisk angår tilfælde, hvor gerningsmanden indfinder sig hos en sovende forurettet, og hvor overtrædelsen af straffelovens § 221 efter Straffelovrådets opfattelse i grovhed ligger et trin under grovheden af en overtrædelse under i øvrigt tilsvarende omstændigheder af straffelovens § 218, stk. 2. Efter Straffelovrådets opfattelse bør det således alt andet lige anses for mere alvorligt at indlede et seksuelt forhold, mens forurettede stadig sover, sammenlignet med at indlede et seksuelt forhold, efter at forurettede er vågnet, men forveksler gerningsmanden med en anden. Straffelovrådet foreslår, at udgangspunktet for strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 218, stk. 2, fremover skal være 8 måneders fængsel (jf. herom *kapitel 9*, afsnit 4.2, ovenfor), og udgangspunktet for strafudmålingen for den typiske overtrædelse af straffelovens § 221 bør i lyset heraf fortsat være noget lavere end dette.

Straffelovrådet bemærker for fuldstændighedens skyld, at rådet ikke uden nærmere kendskab til den konkrete sag kan vurdere den straf på fængsel i 3 år, som ifølge de statistiske oplysninger blev idømt i 1989 i en sag, hvor overtrædelse af straffelovens § 221 var hovedforholdet. Rådet antager, at der muligvis har været tale om en fællesstraf, som inkluderede en tidligere betinget dom eller en reststraf efter en prøveløsladelse.

Kapitel 13

Straffelovens § 222 – børn under 15 år

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 222

Efter straffelovens § 222, stk. 1, straffes den, som har samleje med et barn under 15 år, med fængsel indtil 8 år. Efter bestemmelsens stk. 2 kan straffen stige til fængsel indtil 12 år, hvis barnet har været under 12 år, eller gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler. Endvidere følger det af bestemmelsens stk. 3, at det ved fastsættelsen af straffen efter bestemmelsens stk. 1 og stk. 2, 1. led, skal indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

Straffelovens § 222 indeholder ligesom straffelovens § 219 og § 223, stk. 1, et absolut forbud mod samleje med bestemte personer. Det er ikke afgørende, om barnet har samtykket, og det er også uden betydning for ansvarsbedømmelsen, om det er den ene eller den anden part, der har taget initiativet, eller om der har været tale om udnyttelse.

Om begrebet samleje i straffelovens § 222 henvises til *kapitel 7*, afsnit 4.5.3, ovenfor. Fuldbrydelsen af forbrydelsen sker efter § 222 ved samlejet.

Bestemmelsen i § 222 finder efter straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje og med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Subjektivt kræver § 222, at der er handlet med forsæt. Strafansvar kan imidlertid også ifaldes, hvis gerningspersonen har handlet uagtsomt i forhold til sin opfat-

telse af barnets alder, jf. straffelovens § 226, der er behandlet i *kapitel 17* nedenfor.

Straffen for overtrædelse af § 222, stk. 1, er fængsel i indtil 8 år. Efter § 222, stk. 2, forhøjes dette maksimum til 12 år, hvis barnet har været under 12 år, eller gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler. Knud Waaben, *Strafferettens specielle del* (5. udg. 1999), side 54, anfører herom bl.a. følgende:

”Dette kan forekomme upræcist i betragtning af at strfl. ellers beskriver ulovlig tvang og trusler i mere bestemte vendinger. Man må anse det for overladt til domstolene at afgøre i de enkelte tilfælde om tvang (af en eller anden art) eller trusler (om et eller andet) er anvendt med forsæt til at tvinge barnet og faktisk har virket tvingende. Det må herved tages i betragtning, at et barn under 15 år kan trues og tvinges på andre måder end voxne.”

Forligger der både voldtægt efter straffelovens § 216 og overtrædelse af § 222, stk. 2, straffes der for de to forbrydelser i sammenstød, også selv om tvangen og truslerne er omfattet af begge bestemmelser, jf. Jørn Vestergaard m.fl., *Strafferet – Forbrydelser og andre strafbare forhold* (2009), side 103-104 og Knud Waaben, a.st., side 54.

Baggrunden for indsættelsen af stk. 3 var – som det fremgår af afsnit 1.2.11 nedenfor – i forhold til strafudmålingen at sidestille sager om samleje med børn under 15 år, jf. § 222, med sager om voldtægt (mod voksne), jf. § 216, selv om der ikke blev anvendt vold eller trusler om vold som middel til at opnå samleje med barnet. Om anvendelsen af straffelovens § 222, stk. 3, er følgende anført i lovforslagets specielle bemærkninger, jf. *Folketingstidende 2007-08* (2. samling), tillæg A, side 6485:

”Hvis der er tale om et mindre barn, dvs. i alderen op til 10-11 år, vil der være en formodning for, at gerningsmanden har udnyttet en fysisk eller psykisk overlegenhed til at opnå (eller forsøge at opnå) samlejet med barnet, selv om der ikke er anvendt vold eller trusler herom. Formodningen vil være stærkere, jo yngre barnet er, og jo mere intenst overgrebet er. Hvis barnet er i alderen 12-14 år vil det i højere grad end for de mindre børn bero på en individuel vurdering af den enkelte sags omstændigheder, om gerningsmanden kan antages at have udnyttet en sådan overlegenhed.

Den foreslåede bestemmelse vil bl.a. kunne finde anvendelse, hvor en voksen f.eks. har opbygget et særligt tillidsforhold mellem sig og barnet og på den måde

skabt en situation, hvor barnet kan have særligt vanskeligt ved at sige fra over for den voksne. Det vil bl.a. kunne være tilfældet, hvor gerningsmanden er nært beslægtet med barnet, eller hvor gerningsmanden fungerer som idrætsleder mv.

Udnyttelse af psykisk overlegenhed vil bl.a. også kunne foreligge i tilfælde, hvor en voksen person uden tvang eller trusler har opnået samleje med et barn ved at lokke med forskellige former for gaver, underholdning eller lignende som ”modydelse” for et seksuelt samkvem.”

Herudover fremgår det af lovforslagets specielle bemærkninger, at der ved vurderingen af, om gerningsmanden har udnyttet en fysisk eller psykisk overlegenhed, bør lægges vægt på aldersforskellen mellem gerningsmanden og forurettede og på, om gerningsmanden har opsøgt forurettede og taget initiativ til overgrebet.

Om bestemmelsen i § 222 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 309-11, Knud Waaben, a.st., side 52-57, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret – Speciel Del (1955) side 200-201, Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 516 og Jørn Vestergaard m.fl, a.st., side 103-104.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 222 følgende ordlyd:

”§ 222. Den, som har Samleje med et Barn under 15 Aar, straffes med Fængsel indtil 12 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 207 samt side 202. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 201 samt side 189 og udkast af 1923 (U III) § 202 samt spalte 321-322. Endelig kan der henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3373 (§ 224).

Borgerlig straffelov fra 1930 indeholdt herudover en regel i § 225, stk. 2, om straf af fængsel indtil 6 år for den, som øver kønslig usædelighed med en person

af samme køn under 18 år, idet straffen dog kunne bortfalde, når de pågældende var hinanden omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling. Bestemmelsen indebar, at der – indtil 1976, jf. afsnit 1.2.6 nedenfor – gjaldt en højere seksuel lavalder på 18 år for homoseksuelle forhold, men oprindelig med en lavere strafferamme, herunder for homoseksuelle forhold til børn under 15 år. Om § 225 henvises i øvrigt til *kapitel 16*, afsnit 1.2.

1.2.2. Lovændringen i 1939

Ved lov nr. 87 af 15. marts 1939 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930 foretoges en deling af strafferammen i § 222, således at strafferammen i bestemmelsens stk. 1 blev nedsat til fængsel i indtil 6 år, og der blev indsat et stk. 2 i bestemmelsen. Bestemmelsen havde herefter følgende ordlyd:

”§ 222. Den, som har Samleje med et Barn under 15 Aar, straffes med Fængsel indtil 6 Aar.

Stk. 2. Har Barnet været under 12 Aar, eller har Gerningsmanden forskaffet sig Samlejet ved Tvang, der dog ikke falder ind under § 216, eller ved Fremsættelse af Trusler, kan Straffen stige til Fængsel indtil 12 Aar.”

Baggrunden for nedsættelsen af strafferammen i bestemmelsens stk. 1 var, at sager om overtrædelse af § 222 som følge af den dagældende affattelse af retsplejelovens § 687 var blevet behandlet som nævningsager, selv om den største del af sagerne havde drejet sig om samleje med piger mellem 14 og 15 år, som var faldet ud til straffe af fængsel mellem 3 og 6 måneder. Dog fandtes det hensigtsmæssigt at bevare den eksisterende strafferamme på fængsel indtil 12 år i sager af grovere karakter, hvor barnet var under 12 år, eller hvor gerningsmanden forskaffede sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler, jf. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, spalte 3775.

1.2.3. Lovændringen i 1972

Som en konsekvens af nedsættelsen af strafferammen for voldtægt efter straffelovens § 216 ved en lovændring i 1967 fra fængsel i 1 år til 16 år til fængsel i indtil 10 år – se nærmere herom ovenfor i *kapitel 7*, afsnit 1.2.3 – blev strafferammen i straffelovens § 222, stk. 2, ved lov nr. 89 af 29. marts 1972 om æn-

dring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.) ændret fra fængsel indtil 12 år til fængsel indtil 10 år. Som begrundelse herfor fremgår af lovforslagets bemærkninger, at strafferammen i § 222, stk. 2, i hvert fald ikke burde være højere end strafferammen i § 216, jf. Folketingstidende 1971-1972, tillæg A, spalte 555.

1.2.4. Lovforslag om nedsættelse af den seksuelle lavalder i 1973

Ved lovforslag nr. L 193 om ændring af borgerlig straffelov (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.) fremsat den 6. februar 1973 blev det foreslået, at aldersgrænsen i straffelovens § 222, stk. 1, blev nedsat til 14 år, og at straffelovens § 225, stk. 2 (om homoseksuelle forhold til personer under 18 år) blev ophævet. Det fremgår af lovforslaget, at spørgsmålet om nedsættelse af aldersgrænsen for heteroseksuelt forhold havde været rejst i den offentlige debat, særligt i relation til piger under 15 års mulighed for svangerskabsforebyggende vejledning og svangerskabsforebyggende midler, og at Justitsministeriet på den baggrund havde indhentet en udtalelse fra Retslægerådet. Følgende fremgår af lovforslagets bemærkninger om baggrunden for forslaget, jf. Folketingstidende 1972-73, tillæg A, spalte 5139:

”Selv om en nedsættelse af den i straffeloven fastsatte lavalder for heteroseksuelt samkvem således efter retslægerådets opfattelse ikke vil være ganske uden risici, finder rådet dog alt taget i betragtning ikke fornødent grundlag for at udtale sig imod, at aldersgrænsen nedsættes fra 15 år til 14 år.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at udviklingen siden fastsættelsen af den nuværende aldersgrænse må medføre, at straffelovens aldersgrænse for heteroseksuelt forhold nu nedsættes til 14 år. Efter en sådan nedsættelse vil det være naturligt, at der gives unge piger mellem 14 og 15 år svangerskabsforebyggende vejledning, ligesom svangerskabsforebyggende midler vil kunne ordineres dem.”

Om baggrunden for forslaget om at ophæve straffelovens § 225, stk. 2, fremgår følgende af lovforslagets bemærkninger:

”Efter de foreliggende oplysninger [to udtalelser fra Retslægerådet] må man gå ud fra, at der ikke består nogen større risiko for, at homoseksuelle forhold bevirker en fiksering af en homoseksuel driftsretning hos unge mennesker. Under hensyn hertil samt til, at risikoen for, at unge mennesker gennem homoseksuelle forhold kan komme ud i sociale vanskeligheder, synes at være mindre end tidligere antaget,

finder justitsministeriet det rettest, at heteroseksuelle og homoseksuelle forhold undergives samme strafferetlige behandling.”

Det fremgår af Retsudvalgets betænkning af 23. maj 1973 over lovforslag nr. L 193, at forslagene om nedsættelse af aldersgrænsen i straffelovens § 222, stk. 1, og ophævelse af straffelovens § 225, stk. 2, af tidsmæssige grunde blev udskudt til næste folketingsår, jf. Folketingstidende, tillæg B, spalte 2245-46.

Ved lovforslag om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af retsplejeloven og af lov om svangerskabshygiejne og fødselshjælp fremsat den 7. november 1973 blev de nævnte forslag om nedsættelse af aldersgrænsen i straffelovens § 222, stk. 1, og ophævelse af straffelovens § 225, stk. 2, fremsat på ny. Baggrunden for forslaget var den samme, som er gengivet ovenfor.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling i Folketinget inden samlingens afslutning, idet folketingsvalg blev afholdt den 4. december 1973.

1.2.5. Straffelovrådets udtalelse nr. 747/1975 om strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold

Straffelovrådet overvejede i udtalelse nr. 747/1975 om strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold, om strafansvaret i straffelovens § 222 skulle knyttes til en fast aldersgrænse, eller om strafansvaret burde bero på en konkret bedømmelse af forholdene i det enkelte tilfælde, således at den strafferetlige beskyttelse af børn og unge kunne begrænses til tilfælde, hvor det seksuelle forhold var opnået gennem en konkret uheldig påvirkning. Straffelovrådet var af den opfattelse, at det strafferetlige værn for børn og unge mod seksuelle forhold fortsat burde finde udtryk i regler, der knyttede strafansvaret til en fast aldersgrænse. Baggrunden for denne opfattelse var bl.a., at en regel indeholdende en aldersgrænse gav langt den klareste vejledning med hensyn til, under hvilke omstændigheder seksuelt forhold kunne etableres uden strafisiko for den ældste part, at en konkret bedømmelse uafhængig af aldersgrænser ville volde store vanskeligheder i retsbehandlingen, derved at denne ville give domstolene ringe vejledning, og at en regel, som var uafhængig af aldersgrænser, kunne indebære vanskeligheder i forbindelse med bevisførelsen, jf. side 17-18 i udtalelsen.

Straffelovrådet overvejede endvidere, om der skulle indsættes en bestemmelse i § 222 om strafbortfald i tilfælde, hvor gerningsmanden og den mindreårige var omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling. Straffelovrådet fandt imidlertid ikke, at en sådan bestemmelse ville få nogen nævneværdig praktisk betydning, da bl.a. anklagemyndigheden frafaldt påtale for overtrædelse af § 222, stk. 1, selv når der forelå en ikke ubetydelig aldersforskel mellem gerningsmanden og den mindreårige, jf. side 18 i udtalelsen.

Desuden overvejede Straffelovrådet, om aldersgrænsen for heteroseksuelt forhold i straffelovens § 222, stk. 1, skulle sættes ned. Straffelovrådet vurderede bl.a. på baggrund af udtalelser fra sagkyndige om de fysiske, psykiske og sociale skadevirkninger af påbegyndelse af seksuelle forhold på et tidligt alderstrin, at aldersgrænsen i straffelovens § 222, stk. 1, burde sættes ned til 14 år. Følgende fremgår bl.a. af udtalelsen om Straffelovrådets overvejelser (side 24):

”Det er Straffelovrådets opfattelse, at en 14 års grænse – eller måske en lidt lavere grænse – i dag ville svare til den 15 års grænse, der blev fastsat i 1930, for så vidt udgangspunktet tages i antagelser om børns udvikling.

Efter lektor Berl Kutchinskys redegørelse ser det ud til, at alderen for den seksuelle debut er faldende og har været faldende gennem de sidste generationer. [...]

Meget taler for, at en grænse ved 14 år ville være mere forsvarlig, såfremt man vil undgå betænkelighederne ved en strafferetlig normering i strid med en adfærd, der faktisk forekommer og accepteres i betydeligt omfang.”

Straffelovrådet overvejede herudover i forlængelse af rådets overvejelser vedrørende nedsættelse af aldersgrænsen for heteroseksuelle forhold, om aldersgrænsen i den dagældende straffelovs § 225, stk. 2, om homoseksuelle forhold skulle nedsættes tilsvarende. Straffelovrådet fandt, at der ikke var afgørende betænkeligheder ved at nedsætte grænsen for straffrit homoseksuelt forhold til 14 år. Straffelovrådet anførte i den forbindelse følgende (side 32):

”Der må lægges stor vægt på de ovenfor anførte synspunkter med hensyn til værdien af en social accept af homoseksualitet og ønsket om at modvirke den diskriminering, der er en følge af strafferetlige særregler.”

1.2.6. Lovændringen i 1976 vedrørende den seksuelle lavalder for homoseksuelle forhold

Ved lov nr. 195 af 28. april 1976 om ændring af borgerlig straffelov (Forbrydelser mod kønssædeligheden) blev straffelovens § 225, stk. 2, ophævet. Lovforslaget var fremsat af medlemmer af Socialistisk Folkeparti. Det fremgår af lovforslaget, at baggrunden for ophævelsen var at indføre samme lavalder for homoseksuelle som for heteroseksuelle forhold. I bemærkningerne til lovforslaget anførte forslagsstillerne endvidere – under henvisning til lovforslag nr. L 193 af 6. februar 1973 og lovforslag af 7. november 1973 (som er beskrevet i afsnit 1.2.4. ovenfor) – at de anså det for tvivlsomt, at der kunne skabes tilslutning til en generel sænkning af den seksuelle lavalder, hvorfor man valgte at bevare den på 15 år, jf. Folketingstidende 1975/76, tillæg A, spalte 2263-2264.

1.2.7. Lovændringen i 1981

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik straffelovens § 222, stk. 1 og 2, når der ses bort fra strafferammerne, deres nuværende ordlyd. Forbeholdet i straffelovens § 222, stk. 2, om, at tvang, der faldt ind under straffelovens § 216, ikke var omfattet af bestemmelsen, blev således taget ud af bestemmelsen. Forbeholdet blev taget ud af bestemmelsen, fordi strafferammen i straffelovens § 216 blev sat ned til fængsel i indtil 6 år, hvorfor det fandtes rigtigst at fjerne forbeholdet vedrørende § 216 i § 222, stk. 2, jf. side 51 i betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse, som lovforslaget byggede på.

1.2.8. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

Straffelovrådets drøftelse af strafferammerne i § 222 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse skete med udgangspunkt i domstolens strafudmåling (side 173-74):

”Overtrædelser af § 222, stk. 1, straffes i almindelighed med 3-4 måneders fængsel – eventuelt betinget –, men der forekommer også strengere straffe på 8 måneder eller endog op til ca. 2 år, navnlig i tilfælde, hvor der er tale om kønsligt forhold over længere tid eller til flere forskellige personer under 15 år.

Efter § 222, stk. 2, er idømt straffe på 2-3 år og i et enkelt tilfælde forvaring efter § 70.

For overtrædelser af § 223, stk. 1, foreligger en række domme til straffe – herunder betingede – mellem 3 måneder og 1 år. Det drejer sig dog til dels om tilfælde, hvor også andre bestemmelser er overtrådt, f.eks. § 219 eller § 222. Der forekommer i vore dage praktisk talt aldrig domfældelser for forførelse efter § 223, stk. 2.

I det foregående er set bort fra tilfælde, hvor et efter § 222 strafbart forhold tillige er omfattet af § 210 om incest (...).

Straffelovrådet finder, at strafferammen i § 222, stk. 1, kan nedsættes fra 6 til 4 år og strafferammen i § 222, stk. 2, fra 10 til 6 år. Forhold, der er strafbare efter stk. 2, [1.] led (samleje med barn under 12 år), vil i praksis ofte være begået i familieforhold og ikke nødvendigvis under anvendelse af vold eller anden tvang. Disse forhold vil derfor ofte tillige være strafbare efter straffelovens § 210 om incest. Forhold, der er strafbare efter § 222, stk. 2, 2. led (samleje med et barn under 15 år under anvendelse af tvang eller trusler) vil for så vidt angår de grove tilfælde typisk tillige være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, om grov voldtægt eller § 224, således at det gældende strafmaksimum på 10 års fængsel for disse grove forhold bevarer.”

1.2.9. Lovændringen i 2002

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpe af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) fik straffelovens § 222 sine nuværende strafferammer på henholdsvis 8 og 12 år. Ændringerne af strafferammerne i § 222 blev foreslået under lovforslagets behandling i Folketinget. Af Retsudvalgets betænkning af 16. maj 2002 over lovforslag nr. L 118 fremgår det bl.a. af forslagsstillernes (Socialdemokratiets) bemærkninger til ændringen, at formålet med forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222 var, at man ønskede parallelitet mellem strafferammerne for voldtægt (§ 216) og strafferammerne for seksuelt misbrug af børn (§ 222). Endvidere fremgår følgende af forslagsstillernes bemærkninger til ændringen, jf. Folketingsstidende 2001/02 (2. samling), tillæg B, side 1289:

”Forslagsstillerne anser det for ganske uforklarligt, hvis Folketinget med ændringen af straffeloven fastlægger en strafferamme på henholdsvis 8 og 12 år for voldtægt uden samtidig at hæve strafferammerne for seksuelt misbrug af børn tilsvarende. Disse to paragraffer har hidtil haft parallelitet i strafferammerne, og forslagsstillerne ønsker, at denne parallelitet fortsat eksisterer efter lovens vedtagelse.”

Yderligere gav et flertal i Retsudvalget (Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti), der tilsluttede sig ændringsforslaget, i betænkningen udtryk for, at straffelovens § 222 til dels bygger på de samme beskyttelseshensyn som straffelovens § 216, men at straffelovens § 222 også omhandler forhold, hvor der ikke umiddelbart er sammenfald med de beskyttelseshensyn, der ligger bag bestemmelsen i straffelovens § 216 om voldtægt, jf. Folketingstidende 2001/02 (2. samling), tillæg B, side 1284. Eksempelvis omfatter straffelovens § 222, stk. 1, det tilfælde, at en 16-årig har samleje med en 14-årig, uden at der har været anvendt tvang mv., og tilfælde af denne karakter vil i praksis ofte blive afgjort med et tiltalefrafald.

1.2.10. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

I Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer anføres følgende om strafferammen i straffelovens § 222 (side 737):

”Efter Straffelovrådets opfattelse ville en delt strafferamme svarende til den tidligere gældende på 6 og 10 års fængsel i § 222 stadig være passende, også når hensyn tages til den skærpelse af straffniveaue for seksuel omgang med børn, som kom til udtryk under udvalgsbehandlingen af lov nr. 380 af 6. juni 2002. Rådet er (...) samtidig opmærksomt på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe straffniveaue for bestemte forbrydelser. Det er under rådets drøftelse på ny fremhævet (sml. 1987 betænkningen (...)), at det ved vurderingen af strafferammerne i § 222 skal have for øje, at forhold som straffes efter § 222, stk. 2, 1. led (samleje med barn under 12 år), i praksis ofte vil være begået i familieforhold og ikke nødvendigvis under anvendelse af vold eller tvang af den art, som omfattes af de strafferetlige begreber ”vold” og ”tvang”. Disse forhold vil derfor ofte tillige være strafbare efter straffelovens § 210 om incest, sml. denne betænkningens kapitel 22 om forbrydelser i familieforhold, pkt. 3.5, hvor rådet anbefaler strafmaksimum på 6 års fængsel opretholdt uændret ved samleje mv. med slægtning i nedstigende linje under 18 år. Forhold, der er strafbare efter § 222, stk. 2, 2. led (samleje med barn under 15 år under anvendelse af tvang eller trusler), vil for så vidt angår de grove tilfælde typisk tillige være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, om grov voldtægt, efter omstændighederne sammenholdt med §§ 224 eller 225, og dermed undergivet det for disse forhold skærpede strafmaksimum”

1.2.11. Lovændringen i 2008

Ved lov nr. 501 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven (Strafskærpelse for visse sager om seksuelt misbrug af børn) blev stk. 3 indsat i § 222. Baggrunden herfor var, at der i en række tilfælde fandtes at være grundlag for med hensyn til strafudmålingen at sidestille sager om samleje med børn under 15 år, jf. straffelovens § 222, med sager om voldtægt (mod voksne), jf. straffelovens § 216, selv om der ikke var anvendt vold eller trusler om vold som middel til at opnå samleje med barnet, jf. Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 6480.

Lovforslaget byggede på en udtalelse fra Straffelovrådet af april 2008 om strafniveaet i sager om seksuelt misbrug af børn. Rådets udtalelse blev gengivet i lovforslagets bemærkninger, og følgende fremgår heraf vedrørende baggrunden for straffelovens § 222, stk. 3, jf. Folketingstidende 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 6481:

”Straffelovrådet finder imidlertid, at der ud fra en vurdering af strafværdigheden af de krænkelser, der er omfattet af henholdsvis straffelovens § 222 og § 216, jf. §§ 224 og 225, kan være grundlag for ved strafudmålingen at sidestille seksuelle overgreb mod mindreårige med voldtægt (mod voksne) i tilfælde, hvor voksnes samleje mv. med børn under 15 år må antages at være opnået ved en udnyttelse af den voksnes fysiske og psykiske overlegenhed i forhold til barnet.

I tilfælde, hvor en voksen f.eks. opnår vaginalt eller analt samleje med et barn, vil det således efter Straffelovrådets opfattelse ofte ikke være nødvendigt for gerningsmanden at anvende tvang eller trusler eller konkret at skræmme barnet til at underkaste sig det seksuelle overgreb, idet gerningsmandens fysiske og psykiske overlegenhed i forhold til barnet og eventuelt barnets manglende forståelse af overgrebet gør det muligt for gerningsmanden at gennemføre de strafbare forhold uden at anvende vold (f.eks. i form af fastholdelse) eller trusler om vold.

Straffelovrådet finder, at den forurettedes unge alder sammen med det forhold, at gerningsmanden har udnyttet sin fysiske og psykiske overlegenhed til at få barnet til at underkaste sig overgrebet, uden at det har været nødvendigt at anvende vold eller trusler om vold, kan siges at ”opveje”, at der ikke som i voldtægtssagerne er anvendt vold eller trusler herom, således at strafniveaet i sådanne sager bør være det samme, hvis sagerne i øvrigt er sammenlignelige. (...)

Straffelovrådet finder, at der som udgangspunkt vil være grundlag for at sidestille sager om samleje med børn (Straffelovens § 222) med sager om voldtægt mod voksne (straffelovens § 216), når barnet har været op til 10-11 år. I sådanne sager indebærer forurettedes alder således efter rådets opfattelse normalt i sig selv, at f.eks. et vaginalt eller analt samleje med et barn må anses for at være opnået gennem udnyttelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed, selv om der ikke er anvendt vold eller trusler herom.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil der efter omstændighederne også kunne være grundlag for at sidestille sager om samleje med børn i alderen 12-14 år med sager om voldtægt mod voksne, men i forhold til overgreb mod børn i denne aldersgruppe vil det efter rådets opfattelse i højere grad end ved overgreb mod mindre børn bero på en konkret vurdering af sagens samlede omstændigheder, om gerningsmanden kan anses for at have udnyttet en fysisk eller psykisk overlegenhed. (...)

Til brug for Straffelovrådets overvejelser har Rigsadvokaten udarbejdet et notat med en redegørelse for retspraksis vedrørende sager om samleje med børn under 15 år og sager om kontaktvoldtægt.

På baggrund af Rigsadvokatens redegørelse bemærker Straffelovrådet, at der er sket en skærpelse af det straffniveau, der var gældende forud for ændringen i 2002 af bl.a. straffelovens §§ 216 og 222. Straffelovrådet anfører samtidig, at det ud fra de foreliggende domme er vanskeligt præcist at vurdere, om der efter gældende udmålingspraksis fuldt ud er parallelitet i straffniveauet imellem de ovenfor omtalte sager.

Straffelovrådet finder på den baggrund, at der kan være anledning til at sikre paralleliteten i straffniveauet ved en lovbestemmelse om strafudmålingen i sager, hvor den voksne har udnyttet en fysisk eller psykisk overlegenhed i forhold til barnet. (...)

Justitsministeriet er enig med Straffelovrådet i, at der i en række tilfælde er grundlag for med hensyn til strafudmålingen at sidestille sager om samleje med børn under 15 år, jf. straffelovens § 222, med sager om voldtægt (mod voksne), jf. straffelovens § 216, selv om der ikke er anvendt vold eller trusler om vold som middel til at opnå samleje med barnet. Har der været tale om voldtægt af et barn, vil straffen være strengere end ved en i øvrigt tilsvarende voldtægt begået mod en voksen. Har der ikke været tale om voldtægt, men om udnyttelse af en fysisk eller psykisk overlegenhed uden brug af vold eller trusler, er Justitsministeriet enig i, at straffen i sager, der i øvrigt er sammenlignelige, ikke bør være lavere end ved voldtægt begået mod en voksen. Justitsministeriet kan således tilslutte sig, at den udnyttelse, der har været tale om, sammen med ofrets alder ved strafudmålingen bør ”opveje”, at der ikke er anvendt vold (herunder fastholdelse) eller trusler om vold.”

2. Strafferammen i § 222

2.1. Den gældende strafferamme og det gældende straffniveau

2.1.1. Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsomt betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) blev

strafferammerne i straffelovens § 222, stk. 1 og 2, forhøjet fra henholdsvis fængsel indtil 6 år og 10 år til fængsel indtil 8 år og 12 år.

Forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222, stk. 1 og 2, blev foreslået under lovforslagets behandling i Folketinget. Følgende bemærkninger fra forslagsstillerne fremgår af Retsudvalgets betænkning af 16. maj 2002 over lovforslaget, jf. Folketingstidende 2001-2002 (2. samling), tillæg B, side 1289:

”Forslagsstillerne forestiller sig en strafforøgelse for seksuelt misbrug af børn, som forholdsmæssigt vil svare til forøgelsen af voldtægtsstraffen. Forslagsstillerne anser det for ganske uforklarligt, hvis Folketinget med ændringen af straffeloven fastlægger en strafferamme på op til henholdsvis 8 og 12 år for voldtægt uden samtidig at hæve strafferammerne for seksuelt misbrug af børn tilsvarende.”

Endvidere gav et flertal i Retsudvalget, der tilsluttede sig ændringsforslaget, udtryk for følgende i Retsudvalgets betænkning, jf. Folketingstidende 2001-2002 (2. samling), tillæg B, side 1289:

”Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti går i den forbindelse ud fra, at forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222 ikke ændrer ved den betydelige nuancering i den konkrete strafudmåling i sager omfattet af straffelovens § 222, hvor der som påpeget kan være endog meget betydelige forskelle i karakteren og grovheden af den enkelte overtrædelse af bestemmelsen. Eksempelvis forudsættes det, at den nævnte praksis, hvorefter en ung persons samleje med en 14-årig efter omstændighederne vil kunne afgøres med et tiltalefrafald, vil blive videreført.

Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti går også ud fra, at forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222 ikke vil føre til væsentlige begrænsninger i den eksisterende mulighed for i sædelighedssager at idømme en betinget dom med vilkår om behandling i tilfælde, hvor strafniveaueet i dag ligger mellem 4-6 måneders fængsel og fængsel i 1 år og 6 måneder, og hvor der ikke er anvendt vold eller ulovlig tvang.”

2.1.2. Ved lov nr. 501 af 17. juni 2008 om ændring af straffeloven (Strafskærpeelse for visse sager om seksuelt misbrug af børn) blev stk. 3 indsat i § 222. Straffelovens § 222, stk. 3, indebærer, at det ved fastsættelsen af straffen efter bestemmelsens stk. 1 og stk. 2, 1. led, skal indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

Vedrørende hvordan straffelovens § 222, stk. 3, fremover bør anvendes ved strafudmålingen, fremgår følgende af lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstinde 2007-08 (2. samling), tillæg A, side 6484:

”Straffelovrådet anfører, at straffen for et enkelt samleje med et barn i alderen 10-14 år, der er opnået ved udnyttelse af en fysisk eller psykisk overlegenhed, bør ligge på niveau med normalstraffen for et enkelt tilfælde af kontaktvoldtægt mod en voksen, mens straffen efter rådets opfattelse bør ligge på niveau med den lidt strengere normalstraf for et enkelt tilfælde af overfaldsvoldtægt, hvis barnet er under 10 år. Under hensyn til overgrebets karakter i de omhandlede tilfælde, hvor samleje mv. med et barn er opnået ved udnyttelse af en fysisk eller psykisk overlegenhed, og hvor barnet derfor må antages normalt at have særligt svært ved at sige fra over for gerningsmanden, finder Justitsministeriet imidlertid, at straffen for et fuldbyrdet samleje med et barn under 15 år i de pågældende tilfælde normalt bør ligge på niveau med normalstraffen for overfaldsvoldtægt uanset barnets alder.

Det forudsættes således med lovforslaget, at straffen for et enkeltstående tilfælde af fuldbyrdet samleje med et barn under 15 år som udgangspunkt bør være omkring 2 år og 6 måneders fængsel, når samlejet er opnået ved udnyttelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed. Er der alene tale om forsøg, bør straffen for et enkeltstående tilfælde normalt ligge fra 1 år og 6 måneders fængsel til 1 år og 9 måneders fængsel, svarende til normalstraffen for et forsøg på overfaldsvoldtægt.

Er der ikke tale om samleje, men alene om anden kønslig omgængelse end samleje, jf. straffelovens §§ 224 og 225, forudsættes straffen for et enkeltstående tilfælde tilsvarende forhøjet, idet der her som anført af Straffelovrådet fortsat bør være en betydelig nuancering i den konkrete strafudmåling.

Det er væsentligt at fremhæve, at de anførte strafpositioner alene vedrører enkeltstående tilfælde af seksuelle overgreb mod børn, og at straffen som anført af Straffelovrådet som hidtil efter omstændighederne vil være langt højere i tilfælde, hvor gerningsmanden har begået flere eller særligt grove forhold, herunder hvor der er tale om mere vedvarende overgreb eller overgreb af særligt krænkende karakter.

Som anført af Straffelovrådet er de angivne strafpositioner alene generelle udgangspunkter. Strafudmålingen i de enkelte sager vil fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering af alle sagens omstændigheder, og de angivne strafpositioner vil således kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der foreligger yderligere skærpende omstændigheder henholdsvis formildende konkrete omstændigheder.”

2.1.3. Rigsadvokaten har siden 2004 afgivet årlige redegørelser om strafniveaueet i sager om overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1 og 2, efter strafskærpelsen i 2002. Endvidere har Rigsadvokaten siden 2009 inddraget strafskærpelsesbestemmelsen i § 222, stk. 3, i redegørelserne. Redegørelserne bygger på en gennemgang af en lang række konkrete straffesager.

Redegørelserne har vist, at strafs-kærpeiserne gennemgående har slået igennem i praksis, således at domstolene i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 gennemgående har forhøjet straffene i overensstemmelse med tilkendegivelserne om strafniveaet, der blev udtrykt ved lovændringerne i 2002 og 2008.

I redegørelserne har Rigsadvokaten særligt anført, at det grundet manglen på redegørelser om strafniveaet forud for strafs-kærpeisen i 2002 og de undersøgte sagers vidt forskellige karakter er vanskeligt at foretage en vurdering af strafniveaet. Rigsadvokaten har i den forbindelse bl.a. fremhævet følgende vedrørende sagernes forskellighed:

”[O]vergreb efter straffelovens § 222 varierer fra anden kønslig omgængelse end samleje i kæresteforhold til voksne personers længerevarende og meget grove misbrug af mindre børn. Sagerne omstændigheder har også været meget forskellige afhængig af f.eks. misbrugets karakter og varighed, antallet af overgreb, forurettedes alder, antallet af forurettede, eventuel anvendelse af tvang eller pression samt forholdet mellem tiltalte og forurettede, herunder om der f.eks. har bestået et særligt tillids- eller afhængighedsforhold.”

Der er i Rigsadvokatens redegørelser taget udgangspunkt i en opdeling af sagerne om overtrædelse af straffelovens § 222 i følgende fem kategorier efter relationen mellem gerningsmanden og forurettede: 1) kæresteforhold og andre kæresteliggende relationer, 2) familieforhold, 3) pasningsforhold, 4) betroet til undervisning eller lignende og 5) andre tilfælde, som ikke har været mulige at kategorisere.

Sager, hvor forholdet tillige er henført til straffelovens § 216 om voldtægt, er ikke taget med i redegørelserne om § 222, men indgår i redegørelserne om voldtægt.

I redegørelsen fra 2004 anførte Rigsadvokaten, at det var vanskeligt at vurdere strafudmålingsniveaet, bl.a. fordi der ikke forelå redegørelser om straffene forud for strafs-kærpeisen, fordi der var tale om et spinkelt materiale – 12 sager om overtrædelse af straffelovens § 222 var blevet indberettet til Rigsadvokaten – og fordi overtrædelser af straffelovens § 222 omfatter forhold af meget forskellig karakter og grovhed. Rigsadvokaten konkluderede, at straffene i enkelte af de

indberettede sager syntes mildere, end de efter Rigsadvokatens opfattelse burde være.

I redegørelsen fra 2005 konkluderede Rigsadvokaten, at strafudmålingen i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 generelt set måtte antages at tage udgangspunkt i tilkendegivelserne i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002 om skærpelse af straffen. Der var dog enkelte sager, som efter Rigsadvokatens opfattelse lå i underkanten af det straffniveau, som måtte anses for tilsigtet med straffskærpelsen.

I redegørelserne fra 2006, 2007 og 2008 konkluderede Rigsadvokaten, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang var taget hensyn til, at straffen efter lovændringen skulle skærpes. Rigsadvokaten anførte endvidere, at det var tydeligt, at der var afsagt et større antal domme i forbindelse med de foreliggende undersøgelser i forhold til de tidligere undersøgelser, hvor straffene lå på niveauet 2 års fængsel til fængsel i 3 år og 6 måneder for så vidt angår 2006- og 2008-redegørelserne og niveauet 2 års fængsel til fængsel i 3 år og 9 måneder for så vidt angår 2007-redegørelsen. Der var dog fortsat enkelte sager, hvor der efter Rigsadvokatens opfattelse burde have været udmålt en højere straf.

I redegørelserne fra 2009 og 2010 anførte Rigsadvokaten, at det på baggrund af de tidligere undersøgelser om straffniveauet i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 efter lovændringen i 2002 var det overordnede billede, at domstolene gennemgående havde forhøjet straffene for overtrædelse af straffelovens § 222 i overensstemmelse med intentionerne med lovændringen.

I redegørelsen fra 2010 anførte Rigsadvokaten endvidere vedrørende straffelovens § 222, stk. 3, at det på baggrund af sagernes forskellige karakter, og at en del af gerningsperioden i flere af sagerne lå forud for straffskærpelsesbestemmelsens ikrafttræden, kunne være vanskeligt at vurdere, om straffskærpelsen var slået fuldt igennem i retspraksis. Rigsadvokaten anførte imidlertid, at det var Rigsadvokatens opfattelse, at der var sket en skærpelse af straffen i sager omfattet af straffelovens § 222, stk. 3. Straffen for et enkeltstående samleje var således i en dom fastsat til fængsel i 2 år og 6 måneder, hvilket var i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til bestemmelsen i straffelovens § 222, stk. 3. I sager, hvor der alene var tale om anden kønslig omgængelse end samleje, blev

straffen fastsat i niveauet 6 måneder til 3 år og 6 måneders fængsel, hvilket viser, at der også i disse sager udmåles langvarige fængselsstraffe, og at der samtidig i overensstemmelse med forarbejderne fortsat sker en betydelig nuancering i den konkrete strafudmåling.

Endelig har Rigsadvokaten i redegørelsen fra 2010 på baggrund af undersøgelserne fra 2004-2010 anført, at straffen i sager om kæresteforhold og andre kærestelignende relationer, hvor der var tale om yngre tiltalte i alderen op til ca. 21 år og børn i alderen 12-14 år, lå i niveauet fra betinget dom uden straffastsættelse til fængsel i op til 3 måneder, som i flere tilfælde blev gjort betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste. Hvor der var tale om ældre tiltalte fra ca. 22 år og børn i alderen 12-14 år, var straffen som udgangspunkt i niveauet 3-6 måneders fængsel, som kun undtagelsesvist blev gjort betinget. Enkelte domme viste, at straffen for overtrædelse af straffelovens § 222 selv i kærestelignende forhold kunne stige betydeligt, når der forelå særligt skærpende omstændigheder.

Det bemærkes i den forbindelse, at nogle sager, hvor der er tale om en ung persons samleje med en 12-14-årig, efter omstændighederne vil kunne afgøres med et tiltalefrafald uden vilkår, jf. nærmere afsnit 2.2 nedenfor.

Straffene i sager vedrørende familieforhold for et eller et par enkeltstående overgreb i form af anden kønslig omgængelse end samleje lå formentlig i niveauet 3-4 måneders ubetinget fængsel, når der ikke forelå andre skærpende omstændigheder. Straffen for mere end enkeltstående overgreb over en periode – der ofte indebar samlejer eller forsøg herpå – lå typisk på et niveau fra fængsel i 2 år og 6 måneder til fængsel i 3 år og 6 måneder, når der ikke forelå andre skærpende omstændigheder.

I sager vedrørende pasningsforhold kunne det tyde på, at straffen for enkeltstående overtrædelser i form af anden kønslig omgængelse end samleje lå i niveauet omkring 3-5 måneders ubetinget fængsel. I sager vedrørende undervisningsforhold indikerede en enkelt af de indberettede sager, at straffen for enkeltstående overtrædelser i form af anden kønslig omgængelse end samleje lå i niveauet 3-4 måneders ubetinget fængsel.

Sagerne vedrørende andre tilfælde, som det ikke havde været mulige at kategorisere, var af så forskellig karakter, at det var særligt vanskeligt at foretage en sammenligning af disse.

I redegørelsen fra 2012 (der blev ikke afgivet nogen redegørelse i 2011) har Rigsadvokaten anført, at strafudmålingen fortsat generelt lå på det niveau, som var beskrevet i redegørelsen fra 2010. Sagerne varierede meget, og der var fortsat eksempler på domme, hvor straffen ud fra en samlet vurdering af forholdets karakter og foreliggende skærpene og formildende omstændigheder blev udmålt højere eller lavere end de angivne udgangspunkter.

Med hensyn til udnyttelse af fysisk og psykisk overlegenhed, jf. straffelovens § 222, stk. 3, viste dommene efter Rigsadvokatens opfattelse, at der skete en forhøjelse af straffen i overensstemmelse med lovændringen. Nogle domme, som alene angik anden kønslig omgængelse end samleje, viste, at der fortsat skete en betydelig nuancering af strafudmålingen ud fra sagens konkrete omstændigheder, samtidig med at der i andre domme blev udmålt langvarige fængselsstraffe.

Flere af de sager, hvor straffelovens § 222, stk. 3, havde været anvendt, vedrørte alene anden kønslig omgængelse end samleje, og nogle sager vedrørte samleje, herunder flere samlejer, og anden kønslig omgængelse end samleje til samlet pådømmelse. Hertil kom, at en del af gerningsperioden i flere sager lå forud for ikrafttrædelsen af § 222, stk. 3. På denne baggrund kunne det umiddelbart være vanskeligt præcist at vurdere strafniveauet i sagerne.

Det var imidlertid efter en samlet vurdering af sagerne i redegørelserne fra 2009, 2010 og 2012 Rigsadvokatens opfattelse, at der generelt var sket en skærpelse af straffen i sager omfattet af straffelovens § 222, stk. 3, i overensstemmelse med lovændringen i 2008.

2.1.4. I særligt alvorlige sager er der eksempler på idømmelse af meget lange fængselsstraffe, herunder straffe på 8, 9, 10 og 11 års fængsel. Der kan bl.a. henvises til følgende domme:

Vestre Landsrets dom af 16. december 2010 (S-1527-10): Et ægtepar blev dømt for seksuelt misbrug af en mentalt retarderet datter og af hustruens søn (mandens

stedsøn). Hustruen var ved byrettens upåankede dom blevet idømt en foranstaltningsdom, og manden blev straffet med fængsel i 8 år. Manden blev bl.a. fundet skyldig i, fra datteren var 11 år, til hun var 14 år, jævnligt og adskillige gange at have haft samleje med hende, samt i andre tilfælde af seksuelt misbrug af datteren, herunder hvor tiltalte havde tilskyndet andre til seksuelt misbrug af datteren.

TfK 2011.95 V (9 års fængsel): En mand blev dømt for seksuelt misbrug af sine tre døtre. For den ene datters vedkommende fandt misbruget sted, fra hun var 11 år, til efter hun var fyldt 17 år, den anden datter blev misbrugt, fra hun var 12 år, til hun var fyldt 14 år, og den tredje datter fra hun var 9 år, til hun var 10 år. Der blev afgivet 9 stemmer for at fasttætte straffen til 9 års fængsel og 9 stemmer for at fastsætte straffen til 10 års fængsel.

Retten i Sønderborgs dom af 20. februar 2007 (Rigsadvokaten Informerer nr. 17/2007 dom nr. 37) (10 års fængsel): En mand blev dømt for seksuelt misbrug af to døtre og for at stille den ældste datter til rådighed for fremmede mænds seksuelle misbrug af hende.

Retten på Bornholms dom af 4. juli 2012 (dommen er under anke) (10 års fængsel): En mand blev dømt for mangeårigt seksuelt misbrug af to adoptivdøtre, siden de var 6-8 år. Misbruget havde ifølge byrettens dom fundet sted systematisk med en hyppighed af indtil et par gange om ugen under udnyttelse af gerningsmandens position som far og hans psykiske overlegenhed. Misbruget havde ifølge byrettens dom i det væsentlige fundet sted efter strafskærpselsen i 2002 og i et ikke uvæsentligt omfang tillige efter strafskærpselsen i 2008. Den udmålte straf på 10 års fængsel omfattede også en tidligere idømt straf på 7 måneders fængsel for overtrædelse af våbenloven. Børnenes mor blev idømt 8 års fængsel for medvirken til adoptivfaderens seksuelle misbrug af døtrene.

Endelig kan nævnes følgende eksempel på fængsel i 11 år, idet det dog skal bemærkes, at sagen vedrørte en række andre forhold end seksuelt forhold til barn under 15 år, herunder voldtægt af en person over 15 år:

UfR 2012.998 V: En 38-årig kvinde og en 42-årig mand, der var samlevende, blev fundet skyldige i vanrøgt over for parrets 7 fællesbørn og kvindens 2 særbørn samt i kvalificeret vold og mishandling over for 6 af børnene, alt begået i perioden fra juni 2006 til februar 2010. De tiltalte blev endvidere fundet skyldige i ulovlig tvang, kvalificeret vold og langvarig frihedsberøvelse over for mandens særbarn, der var 17-20 år på gerningstidspunktet. Endvidere blev manden bl.a. fundet skyldig i voldtægt over for særbarnet begået over en periode på 2½ år og i voldtægt over for et af kvindens særbørn begået over en periode på 1 år, hvor barnet var under 15 år. Straffen blev fastsat til 4 års fængsel for kvinden og 11 års fængsel for manden.

2.2. Tiltalefrafald uden vilkår

Anklagemyndigheden har gennem en meget lang årrække fulgt den praksis at meddele tiltalefrafald uden vilkår, jf. retsplejelovens § 722, i visse sager om en ung persons fuldt frivillige seksuelle forhold til en 12-14-årig. Det fremgår af Straffelovrådets udtalelse nr. 747/1975 om strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold side 14-15, at denne praksis allerede i 1975 havde eksisteret i en årrække.

Anklagemyndighedens praksis med hensyn til tiltalefrafald uden vilkår i disse sager blev oprindeligt udviklet i en periode, hvor kompetencen til at give tiltalefrafald i disse sager efter retsplejeloven tilkom Rigsadvokaten.

I 1970 blev kompetencen til at give tiltalefrafald for et seksuelt forhold mellem en 15-17-årig dreng og en 14-årig pige ved bekendtgørelse overført til statsadvokaterne, jf. § 1, nr. 5, i bekendtgørelse nr. 43 af 6. februar 1970 (senere afløst af § 1, nr. 4, i bekendtgørelse nr. 300 af 26. juni 1972 og dernæst i bekendtgørelse nr. 561 af 13. november 1984).

Frem til en lovændring i 1992, som generelt overførte kompetencen til at give tiltalefrafald for bl.a. seksuelt forhold til barn under 15 år til statsadvokaterne (jf. lov nr. 385 af 20. maj 1992 om ændring af retsplejeloven, straffeloven, færdselsloven og udlændingeloven (Anklagemyndighedens struktur)), blev øvrige afgørelser om tiltalefrafald for en ungs seksuelle forhold til et barn under 15 år fortsat truffet af Rigsadvokaten. Rigsadvokatens praksis blev løbende omtalt i Anklagemyndighedens Årsberetning. Heraf kan navnlig fremhæves følgende oplysninger om praksis (i andre tilfælde end forhold mellem en 15-17-årig dreng og en 14-årig pige):

1973 (side 18): Tiltalefrafald kan gives, når særlige omstændigheder, f.eks. forbindelsens fasthed, pigens modenhed eller forestående ægteskab mellem parterne, talte for det.

1976 (side 118): *Sag 611*: En pige havde, siden hun var 13 år, et seksuelt forhold til en 10 år ældre mand, hvilket var accepteret af pigens forældre. Politiet blev bekendt med forholdet, fordi pigen blev gravid, da hun var 16 år. Parterne havde efter barnets fødsel købt hus og boede nu sammen.

1978 (side 13-14): *Sag 844*: En 19-årig mand havde samleje med en 14¼-årig pige. *Sag 799*: En 23-årig mand havde samleje med en 14½-årig moden og velud-

viklet pige, efter at de var kommet sammen nogen tid forinden. Pigens forældre havde på forhånd accepteret det seksuelle forhold og havde sørget for, at pigen søgte læge med henblik på prævention. *Sag 855*: En 18-årig mand, som blev karakteriseret som umoden og naiv, havde én gang samleje med en 12-årig pige, som ifølge pigens mor ”nok havde været meget villig”. Hverken pigens mor eller socialforvaltningen ønskede tiltale. *Sag 875*: En 31-årig mand havde gentagne gange samleje med en 14-årig pige, som blev gravid og fødte et barn. Det var meningen, at parterne skulle flytte sammen, når pigen var færdig med skolen. Socialforvaltningen havde ønsket retsforfølgning. *Sag 879* (tiltalefrafald ikke meddelt; 3 måneders betinget fængsel): En 31-årig mand havde i overværelse af sin samlever samleje med sin 13-årige niece. *Sag 772* (tiltalefrafald ikke meddelt; betinget dom): En 29-årig mand havde under en fest samleje med en 14¾-årig pige. De var begge noget alkoholpåvirkede, og pigen var efter det oplyste ”mere end villig”.

1979 (side 11-12). Det er normalt en forudsætning for tiltaltefrafald, at forholdet har været fuldt frivilligt fra pigens side og aldersforskellen ikke er for stor. Dette fører normalt til, at tiltale rejses, hvis mandens alder overstiger 21-22 år, medmindre parterne fortsat holder sammen, efter at pigen er fyldt 15 år. Tiltalefrafald gives ikke i sager, hvor pigen ikke er fyldt 12 år.

1980 (side 42-43): Det er normalt en forudsætning for tiltaltefrafald, at aldersforskellen ikke er for stor, og at pigen ikke er under 12 år. *Sag 1080*: En 15-årig dreng havde seksuelt forhold til en 12½-årig pige. *Sag 1037*: En 28-årig mand, som var åndssvag, havde seksuelt forhold til en 14-årig pige. *Sag 1124* (tiltalefrafald ikke meddelt): En 34-årig mand havde gentagne gange samleje med en 13-årig pige, som var blevet lidenskabeligt forelsket i manden.

1981 (side 10): *Sag 1137*: En 15-årig pige havde samleje med en 14-årig dreng.

1982 (side 13): *Sag 1334*: En 35-årig mand havde samleje med en 14½-årig pige, som blev gravid. Parret flyttede sammen og agtede at gifte sig, når pigen var færdig med skolen og sigtede var blevet skilt. Pigens forældre havde intet imod forholdet.

1983 (side 12): *Sag (nr. ikke oplyst)*: En 25-årig mand havde seksuelt forhold til en 14-årig pige, og de var med samtykke fra pigens forældre flyttet sammen. *Sag 1466*: En 43-årig mand havde samleje med en pige ca. én måned før hendes 15-års fødselsdag. Manden var logerende hos pigens forældre, som billigede, at pigen nu fast overnattede sammen med manden.

1984 (side 37): En 20-årig kvinde havde over en periode på 2 måneder i flere tilfælde samleje med en 14-årig dreng. Forholdet blev anmeldt af deres fælles socialrådgiver, som forklarede, at parret rent udviklingsmæssigt og hvad angår intelligens skønnedes at stå meget lige.

1985 (side 12): En 16-årig dreng havde inden for en periode på et halvt år flere gange samleje med en 11-årig pige, som havde sagt til drengen, at hun var 12 år. Det blev ved afgørelsen om tiltalefrafald bevismæssigt lagt til grund, at drengen ikke havde forsæt med hensyn til, at pigen var 11 år.

1986 (side 14): En 28-årig mand havde én gang samleje med en 14½-årig pige.

1988 (side 79-80): *Sag 1878*: En 24-årig mand havde flere gange samleje med en 14-årig pige, som blev gravid og fik foretaget en abort. Pigens mor oplyste, at datteren var en veludviklet pige, som kunne antages at være 16-18 år, mens manden trods sin alder ikke virkede helt så åndeligt udviklet som pigen.

1989 (side 105): *Sag 1950*: En 28-årig mand havde én gang samleje med en 14½-årig pige, som han havde kendt i ca. 14 dage.

1990 (side 138): *Sag 2020*: En 17-årig mand havde tre gange samleje med en 12-årig pige. *Samme sag* (tiltalefrafald ikke meddelt): En 25-årig mand havde en aften efter en fest inviteret en 12-årig pige med hjem, og de havde på pigens opfordring samleje. Dette gentog sig næste morgen, da pigen opsøgte manden og ville have samleje med ham, idet hun lovede, at hun i så fald ikke ville opsøge ham mere. Pigen havde alligevel efterfølgende flere gange opsøgt manden og sendt ham breve samt kontaktet ham telefonisk. *Sag 1997*: En 23-årig kvinde, hvis modenhed ikke fremstod som alderssvarende, havde i en periode på 4 måneder gentagne gange samleje med en 14-årig dreng, som passede kvindens to små børn.

1992 (side 94): *Sag 2051*: En 42-årig mand havde under to ture til udlandet flere gange samleje med en 14-årig pige. Pigens forældre troede fejlagtigt, at pigens voksne veninde, som kom sammen med manden, også skulle med på turene. Pigens forældre anmeldte forholdet, men trak senere anmeldelsen tilbage og accepterede, at pigen nu overnattede hos manden.

Anklagemyndighedens offentliggjorte praksis frem til kompetenceomlægningen inden for anklagemyndigheden i 1992 kan være vanskelig at sammenfatte, men det fremgår dog, at tiltalefrafald for det første forudsætter, at det seksuelle forhold er fuldt ud frivilligt, og at barnet er fyldt 12 år (eller at sigtede i hvert fald ikke har forsæt til, at barnet er under 12 år).

Det er endvidere som udgangspunkt en betingelse, at gerningsmanden ikke er ældre end 21-22 år. Dette udgangspunkt med hensyn til gerningsmandens alder er imidlertid fraveget i en del sager, hvor barnet var 14 år, og i en enkelt sag, hvor barnet var 13 år. Udgangspunkter er derimod ikke fraveget i nogen sager, hvor barnet kun var 12 år, heller ikke i sag nr. 2020/1990, hvor det blev lagt til grund, at en 12-årig pige havde været meget pågående over for en 25-årig mand, som to gange havde haft samleje med pigen.

Udgangspunktet om gerningsmandens alder er bl.a. fraveget i sager, hvor parterne havde fået barn sammen og nu boede sammen eller planlagde at flytte sammen. I tre sager af denne karakter var gerningsmændene henholdsvis 23, 31 og 35 år på gerningstidspunktet. I den førstnævnte af disse sager var barnet kun 13 år, da det seksuelle forhold blev indledt (men hun var 16 år, da hun blev gravid).

Udgangspunktet om gerningsmandens alder er endvidere fraveget i nogle sager, hvor parterne nu boede sammen eller fast overnattede sammen. I tre sager af denne karakter var gerningsmændene henholdsvis 25, 42 og 43 år. I sidstnævnte

sag kan det også have spillet ind, at forholdet blev indledt ca. 1 måned, før barnet fyldte 15 år.

Udgangspunktet om gerningsmandens alder er endvidere fraveget i nogle sager, hvor barnet var 14½ år. I tre sager af denne karakter var gerningsmændene henholdsvis 23, 28 og 28 år på gerningstidspunktet. I en fjerde sag blev tiltalefrafald derimod ikke givet til en 29-årig mand, der efter en fest havde samleje med en 14¾-årig pige, idet dette ville være en udvidelse af praksis, som der ikke fandtes grundlag for (sag nr. 772/1978).

Udgangspunktet om gerningsmandens alder er endvidere fraveget i nogle sager, hvor gerningsmanden ikke var mentalt alderssvarende. I tre sager af denne karakter var gerningsmændene henholdsvis 23, 24 og 28 år. Den 28-årige var decideret åndssvag (nu betegnet mentalt retarderet).

Med få undtagelser har sagerne om tiltalefrafald angået en mands seksuelle forhold til en pige under 15 år. Tre sager angik en piges eller kvindes seksuelle forhold til en 14-årig dreng. Der var tale om en pige på 15 år og kvinder på 20 og 23 år, idet den 23-årige ikke var mentalt alderssvarende. Ingen sager har angået homoseksuelle forhold.

Sammenfattende kan der på grundlag af Rigsadvokatens praksis frem til 1992 formentlig opstilles følgende retningslinjer:

- Det seksuelle forhold skal have været fuldt ud frivilligt.
- Barnet skal være fyldt 12 år.
- Gerningsmanden må som udgangspunkt ikke være ældre end 21-22 år. Hvis barnet er fyldt 14 år, kan gerningsmanden dog efter omstændighederne være ældre, navnlig hvis parterne bor sammen, hvis gerningsmanden ikke er mentalt alderssvarende, eller hvis barnet er 14½ år og gerningsmanden højst ca. 28 år.

Af Rigsadvokatens redegørelser fra 2005-2010 om strafferne i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 fremgår imidlertid flere domme, som umiddelbart synes at opfylde disse kriterier for tiltalefrafald – som udviklet i administrativ praksis frem til 1992 – men hvor der ikke desto mindre blev rejst tiltale. Det gælder således i følgende sager:

2010 dom 1 (betinget dom uden straffastsættelse): En 16-årig dreng havde i to tilfælde samleje og i et tilfælde oralsex med en 13-årig pige, som han havde kendt i flere år.

2008 dom 1 = UfR 2008.2065 Ø (betinget dom uden straffastsættelse): En 20-årig mand havde samleje med sin 13-årige kæreste, der blev gravid og derefter fik en abort. Alene domfældt for uagtsomhed med hensyn til pigens alder, jf. straffelovens § 226.

2008 dom 3 (3 måneders betinget fængsel): En 27-årig mand havde i en periode på ca. 3 måneder flere gange samleje med en 14^{3/4}-årig pige.

2007 dom 1 (betinget dom uden straffastsættelse): En 16-årig dreng havde samleje med en 14-årig pige. Drengen kendte pigen gennem hendes storebror, og de havde tidligere kysset og skrevet sammen.

2007 dom 2 (betinget dom uden straffastsættelse): En 16-17-årig dreng havde én gang anden kønslig omgængelse med en 13-14-årig pige, idet de rørte hinanden i skridtet.

2007 dom 3 (20 dages betinget fængsel): En 17-årig dreng havde i 7-15 tilfælde samleje med sin 12-årige kæreste.

2007 dom 4 (3 måneders betinget fængsel): En 38-årig mand havde i ét tilfælde samleje med en 14-årig pige, der blev gravid og fødte et barn. Parret levede nu sammen som en familie med deres fælles barn og tiltalte to særbørn.

2006 dom 3 (20 dages fængsel): En 19-årig mand havde anden kønslig omgængelse end samleje med en 14-årig pige, som han var eller havde været kæreste med.

2006 dom 4 (30 dages betinget fængsel): En 17-årig dreng havde samleje med en 13-årig pige, som han var kæreste med. Begge var anbragt uden for hjemmet.

2006 dom 5 (60 dages betinget fængsel): En 20-årig mand havde samleje med en 13-årig pige, efter at de havde kendt hinanden i ca. 1 måned.

2006 dom 7 (60 dages betinget fængsel): En 19-årig mand havde samleje med en 13-årig pige. Parterne var kommet i kontakt med hinanden via et chatrum på internettet og havde herefter mødtes nogle gange, før de havde samleje.

2006 dom 10 (3 måneders betinget fængsel med vilkår om 60 timers samfundstjeneste): En 19-årig mand havde samleje med en 12-årig pige. Pigen, der var veninde med mandens lillesøster, havde sent sms'er til ham, og dette havde ført til flere møder mellem dem.

2005 dom 2 (60 dages betinget fængsel): En 21-årig mand havde samleje med en 14-årig pige.

Da der ikke foreligger offentligt tilgængelige oplysninger om meddelte tiltalefråfald efter 1992, er det ikke umiddelbart muligt at sige, om disse sager fra 2005-2010 har været undtagelsestilfælde, eller om der i dag gives tiltalefråfald efter snævrere kriterier end før 1992.

2.3. Rammeafgørelsen og direktivet om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi

2.3.1. Efter artikel 2, litra c, nr. i og iii, i Rådets rammeafgørelser nr. 68/2004 af 22. december 2003 om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi er EU's medlemsstater forpligtet til at kriminalisere seksuelt forhold til et barn, hvor der gøres brug af tvang, magt eller trusler, eller der er tale om misbrug af en anerkendt position med hensyn til tillid, myndighed eller indflydelse i forhold til barnet. Ved "barn" forstås en person under 18 år, jf. rammeafgørelsens artikel 1, litra a.

Det følger af rammeafgørelsens artikel 5, stk. 1, at strafferammen mindst skal omfatte fængsel indtil 1 år. Det følger endvidere af rammeafgørelsens artikel 5, stk. 2, at strafferammen i tilfælde af brug af tvang, magt eller trusler mindst skal omfatte fængsel indtil 5 år. Det samme gælder i tilfælde af misbrug af en anerkendt position med hensyn til tillid, myndighed eller indflydelse i forhold til barnet, hvis offeret efter national lovgivning er et barn under den seksuelle lavalder og

- barnets liv udsættes for fare,
- der anvendes grov vold eller forvoldes barnet alvorlig skade, eller
- lovovertrædelserne er begået inden for rammerne af en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA, der gør det strafbart at deltage i en kriminel organisation i Den Europæiske Unions medlemsstater.

Fælles aktion nr. 98/733 er nu afløst af Rådets rammeafgørelse nr. 2008/841 af 24. oktober 2008 om bekæmpelse af organiseret kriminalitet, der definerer "kriminel organisation" på følgende måde (artikel 1, nr. 1):

"en struktureret sammenslutning af en vis varighed bestående af mere end to personer, der handler i forening med henblik på at begå strafbare handlinger, som kan straffes med en frihedsstraf eller en sikkerhedsforanstaltning af en maksimal varighed på mindst fire år eller en strengere straf, for direkte eller indirekte at opnå en økonomisk eller anden materiel fordel"

2.3.2. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 2011/92 af 13. december 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi træder i stedet for rammeafgørelsen om bekæmpelse af seksuel udnyttelse

af børn og børnepornografi for så vidt angår de medlemsstater, som er omfattet af direktivet. Danmark er som følge af sit forbehold vedrørende retlige og indre anliggender ikke omfattet af direktivet.

Efter direktivets artikel 3, stk. 4, er de medlemsstater, der er omfattet af direktivet, forpligtet til at kriminalisere seksuelt forhold til et barn under den seksuelle lavalder. Strafferammen skal mindst omfatte fængsel indtil 5 år. Efter direktivets artikel 3, stk. 5, nr. iii, skal strafferammen dog mindst omfatte fængsel indtil 10 år, hvis der gøres brug af tvang, magt eller trusler.

Medlemsstaterne har dog efter direktivets artikel 8, stk. 1, valgfrihed med hensyn til, om de vil kriminalisere seksuelle forhold mellem samtykkende ligestillede, når der ikke er stor forskel på deres alder og psykologiske og fysiske udvikling eller modenhed, for så vidt handlingerne ikke involverer misbrug.

Efter direktivets artikel 3, stk. 5, nr. i og ii, er de medlemsstater, der er omfattet af direktivet, forpligtet til at kriminalisere seksuelt forhold til et barn, hvor en anerkendt position med hensyn til tillid, myndighed eller indflydelse i forhold til barnet misbruges, eller hvor et særligt værgeløst barns situation misbruges, navnlig som følge af et psykisk eller fysisk handicap eller en afhængighedssituation. Ved "barn" forstås en person under 18 år, jf. direktivets artikel 2, litra a. Strafferammen skal mindst omfatte fængsel indtil 8 år, hvis barnet er under den seksuelle lavalder, og mindst fængsel indtil 3 år, hvis barnet er over denne alder.

Direktivet skal være gennemført i national ret senest den 18. december 2013.

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. Straffen i sager om seksuelt forhold til barn under 15 år fastsættes af domstolene på baggrund af en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i den enkelte sag. Som følge af sagernes meget forskelligartede omstændigheder, herunder misbrugets karakter og varighed, antallet af overgreb, forurettedes alder, antallet af forurettede, eventuel anvendelse af tvang eller pression samt forholdet mellem tiltalte og forurettede, herunder om der f.eks. har bestået et særligt tillids- eller afhængighedsforhold, er der i retspraksis store variationer i straffene efter § 222.

2.4.2. Med hensyn til *strafniveauet* understreger Straffelovrådet på ny, at der er en meget stor variation i grovheden af overtrædelser af forbuddet mod seksuelt forhold til barn under 15 år, og at denne store variation i praksis omfatter et meget stort antal sager. Eksempelvis er meget milde overtrædelser også helt sædvanligt forekommende, og dette afspejler sig i, at der således også forekommer en række sager, hvor straffen har været fastsat i den meget lave ende af straffesammenhængen, f.eks. til en kortere betinget fængselsstraf eller til en betinget dom uden straffastsættelse. Endvidere afgøres de allermildeste sager (i det omfang de overhovedet anmeldes til politiet) normalt ved et tiltalefrafald uden vilkår, således at sagen slet ikke indbringes for retten.

Seksuelt forhold til barn under 15 år adskiller sig på dette punkt afgørende fra voldtægt. Selv om der også forekommer betydelig variation i grovheden af voldtægt, er voldtægt generelt en meget grov forbrydelse, og det forekommer derfor kun undtagelsesvis, at voldtægt straffes med straffe i den lave ende af straffesammenhængen, endelige med en så lav straf, som er helt sædvanligt forekommende i sager om seksuelt forhold til barn under 15 år.

Straffelovrådet bemærker i tilknytning hertil, at vurderingen af, om det eksisterende strafniveau for seksuelt forhold til barn under 15 år er passende, ikke med mening kan foretages alene ud fra oplysninger om den *gennemsnitlige* idømte straf uden at inddrage oplysninger om den forholdsmæssige fordeling af sager af forskellig grovhed. Oplysninger fra Danmarks Statistik om gennemsnitlige idømte straffe skal i øvrigt også ses i lyset af, at der er tale om et samlet gennemsnit, som omfatter både forsøgstilfælde og fuldbyrdede forbrydelser.

Lovgivningsmagten har senest reguleret strafniveauet for seksuelt forhold til barn under 15 år i 2008, således at straffen herfor nu fastsættes på linje med straffen for voldtægt (af voksne), hvis gerningsmanden har opnået det seksuelle forhold ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed i forhold til barnet.

Opnåelse af et seksuelt forhold til et barn under 15 år ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed udgør sammen med voldtægt de groveste seksualforbrydelser. Strafniveauet for sådanne forhold er i overensstemmelse hermed generelt markant højere end strafniveauet for andre seksualforbrydelser.

Opnåelse af et seksuelt forhold til et barn under 15 år ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed adskiller sig i praksis fra voldtægt ved, at der relativt hyppigere forekommer sager, hvor kriminaliteten består i gentagne seksuelle forhold gennem en længere periode. Dette vil i givet fald udgøre væsentlige skærpende omstændigheder, og det samme gælder, hvis der har bestået et særligt afhængighedsforhold mellem barnet og gerningsmanden, herunder i tilfælde af seksuelt misbrug inden for familien. I sager om sådanne meget grove overtrædelser idømmes derfor generelt også meget lange straffe, og strafniveauet i sådanne sager kan jævnligt også være højere end strafniveauet i selv grove voldtægtssager.

Det er på denne baggrund Straffelovrådets vurdering, at det eksisterende strafniveau for forskellige typer af sager vedrørende seksuelt forhold til barn under 15 år på rimelig måde afspejler den relative grovhed af de forskellige typer af sager. Dette gælder også i relation til de groveste sager med meget langvarigt misbrug af egne børn, plejebørn eller stedbørn.

Kriminalitetsniveauet vedrørende seksuelt forhold til barn under 15 år har i en årække været nogenlunde stabilt og synes ikke påvirket af strafskærpelserne i 2002 og 2008 (jf. nærmere *kapitel 2*, afsnit 3.1, samt *bilag 1*), og Straffelovrådet finder ikke grundlag for at antage, at en yderligere strafskærpelse vil have en kriminalitetsdæmpende effekt.

Straffelovrådet har noteret sig, at der i de senere år har været betydelig medieomtale af flere usædvanligt grove tilfælde af seksuelt forhold til barn under 15 år. Nogle af disse sager er omtalt i pkt. 2.1.4 ovenfor, og som det fremgår heraf, er der i disse sager generelt idømt meget langvarige straffe. Som nævnt afspejler disse straffe efter Straffelovrådets opfattelse på rimelig måde strafværdigheden af disse meget grove forbrydelser, og der er efter Straffelovrådets opfattelse endvidere ikke grundlag for at antage, at endnu højere straffe bedre ville kunne forebygge fremtidige lignende forbrydelser. I mange af disse sager er det således karakteristisk, at der har været tale om familier med massive sociale problemer, hvor truslen om endnu højere straf end den allerede meget høje straf, som anvendes i dag, ikke kan forventes i givet fald at have nogen præventiv virkning. Det vil derfor efter Straffelovrådets opfattelse være bedre i stedet at overveje andre

initiativer, eksempelvis at styrke den sociale indsats, som må antages langt bedre end yderligere strafskærpelser at kunne have en reel kriminalitetsdæmpende effekt, herunder ved at begrænse omfanget af meget langvarige seksuelle misbrug af børn, fordi sådanne misbrug i givet fald vil kunne opdages tidligere og dermed ikke nå at blive meget langvarige.

Straffelovrådet bemærker i øvrigt, at de omtalte grove tilfælde af seksuelt misbrug af barn under 15 år, som har været fremme i de senere år, ikke giver grundlag for at antage, at der er sket en stigning i denne form for kriminalitet. Derimod er det sandsynligt, at en øget fokus i de senere år på seksualforbrydelser, der retter sig mod børn, har medført, at flere forhold er kommet for dagens lys og blevet anmeldt til politiet (jf. nærmere *kapitel 2*, afsnit 3.2, samt *bilag 2*).

Straffelovrådet finder endvidere, at der heller ikke i samfundsudviklingen i øvrigt siden lovgivningsmagtens regulering i 2008 af det daværende straffniveau for seksuelt forhold til barn under 15 år er forhold, som taler for en regulering af det nuværende straffniveau for seksuelt forhold til barn under 15 år i op- eller nedadgående retning.

Med hensyn til, hvilke konsekvenser en eventuel forhøjelse af straffniveauet for overfaldsvoldtægt i givet fald bør få for straffniveauet for seksuelt forhold til barn under 15 år, henvises til *kapitel 7*, afsnit 6.2, ovenfor.

2.4.3. Med hensyn til *strafferammerne* tilkendegav Straffelovrådet i betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer bl.a., at en delt strafferamme svarende til den tidligere gældende på 6 og 10 års fængsel stadig havde været passende efter Straffelovrådets opfattelse. Straffelovrådet henviste i den forbindelse til, at sager efter § 222, stk. 2, 1. led, i praksis ofte ville være omfattet af straffelovens § 210 om incest, hvor strafferammen er 6 års fængsel, og at sager efter § 222, stk. 2, 2. led, for så vidt angår de grove tilfælde tillige vil være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, om grov voldtægt.

Straffelovrådet finder fortsat, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis.

Det vil i den forbindelse kunne anføres, at de gældende strafmaksima for samleje med barn under 15 år bør nedsættes fra fængsel indtil 8 og 12 år til fængsel indtil 6 og 10 år. Der vil herved kunne peges på, at udviklingen siden 2002 har bekræftet, at disse strafmaksima vil være fuldt tilstrækkelige til også at rumme de allervogreste overtrædelser, og at dette også gælder efter straffeskærpelsen i 2008. Det kan endvidere anføres, at hvis der måtte forekomme helt ekstremt grove tilfælde af samleje med barn under 15 år, vil straffen, hvis gerningsmanden flere gange har haft samleje med barn under 15 år, under særdeles skærpende omstændigheder i medfør af straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., kunne forhøjes med indtil det halve, dvs. i givet fald til fængsel indtil 15 år.

Straffelovrådet har imidlertid ikke fundet grundlag for at medtage forslag om en nedsættelse af strafmaksimaene i sit lovudkast, hvor de gældende strafmaksima for samleje med barn under 15 år således er videreført uden ændringer.

Straffelovrådet bemærker i den forbindelse også, at direktivet om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn – som dog ikke gælder for Danmark – kræver en strafferamme på mindst fængsel indtil 8 år i visse situationer, som ikke i alle tilfælde vil være omfattet af den skærpede strafferamme i det gældende § 222, stk. 2.

2.4.4. Med hensyn til *behandling* af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, bemærker Straffelovrådet indledningsvis, at rådet alene har overvejet de strafferetlige aspekter af dette spørgsmål. Rådet har således ikke nærmere overvejet det faglige indhold af de eksisterende behandlingstilbud til personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn.

Ved idømmelse af en helt eller delvis betinget dom kan der bl.a. fastsættes vilkår om behandling, herunder sexologisk behandling af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn. Sådanne vilkår kan tilsvarende fastsættes i forbindelse med prøveløsladelse. Overtrædes et sådant vilkår, kan der blive tale om, at den betingede straf ændres til ubetinget fængsel, henholdsvis om afsoning af reststraffen.

Fastsættelse af sådanne behandlingsvilkår sker i givet fald i medfør af straffelovens generelle regler om betingede domme henholdsvis prøveløsladelse. Disse regler giver en bred skønsmæssig mulighed for at fastsætte behandlingsvilkår til-

passet sagens art og den konkrete gerningsmand. De gældende regler har en sådan rummelighed, at de også giver mulighed for i givet fald at indpasse eventuelle nye behandlingsformer og behandlingsmuligheder som led i betingede domme henholdsvis prøveløsladelser.

Straffelovrådet finder på denne baggrund ikke grundlag for at overveje at foreslå ændringer af reglerne om betingede domme eller af reglerne om prøveløsladelse.

Straffelovrådet er i den forbindelse opmærksom på, at det i den politiske debat har været foreslået, at en person, der dømmes for seksuelt misbrug af børn, skal kunne idømmes en ”tillægsstraf”, der træder i kraft, hvis den dømte ”afbryder et behandlingsforløb eller helt nægter at modtage behandling” (jf. *kapitel 3*, afsnit 2.4, ovenfor).

Efter Straffelovrådets opfattelse ville en sådan ordning imidlertid reelt være en unødvendigt kompliceret måde at opnå præcis samme resultat som efter de gældende regler.

De gældende regler indebærer, at den af retten i forbindelse med domfældelsen udmålte straf er udtryk for den længste tid, domfældte kan komme til at være i fængsel som følge af den pådømte lovovertrædelse. Dette gælder, hvad enten dommen er helt eller delvis betinget og domfældte overtræder et behandlingsvilkår, eller domfældte efter en prøveløsladelse overtræder et behandlingsvilkår fastsat som led i prøveløsladelsen. Det gælder også, hvis domfældte får afslag på prøveløsladelse, fordi pågældende må antages ikke at være motiveret for at overholde et behandlingsvilkår. Modstykket hertil er, at hvis domfældte *overholder* fastsatte behandlingsvilkår, kan domfældte opnå at skulle være kortere tid i fængsel, end hvis domfældte ikke overholder behandlingsvilkår eller slet ikke vil modtage behandling.

En ordning med en ”tillægsstraf”, der fastsættes af retten sammen med den almindelige straf for lovovertrædelsen, og som udløses i tilfælde af nægtelse af behandling, ville i realiteten være helt sammenlignelig med den måde, den gældende ordning fungerer på. Der ville således også med en ordning med ”tillægsstraf” være en længste tid – nu blot summen af den ”almindelige” straf og ”tillægsstraffen” – for, hvor længe domfældte i tilfælde af nægtelse af behandling kan komme

til at sidde i fængsel som følge af den pådømte lovovertrædelse. Og domfældte ville også med en sådan ordning ved at overholde behandlingsvilkår kunne opnå at være kortere tid i fængsel, end hvis domfældte ikke overholder behandlingsvilkår eller slet ikke vil modtage behandling.

Straffelovrådet er opmærksom på, at hvis der indføres regler om idømmelse af ”tillægsstraf” som tillæg til det nuværende strafniveau, vil det føre til et højere samlet strafniveau og dermed udgøre en ændring i forhold til gældende ret.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en ordning med ”tillægsstraf” imidlertid som nævnt være unødvendigt kompliceret, fordi samme resultat kan opnås ved en hensigtsmæssig anvendelse af de eksisterende regler om betingede domme og prøveløsladelse. Hvis der findes at være grundlag for at forlænge den samlede straf for personer, der dømmes for seksuelt misbrug af børn og nægter at modtage behandling, bør det således efter Straffelovrådets opfattelse i givet fald ske ved generelt at forhøje strafniveauet for seksuelt misbrug af børn og ikke ved at indføre regler om ”tillægsstraf” i sådanne tilfælde. Straffelovrådet har dog for sit vedkommende ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer af det gældende strafniveau, jf. nærmere pkt. 2.4.2 ovenfor.

2.4.5. Overvejelserne i pkt. 2.4.4 ovenfor angår tilfælde, hvor en person, der er domfældt for seksuelt misbrug af børn, modtager behandling på frivilligt grundlag eller i det mindste alene i kraft af den tvang, der kan siges at ligge i, at den del af en udmålt fængselsstraf, som faktisk skal afsones, i givet fald forøges, hvis domfældte nægter at modtage behandling.

Det har i den politiske debat også været foreslået, at en person, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, skal kunne underkastes behandling ved umiddelbar tvang (jf. *kapitel 3*, afsnit 2.4, ovenfor).

Gennemtvangelse ved umiddelbar tvang af behandling af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, kan imidlertid med de behandlingsformer, som kendes i dag, ikke lade sig gøre i praksis.

Den behandling, som kendes i dag, er bl.a. beskrevet af justitsministeren under 1. behandlingen den 17. januar 2012 af beslutningsforslag nr. B 16 om tvangsbehandling af pædofile. Behandlingen indeholder grundlæggende to elementer.

Det ene element er psykoterapeutisk behandling i form af samtaleterapi. Tvangsmæssig psykoterapeutisk behandling er imidlertid ikke mulig, idet behandlingen kun vil kunne være virksom, hvis den person, der er i behandling, medvirker aktivt og er motiveret for behandlingen.

Det andet element er behandling med kønsdriftdæmpende medicin. I overensstemmelse med det i Danmark og andre lande almindeligt anerkendte grundlæggende princip om, at medicinsk behandling af personer, der ikke er sindssyge, kun kan iværksættes med den pågældendes informerede samtykke, kræver en sådan behandling også, at domfældte er indstillet på at medvirke. Det bemærkes i øvrigt, at behandlingen kan medføre alvorlige (eventuelt livstruende) bivirkninger i form af leverpåvirkning og afkalkning af knoglerne. Personer, der modtager en sådan behandling, undersøges og kontrolleres derfor regelmæssigt, så behandlingen kan afbrydes, hvis der optræder komplikationer af en vis sværhedsgrad. Også i den henseende kræver behandlingen og kontrollen, at personen medvirker aktivt.

2.4.6. Mens egentlig tvangs*behandling* af ikke-sindssyge personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, således efter Straffelovrådets opfattelse hverken er mulig eller ønskelig, er risikoen for, at en sådan domfældt på ny begår ligeartet kriminalitet, et forhold, der efter rådets opfattelse bør tillægges væsentlig vægt ved udformningen af det strafferetlige sanktionssystem i sager af denne karakter.

Straffelovrådet henviser i den forbindelse til, at hensynet til at beskytte børn mod dømte, farlige seksualforbrydere efter gældende ret bl.a. varetages gennem reglerne om forvaring, jf. straffelovens § 70, herunder navnlig denne bestemmelses stk. 2.

Forvaring kan efter straffelovens § 70, stk. 2, bl.a. idømmes, hvis en person findes skyldig i en alvorlig sædelighedsforbrydelse, og det efter karakteren af det begåede forhold og oplysningerne om domfældtes person, herunder om tidligere kriminalitet, må antages, at domfældte frembyder væsentlig fare for andres liv,

legeme, helbred eller frihed. Anvendelse af forvaring i stedet for fængsel skal endvidere findes påkrævet for at forebygge denne fare.

Forvaring er en tidsbestemt foranstaltning, som kan opretholdes, så længe der er proportionalitet mellem den fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, som forvaringen skal forebygge, og frihedsberøvelsens varighed. Ud over, hvad der ligger i kravet om, at der skal være tale om alvorlig kriminalitet, er det derimod ikke et krav, at der skal være proportionalitet mellem den begåede kriminalitet og frihedsberøvelsens varighed. Dette betyder i praksis, at en person, der idømmes forvaring, efter omstændighederne kan være frihedsberøvet i betydeligt længere tid, end hvis den pågældende var blevet idømt en tidsbestemt fængselsstraf. Som eksempel kan nævnes Højesterets dom gengivet i UfR 2007.2399 H, hvor Højesteret med stemmerne 3-2 idømte forvaring, og hvor mindretallet stemte for at idømme 1½ års fængsel.

Der kan efter omstændighederne ske betinget udskrivning fra forvaring, herunder med vilkår om sexologisk behandling. I modsætning til vilkår i betingede domme og vilkår i forbindelse med prøveløsladelse, hvor der gælder lovbestemte længstetider for prøvetiden og dermed vilkårs gyldighed, kan vilkår i forbindelse med prøveudskrivning fra forvaring opretholdes, så længe proportionalitetsbetingelsen er opfyldt. Hvis behandlingsvilkåret overtrædes, kan den pågældende i givet fald genindsættes i forvaring. Sagen vil også kunne stille sig sådan, at udskrivning fra forvaring afslås, hvis domfældte ikke ønsker at modtage behandling.

Som eksempel kan nævnes Højesterets kendelse gengivet i UfR 2006.427 H. I denne sag var en dengang 30-årig mand i 1986 blevet idømt forvaring for voldtægt og i 1995 blevet prøveudskrevet bl.a. på vilkår, at han skulle underkastes behandling med kønsdriftsdæmpende medicin. Den nu 49-årige mand havde anmodet om ophævelse af vilkåret om behandling med kønsdriftsdæmpende medicin, subsidiært tidsbegrænsning af vilkåret til yderligere 2 år. Efter oplysningerne om mandens tidligere kriminalitet og de aktuelle lægelige oplysninger og vurderinger af ham fandt Højesteret imidlertid i en afgørelse af 2. november 2005, at han uden kønsdriftsdæmpende behandling frembød væsentlig fare for andres liv, legeme, helbred eller frihed, og at vilkåret om kønsdriftsdæmpende behandling derfor fortsat var nødvendigt.

Forvaring er i sagens natur en meget indgribende og for domfældte meget belastende foranstaltning, og der er derfor som beskrevet – og bør efter Straffelovrådets opfattelse fortsat være – snævre betingelser for at idømme en sådan foranstaltning.

Betingelserne for anvendelse af forvaring blev senest revideret i 1997, hvor der skete en mindre lempelse af betingelserne, således at adgangen til at idømme forvaring for alvorlige seksualforbrydelser blev udvidet. Forslaget herom var udtrykkeligt begrundet bl.a. med, at de daværende erfaringer viste, at domfældtes villighed til at modtage behandling ofte var begrundet i ønsket om at opnå forskellige frihedsgoder, herunder prøveudskrivning fra forvaring (jf. Folketingstide 1996-97, tillæg A, side 101). Lempelsen i adgangen til at idømme forvaring blev i forarbejderne nærmere beskrevet således (side 111):

”I dag er det ofte først ved tiltaltes tredje dom for seksualforbrydelser, at anvendelse af forvaring kommer på tale. Fremover bør forvaring kunne komme på tale også ved anden dom, hvor grovheden af den seneste seksualforbrydelse eller antallet af forhold under denne straffesag sammenholdt med oplysninger om tiltaltes aktuelle farlighed taler for en tidsbestemt foranstaltning, hvor der bliver mulighed for ved behandling at modvirke risikoen for gentagelse.

Det skal heller ikke være udelukket at idømme forvaring allerede første gang en person tiltales for grove seksualforbrydelser, hvis der efter oplysningerne om tiltaltes person er betydelig risiko for gentagelse, som bør forhindres.

Efter den gældende bestemmelse idømmes årligt kun 2-3 personer forvaring. Ændringen af § 70 vil formentlig højst indebære, at yderligere 2-3 personer i gennemsnit årligt dømmes til forvaring.”

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå yderligere lempelser af betingelserne for at idømme forvaring. Rådet finder således, at de gældende regler er udtryk for en passende afvejning af hensynet til at beskytte børn mod dømte, farlige kriminelle og hensynet til, at der bør være proportionalitet mellem sanktionen og risikoen for ny ligearartet kriminalitet.

Straffelovrådet bemærker herved også, at tilbagefald til ny kriminalitet (recidiv) for seksualforbrydere er lavere end for næsten alle andre kriminelle. Ifølge en undersøgelse af recidivet hos 405 personer, som i perioden 2004-2006 var løsladt efter en dom for en seksualforbrydelse på mindst 3 måneders fængsel, recidiverede inden for en 2-årig periode 13% til ny frihedsstraf, mens kun 3% recidiverede til ny seksualkriminalitet (Susanne Clausen, Recidivundersøgelse vedrørende

personer dømt for sædelighedskriminalitet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, november 2009). Heraf var 163 personer dømt for seksuelt misbrug af børn under 15 år, og blandt disse var recidivet inden for 2 år 9% til frihedsstraf og 2½% til ny seksualkriminalitet (og kun 1¼% til nyt seksuelt misbrug af børn, idet det øvrige recidiv i denne gruppe var til besiddelse eller udbredelse af børnepornografi).

2.4.7. Der har i den politiske debat også været rejst spørgsmål om reglerne om *prøveløsladelse* af personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn (jf. *kapitel 3*, afsnit 2.4, ovenfor).

De gældende regler i straffeloven om prøveløsladelse er udformet som generelle hjemmelsbestemmelser, der finder anvendelse uanset arten af den pådømte kriminalitet. Det grundlæggende formål med prøveløsladelse er stadig det samme, som blev anført i forarbejderne til straffeloven af 1930, nemlig at løsladelse på prøve er ”en nyttig Afslutning paa Strafbehandlingen ved at skabe en Overgangstilstand mellem denne og den fulde Frihed” bl.a. ved at lette domfældte ”Adgangen til atter at indtage sin Stilling i Samfundet” (U III spalte 110 og 118). Sagt på en anden måde bygger prøveløsladelsen på den idé, at en del af den idømte straf kan gøre større nytte ved at henstå betinget i en prøvetid end ved at blive fuldbyrdet straks sammen med den øvrige straf.

De konkrete midler, der ved en prøveløsladelse kan lette domfældtes overgang til en kriminalitetsfri tilværelse, er navnlig tilsynet med prøveløsladte, fastsættelse af særlige vilkår for prøveløsladelsen samt den motivation, der ligger i, at reststraffen vil kunne blive udløst ved ny kriminalitet eller vilkårsovertrædelse i prøvetiden. Særligt hvad angår personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, kan det efter omstændighederne være relevant at fastsætte vilkår om sexologisk behandling.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der ikke grundlag for at overveje at fastsætte særlige regler om prøveløsladelse for personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, endsi­ge for at afskaffe muligheden for prøveløsladelse af sådanne domfældte.

De gældende regler om prøveløsladelse er efter Straffelovrådets opfattelse tilstrækkeligt rummelige til, at der er mulighed for at træffe hensigtsmæssige afgørelser med hensyn til prøveløsladelse eller unkladelse af prøveløsladelse og i givet fald tidspunktet for prøveløsladelse og vilkårene herfor også for så vidt angår personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn.

Det er en grundlæggende betingelse for prøveløsladelse, at domfældtes forhold ikke gør prøveløsladelse utilrådelig, og heri ligger bl.a., at der ikke må foreligge en væsentlig risiko for tilbagefald til ikke-bagatelagtig kriminalitet. Endvidere kan der ved prøveløsladelse fastsættes vilkår om tilsyn samt andre vilkår, som findes formålstjenlige, og for seksualkriminelle vil der hyppigt være behov for at fastsætte vilkår om behandling.

Hvis der ud fra oplysningerne om domfældtes kriminalitet og farlighed mv. må antages at være væsentlig risiko for tilbagefald til ny seksualkriminalitet, er prøveløsladelse således allerede efter de gældende regler udelukket. Og i modsat fald vil prøveløsladelse ofte kun kunne ske på betingelse af, at domfældte indvilliger i at modtage behandling. Hvis domfældte afviser at modtage behandling, kan prøveløsladelse i givet fald afslås under henvisning hertil, og hvis domfældte i første omgang indvilliger, men efter prøveløsladelsen afbryder behandlingen, kan der i givet fald træffes afgørelse om, at reststraffen skal afsones.

Sammenfattende er det således Straffelovrådets opfattelse, at de muligheder, som de gældende regler giver for at prøveløslade personer, der er dømt for seksuelt misbrug af børn, ikke alene ikke har negative virkninger, men tværtimod må antages at bidrage positivt til at begrænse risikoen for tilbagefald til ny seksualkriminalitet. Straffelovrådet bemærker igen, at tilbagefald til ny kriminalitet for seksualforbrydere som nævnt i pkt. 2.4.6 ovenfor er lavere end for næsten alle andre kriminelle.

3. Særskilt bestemmelse om voldtægt af børn

Seksuelt forhold til barn under den seksuelle lavalder betegnes i den svenske straffelov og den nye norske straffelov af 2005, som endnu ikke er trådt i kraft, i et vist omfang som ”voldtægt”, uanset om der i den konkrete situation har været

anvendt vold eller trusler over for barnet. De norske og svenske regler beskrives i *afsnit 3.1 og 3.2*, mens *afsnit 3.3* inneholder Straffelovrådets overvejelser om at indføre en særskilt bestemmelse om voldtægt af børn i dansk ret.

3.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Efter den endnu gældende norske straffelov fra 1902 er seksuelle overgreb mod børn reguleret i §§ 195, 196, 200 og 201 som har følgende ordlyd:

”§ 195. Den som har seksuell omgang med barn under 14 år, straffes med fengsel inntil 10 år. Dersom den seksuelle omgangen var samleie, er straffen fengsel i minst 3 år.

Fengsel inntil 21 år kan idømmes dersom

- a) handlingen er begått av flere i fellesskab,
- b) handlingen er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,
- c) handlingen er foretatt overfor barn under 10 år og det har skjedd gjentatte overgrep,
- d) den skyldige tidligere har vært straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 192, eller
- e) fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse. Seksuelt overførbar sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom, jf. smitteloven § 1-3 nr. 3 jf. nr. 1, regnes alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragrafen.

Villfarelse om alder utelukker ikke straffeskuld.

Straf etter denne bestemmelsen kan falle bort eller settes under det lavmål som følger av første ledd annet punktum dersom de som har hatt den seksuelle omgangen, er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 196. Den som har seksuell omgang med barn under 16 år, straffes med fengsel inntil 6 år.

Fengsel inntil 15 år kan idømmes dersom

- a) handlingen er begått av flere i fellesskab,
- b) handlingen er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,
- c) den skyldige tidligere har vært straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 192, eller
- d) fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse. Seksuelt overførbar sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom, jf.

smitteloven § 1-3 nr. 3 jf. nr. 1, regnes altid som betydelig skade på legeme eller helse efter denne paragrafen.

Villfarelse om alder utelukker ikke straffeskuld, med mindre ingen uachtsomhet foreligger i så måte.

Straf etter denne bestemmelsen kan falle bort dersom de som har hatt den seksuelle omgangen, er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 200. Den som foretar seksuell handling med noen som ikke har samtykket til det, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år.

Den som foretar seksuell handling med barn under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år. Den som forleder barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd som nevnt i § 201, straffes med fengsel inntil 3 år.

I tilfelle som nevnt i annet ledd, kan fengsel inntil 6 år idømmes dersom handlingen er begått under særdeles skjerpene omstendigheter. Ved avgjørelsen av om særdeles skjerpene omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, stilling, avhengighetsforhold eller nært tillitsforhold og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

§ 196 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 201. Den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

- a) på offentlig sted,
  - b) i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det, eller
  - c) i nærvær av eller overfor barn under 16 år,
- straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Atferd som nevnt i første ledd bokstav b og c anses forøvet overfor noen også når den er forøvet gjennom bruk av telefon, internett eller annen elektronisk kommunikasjon.”

Det fremgår endvidere af den norske straffelovs § 192 om voldtægt, at der ved vurderingen af, om der er udøvet vold eller truende adfærd, eller om forurettede var ude af stand til at modsætte sig handlingen, skal lægges vægt på, om forurettede var under 14 år.

I bestemmelserne anvendes begreberne ”samleie”, ”seksuell omgang”, ”seksuell handling” og ”seksuell atferd”. Om den nærmere forståelse af udtrykkene henvises til *kapitel 7*, afsnit 4.3, ovenfor.

Det blev i forbindelse med ændringen af den norske straffelov i 2000 overvejet, om overgreb mod børn skulle inddeles i kategorierne ”samleie”, ”utuktig omgang”, ”utuktig handling” og ”utuktig atferd” (efter lovændringen blev ”utuktig”

erstattet med ”seksuell”). Følgende fremgår af betænkningen fra Seksuallovbruddsutvalget (NOU 1997:23 Seksuallovbrudd) side 32-33:

”Seksuallovbruddsutvalget går inn for å beholde atferd, handling, omgang og samleie som atskilte begreper og overgrepskategorier. Utvalgets begrunnelse er i hovedtrekk den samme som i NOU 1991:13 og Ot.prp. nr. 20 (1991–92) (...). Utvalget har lagt særlig vekt på forskjellen i straffverdighet, og at det er behov for å markere denne gjennom ulike kategorier basert på overgrepets intensitet og differensierte strafferammer. Begrepene er innarbeidet i praksis, og innholdet i og avgrensningen mellom begrepene og overgrepskategoriene er blitt avklart gjennom høyesterettspraksis. Utvalget kan ikke se at det vil være mulig å oppnå noe av betydning ved å oppheve skillet mellom omgang og handling, verken i forhold til rettsvern for ofrene, straffenivået eller på andre måter. Det vil uansett kunne oppstå bevisproblemer i tilknytning til den straffbare handling og omstendighetene omkring denne.”

I lovforslaget, som byggede på betænkningen, blev det ligeledes anført, at der ikke – for så vidt angår overgreb mod børn – fandtes grundlag for at ændre de begreber, som allerede eksisterede, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 22-23.

Den nye norske straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer) indeholder i §§ 299, 300 og 301 særlige bestemmelser om voldtægt af barn under 14 år. Følgende fremgår således af § 299:

”§ 299 Voldtækt av barn under 14 år

Med fengsel inntil 10 år straffes den som

- a) har seksuel omgang med barn under 14 år,
- b) får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, eller
- c) foretar kvalifisert seksuell handling med barn under 14 år.”

Al seksuel omgang og de mest kvalificerede seksuelle handlinger mod børn under 14 år er således med bestemmelsen defineret som voldtægt uafhængig af, hvordan den seksuelle omgang eller handling er opnået. Bestemmelserne i §§ 300 og 301 indeholder regler om mindstestraf for voldtægt til samleje mv. med barn under 14 år og strafforhøjelse i tilfælde af grov voldtægt af barn under 14 år. Mindstestrafen omfatter ud over vaginalt og analt samleje også indføring af penis i forurettedes mund (i modsætning til indføring af forurettedes penis i gerningsmandens mund) samt indføring af genstande i skede- eller endetarmsåbning.

Yderligere indeholder den norske straffelov af 2005 bestemmelser om seksuel omgang med barn mellem 14 og 16 år (§§ 302 og 303), om seksuel handling med barn under 16 år (§ 304) og om seksuel krænkende adfærd mv. over for barn under 16 år (§ 305).

Det fremgår af forarbejderne til § 299, at baggrunden for bestemmelsen er, at der er behov for at fremhæve, at et barn under den seksuelle lavalder ikke kan samtykke til seksuel omgang, og at signalere alvoren i seksuelle overgreb mod børn. Det fremgår endvidere af forarbejderne, at det synes inkonsekvent at anvende bestemmelsen om voldtægt på tilfælde af seksuel omgang med børn, da voldtægtsbestemmelsen netop forudsætter, at den seksuelle omgang er strafbar, fordi den opnås på en måde, som udelukker samtykke fra den anden part. I tilfælde af seksuel omgang med et barn under 16 år, kan barnet ikke give samtykke – som bevirker straffrihed – til samleje med en person, som ikke er på samme alders- og udviklingsniveau, som barnet selv, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 242-43.

Yderligere fremgår det af forarbejderne til bestemmelsen, at voldtægtsbegrebet kan forstås på flere måder. Begrebet kan således henvises til selve handlingen – seksuel omgang ved anvendelse af vold. Eller begrebet kan opfattes som en betegnelse for de alvorligste seksuelle overgreb, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 243.

Det anføres videre, at flere af betragtningerne har relevans også for seksuel omgang med børn over 14 år, men under 16 år (som er den seksuelle lavalder i Norge), men at de vejer tungest i sager om børn under 14 år. Det blev derfor foreslået at begrænse anvendelsen af betegnelsen voldtægt om enhver seksuel omgang og kvalificerede seksuelle handlinger med børn til at omfatte forhold til børn under 14 år (anf.st.).

Endvidere fremgår det af forarbejderne, at baggrunden for, at både seksuel omgang, som omfatter samleje, og de mest kvalificerede seksuelle handlinger er medtaget i den nye § 299, er, at det i forhold til yngre børn kan være vanskeligt at få alle detaljerne frem, som er afgørende for, om der er tale om seksuel omgang eller seksuel handling. Børn kan ofte have svært ved – enten på grund af udviklingen af sproget eller forståelse af egen anatomi – at give de oplysninger, som er

nødvendige for subsumptionen af gerningen i praksis, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 244-45. Det bemærkes i den forbindelse, at voldtægtsbestemmelsen i § 291 i den norske straffelov fra 2005 alene omfatter seksuel omgang.

Det fremgår yderligere af forarbejderne, at kvalificerede seksuelle handlinger er de mest alvorlige seksuelle handlinger, hvor det kan være svært at trække grænsen mellem seksuel omgang og seksuel handling. Som et eksempel på en kvalificeret seksuel handling nævnes berøring af nøgne kønsorganer, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 442.

Bestemmelsen i den nye § 299 om voldtægt af barn under 14 år erstatter i forhold til børn under 14 år de almindelige strafbestemmelser om voldtægt og seksuel udnyttelse, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 243. Der kan således ikke straffes i sammenstød.

3.2. Svensk ret

I april 2005 trådte en ny lovgivning om seksualforbrydelser i kraft i Sverige (lag 2005:90 og 2005:885). Lovgivningen indebar en gennemgribende forandring af de svenske regler om seksualforbrydelser. Formålet med reformen var bl.a. at tydeliggøre det enkelte menneskes ret til personlig og seksuel integritet og ret til seksuel selvbestemmelse.

Der blev med lovændringen indført et nyt kapitel 6 i straffeloven om seksualforbrydelser, og blandt de ændringer af lovgivningen, som blev gennemført, var bl.a. indførelsen af særlige strafbestemmelser om voldtægt mod børn og om seksuel udnyttelse og seksuelt overgreb mod børn. Herudover blev kriminaliseringen af de nævnte former for forbrydelser udvidet, idet kravet om tvang helt udgik af bestemmelserne. Anvendelse af bl.a. vold eller trusler kan dog fortsat have betydning ved vurderingen af grovheden af et overgreb.

Bestemmelserne om voldtægt mod børn og om seksuel udnyttelse og seksuelt overgreb mod børn har følgende ordlyd:

”4 § Den som har samlag med ett barn under femton år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art

och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för *våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i första stycket mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen skall svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för *grov våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

5 § Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre allvarligt, döms för *sexuellt utnyttjande av barn* till fängelse i högst fyra år.

6 § Den som genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§ med ett barn under femton år, eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, döms för *sexuellt övergrepp mot barn* till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för *grovt sexuellt övergrepp* mot barn till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. (...)

13 § Till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder skall dömas även den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte uppnått den åldern.

14 § Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt. (...)

Som det fremgår af bestemmelsen i kapitel 6 § 4, er der tale om voldtægt mod et barn, hvis gerningsmanden har samleje med et barn under 15 år eller gennemfører en seksuel handling, som med hensyn til krænkelsens art og omstændighederne i øvrigt kan sidestilles med samleje. Der er således ikke noget krav om, at gerningsmanden har anvendt tvang.

Det fremgår af den svenske regerings lovforslag, prop. 2004/05:45 side 67ff, at baggrunden for bestemmelsen om voldtægt mod børn er, at et barn ofte kan opleve en voksen som truende, selv om der ikke foreligger vold eller trusler. Herudover oplever børn også voksne som bestemmende, og børn kan have meget svært ved at udtrykke deres vilje i tilfælde af seksuelt misbrug. Det var den svenske regerings opfattelse, at det magtmisbrug og den hensynsløshed, som gerningsmanden gør sig skyldig i, vejer ligeså tungt som udøvelse af vold.

Betegnelsen ”våldtäkt mot barn” anvendes i lovtæksten, selv om der ikke anvendes vold eller trussel i forbindelse med det seksuelle overgreb. Den svenske regering anførte i lovforslaget i forhold til betegnelsen, at begrebet voldtægt var den betegnelse, som historisk set havde været anvendt på de groveste seksualforbrydelser, og ved at anvende betegnelsen ved samleje eller samlejelignende handlinger mod et barn blev gerningens grovhed understreget, jf. prop. 2004/05:45 side 69-70.

Bestemmelsen om voldtægt mod børn omfatter, ligesom bestemmelsen i kapitel 6 § 1 om voldtægt mod voksne, både samleje og anden seksuel handling, som med hensyn til krænkelsens karakter og omstændighederne i øvrigt kan sidestilles med samleje. Som eksempler på handlinger, der kan sidestilles med samleje, er i forarbejderne til § 1 bl.a. nævnt analt samleje, oralsex samt indføring af fingre mv. i forurettedes skede eller endetarmsåbning, jf. prop. 2004/05:45 side 136.

Endvidere skærpes straffen for samleje mv. med barn under 15 år, hvis der er tale om en grov forbrydelse, der i så fald betegnes grov voldtægt mod barn (kapitel 6 § 4, stk. 3). Af lovtæksten fremgår det, at det ved vurderingen af, om forbrydelsen er grov, bl.a. skal inddrages, om gerningsmanden har anvendt vold eller trusler om strafbare handlinger.

Omvendt gælder, at hvis et samleje mv. med barn under 15 år under hensyn til omstændighederne ved forbrydelsen er at anse som mindre alvorligt, gælder en lavere strafferamme, og forbrydelsen betegnes seksuel udnyttelse af barn (i stedet for voldtægt mod barn) (kapitel 6 § 5).

Endelig gælder, at samleje mv. med barn under 15 år ikke straffes (er straffrit), hvis det er åbenbart, at gerningen ikke har indebåret noget overgreb mod barnet

under hensyn til den ringe forskel i alder og udvikling og omstændighederne i øvrigt (kapitel 6 § 14, stk. 1).

De særlige regler om voldtægt og seksuel udnyttelse af barn erstatter i forhold til børn under 15 år de almindelige strafbemmelser om voldtægt og seksuel udnyttelse, jf. prop. 2004/05:45 side 82. Der kan således ikke straffes i sammenstød, og de almindelige strafbemmelser om voldtægt og seksuel udnyttelse kan kun anvendes, når forurettede er over 15 år (eller når gerningsmanden f.eks. på grund af manglende forsæt med hensyn til barnets alder ikke kan dømmes for voldtægt af barn).

Den svenske regering nedsatte i 2008 et udvalg med den opgave at foretage en evaluering af den reform af de strafferetlige regler om seksualforbrydelser, som blev foretaget i 2005, jf. Dir. 2008:94. Formålet med evalueringen har særligt været at vurdere, hvordan de ændrede strafbemmelser har fungeret i praksis, og om formålet med reformen er opnået.

I oktober 2010 blev der på den baggrund afgivet en betænkning om lovgivningen om seksualforbrydelser (SOU 2010:71). Af betænkningen fremgår det, at beskyttelsen af den personlige og seksuelle integritet og den seksuelle selvbestemmelsesret generelt set er blevet forstærket og tydeliggjort med reformen i 2005, samt at også beskyttelsen af børn er blevet forbedret, og at strafniveauet for seksualforbrydelser mod børn er højere end før reformen, jf. SOU 2010:71 side 15ff.

Det foreslås i betænkningen, at anvendelsesområdet for bestemmelsen om voldtægt mod børn i den svenske straffelov (kapitel 6 § 4) udvides, således at visse overgreb, som efter de gældende regler er omfattet af den mere lempelige bestemmelse om seksuelt overgreb mod børn, i stedet skal anses som voldtægt. Det fremgår af betænkningen, at hensigten hermed er særligt at fremhæve, at det er den seksuelle handling, som skal være central i afgrænsningen af bestemmelsen, og at bedømmelsen af en seksuel handling mod et barn ikke skal foretages på samme måde, som når handlingen begås mod en voksen, hvilket ellers hidtil havde været tilfældet, jf. SOU 2010:71 side 499.

Endvidere fremgår det af betænkningen, at baggrunden for forslaget om at udvide bestemmelsen er, at den krænkelse, som et seksuelt overgreb indebærer, kan væ-

re forskellig alt efter, om offeret er et barn eller en voksen. Dette gælder særligt de yngre børn, som endnu ikke har udviklet en seksuel identitet og ikke kan opfatte forskellene i gerningsmandens handlinger, jf. SOU 2010:71 side 500.

Det fremgår yderligere af betænkningen, at de situationer, hvor det kan være aktuelt at udvide anvendelsesområdet for bestemmelsen, kan være, hvor handlingen ligger på grænsen til voldtægt mod et barn, og det ud fra krænkelssynspunktet i det konkrete tilfælde kan konstateres, at den seksuelle handling er ligeså krænkende som et samleje. Den seksuelle handling skal sammenlignes med samleje i den mildeste form, hvilket indebærer, at mandens og kvindens kønsorganer i hvert fald har været i berøring med hinanden. Det anføres endvidere i betænkningen, at de momenter, som bl.a. kan tillægges vægt ved vurderingen af, om der er tale om voldtægt mod et barn, er barnets alder og modenhed, om der er et fortrolighedsforhold mellem parterne, og aldersforskellen mellem forurettede og gerningsmanden.

Som eksempler på handlinger, der kan være omfattet af den foreslåede udvidede bestemmelse, nævnes i betænkningen tilfælde, hvor gerningsmanden kortvarigt trykker sit lem mellem forurettedes lår uden kontakt med forurettedes kønsdel eller endetarmsåbning, eller hvor gerningsmanden onanerer på forurettede eller formår forurettede til at onanere på sig, jf. SOU 2010:71 side 500-501.

3.3. Straffelovrådets overvejelser

3.3.1. Straffelovens § 222 indeholder et absolut forbud mod samleje med børn under 15 år. Det er ikke afgørende, om barnet har samtykket, og det er heller ikke en betingelse, at samlejet er opnået ved tvang eller trusler.

Begrebet ”voldtægt” anvendes ikke i forhold til overgreb efter straffelovens § 222. Derimod anvendes begrebet om overgreb efter straffelovens § 216, hvor gerningsmanden har tiltvunget sig samleje ved vold eller trussel om vold, jf. nærmere om voldtægtsbegrebet i straffelovens § 216 ovenfor i *kapitel 7*, afsnit 4.2. Dette gælder også, hvor offeret for voldtægten er under 15 år.

Foreligger der både voldtægt efter straffelovens § 216 og overtrædelse af § 222, stk. 2, straffes der for de to forbrydelser i sammenstød, også selv om tvangen og

truslerne er omfattet af begge bestemmelser. I forarbejderne til lovændringen i 2002 er det tillige anført, at det bør tillægges øget vægt i skærpende retning, hvis der er tale om voldtægt begået mod et barn, jf. Folketingstidende 2001-02 (2. samling), tillæg A, side 2929.

Straffelovrådet overvejede i sin udtalelse af april 2008, som ligger til grund for lovændringen i 2008, om seksuelt misbrug af børn i relation til strafudmålingen bør sidestilles med voldtægt (af voksne). Straffelovrådet anførte i den forbindelse under henvisning til Rigsadvokatens bemærkninger i redegørelserne fra 2004-2007, at der indgår meget forskelligartede omstændigheder i sager om overtrædelse af § 222, der har betydning for strafudmålingen, idet sagerne bl.a. spænder fra anden kønslig omgængelse i kæresteforhold (f.eks. gensidig onani mellem en 14-årig pige og en 16-årig dreng) til voksnes længerevarende og meget grove misbrug af små børn, jf. side 16 i Straffelovrådets udtalelse.

3.3.2. Til støtte for at indsætte en særskilt bestemmelse om voldtægt af børn i straffelovens kapitel 24 vil det kunne anføres, at de grove seksuelle overgreb mod børn, hvor gerningsmanden f.eks. skaffer sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, eller hvor der er tale om voksnes længerevarende og meget grove misbrug af små børn, udgør en særdeles alvorlig krænkelse af offeret. Det kan således anføres, at anvendelsen af definitionen voldtægt for så vidt angår disse overgreb vil kunne udgøre en tydelig markering af, at samfundet ser med stor alvor på denne type af handlinger.

Heroverfor kan det imidlertid anføres, at der allerede i det gældende kapitel 24 er en sidestilling af overgreb efter straffelovens § 216 og § 222, idet strafferammerne i bestemmelserne allerede er de samme, henholdsvis 8 og 12 år. Endvidere er hensigten med straffelovens § 222, stk. 3, i forhold til strafudmålingen at sidestille sager om samleje med børn under 15 år, jf. § 222, med sager om voldtægt (mod voksne), jf. § 216, selv om der ikke er anvendt vold eller trusler om vold som middel til at opnå samleje med barnet, men gerningsmanden i stedet har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed i forhold til barnet.

Det kan desuden anføres, at det ikke vil være naturligt at betegne et forhold som ”voldtægt”, hvis gerningsmanden hverken har udøvet fysisk tvang over for eller truet den forurettede.

Det kan endvidere anføres, at straffelovens § 222 omfatter meget forskellige typer overgreb, og at det ikke for så vidt angår alle disse overgreb vil være hensigtsmæssigt at anvende betegnelsen voldtægt. F.eks. vil betegnelsen voldtægt ud fra denne betragtning være uhensigtsmæssig i forhold til sager, hvor der er tale om kærestelignende forhold, og hvor der ikke foreligger tvang eller lignende.

3.3.3. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at i sager om overgreb mod børn vil det ofte ikke være nødvendigt for gerningsmanden at anvende tvang eller trusler eller konkret at skræmme barnet til at underkaste sig overgrebet, da gerningsmandens fysiske og psykiske overlegenhed i forhold til barnet og eventuelt barnets manglende forståelse af overgrebet gør det muligt for gerningsmanden at gennemføre de strafbare forhold uden at anvende vold eller trusler om vold. Det er endvidere fortsat Straffelovrådets opfattelse, at strafniveauet i sager, hvor gerningsmanden har udnyttet sin fysiske eller psykiske overlegenhed til at skaffe sig samleje med barnet, bør være det samme som i sager om voldtægt (af voksne), jf. herom også ovenfor i afsnit 2.4.

Straffelovrådet finder imidlertid ikke, at ethvert samleje med barn under 15 år bør betegnes som ”voldtægt” uden hensyn til de nærmere omstændigheder i forbindelse med samlejet. Efter rådets opfattelse kan der i det højeste blive tale om at udvide voldtægtsbegrebet til også at omfatte samleje med barn under 15 år, som gerningsmanden har opnået ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed i forhold til barnet, og/eller til også at omfatte samleje med barn under 12 år.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der forhold, der taler henholdsvis for og imod en sådan udvidelse af voldtægtsbegrebet.

En sådan udvidelse af voldtægtsbegrebet vil ikke have nogen betydning for, hvilke handlinger der er strafbare, eller for strafudmålingen i de pågældende sager. Det er således allerede forudsat, at straffen i sager omfattet af § 222, stk. 3, skal udmåles på niveau med straffen for voldtægt (af voksne).

Vedrørende forholdet mellem den gældende voldtægtsbestemmelse i § 216 og straffelovens § 222 er det endvidere væsentligt at fremhæve, at der allerede efter

gældende ret bør straffes for voldtægt, hvis gerningsmanden har opnået samlejet ved vold eller trussel om vold – herunder i form af fastholdelse eller i form af en underforstået eller ikke udtalt trussel – selv om barnet eventuelt ikke har gjort nogen særlig modstand. Der bør således efter gældende ret kun blive spørgsmål om alene at dømme for overtrædelse af § 222, hvis gerningsmanden på grund af sin fysiske eller psykiske overlegenhed har kunnet opnå samleje med barnet helt uden at anvende fysisk tvang i form af fastholdelse eller anden vold eller psykisk tvang i form af udtrykkelige eller stiltiende trusler.

Valget mellem en traditionel og snæver udformning af voldtægtsbestemmelsen eller en ny og bredere definition af voldtægtsbegrebet er således i høj grad et terminologisk spørgsmål.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil en udvidelse af voldtægtsbegrebet navnlig kunne opfattes som et yderligere signal om, at forhold omfattet af straffelovens § 222, stk. 2 og 3, er meget alvorlige forbrydelser på linje med voldtægt efter gældende ret.

Efter Straffelovrådets opfattelse kan det til støtte for at bevare en snæver voldtægtsbestemmelse – der i overensstemmelse med ordet ”voldtægt” er koncentreret om tilfælde, hvor gerningsmanden har anvendt vold eller trussel herom – navnlig anføres, at voldtægtsbegrebet i mange år har været relativt veldefineret, og at betegnelsen ”voldtægt” ikke bør bruges om kriminalitet, hvor gerningsindholdet ikke er vold eller trussel om vold, men derimod udnyttelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed i forhold til offeret.

Efter en samlet vurdering finder Straffelovrådet, at mest taler for at udvide voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216 til også at omfatte samleje med barn under 12 år, uanset om samlejet er opnået ved vold eller trussel herom. Derimod bør voldtægtsbestemmelsen ikke udvides til også at omfatte samleje med et barn på 12-14 år, som er opnået ved anvendelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil det således generelt ikke være nødvendigt at anvende vold eller trussel om vold for at opnå samleje med et barn under 12 år, idet gerningsmanden generelt vil kunne opnå samleje med et sådant barn alene

ved at anvende sin fysiske eller psykiske overlegenhed. Det må endvidere antages, at samleje med et barn under 12 år generelt kun opnås (af en person over den kriminelle lavalder på 15 år) i kraft af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed. Det er derfor også rimeligt generelt at betegne samleje med barn under 12 år som voldtægt uanset de nærmere omstændigheder, forudsat at gerningsmanden har handlet forsætligt også i relation til barnets alder. Straffelovrådet er opmærksom på, at det ikke kan udelukkes, at der i praksis kan være tilfælde, hvor et seksuelt forhold mellem et barn på 15 år og et fysisk og psykisk tidligt udviklet barn på lige under 12 år vil kunne have en sådan frivillig og jævnbyrdig karakter, at det vil kunne forekomme mindre rimeligt at betegne forholdet som ”voldtægt”. Sådanne tilfælde må imidlertid antages i praksis at forekomme så sjældent, at den i og for sig uheldige konsekvens af rådets forslag, at sådanne forhold fremover vil skulle betegnes som voldtægt, ikke opvejer fordelene ved konsekvent at betegne alle seksuelle forhold til et barn under 12 år som voldtægt.

Efter Straffelovrådets opfattelse vil det derimod med hensyn til samleje med et barn på 12-14 år afhænge af de konkrete omstændigheder, om en gerningsmand, der ikke tiltvinger sig samlejet ved vold eller trussel herom, har haft behov for at anvende sin fysiske eller psykiske overlegenhed for at opnå samleje med barnet. I denne aldersgruppe vil det derfor ikke være rigtigt generelt at anvende udtrykket ”voldtægt” til at betegne forbrydelsen. I kæresteforhold mellem en 15-årig og en 13-14-årig ville det være direkte misvisende at betegne et frivilligt seksuelt forhold som voldtægt.

Alternativt kunne man betegne samleje med barn under 15 år, som gerningsmanden har opnået ved sin fysiske eller psykiske overlegenhed, som voldtægt. For denne løsning kan navnlig anføres, at voldtægtsbegrebet dermed ville omfatte de tilfælde af samleje med barn under 15 år, hvor straffen udmåles på linje med straffen for voldtægt (af voksne), jf. det gældende § 222, stk. 3. Endvidere ville der – sammenlignet med en fast 12-års aldersgrænse – være den fordel ved denne løsning, at de sjældne tilfælde, hvor et seksuelt forhold f.eks. mellem en 15-årig og en 11-årig ikke var opnået ved at udnytte den 15-åriges fysiske eller psykiske overlegenhed, ville falde uden for voldtægtsbegrebet.

Som nævnt finder Straffelovrådet imidlertid efter en samlet vurdering, at det i relation til det terminologiske spørgsmål er mest hensigtsmæssigt at blive stående

ved den beskrevne faste 12-års aldersgrænse og ikke i stedet eller tillige definere samleje med barn under 15 år, som er opnået ved udnyttelse af gerningsmandens fysiske eller psykiske overlegenhed, som voldtægt. Straffelovrådet lægger i den forbindelse navnlig vægt på, at det netop i 12-14-års aldersgruppen (i modsætning til aldersgruppen under 12 år) generelt vil bero på en konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder, om et seksuelt forhold er opnået ved anvendelse af fysisk eller psykisk overlegenhed. Der er dermed for de 12-14-åriges vedkommende tale om et forholdsvis løst kriterium, som kan siges at være for vagt og upræcist til at kunne bruges som gerningsbeskrivelse (i en ny, udvidet voldtægtsbestemmelse).

Hertil kommer, at der som nævnt i høj grad alene er tale om et terminologisk spørgsmål, hvor den løsning, som vælges, ganske vist vil kunne have en vis signalværdi, men ikke i sig selv vil medføre ændringer hverken i det samlede straffebare område (men alene i afgrænsningen mellem forskellige straffebestemmelser) eller i strafudmålingen i konkrete sager.

3.3.4. Sammenfattende foreslår Straffelovrådet herefter at udvide voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216 til også at omfatte tilfælde, hvor en person har haft samleje med et barn under 12 år. Rådet foreslår i den forbindelse, at strafferammen for samleje med barn under 12 år uændret skal være fængsel indtil 12 år, jf. det gældende § 222, stk. 2, 1. led.

Straffelovens § 222 foreslås videreført uden andre ændringer, end hvad der følger af, at samleje med barn under 12 år efter forslaget fremover vil være omfattet af voldtægtsbestemmelsen i § 216 og ikke længere af § 222. Det gældende § 222, stk. 3, hvorefter det ved fastsættelse af straffen skal indgå som en skærpene omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, foreslås således også videreført. Det bemærkes herved, at der ikke er samme behov for tydelig og præcis formulering af en strafskærpelsesregel som § 223, stk. 3, der angår udmåling af straffen inden for strafferammen, som når der er tale om at formulere en straffebestemmelser gerningsindhold, der angiver, hvad der er strafbart, og dermed, hvilke handlinger den strafferamme, som fremgår af bestemmelsen, skal anvendes på.

Der er med forslaget om at henføre alle sager om samleje med barn under 12 år til voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216 ikke tilsigtet ændringer i strafudmålingen i konkrete sager i forhold til det eksisterende straffniveau for overtrædelse af straffelovens § 222 i sådanne tilfælde.

Endvidere forudsættes det, at betinget dom med vilkår om sexologisk behandling fortsat kan anvendes i samme omfang som hidtil i de sager om samleje med barn under 12 år, der med forslaget fremover henføres under voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216. Forslaget indebærer således som noget nyt, at betinget dom med vilkår om sexologisk behandling efter omstændighederne vil kunne anvendes i sager om voldtægt, når voldtægten består i samleje med barn under 12 år uden anvendelse af vold eller ulovlig tvang.

4. Den seksuelle lavalder

4.1. Den seksuelle lavalder har siden straffelovens ikrafttræden i 1933 været 15 år for heteroseksuelle forhold, og siden 1976 har den samme seksuelle lavalder også været gældende for homoseksuelle forhold.

I Europarådets medlemslande varierer den seksuelle lavalder mellem 13 og 17 år (jf. pkt. 128 i den forklarende rapport til Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug). I Sverige er den seksuelle lavalder 15 år og i Norge 16 år.

Straffelovrådet har overvejet, om der er grundlag for at hæve eller sænke den seksuelle lavalder, jf. pkt. 4.3 nedenfor.

Straffelovrådet har endvidere overvejet, om der er grundlag for at afkriminalisere visse tilfælde af samleje med børn under 15 år, herunder navnlig frivillige samlejer mellem nogenlunde jævnaldrende, jf. pkt. 4.4 nedenfor.

Først skal imidlertid omtales nogle undersøgelser vedrørende børns seksualliv, jf. pkt. 4.2 nedenfor.

4.2. Det var i 1975 Straffelovrådets opfattelse, at en 14-års grænse – eller måske en lidt lavere grænse – i 1975 ville svare til den 15-års grænse, der blev fastsat i 1930, for så vidt udgangspunktet tages i antagelser om børns udvikling. Straffelovrådet henviste i den forbindelse også til, at det så ud til, at alderen for den seksuelle debut var faldende og havde været faldende gennem de sidste generationer.

Senere undersøgelser har vist, at den gennemsnitlige debutalder ikke forandrede sig mærkbart gennem 1980'erne og 1990'erne, efter at der havde været et fald gennem de tidligere årtier (Ung2006, Sundhedsstyrelsen 2006, side 36).

I undersøgelsen ”Ung2006” gennemført i efteråret 2006 blandt 15-24-årige lå medianalderen – dvs. den alder, hvor halvdelen af en årgang har haft deres seksuelle debut – lige under 16 år for begge køn, hvilket nogenlunde svarede til, hvad der var tilfældet i undersøgelsen ”Ung99” (Ung2006, Sundhedsstyrelsen 2006, side 38). I ”Ung99” og ”Ung2006” baserer disse resultater sig på svar på et spørgsmål om, hvorvidt den pågældende havde haft ”samleje”, og hvornår første gang i givet fald var.

I en undersøgelse gennemført i december 2008-februar 2009 blandt 15-24-årige lå medianalderen på 15,6 år (Når det er svært at være ung i DK, Center for Ungdomsforskning 2010, side 146). Dette resultat var baseret på svar på et spørgsmål om, hvorvidt den pågældende havde ”haft sex”, og hvornår første gang i givet fald var.

I forhold til vurderingen af kriminalisering af enhver form for seksuelt forhold til børn under en vis alder er den *gennemsnitlige* seksuelle debutalder dog mindre relevant end *spredningen* i alderen for seksuel debut, herunder naturligvis navnlig med hensyn til tidlig seksuel debut.

Ifølge den nævnte undersøgelse ”Ung2006”, hvor der som nævnt blev spurgt til ”samleje”, debuterede ca. 2% af pigerne og ca. 1% af drengene som 12-årige, ca. 7% af pigerne og ca. 4-5% af drengene som 13-årige og ca. 16-17% af begge køn som 14-årige (side 38). Samlet set var det således ca. 25-26% af pigerne og ca. 22% af drengene, der første gang havde samleje, før de fyldte 15 år.

En undersøgelse gennemført i januar-april 2010 blandt 9.-klasses skoleelever ligger nogenlunde i tråd hermed. Undersøgelsen viste – ligesom en tilsvarende undersøgelse gennemført i februar-marts 2006 – at ca. 3% af drengene (og ingen af pigerne) debuterede som 11-årige, ca. 1% af pigerne og ca. 3% af drengene som 12-årige, ca. 6% af pigerne og ca. 5% af drengene som 13-årige og ca. 17% af pigerne og ca. 11% af drengene som 14-årige (Skolebørnsundersøgelsen 2010, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet 2011, side 64-65). Samlet set var det således ca. 24% af pigerne og ca. 22% af drengene, der første gang havde samleje, før de fyldte 15 år. I disse skolebørnsundersøgelser bygger resultaterne også på svar på spørgsmål om ”samleje”.

Det kan også nævnes, at i undersøgelsen ”Ung2006”, der som nævnt angik 15-24-årige, oplyste 15,2% af mændene og 4,7% af kvinderne, at de havde ”haft sex” med en person under 15 år (side 59). For henholdsvis 7,2% og 1,9% var dette sket flere gange.

4.3. Efter Straffelovrådets opfattelse er det spørgsmål, der stiller sig vedrørende den seksuelle lavalder – ligesom da spørgsmålet blev overvejet i 1970’erne – om den seksuelle lavalder skal nedsættes til 14 år eller forblive 15 år.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der således intet grundlag for at forhøje den seksuelle lavalder f.eks. til 16 år, som den f.eks. er i Norge, og der er heller intet grundlag for en nedsættelse til en lavere alder end 14 år. En del børn har deres seksuelle debut som 14-årige, men få har det tidligere.

Det kan til støtte for en nedsættelse af den seksuelle lavalder til 14 år navnlig anføres – som Straffelovrådet gjorde i 1975 – at en grænse ved 14 år vil være mere forsvarlig, hvis man vil undgå betænkelighederne ved en strafferetlig normering i strid med en adfærd, der faktisk forekommer og accepteres i betydeligt omfang. Som det fremgår af pkt. 4.2 ovenfor, er det således i dag næsten 25% af alle børn, der har deres seksuelle debut, før de fylder 15 år, og ca. 10% af unge på 15-24 år oplyser, at de selv har haft et seksuelt forhold til et barn under 15 år. I de yngre årgange af befolkningen er det således op imod 25%, der er ofre for, og ca. 10%, der er gerningsmænd til, hvad der ifølge straffeloven er en forbrydelse med en strafferamme på fængsel indtil 8 år.

På den anden side er den seksuelle lavalder udtryk for, at personer over denne alder – i dag børn fra og med det fyldte 15. år – som et klart udgangspunkt gyldigt kan give samtykke til enhver form for seksuelt forhold. Det gælder ikke med hensyn til seksuelle forhold til forældre, biologiske søskende, undervisere mv. (jf. herom *kapitel 14 og 25*), og det gælder heller ikke med hensyn til seksuelle forhold mod betaling eller med hensyn til seksuelle forhold, som der sker billedoptagelse af, eller som indgår i en forestilling (jf. herom *kapitel 15 og 20*). I disse henseender er aldersgrænsen 18 år (bortset fra seksuelle forhold til biologiske forældre og søskende, hvor der ikke gælder nogen øvre aldersgrænse).

Med disse undtagelser er der imidlertid principielt ikke nogen grænser for, hvor avancerede seksuelle forhold en 15-årig gyldigt kan give samtykke til. Det gælder med hensyn til alderforskellen mellem parterne, antallet af personer, som deltager i det seksuelle forhold, om de pågældende kender hinanden i forvejen, og hvordan de i givet fald har lært hinanden at kende, og med hensyn til de midler og fremgangsmåder, som i øvrigt anvendes. Hvad der er lovligt at foretage sig i seksuel henseende med en voksen over 18 år, er det principielt også lovligt at foretage sig med en 15-årig. Den eneste yderligere undtagelse (ud over de allerede nævnte) er tilfælde, der betegnes som ”groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed”, som er og bør være en snæver undtagelsesbestemmelse (jf. herom *kapitel 14*).

Straffelovrådet finder, at det navnlig på denne baggrund vil kunne være betænkeligt at nedsætte den seksuelle lavalder til 14 år, idet konsekvensen heraf ville være, at det fremover – med de nævnte undtagelser – ville blive lovligt for hvem som helst at have enhver form for seksuelt forhold til en 14-årig.

I det omfang det anses som uhensigtsmæssigt, at forbuddet mod seksuelt forhold til barn under 15 år også rammer adfærd, som i dag forekommer og accepteres blandt børn og unge i så vidt omfang, som det er tilfældet, bør uhensigtsmæssighederne således efter Straffelovrådets opfattelse søges imødegået på anden måde end ved at sænke til seksuelle lavalder. Der henvises herom til pkt. 4.4 nedenfor.

4.4. Formålet med forbuddet mod seksuelt forhold til et barn under 15 år er at beskytte børn mod uønskede eller skadelige seksuelle forhold. Forbuddet rammer imidlertid på grund af sin absolutte karakter også eventuelle af barnet ønskede

seksuelle forhold, der heller ikke fra et samfundsmæssigt synspunkt kan anses som skadelige for barnet.

Artikel 18, stk. 3, i Europarådets konvention af 25. oktober 2007 om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug undtager ”seksuelle aktiviteter mellem samtykkende mindreårige” fra pligten til kriminalisering af seksuelt forhold til en person under den seksuelle lavalder. Det hedder herom i den forklarende rapport til konventionen (pkt. 129):

“It is not the intention of this Convention to criminalise sexual activities of young adolescents who are discovering their sexuality and engaging in sexual experiences with each other in the framework of sexual development. Nor is it intended to cover sexual activities between persons of similar ages and maturity.”

Tilsvarende giver artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 2011/92 af 13. december 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi (som ikke gælder for Danmark) medlemsstaterne valgfrihed med hensyn til, om de vil kriminalisere seksuelle forhold mellem samtykkende ligestillede, når der ikke er stor forskel på deres alder og psykologiske og fysiske udvikling eller modenhed, for så vidt handlingerne ikke involverer misbrug.

I Sverige er seksuelt forhold til et barn under den seksuelle lavalder straffrit, hvis det er åbenbart, at gerningen ikke har indebåret noget overgreb mod barnet under hensyn til den ringe forskel i alder og udvikling og omstændighederne i øvrigt.

I Norge kan straffen for seksuelt forhold til et barn under den seksuelle lavalder bortfalde, hvis parterne er omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling.

I den periode (1933-1976), hvor der gjaldt en højere seksuel lavalder (på 18 år) for homoseksuelle forhold end for heteroseksuelle forhold, fandtes en helt tilsvarende regel i Danmark, hvorefter straffen for homoseksuelt forhold til en 15-17-årig kunne bortfalde, når de pågældende var hinanden omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling (jf. herom *kapitel 16*, afsnit 1.2.2).

Straffelovrådet har på denne baggrund overvejet, om der er grundlag for – under forudsætning af, at den seksuelle lavalder forbliver 15 år – at indføre en regel om

straffrihed eller mulighed for strafbortfald i tilfælde af, at gerningsmanden og barnet er omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling.

Straffelovrådet fandt i 1975 ikke behov for en sådan bestemmelse, men dette skal også ses i sammenhæng med, at rådet i 1975 havde den opfattelse, at den seksuelle lavalder burde nedsættes til 14 år. Med en seksuel lavalder på 15 år vil en sådan regel således have et væsentligt større potentielt anvendelsesområde, end hvis den seksuelle lavalder blev nedsat til 14 år.

Straffelovrådet finder imidlertid, at der heller ikke med en uændret seksuel lavalder på 15 år er behov for en regel om straffrihed eller mulighed for strafborthold for seksuelle forhold til børn under 15 år, hvor parterne har været omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling.

Straffelovrådet lægger i den forbindelse for det første vægt på, at den kriminelle lavalder er 15 år, sådan som den har været siden 1933 (med undtagelse af perioden 1. juli 2010-1. marts 2012, hvor den kriminelle lavalder var 14 år). Dette indebærer, at alle seksuelle forhold mellem to børn, som begge er under 15 år, er straffri for børnene, allerede fordi de er under den kriminelle lavalder.

Straffelovrådet lægger dernæst vægt på, at anklagemyndigheden gennem en meget lang årrække har fulgt den praksis at meddele tiltalefrafald uden vilkår, jf. retsplejelovens § 722, i visse sager om en ung persons fuldt frivillige seksuelle forhold til en 12-14-årig.

Et tiltalefrafald uden vilkår er den mildest tænkelige sanktion, og et tiltalefrafald uden vilkår fremgår hverken af private straffeattester (som enhver kan få udleveret om sig selv), offentlige straffeattester (som i en række sammenhænge, eventuelt med den pågældendes samtykke, kan udleveres til offentlige myndigheder), straffeattester til brug i strafferetsplejen (der standardmæssigt anvendes i straffesager) eller børneattester (som med den pågældendes samtykke kan udleveres til brug for ansættelse eller beskæftigelse af personer, der som led i ansættelsen eller beskæftigelsen har en direkte kontakt med børn under 15 år).

Et tiltalefrafald uden vilkår optages således alene i Kriminalregisterets efterforskningsdel (ikke i afgørelsesdelen) og slettes derfra efter 10 år, jf. bekendtgø-

relse om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregisteret) bilag 1, nr. 4, bilag 2, pkt. 7, og bilag 4, pkt. 2.4.

Efter Straffelovrådets opfattelse har anvendelsen af tiltalefrafald uden vilkår i visse sager om en ung persons fuldt frivillige seksuelle forhold til en 12-14-årig fungeret tilfredsstillende.

Straffelovrådet finder imidlertid, at det vil være hensigtsmæssigt at give denne lempelige sanktionspraksis en støtte i form af en bekendtgørelse i medfør af retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7, om, at tiltale for overtrædelse af § 222 kan frafalde, når de pågældende er hinanden omtrent jævnbyrdige i alder og udvikling.

Frem til 1992 fremgik anklagemyndighedens praksis med hensyn til tiltalefrafald i disse sager dels af Anklagemyndighedens Årsberetning, som omtalte Rigsadvokatens praksis, dels af bekendtgørelsen om statsadvokaternes og politimestrenes beføjelse til at frafalde påtale, som bemyndigede statsadvokaten til at give tiltalefrafald for et seksuelt forhold mellem en 15-17-årig dreng og en 14-årig pige, jf. senest § 1, nr. 4, i bekendtgørelse nr. 561 af 13. november 1984.

Ved ikrafttrædelsen den 1. oktober 1992 af lov nr. 385 af 20. maj 1992 om ændring af retsplejeloven, straffeloven, færdselsloven og udlændingeloven (Anklagemyndighedens struktur) fik statsadvokaterne direkte efter retsplejeloven kompetence til at give tiltalefrafald i bl.a. sager om seksuelt forhold til barn under 15 år, og bekendtgørelse nr. 784 af 21. september 1992 (nu bekendtgørelse nr. 621 af 25. juni 2001) om politimestrenes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale, som afløste den nævnte bekendtgørelse fra 1984, indeholder derfor ikke regler om tiltalefrafald i disse sager.

Anklagemyndighedens praksis efter lovændringen i 1992 må udledes af statsadvokaternes afgørelser om tiltalefrafald i konkrete sager. Denne praksis er imidlertid i modsætning til Rigadvokatens tidligere praksis ikke bearbejdet og offentliggjort.

Som berørt i afsnit 1.2.9 og 2.1 ovenfor blev muligheden for tiltalefrafald kort omtalt i forarbejderne til lovændringen i 2002, og det blev i den forbindelse forudsat, at ”den nævnte praksis, hvorefter en ung persons samleje med en 14-årig

efter omstændighederne vil kunne afgøres med et tiltalefrafald, vil blive videreført”. Det nærmere indhold af denne praksis beskrives imidlertid ikke i disse forarbejder, og det nævnes heller ikke, at tiltalefrafald efter praksis også kan komme på tale i sager om seksuelt forhold til en 12- eller 13-årig.

Endvidere omtales muligheden for at give tiltalefrafald i forarbejderne til lov nr. 711 af 25. juni 2010 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (Ungdomskriminalitet). Omtalen angår imidlertid en situation, som ikke længere er relevant, idet det nævnes, at nedsættelse af den kriminelle lavalder fra 15 til 14 år indebærer, at to 14-årige, der frivilligt har samleje, begge vil kunne straffes, men at der i sådanne tilfælde kan anvendes tiltalefrafald (pkt. 2.2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 164). Rigsadvokaten tilkendegav efterfølgende i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2007 om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere (version september 2011), at der i disse tilfælde som udgangspunkt bør anvendes tiltalefrafald uden vilkår (pkt. 4.2). Efter ikrafttrædelsen den 1. marts 2012 af lov nr. 158 af 28. februar 2012 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og færdselsloven (Forhøjelse af den kriminelle lavalder), hvor den kriminelle lavalder blev forhøjet til 15 år, er dette imidlertid ikke længere relevant, da seksuelle forhold mellem to 14-årige herefter som tidligere nævnt på ny er straffri for de pågældende børn.

Bortset fra, at Rigsadvokaten i nogle redegørelser har gengivet det, der fremgår om tiltalefrafald af forarbejderne til lovændringen i 2002, ses der ikke at foreligge aktuelle offentligt tilgængelige oplysninger om anklagemyndighedens praksis med hensyn til at give tiltalefrafald i visse sager om en ung persons seksuelle forhold til en 12-14-årig.

Efter Straffelovrådets opfattelse er anklagemyndighedens praksis med hensyn til tiltalefrafald på dette område af så væsentlig betydning for borgerne, at oplysninger om denne praksis bør gøres offentlig tilgængelig på en mere sammenfattende og dækkende måde, end det sker i dag.

Straffelovrådet anbefaler på denne baggrund, at praksis for tiltalefrafald vedrørende de nogenlunde jævnbyrdige forhold – dvs. fuldt ud frivillige seksuelle forhold mellem et 12-14-årigt barn og en gerningsmand på højst 21-22 år, jf. herved

afsnit 2.2 ovenfor – medtages i en bekendtgørelse i medfør af retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7. Dette vil indebære, at kompetencen til at meddele tiltalefrafald i sådanne sager overgår til de enkelte politikredse.

Som det fremgår af afsnit 2.2 ovenfor, kan der herudover efter praksis efter omstændighederne gives tiltalefrafald vedrørende fuldt ud frivillige seksuelle forhold mellem et 14-årigt barn og en gerningsmand over 21-22 år. Straffelovrådet forudsætter, at denne praksis videreføres, men ser i relation til disse sager ikke samme behov for at gengive praksis i en bekendtgørelse.

Straffelovrådet tilføjer, at en bekendtgørelse i medfør af retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7, om tiltalefrafald i sager om nogenlunde jævnbyrdige forhold vil give mulighed for, at domstolene i sager, hvor der rejses tiltale, efter den almindelige regel i straffelovens § 83 om strafnedsættelse og strafbortfald under tilsvarende formildende omstændigheder som angivet i bekendtgørelsen vedrørende tiltalefrafald afgør sagen med et strafbortfald.

Dette gælder, hvad enten sagen på grund af tiltaltes nægtelse ikke har kunnet afgøres ved tiltalefrafald, eller retten efter bevisførelsen vurderer forholdet anderledes end anklagemyndigheden på tidspunktet for tiltalerejsningen, eller tiltalerejsningen beror på en fejl.

I dag vil sådanne sager, hvor tiltale rejses, selv om der er tale om en ung persons fuldt frivillige seksuelle forhold til en 12-14-årig, normalt blive afgjort med betinget dom uden straffastsættelse, idet domstolene i praksis normalt ikke anvender straffelovens § 83 om strafbortfald i disse tilfælde.

Selv om betinget dom uden straffastsættelse anses som en mild dom, er det alligevel en strengere sanktion end strafbortfald, dels på grund af prøvetiden, dels på grund af registreringen i kriminalregisteret. Et strafbortfald slettes efter 10 år, hvorimod en betinget dom uden straffastsættelse for overtrædelse af straffelovens § 222 først slettes efter 20 år.

Forskellen vedrørende registrering i kriminalregisteret har ikke betydning for private straffeattester (som enhver kan få udleveret om sig selv), offentlige straffeattester (som i en række sammenhænge, eventuelt med den pågældendes sam-

tykke, kan udleveres til offentlige myndigheder) eller straffeattester til brug i strafferetsplejen (der standardmæssigt anvendes i straffesager). Begge afgørelsesformer vil fremgå af en privat straffeattest i 3 år efter endelig dom, og begge afgørelsesformer vil fremgå i 10 år af offentlige straffeattester og af straffeattester til brug i strafferetsplejen.

Forskellen vedrørende registrering i kriminalregisteret har derimod stor betydning for børneattester (som med den pågældendes samtykke kan udleveres til brug for ansættelse eller beskæftigelse af personer, der som led i ansættelsen eller beskæftigelsen har en direkte kontakt med børn under 15 år). En betinget dom uden straffastsættelse for overtrædelse af straffelovens § 222 vil fremgå af en børneattest i 20 år efter endelig dom, hvorimod et strafbortfald vil fremgå af en børneattest i 10 år efter endelig dom.

Straffelovrådet tilføjer, at et tiltalefrafald uden vilkår slet ikke medtages på straffeattester, heller ikke børneattester. Et tiltalefrafald uden vilkår er således i denne henseende en mildere sanktion end et strafbortfald.

Selv efter en gennemførelse af Straffelovrådets forslag om en bekendtgørelse i medfør af retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7, om tiltalefrafald i sager om nogenlunde jævnyrdige forhold vil der således i relation til straffeattester, herunder børneattester, bestå en forskel mellem tilfælde, hvor der i medfør af den nye bekendtgørelse gives tiltalefrafald uden vilkår, og tilfælde, hvor der rejses tiltale, og domstolene ud fra tilsvarende hensyn afgør sagen med et strafbortfald.

Kapitel 14

Straffelovens § 223 – stedbørn, plejebørn mv. under 18 år

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 223

Efter straffelovens § 223, stk. 1, straffes den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, med fængsel indtil 4 år.

Efter straffelovens § 223, stk. 2, straffes den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje, med fængsel indtil 4 år.

Bestemmelsen i § 223 finder efter straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje og med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Straffelovens § 223, stk. 1, indeholder et absolut forbud mod samleje mellem de i bestemmelsen nævnte personer. Herved finder bestemmelsen også anvendelse, selv om der ikke er tale om et konkret misbrug af stillingen som lærer eller opdrager, og uden hensyn til, om den mindreårige har taget initiativ til forholdet.

Ordet ”adoptivbarn” skal forstås i sin juridiske betydning, hvorimod ”stedbarn” og ”plejebarn” skal afgrænses ud fra en konkret vurdering og også kan omfatte f.eks. en samlevers barn. Det kræves ikke, at gerningsmanden bor sammen med barnet.

I relation til lærere og opdragere kræves det, at den mindreårige er ”betroet” den pågældende, hvilket formentlig udelukker tilfælde, hvor en mindreårig på egen

hånd uden udtrykkeligt eller stiltiende samtykke fra forældre eller andre, som har ansvaret for den mindreårige, indgår aftale om undervisning. Det antages i relation til lærere, at der efter undervisningens art og lærerens dermed forbundne myndighed og indflydelse i forhold til eleven og/eller efter de omstændigheder, hvorunder undervisningen foregår, består en særlig mulighed for misbrug af stillingen som lærer til at skaffe sig seksuelt forhold til eleven, jf. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 312. Men konkret misbrug kræves altså ikke.

Straffelovens § 223, stk. 2, finder kun anvendelse i de tilfælde, hvor samleje er opnået ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed. Her ved er bestemmelsen uanvendelig, hvis den mindreårige selv tager initiativ til forholdet eller parterne står hinanden nær i alder, erfaring og udvikling. På den anden side anses bestemmelsen ikke uanvendelig, blot fordi den mindreårige tidligere har haft seksuelle forhold.

Subjektivt kræves det, at gerningsmanden har handlet med forsæt. Det kræves dog ikke, at gerningsmanden ved handlinger omfattet af § 223, stk. 2, selv har vurderet sin adfærd som groft misbrug, jf. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 314. Efter straffelovens § 226 er der herudover mulighed for at pålægge ansvar for forhold omfattet af § 223 i tilfælde, hvor gerningsmanden har handlet uden kendskab til personens alder, men hvor der er handlet uagtsomt i relation til alderen. Straffelovens § 226 er behandlet i *kapitel 17* nedenfor.

Om straffelovens § 223 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 311-14, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 54-56, Stephan Hurwitz, Den Danske Kriminalret – Speciel del (3. udg. 1965) side 201-02 og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 517-18.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. I straffeloven af 1866 var § 166 sålydende:

”§ 166. Den, der misbruger sin Stilling til at forføre sit Fosterbarn, sin Myndling eller et ham til Undervisning og Opdragelse betroet Fruentimmer til Samleie, ansees med Strafarbejde indtil 6 Aar eller under formildende Omstændigheder med Fængsel paa Vand og Brød ikke under 2 Gange 5 Dage. Dog bortfalder al Straf, hvis de komme i Ægteskab sammen.”

Af bestemmelsens forarbejder fremgår bl.a. følgende (Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark side 198-99):

”Som i de indledende Bemærkninger til dette Kapitel antydet, har man ikke fundet Anledning til i Straffeloven at optage nogen Bestemmelse svarende til D.L.s 6-13-2, forsaavidt deri sættes Straf (efter Fd. 24 Septbr. 1824 §§ 1 og 3 Fængsel paa Vand og Brød i 6 Gange 5 Dage eller Forbedringshuusarbejde indtil 3 Aar) for den Lavværge, der beligger den Enke, som han er Lavværge for. Derimod har man meent, at det vel egner sig til at belægges med en endog temmelig haard Straf, naar en Formyndet forfører sin Myndling til Utugt, men vel at mærke kun under den Forudsætning, at han, som det hedder i Udkastets § 163, misbruger sin Stilling til at forføre sin Myndling. I Klasse hermed synes fremdeles at burde stilles andre Tilfælde, hvor Personer, der ifølge deres Stilling ere særligt opfordrede til at værne om de unge Qvinders Dyd og Ære, der ere betroede til deres Varetægt og Omsorg, paa lignende skammelig Maade misbruge den Myndighed eller Indflydelse, som en saadan Stilling giver dem, til en Forførelse til Utugt. Som saadanne Forhold nævnes i § 163 Pleie- eller Fosterfaderens til Pleie- eller Fosterbarnet og Opdragerens eller Lærerens til Eleven; jfr. den norske Straffelovs Kap. 18 § 17. Med Hensyn til det sidstnævnte Forhold, – hvorom Bestemmelsen træder istedetfor Fd. 9. Juli 1745, der efter Omstændighederne foreskriver livsvarigt Fæstningsarbejde for den Student, der besvangrer et ham til Underviisning anbetruet Fruentimmer – skal man i øvrigt fremhæve, at der maa lægges særdeles Vægt paa de i § 163 desangaaende brugte Udtryk, at Fruentimmeret er ”betroet” Forføreren ”til Undervisning og Opdragelse”. Det kan forsaavidt ikke til Straffebestemmelsens Anvendelse fordres, at Eleven skal være optagen i den Paagjældendes Huus, og undergivet hans huuslige Magt – ligesaa lidt som dette fordres med Hensyn til Forholdet mellem Formyndet og Myndling eller mellem Fosterfader og Fosterbarn, hvilket sidste Forhold ei heller behøver at være konstitueret ved en juridisk Act –, eller at omvendt Opdrageren eller Læreren skal være optagen i den Forførtes Familie. Bestemmelsens Anvendelse kan end ikke ubetinget ansees udelukket derved, at den Paagjældende ikkun er Timelærer. Men en nødvendig Forudsætning er det derimod, at Fruentimmerets Uddannelse i aandelig og moralsk Henseende kan siges at være ham betroet, og at forsaavidt et mere inderligt og et egentligt Tillidsforhold finder Sted. Bestemmelsen vil saaledes t. Ex. ikke kunne komme til Anvendelse paa blotte Dandse-, Gymnastik-, Tegne- eller Musiklærere, men i øvrigt er det en Selvfølge, at det i det enkelte Tilfælde maa afgjøres af Domstolene (Nævningerne) efter et fornuftigt Skøn over samtlige factiske Omstændigheder, saavel om en Forførelse kan siges at have fundet Sted, som om hvorvidt Fruentimmeret var betroet den Paagjældende til Undervisning og Opdragelse.”

1.2.2. I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 223 følgende ordlyd:

”§ 223. Den, som har Samleje med en Person under 18 Aar, der er den skyldiges Adoptivbarn eller Plejebarn eller er betroet den paagældende til Undervisning eller Opdragelse, straffes med Fængsel indtil 4 Aar.

Stk. 2. Med samme Straf anses den, som under groft Misbrug af en paa Alder og Erfaring beroende Overlegenhed forfører en Person under 18 Aar til Samleje.”

Som det fremgår, har bestemmelsen således i det væsentlige været uændret siden straffeloven af 1930.

Om forarbejderne til bestemmelsen kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 202 samt side 200-201. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 198, nr. 2, og § 202 samt side 188, 189, 193 og 194 og udkast af 1923 (U III) § 203 samt side 322-23. Endelig kan der henvises til Rigsdagstidenende 1924-1925, tillæg A, spalte 3270 og 3374 (§ 225). Af forarbejderne kan særligt henvises til U III spalte 322-23:

”§ 203, 1ste Stk. træder i Stedet for Straffelovens § 166, men betegner en Udvidelse af denne, forsaavidt det ikke er en Betingelse, at der skal have fundet nogen Forførelse Sted, idet ligesom i § 199 [om samleje med institutionsanbragte] Forbrydelsen vil foreligge, naar Samleje finder Sted under de angivne Forhold. Den voksne vil i de her anførte Forhold i Kraft af sin Stilling have en Pligt til eller være særlig opfordret til at værne om de unges Konssædelighed. Naar desuagtet Samleje finder Sted mellem de paagældende, vil der i Almindelighed foreligge et Misbrug af den Myndighed og Indflydelse, Stillingen giver den voksne, og selv om det i det enkelte Tilfælde den unge maatte have været den provocerende, vil Samleje fra den ældres Side i Almindelighed være en saadan Tilsidesættelse af de Pligter, som Stillingen medfører, at der findes at burde være Plads for Straf.

§ 203, 2det Stk. kræver derimod, at Forførelse skal have fundet Sted (...) Kommissionen har ment at burde blive staaende ved Udtrykket ”forføre”, der fyldestgættende tilkendegiver, hvad det her kommer an paa. Efter Kommissionens Opfattelse kan dette Udtryk ikke paa Forhaand begrænses til de Tilfælde, hvor der foreligger en Hidførelse af en Kvindes første Fald (...); men om Forførelse foreligger, maa afgøres efter de konkrete Omstændigheder i det enkelte Tilfælde. Paa den anden side er ikke enhver Forførelse gjort strafbar. Kun de grovere Tilfælde af Forførelse bør rammes af Straf.”

Ændringen i stk. 1 fra betroet til ”undervisning og opdragelse” til betroet til ”undervisning eller opdragelse” ses ikke at være nærmere omtalt i forarbejderne. I betragtning af den vægt, der i forarbejderne til straffeloven af 1866 lægges på or-

det ”og” i dette udtryk, må ændringen fra ”og” til ”eller” formentlig ikke desto mindre antages at have bevirket en udvidelse af bestemmelsens anvendelsesområde. Omvendt ses den indskrænkning, som ligger i indsættelsen af en fast aldersgrænse på 18 år, heller ikke at være nærmere omtalt i forarbejderne.

1.2.3. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændring af borgerlig straffelov fik § 223 sin nuværende ordlyd ved indsættelsen af ordet ”stedbarn” i stk. 1. Ændringen var en følge af en samtidig ophævelse af § 211 om samleje mellem besvoglede, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, spalte 971-72. Indsættelsen af ordet ”stedbarn” indebar således som udgangspunkt ikke en udvidelse af kriminaliseringen, idet der i princippet alene var tale om en anden lovmæssig placering af forbuddet mod samleje med stedbarn under 18 år (samtidig med at andre seksuelle forhold mellem besvoglede blev afkriminaliseret). Udtrykket ”stedbarn” fortolkes dog sådan, at det også kan omfatte f.eks. en samlevers barn, hvilket ikke gjaldt den tidligere gældende § 211, men også før lovændringen i 1965 var der eksempler på domfældelse efter § 223, stk. 1, i forhold til et stedbarn ud fra den betragtning, at stedbarnet var betroet stedforælderen til opdragelse. Samlet set var lovændringen i 1965 formentlig udtryk for en begrænset udvidelse af kriminaliseringen.

1.2.4. Bestemmelsen i § 223 har endvidere været genstand for overvejelse i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Der fremgår af betænkningen herom bl.a. følgende (side 174):

”For så vidt angår strafferammen i § 223, stk. 1, må først fremhæves, at der ikke er grund til at lægge selvstændig vægt på tilfælde af kønsligt forhold til børn under 15 år, idet der i sådanne tilfælde tillige dømmes efter § 222.

Straffelovrådet foreslår, at strafmaksimum i § 223, stk. 1, nedsættes til 2 år og maksimum i § 223, stk. 2, om forførelse til 1 år.”

1.2.5. I Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fremgår om bestemmelsen i straffelovens § 223 – i forlængelse af det anførte i betænkning nr. 1099/1987 – bl.a. følgende (side 737-38):

”Straffelovrådet er fortsat enig i, at der ved vurderingen af strafferammen i § 223 ikke er grund til at lægge selvstændig vægt på tilfælde af kønsligt forhold til børn under 15 år, idet der i sådanne tilfælde tillige dømmes efter § 222 (...). Rådet ville dog bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet finde det rigtigst,

om det hidtidige strafmaksimum på 4 års fængsel indtil videre opretholdes uændret. Rådet bemærker i den forbindelse, at en lovrevision kunne give anledning til at overveje, om der er tilstrækkeligt grundlag for at opretholde kriminaliseringen i § 223, stk. 2, og i bekræftende fald, om strafmaksimum i stedet burde følge strafmaksimum i § 221, 2. led, der efter rådets opfattelse kunne overvejes sænket til 1 års fængsel”

Af forarbejderne til lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse mv.) fremgår det, at Justitsministeriet ikke fandt grundlag for at følge Straffelovrådets anbefalinger i betænkning nr. 1424/2002 vedrørende § 223, jf. Folketings-tidende 2003-2004, tillæg A, spalte 3312, og lovforslaget og lovændringen indeholdt således ikke ændringer af strafferammen i § 223, stk. 2.

2. Retspraksis

2.1. Domfældelse for overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, sker ofte samtidig med domfældelse for andre forhold, navnlig overtrædelse af straffelovens § 222. Der er få nyere trykte afgørelser, hvor der alene er domfældt for overtrædelse af § 223, stk. 1. Der kan henvises til følgende fortrinsvis nyere domme:

TfK 2010.936 Ø (3 måneders fængsel): En 27-årig lærervikar havde to gange fået en 16-årig kvindelig elev på den skole, hvor han var ansat, til at sutte sit lem til sædafgang.

TfK 2008.180 Ø (6 måneders fængsel): En 40-41-årig mand havde gennem 2 år flere gange samleje og anden kønslig omgængelse end samleje med sin 15-16-årige plejedatter.

UfR 2005.1460 H (60 dages betinget fængsel): En ridelærer havde én gang haft anden kønslig omgængelse end samleje med en 17-årig elev (samt begået blufærdighedskrænkelser over for to 15-årige piger).

FED 2003.1096 Ø (4 måneders fængsel): En mand havde befølt sin 15-årige sted-datter på maven og brystet under tøjet (blufærdighedskrænkelser) samt forsøgt at opnå anden kønslig omgængelse end samleje med hende, idet han tog sin penis frem og forsøgte at få hende til at berøre den og opfordrede hende til at sutte på den (hvilket hun imidlertid nægtede at gøre).

UfR 1981.768 Ø (3 måneders betinget fængsel): En 40-årig lærer ved en musikskole havde gennem ca. 2 måneder jævnlige samleje med en 15-årig pige, som han underviste.

2.2. Trykt praksis omkring anvendelse af § 223, stk. 2, er meget sparsom. Der kan henvises til følgende nyere domme:

TfK 2010.415 V (40 dages fængsel): En 62-årig mand havde fået en 15-årig dreng til at trække bukserne ned, hvorefter tiltalte med højre hånd havde onaneret drengens kønsllem til sædafgang, mens hans holdt sin venstre arm om drengen. Tiltalte havde kendt drengen i 5-7 år, og han havde i denne periode mødtes med ham mindst én gang om måneden. Tiltalte var klar over, at drengen ikke fungerede som en normal 15-årig.

TfK 2006.546 Ø (1½ års fængsel, som også omfattede andre – grovere – seksuelle krænkelse af børn): En 31-34-årig mand suttede gennem 2½ år flere gange på en 15-17-årig drengs lem, fik flere gange drengen til at sutte på tiltaltes lem og fik én gang drengen til at have analt samleje med tiltalte. Drengen kom i tiltaltes hjem for at besøge tiltaltes plejebarn, som var drengens kammerat.

UfR 2003.1616 V (60 dages fængsel): Tiltalte var kommet i kontakt med en 15-årig dreng via internettet ved at udgive sig for at være en jævnaldrende pige, der angiveligt aftalte med drengen, at hendes far ville hente ham, for at han kunne møde hende. Tiltalte udgav sig som far til pigen, kørte forurettede til sin bopæl, trak bukserne af drengen og suttede hans kønsllem til sædafgang. Herved fandtes tiltalte at have udøvet et groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed i forbindelse med den af ham skabte situation.

2.3. Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 86 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, og i alt 4 afgørelser for overtrædelse af § 223, stk. 2 (samleje). Heraf var 59 ubetingede fængselsstraffe på mellem 4 måneder og 3 år og 9 måneder for § 223, stk. 1's vedkommende, mens der var 1 ubetinget fængselsstraf (på 3 måneder) for § 223, stk. 2's vedkommende.

Der var i samme periode i alt 89 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 223, stk. 1, jf. § 224, og i alt 5 afgørelser for overtrædelse af § 223, stk. 2, jf. § 224 (anden kønslig omgængelse end samleje). Heraf var 58 ubetingede fængselsstraffe på mellem 60 dage og 3 år for § 223, stk. 1, jf. § 224's vedkommende, mens der var 2 ubetingede fængselsstraffe (på 60 dage) for § 223, stk. 2, jf. § 224's vedkommende.

Der foreligger ikke særskilt statistik for afgørelser om overtrædelse af § 223, jf. § 225 (homoseksuelt forhold), men det samlede antal fældende afgørelser for overtrædelse af § 225, jf. §§ 218-220 og 223, var i den nævnte periode 20 (heraf 11 ubetingede fængselsstraffe). Ud fra de statistiske oplysninger i øvrigt om fordelingen af sagerne mellem §§ 218-220 og 223 må det antages, at størstedelen af disse 20 afgørelser angik § 218 eller § 223.

3. Fremmed ret

3.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Efter § 199 i den endnu gældende norske straffelov fra 1902 straffes den, som har seksuel omgang med fosterbarn, plejebarn, stedbarn eller nogen anden person under 18 år, som står under den pågældendes omsorg, myndighed eller opsyn, med fængsel indtil 5 år. Bestemmelsen forstås på den måde, at aldersgrænsen kun knytter sig til sidste led om ”nogen anden person, som står under den pågældendes omsorg, myndighed eller opsyn”, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 268. Seksuel omgang med fosterbarn, plejebarn eller stedbarn over 18 år er således også kriminaliseret efter bestemmelsen. Med ”omsorg” menes den faktiske omsorg i den forstand, at gerningsmanden socialt fungerer i forældres sted, enten ved at barnet bor sammen med gerningsmanden til daglig eller ved weekendbesøg og ferier i forbindelse med udøvelse af samvær. Udtrykket kan dermed bl.a. omfatte en samlever til en af barnets forældre. Udtrykket omfatter ikke den omsorg, som ligger i mere sporadisk babysitning.

Efter bestemmelsens stk. 2 gælder det samme den, som skaffer en anden seksuel omgang med nogen, som den pågældende selv står i et sådant forhold til.

§ 314 i den nye straffelov af 2005 viderefører § 199 med visse ændringer.

Der er for det første sket den udvidelse, at også det at få barnet til at udføre handlinger, som svarer til seksuel omgang, med sig selv, omfattes.

Desuden er henvisningen til ”plejebarn” udgået af bestemmelsen, hvilket imidlertid næppe har den store betydning, når ”fosterbarn” stadig er omfattet.

Endvidere er den særlige medvirkensregel ikke videreført. I forarbejderne anføres, at det virker inkonsekvent med en sådan særlig medvirkensregel for fosterforældre, når der ikke gælder en tilsvarende medvirkensregel for biologiske forældre og adoptivforældre, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 268.

Endelig er strafferammen ændret til fængsel indtil 6 år, hvilket imidlertid skyldes en reduktion i antallet af strafferammer, og det er ikke tilsigtet, at forhøjelsen af strafmaksimum skal have nogen betydning for strafniveauet, jf. Or.prp. nr. 22 (2008-2009) side 449.

Et forslag om generelt at begrænse bestemmelsen til forhold til personer under 18 år blev ikke gennemført. Som begrundelse anføres, at bestemmelsen om forhold til fosterbarn eller stedbarn langt hen ad vejen varetager samme hensyn som incestbestemmelsen (om seksuel omgang med barn eller adoptivbarn), som heller ikke indeholder nogen aldersgrænse (Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 268).

3.2. Svensk ret

Efter kapitel 6 § 4, stk. 2, i den svenske straffelov straffes den, som har samleje eller gennemfører en anden seksuel handling, som hensyn til krænkelsens art og omstændighederne i øvrigt er sammenlignelig med samleje, med et barn på 15-17 år, som opdrages hos eller har et lignende forhold til gerningsmanden, eller for hvis omsorg eller tilsyn gerningsmanden ifølge myndighedsbeslutning er ansvarlig, for *voldtægt mod barn*. Straffen er fængsel fra 2 til 6 år eller under skærpende omstændigheder fængsel fra 4 til 10 år. Hvis forbrydelsen under hensyn til omstændighederne ved forbrydelsen er mindre alvorlig, straffes for *seksuel udnyttelse af barn* med fængsel indtil 4 år, jf. kapitel 6 § 5.

Hvis der har været tale om en anden seksuel handling, end der er omfattet af kapitel 6 § 4, stk. 2, straffes for *seksuelt overgreb mod barn* med fængsel indtil 2 år eller under skærpende omstændigheder med fængsel fra 6 måneder til 6 år.

Den del af bestemmelsen, som angår opdragelse hos gerningsmanden, omfatter navnlig plejeforældre og en samlever til en af forældrene. Med ”lignende forhold til gerningsmanden” menes, at gerningsmanden indgår i familiekredsen eller på anden lignende måde står barnet meget nær. Det har navnlig være hensigten, at bestemmelsen skulle kunne omfatte en forælders nye kæreste, uanset om barnet bor hos denne forælder, og uanset om forælderen og den nye kæreste bor sammen, jf. prop. 2004/05:45 side 73.

Den del af bestemmelsen, som angår omsorg eller tilsyn ifølge myndighedsbeslutning, omfatter navnlig tilfælde, hvor barnet er anbragt på en døgninstitution, på en psykiatrisk afdeling eller i et fængsel, og omfatter i givet fald de personer på den pågældende institution, som har omsorgs- eller tilsynsfunktioner over for barnet, jf. prop. 2004/05:45 side 72.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Straffelovrådet foreslår, at seksuelt forhold til adoptivbarn medtages i straffelovens § 210 om incest, jf. nærmere *kapitel 25*, afsnit 4, nedenfor.

I konsekvens heraf foreslår Straffelovrådet, at ”adoptivbarn” udgår af straffelovens § 223, stk. 1.

4.2. Straffelovrådet finder, at strafferammen på fængsel indtil 4 år på passende måde afspejler grovheden af de forhold, der er omfattet af straffelovens § 223, stk. 1. Denne strafferamme er endvidere fuldt tilstrækkelig til også at dække ekstraordinært grove overtrædelser af § 223, stk. 1.

Straffelovrådet foreslår derfor ingen ændringer af strafferammen i § 223, stk. 1.

4.3. Straffelovrådet har i lyset af den ringe praktiske betydning af straffelovens § 223, stk. 2, overvejet, om bestemmelsen kan ophæves – også henset til, at bestemmelsen er af udpræget skønsmæssig karakter.

Straffelovrådet finder imidlertid, at retspraksis – herunder nyere retspraksis – viser, at der kan forekomme forhold begået over for 15-17-årige børn af væsentligt ældre gerningsmænd, der er udtryk for et så groft misbrug af gerningsmandens overlegenhed i alder og erfaring, at de bør imødegås ved straf, selv om forholdet ikke kan henføres under straffelovens §§ 216-221, § 223, stk. 1, eller § 223 a.

Straffelovrådet finder det endvidere mest hensigtsmæssigt at bevare en særskilt bestemmelse med en fast 18-års aldersgrænse for sådanne tilfælde af groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed.

Straffelovrådet lægger også vægt på, at anvendelsen af straffelovens § 223, stk. 2, ikke ses at have givet anledning til problemer i praksis, og at bestemmelsen fortolkes restriktivt.

Straffelovrådet har ikke fundet grundlag for at foreslå ændringer af strafferammen i § 223, stk. 2, på fængsel indtil 4 år. Rådet lægger i den forbindelse bl.a. vægt på, at i de forholdsvis sjældne tilfælde, hvor et seksuelt forhold til en 15-17-årig er udtryk for et så groft misbrug af gerningsmandens overlegenhed i alder og erfaring, at det er omfattet af § 223, stk. 2, vil forholdet i grovhed kunne være sammenligneligt med forhold, der er omfattet af § 223, stk. 1.

4.4. Sammenfattende foreslår Straffelovrådet således, at straffelovens § 223 videreføres alene med en konsekvensændring som følge af rådets forslag om at udvide straffelovens § 210 til også at omfatte seksuelt forhold til adoptivbarn.

Kapitel 15

Straffelovens § 223 a – køb af seksuelle ydelser hos personer under 18 år

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 223 a

Efter straffelovens § 223 a straffes den, der som kunde mod betaling eller løfte om betaling har samleje med en person under 18 år, med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Bestemmelsen kriminaliserer at betale (eller love at betale) en person under 18 år for sex.

Forbrydelsen fuldbyrdes ved samlejet, hvorimod det ikke er et krav, at betaling har fundet sted eller finder sted, når blot der før samlejet er lovet betaling. Også et løfte om betaling, som gerningsmanden ikke har til hensigt at opfylde, er omfattet. Betalingen behøver ikke at være penge, men skal kunne gøres op i penge. Også en betaling i form af nedskrivning af en gæld (eller en påstået gæld) vil kunne være omfattet. Det er endvidere uden betydning, om det er kunden selv eller en tredjemand, som betaler.

Det er en betingelse, at gerningsmanden er ”kunde”. Heri ligger ifølge forarbejderne navnlig, at en person, der betaler for en mindreårigs bolig, mad, tøj mv. og desuden har et seksuelt forhold til den mindreårige, normalt ikke rammes af bestemmelsen. Som eksempel nævnes i forarbejderne, at en person under 18 år flytter ind hos sin kæreste og forsørges af denne.

Som et andet muligt eksempel kan nævnes, at tilfælde, hvor to personer går ud sammen (på en ”date”) og eksempelvis sammen spiser, drikker og/eller går på diskotek eller lignende – og også har et seksuelt forhold – må antages ikke at være

omfattet af bestemmelsen, uanset om én af parterne efter forudgående aftale betaler for begge og den anden part er under 18 år. At én af parterne efter forudgående aftale i forbindelse med et sådant seksuelt samvær betaler sin seksualpartner under 18 års faktiske udgifter til hjemtransport, bringer næppe heller forholdet ind under straffelovens § 223 a.

Det er heller ikke strafbart at give sin kæreste under 18 år, som man har et seksuelt forhold til, gaver. Hvis man på den anden side i forbindelse med et seksuelt forhold til en person under 18 år, som man ikke er kæreste med, efter forudgående aftale giver den pågældende penge (eller noget, som kan opgøres i penge), bringer det ikke forholdet uden for bestemmelsens anvendelsesområde, at parterne har valgt at betegne betalingen som en ”gave”.

I grænsetilfælde vil det bero på de konkrete omstændigheder, om en erlagt ydelse i bestemmelsens forstand udgør betaling for et seksuelt forhold. Som eksempel kan nævnes følgende dom:

TfK 2011.678 Ø (betinget dom uden straffastsættelse): En 14-årig pige havde over telefonen aftalt at mødes med en 32-årig mand, som hun ikke kendte, for at have sex med ham, og manden var blevet bedt om at tage nogle flasker spiritus med. Pigen havde i overværelse af en af sine veninder anden kønslig omgængelse end samleje med manden. Manden havde to flasker vodka med, som pigen og veninden drak lidt af, mens de var sammen med manden, og fik med sig, da de skiltes fra ham. Ifølge pigens forklaring for landsretten havde de ikke på forhånd talt om, hvorfor manden skulle have spiritus med, men hun forudsatte, at det var noget, hun og hendes veninder skulle have med bagefter. Hun opfattede det ifølge sin forklaring for landsretten ikke som betaling. Landsretten fandt det ikke godtgjort, at de to flasker vodka udgjorde betaling for seksuelle ydelser og frifandt derfor for overtrædelse af straffelovens § 223 a. Manden blev dømt for uagtsom overtrædelse, jf. straffelovens § 226, af straffelovens § 222, jf. 224, om seksuelt forhold til et barn under 15 år.

Det bemærkes yderligere, at samlejet skal være opnået mod betaling eller løfte om betaling, og det er derfor et krav, at parterne før samlejet (udtrykkeligt eller stiltiende) har aftalt, at der skal ske betaling, jf. Justitsministeriets besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål nr. 6 vedrørende lovforslag nr. L 117 (2002-2003). Bestemmelsen finder således ikke anvendelse, hvis parterne først efter, at de har haft samleje, aftaler, at der skal ske betaling, eller hvis en person efter et samleje ensidigt beslutter at betale den anden for samlejet.

Bestemmelsen i § 223 a finder efter straffelovens §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje og med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Subjektivt kræves der forsæt både til betaling og vedrørende den mindreåriges alder. Efter straffelovens § 226 er der herudover mulighed for at pålægge ansvar for forhold omfattet af § 223 a, hvor gerningsmanden har handlet uden kendskab til personens alder, men hvor der er handlet uagtsomt i relation til alderen. Straffelovens § 226 er behandlet i *kapitel 17* nedenfor.

Om straffelovens § 223 a kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 314-15.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Bestemmelsen i § 223 a blev indsat ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution mv. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år) og fik da følgende ordlyd:

”§ 223 a. Den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.”

Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 1998-99, tillæg A, side 933-35):

”2.2.2. Der er i de seneste år her i landet taget en række initiativer med henblik på at bekæmpe forskellige former for seksuel udnyttelse af børn.

Blandt initiativerne kan nævnes, at det ved lov nr. 1100 af 21. december 1994 om ændring af straffeloven m.v. blev gjort strafbart at besidde børnepornografiske fotografier, film og lignende. Lovændringen, der trådte i kraft den 1. marts 1995, har til formål at øge beskyttelsen mod misbrug i forbindelse med produktion af børnepornografi.

Ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af bl.a. straffeloven er der åbnet mulighed for en forsøgsordning med behandling af seksualforbrydere. Behandlingen skal efter forsøgsordningen kunne træde i stedet for straf. Der skal endvidere tilbydes behandling til seksualforbrydere under afsoningen af frihedsstraf. Ved

lovændringen er der desuden åbnet mulighed for, at der i lidt videre omfang end hidtil kan idømmes forvaring (tidsubestemt straf) for de groveste seksualforbrydelser.

Også internationalt er der opmærksomhed om problemerne med seksuel udnyttelse af børn og behovet for samarbejde mellem landene.

Nordisk Råd vedtog i 1996 en rekommendation om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.

De nordiske lande har udstationeret såkaldte forbindelsesofficerer i de baltiske lande. Sverige har forbindelsesofficerer i henholdsvis Letland og Estland, og der er en dansk forbindelsesofficer i Litauen. De pågældende repræsenterer hele Norden og fungerer som forbindelsesled til de stedlige politimyndigheder.

I efteråret 1997 nedsatte Østersørådet en arbejdsgruppe, som skulle undersøge og vurdere omfanget af seksuel udnyttelse af børn i Østersøregionen. Arbejdsgruppens rapport fra marts 1998 om seksuel udnyttelse af børn i Østersøregionen indeholder en række anbefalinger.

Som opfølgning på en verdenskonference om emnet i Stockholm i 1996 har EU-landene taget forskellige initiativer på området.

I efteråret 1996 vedtog Rådet to fælles aktioner herom. Den ene aktion drejer sig om et tilskyndelses- og udvekslingsprogram for personer, som i medlemslandene har ansvar for bekæmpelsen af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn. Den anden aktion går ud på at oprette et fælles videns- og erfaringsregister på bl.a. dette område.

I februar 1997 vedtog Rådet endnu en fælles aktion vedrørende bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn. Aktionen går bl.a. ud på, at medlemslandene skal sikre, at seksuel udnyttelse af børn er strafbart. Der skal også etableres et mere effektivt samarbejde mellem medlemslandene med hensyn til efterforskningen af sager om seksuelle overgreb mod børn.

På en EU-konference i Haag i april 1997 blev der vedtaget en deklaration om bekæmpelse af handel med kvinder med henblik på seksuel udnyttelse.

I EU-regi er der på nuværende tidspunkt særlig interesse for en fælles indsats mod den stadigt stigende udbredelse af børnepornografi over internettet. Det østrigske formandskab har således for ganske nylig fremlagt et udkast til en fælles aktion om bekæmpelse af børnepornografi på internettet.

Som opfølgning på den ovenfor nævnte verdenskonference i Stockholm har Europarådet endvidere i april 1998 afholdt en konference om kommerciel udnyttelse af børn.

Det kan også nævnes, at Danmark deltager i en permanent arbejdsgruppe under Interpol vedrørende kriminalitet mod mindreårige. Det er arbejdsgruppens opgave at medvirke til, at landene i størst muligt omfang udveksler oplysninger, som kan føre til opklaring og retsforfølgning af kriminalitet mod mindreårige.

I FN-regi er der i 1989 vedtaget en konvention om barnets rettigheder. Danmark ratificerede denne konvention i 1991.

I konventionen defineres et barn som enhver person under 18 år, medmindre den pågældende bliver personligt myndig tidligere efter den lov, der gælder for barnet.

Efter konventionens artikel 34 skal deltagerstaterne beskytte børn mod alle former for seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug. Det indebærer bl.a., at der skal træffes passende foranstaltninger for at modvirke, at børn overtales eller tvinges

til at deltage i nogen form for ulovlig seksuel aktivitet, og for at forhindre, at børn udnyttes til prostitution eller andre former for ulovlig seksuel aktivitet.

FN's Komite vedrørende Barnets Rettigheder overvåger, om konventionen overholdes. Komiteen har i en udtalelse på grundlag af Danmarks første rapport om de skridt, der er taget for at opfylde konventionens bestemmelser, bl.a. anbefalet, at man fra dansk side træffer yderligere foranstaltninger for at opfylde bestemmelsen i konventionens artikel 34.

FN's Menneskerettighedskommission arbejder for tiden med udkast til en tilfølgelsesprotokol til børnekonventionen, der særligt skal vedrøre salg af børn og børneprostitution.

2.2.3. Efter Justitsministeriets opfattelse vil en kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år falde i tråd med den udvikling, som er beskrevet ovenfor, herunder med de forskellige internationale bestræbelser med henblik på at bekæmpe seksuel udnyttelse af børn.

Den øgede sociale indsats, som der i øvrigt bør lægges afgørende vægt på, kan ikke stå alene i forhold til de helt unge prostituerede. Her er der et særligt behov for at supplere denne indsats med et strafferetligt værn, som ikke kun er rettet mod bagmænd, men også mod dem, der køber seksuelle ydelser af prostituerede under 18 år. En kriminalisering af kunderne vil kunne medvirke til at begrænse efterspørgslen efter de helt unge og meget sårbare prostituerede. (...)

3.2.2. Det foreslås, at strafferammen for overtrædelse af bestemmelsen bliver bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år. Der er ved fastsættelsen af maksimumstraffen taget hensyn til, at bestemmelsen bl.a. vil omfatte de formentlig sjældne tilfælde, hvor der er tale om mange forhold begået af en "fast" kunde."

1.2.2. Bestemmelsen blev ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige lovbestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Ændringer som følge af straffuldbyrdelsesloven, afskaffelse af hæftestrafen og prøveløsladelse af livstidsdømte mv.), idet hæfte udgik af bestemmelsen.

1.2.3. Af Straffelovrådets betænkning om straffastsættelse og strafferammer fremgår om bestemmelsen i straffelovens § 223 a bl.a. følgende (side 738):

"§ 223 a er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien "andre grove overtrædelser mv." med et strafmaksimum på 2 års fængsel (...)

kriminaliseringen i § 223 a [er] forholdsvis ny. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som bestemmelsen bygger på. Straffelovrådet er endvidere bekendt med et af Justitsministeriet udarbejdet udkast af 28. oktober 2002 til forslag til lov om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af

børn), der bl.a. sigter på at gennemføre de ændringer af straffeloven, som er nødvendige for, at Danmark kan deltage i vedtagelsen af en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi (...). Rådet har på den anførte baggrund ikke fundet anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 223 a.”

1.2.4. Bestemmelsen i straffelovens § 223 a fik sin nuværende formulering ved lov nr. 228 af 2. april 2003 om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn, salg af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.).

Lovændringen indebar, at begrænsningen til forhold til personer, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, udgik. Det er imidlertid uændret en betingelse, at gerningsmanden er ”kunde”.

Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 2002-03, tillæg A, side 2615):

”forslaget til EU-rammeafgørelse pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at kriminalisere udnyttelse af børn ved prostitution eller ”seksuelle aktiviteter” (...). Efter artikel 2, litra c (ii), skal det således være strafbart at deltage i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor der gives penge eller andre former for godtgørelse eller vederlag som modydelse for, at barnet deltager i aktiviteterne.

Det er Justitsministeriets opfattelse, at dansk lovgivning som udgangspunkt allerede opfylder de nævnte krav. (...)

Efter straffelovens § 223 a straffes den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, med bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen finder således anvendelse, hvis den unge ernærer sig helt eller delvist ved prostitution, og hvis der ydes betaling eller gives løfte om betaling. Som omtalt ovenfor (...) skal der være tale om en mere regelmæssig virksomhed med levering af seksuelle ydelser mod betaling eller løfte herom. Hvor den pågældende person under 18 år i enkeltstående tilfælde har modtaget betaling for et samleje eller lignende, vil forholdet således ikke være omfattet af § 223 a.

Efter forslaget til EU-rammeafgørelsen er medlemsstaterne forpligtede til at kriminalisere ethvert tilfælde, hvor der er tale om samleje mv. med en person under 18 år mod betaling. Det bemærkes, at der i overensstemmelse med gældende ret ikke nødvendigvis skal være tale om betaling af et pengebeløb, men kundens modydelse skal kunne gøres op i penge. Det er uden betydning, om det er kunden selv eller en tredjemand, som betaler.

På den baggrund foreslås det at ændre straffelovens § 223 a, således at det bliver strafbart som kunde mod betaling eller løfte om betaling at have samleje (eller anden kønslig omgængelse, jf. § 224) med en person under 18 år, også selv om

der er tale om enkeltstående tilfælde af prostitution altså hvor personen under 18 år ikke ernærer sig ved prostitution.”

2. Retspraksis

Trykt retspraksis om § 223 a er meget sparsom, idet der alene kendes følgende fældende dom:

UfR 2005.1963 Ø (20 dagbøder): En 51-årig mand havde haft samleje mod betaling med en 17-årig pige (som var prostitueret, hvilket var et krav, da forholdet var begået før lovændringen i 2003).

Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 10-årige periode 1999-2009 var i alt 7 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af § 223 a (hvor dette var hovedforholdet). Heraf var ingen ubetingede fængselsstraffe.

3. EU-retlige og internationale forpligtelser

3.1. Efter artikel 2, litra c, nr. ii, i Rådets rammeafgørelse nr. 68/2004 af 22. december 2003 om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi er EU's medlemsstater forpligtet til at kriminalisere den, der tager del i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor der gives penge eller andre former for aflønning eller erkendtlighed som modydelse for barnets deltagelse i seksuelle aktiviteter. Ved "barn" forstås en person under 18 år, jf. rammeafgørelsens artikel 1, litra a.

3.2. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 2011/92 af 13. december 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi træder i stedet for rammeafgørelsen om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi for så vidt angår de medlemsstater, som er omfattet af direktivet. Danmark er som følge af sit forbehold vedrørende retlige og indre anliggender ikke omfattet af direktivet.

Efter direktivets artikel 4, stk. 7, er de medlemsstater, der er omfattet af direktivet, forpligtet til at kriminalisere den, der har et seksuelt forhold til et barn mod

betaling eller løfte herom. Ved ”barn” forstås en person under 18 år, jf. direktivets artikel 2, litra a.

Strafferammen skal mindst omfatte fængsel indtil 5 år, hvis barnet er under den seksuelle lavalder, og fængsel indtil 2 år, hvis barnet er over denne alder.

Direktivet skal være gennemført i national ret senest den 18. december 2013.

3.3. Efter artikel 19, stk. 1, litra c, i Europarådets konvention af 25. oktober 2007 om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug skal de kontraherende stater kriminalisere den, der benytter sig af børneprostitution, dvs. den, der mod betaling eller løfte herom har seksuelt forhold til et barn. Ved ”barn” forstås en person under 18 år, jf. konventionens artikel 3, litra a.

Danmark ratificerede konventionen den 18. november 2009, og konventionen trådte i kraft den 1. juli 2010.

4. Straffelovrådets overvejelser

Kriminaliseringen i bestemmelsen i straffelovens § 223 a bygger på EU-retlige og internationale forpligtelser. Bestemmelsen anvendes sjældent i praksis, og Straffelovrådet er ikke bekendt med, at bestemmelsens nuværende udformning skulle have givet anledning til problemer.

Straffelovrådet har på denne baggrund ikke fundet grundlag for at overveje at foreslå ændringer af gerningsindholdet i straffelovens § 223 a. Straffelovrådets overvejelser om en eventuel generel kriminalisering af køb af sex er gengivet i *kapitel 19*, afsnit 6.3, nedenfor.

Straffelovrådet har noteret sig, at strafferammen i § 223 a er bøde eller fængsel indtil 2 år, mens den i § 235 a, stk. 2, om overværelse af pornografiske forestillinger med personer under 18 år og i § 235, stk. 2, om besiddelse af børnepornografi er bøde eller fængsel indtil 1 år.

Direktivet om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi kræver imidlertid en strafferamme på mindst fængsel indtil 2 år for de forhold, der er omfattet af straffelovens § 223 a. Selv om direktivet ikke gælder for Danmark, har Straffelovrådet ikke fundet anledning til at overveje at foreslå en ændring af strafferammen i § 223 a.

Straffelovrådet foreslår således sammenfattende, at straffelovens § 223 a videreføres uden ændringer.

Kapitel 16

Straffelovens §§ 224 og 225 – anden kønslig omgængelse end samleje

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Straffelovens § 224

1.1.1. Den gældende bestemmelse i § 224

Efter straffelovens § 224 finder bestemmelserne i §§ 216-223 a tilsvarende anvendelse med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

Mens bestemmelserne i straffelovens §§ 216-223 a alene finder direkte anvendelse, når der er tale om samleje, udvider § 224 således bestemmelseernes anvendelsesområde til også at omfatte ”anden kønslig omgængelse end samleje”.

Om begrebet ”anden kønslig omgængelse end samleje” og herunder afgrænsningen af begrebet i forhold til blufærdighedskrænkelse fremgår bl.a. følgende af udkast af 1923 (U III) (spalte 323):

”§ 204 fastsætter Straf for anden kønslig Omgængelse end Samleje, naar saadan Omgængelse finder Sted under de i §§ 196-203 angivne Betingelser. (...) Man har brugt Udtrykket ”kønslig Omgængelse” i Stedet for det i Straffelovens § 176 benyttede Udtryk ”uterligt Forhold” for herved skarpere at præcisere Grænsen mellem denne Forbrydelse og Blufærdighedskrænkelsen (...) Ved kønslig Omgængelse maa i § 204 forstås enhver anden kønslig Benyttelse af en anden Persons Legeme end Samleje. Hvor en saadan Benyttelse ikke foreligger, eller hvor en kønslig Benyttelse af en andens Legeme vel foreligger, men Betingelserne efter §§ 196-203 ikke er til Stede, vil der kun kunne blive Spørgsmaal om en Blufærdighedskrænkelse.”

Afgrænsningen af begrebet ”anden kønslig omgængelse end samleje” er efterfølgende blevet omskrevet af Stephan Hurwitz, som i Den Danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 191, har beskrevet begrebet på følgende måde:

””*Anden kønslig omgængelse*” defineres i *UIII*, mot. sp. 323, som ”enhver anden kønslig benyttelse af en anden persons legeme end samleje”. Denne definition er ikke ganske klar eller korrekt. Det er rigtigt, at handlinger, der ikke fysisk berører en andens legeme – således navnlig verbal uterlighed og ekshibitionistiske akter – ikke kan henføres under begrebet kønslig omgængelse. Men på den anden side er ikke enhver seksualhandling, der fysisk berører eller ”benytter” en andens legeme kønslig omgængelse. Det må kræves, at handlingen har en samlejelignende karakter, fungerer som surrogat for samleje eller i øvrigt i forhold til den krænkede eller misbrugte part rummer et seksualovergreb, der nærmer sig til samleje.”

Denne omskrivning af begrebet er i almindelighed blevet fulgt i praksis, og der er endvidere henvist til omskrivningen i forarbejderne til bestemmelsen i straffelovens § 223 a, jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, side 937.

Som eksempler på ”anden kønslig omgængelse end samleje” kan fra retspraksis bl.a. nævnes analt samleje, oralt samleje, kys mv. på kønsdele, indføring af fingre eller genstande i skeden og manipulation af lem. Sammenfattende forudsætter anvendelse af § 224 således normalt direkte berøring mellem i hvert fald den enes kønsdel og den andens legeme, jf. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 317.

Der kan om bestemmelsen i § 224 nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., a.st., side 315-16, Stephan Hurwitz, a.st., side 203-204. og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 518.

1.1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.1.2.1. I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 224 følgende ordlyd:

”§ 224. Har under de i §§ 216-223 angivne Betingelser anden kønslig Omgængelse end Samleje fund Sted, bliver en forholdsmæssig mindre Straf af Fængsel at anvende.”

Der kan om forarbejderne til bestemmelsen henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 201, stk. 2, samt side 200. Endvidere kan der henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 203 samt side 193-94 og udkast af 1923 (U III) § 204 samt spalte 323. Endelig kan der henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372 (§ 226).

1.1.2.2. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelsen i § 224 i det væsentlige sin nuværende affattelse, idet der herved bortses fra den henvisning til § 223 a, som blev indføjet i bestemmelsen ved lov nr. 141 af 17. marts 1999, jf. pkt. 1.1.2.3. nedenfor.

Lovændringen indebar, at der kom til at gælde de samme strafferammer for anden kønslig omgængelse end samleje som for samleje. Af forarbejderne fremgår herom følgende, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg B, spalte 856-57:

”Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 224 bliver ”en forholdsmæssig mindre straf af fængsel” at anvende i tilfælde, hvor anden kønslig omgængelse end samleje har fundet sted under de i §§ 216-223 angivne betingelser.

Den foreslåede ændring af § 224 tilsigter at give mulighed for at sidestille visse samlejelignende forhold med tilfælde, hvor der er opnået egentligt samleje. Den ændrede formulering vil således give domstolene mulighed for at udmåle straffen inden for samme strafmaksimum, som hvor egentligt samleje har fundet sted.”

Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. Af betænkningen fremgår følgende om straffelovens § 224 (side 43):

”Når et af de i §§ 216 og 217 nævnte tvangsmidler er anvendt til opnåelse af anden kønslig omgængelse end samleje, straffes forholdet efter § 224 med ”en forholdsmæssig mindre straf”. Straffelovrådet har ikke stillet forslag om ændring af denne bestemmelse. § 224 er en fælles og fra et lovteknisk synspunkt hensigtsmæssig bestemmelse om alle de forbrydelser, der i §§ 216-223 er beskrevet som opnåelse af samleje. Om der er grund til at foreslå ændringer i § 224, er et spørgsmål, som der formentlig bedst kan tages stilling til i forbindelse med en mere samlet revision af straffelovens kap. 24 eller ved en almindelig revision af lovens strafferammer, jfr. kapitel I.1. Efter straffelovrådets opfattelse giver § 224 domstolene en tilstrækkelig frihed i udmålingen af straf for anden kønslig omgængelse end samleje. Forhold, der pådømmes efter § 224, jfr. § 216 eller § 217, kan have en betydelig grovhed, men kan også forekomme i mindre grove former, der grænser op til blufærdighedskrænkelser efter § 232. Det kan imidlertid ikke

udelukkes, at man ved den ovennævnte revision ville komme til det resultat, at § 224 ikke er tilfredsstillende, når det drejer sig om seksuelle forhold, som er opnået på den i § 216 angivne måde.”

1.1.2.3. Ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution mv. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år) blev bestemmelsen i § 223 a om kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år indsat i straffeloven. Som en konsekvens heraf blev § 224 ændret, således at bestemmelsen nu henviser til §§ 216-223 a. Den foretagne ændring af § 224 indebærer, at § 223 a også omfatter tilfælde, hvor den mindreåriges seksuelle ydelse består i anden kønslig omgængelse end samleje.

1.2. Straffelovens § 225

1.2.1. Den gældende bestemmelse i § 225

Efter straffelovens § 225 finder bestemmelserne i §§ 216-220 og 222-223 a tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn.

Bestemmelsen i § 225 bygger på en ligestilling af heteroseksuelle og homoseksuelle forhold, således at homoseksuelle forhold kriminaliseres under de samme betingelser, som gælder for heteroseksuelle forhold. En forskel til heteroseksuelt forhold er dog, at der ikke i § 225 er henvist til bestemmelsen i straffelovens § 221 om samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden.

Bestemmelsen omfatter homoseksuelt forhold både mellem mænd og mellem kvinder.

Kønslig omgængelse i homoseksuelle forhold modsvarer i heteroseksuelle forhold af samleje og anden kønslig omgængelse end samleje.

Der kan om bestemmelsen i § 225 nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 317-18, Knud Waaben, Strafferettens specielle del (5. udg. 1999) side 56-57, Stephan Hurwitz, Den dan-

ske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 203-04 og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4 udg. 1947) side 519-20.

1.2.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.2.1. I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 225 følgende ordlyd:

”§ 225. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, som øver kønslig Usædelighed med en Person af samme Køn under Omstændigheder, der svarer til de i §§ 216-220 og 222 angivne.

Stk. 2. Med Fængsel indtil 4 Aar anses den, der øver kønslig Usædelighed med en Person af samme Køn under 18 Aar. Straffen kan dog bortfalde, naar de paa-gældende er hinanden omtrent jævnbyrdige i Alder og Udvikling.

Stk. 3. Med Fængsel indtil 3 Aar straffes den, der under Misbrug af en paa Alder og Erfaring beroende Overlegenhed forfører en Person af samme Køn under 21 Aar til kønslig Usædelighed med sig.”

Der kan om forarbejderne til bestemmelsen henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 213 samt side 206-07. Endvidere kan der henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 204 samt side 193-94 og udkast af 1923 § 205 samt spalte 323-234. Endelig kan der henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3374-75 (§ 227), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5374-75 (§ 225).

1.2.2.2. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme mv.) blev der i bestemmelsen i § 225 indsat et nyt stk. 4 om straf for den, der ved betaling eller løfte herom skaffer sig kønsligt forhold til en person af samme køn under 21 år. Bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”*Stk. 4.* Den, der ved betaling eller løfte herom skaffer sig kønsligt forhold til en person af samme køn under 21 år, straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde.”

Bestemmelsen i § 225, stk. 4, blev ophævet ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf mv.), jf. herom i Folketingstidende 1964-65, tillæg A, spalte 973-72.

1.2.2.3. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution mv.) blev bestemmelsen i § 225, stk. 3, ophævet. Om baggrunden for at ophæve bestemmelsen fremgår det af forarbejderne, at bestemmelsen ikke havde noget anvendelsesområde i praksis, jf. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, spalte 2468.

1.2.2.4. Ved lov nr. 195 af 28. april 1976 om ændring af borgerlig straffelov (Forbrydelser mod kønssædeligheden) blev bestemmelsen i § 225, stk. 2, ophævet, og bestemmelsens stk. 1 blev ændret, så det tillige kom til at omfatte en henvisning til § 223 om samleje med adoptivbarn, plejebarn mv. under 18 år og samleje ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed med en person under 18 år. Bestemmelsen i § 225, stk. 1, fik ved lovændringen følgende ordlyd:

”§ 225. Med fængsel indtil 6 år straffes den, som har kønslig omgængelse med en person af samme køn under omstændigheder, der svarer til de i §§ 216-220 og 222-223 angivne.”

1.2.2.5. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelsen i § 225 i det væsentlige sin nuværende affattelse, idet der herved bortses fra den henvisning til § 223 a, som blev indføjet i bestemmelsen ved lov nr. 141 af 17. marts 1999, jf. pkt. 1.2.2.6. nedenfor.

Lovændringen indebar, at der kom til at gælde de samme strafferammer for homoseksuelle forhold som for heteroseksuelle forhold. Ændringen var ikke indeholdt i lovforslaget, men blev medtaget under udvalgsbehandlingen, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg B, spalte 857:

”Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 225 straffes den, som har kønslig omgængelse med en person af samme køn under omstændigheder, der svarer til de i §§ 216-220 og 222-223 angivne, med fængsel indtil 6 år. I visse tilfælde er denne strafferamme både efter de gældende regler og efter de foreslåede nye strafferammer lavere end ved heteroseksuelle forhold, f.eks. ved voldtægt efter § 216. I andre tilfælde er strafferammen i § 225 højere end de tilsvarende bestemmelser om heteroseksuelle forhold, f.eks. § 217 om opnåelse af samleje ved ulovlig tvang.

Denne forskel i strafferammernes størrelse er efter justitsministeriets opfattelse uheldig. Det foreslås derfor, at § 225 ændres, således at der gælder samme straffesamme for homoseksuelle som for heteroseksuelle forhold.”

1.2.2.6. Ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution mv. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år) blev bestemmelsen i § 223 a om kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år indsat i straffeloven. Som en konsekvens heraf blev § 225 ændret, således at bestemmelsen nu henviser til §§ 216-220 og 222-223 a. Den foretagne ændring af § 225 indebærer, at § 223 a også omfatter tilfælde, hvor den mindreåriges seksuelle ydelse består i kønslig omgængelse med en person af samme køn.

2. Straffelovrådets overvejelser

Som det fremgår af *kapitel 7*, afsnit 4.5.3, ovenfor, foreslår Straffelovrådet, at analt samleje omfattes af samlejebegrebet. Denne form for seksuelt samvær vil, hvis forslaget følges, derved udgå af anvendelsesområdet for bestemmelserne i straffelovens §§ 224 og 225.

Det er i forlængelse heraf Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelserne i straffelovens §§ 224 og 225 kan slås sammen til én bestemmelse.

Efter den gældende ordlyd af § 224 omfatter bestemmelsen ”anden kønslig omgængelse end samleje”. Straffelovens § 225 omfatter ”kønslig omgængelse med en person af samme køn”. Kønslig omgængelse i homoseksuelle forhold modsvarer efter de gældende regler i heteroseksuelle forhold af samleje og anden kønslig omgængelse end samleje.

En konsekvens af, at analt samleje foreslås omfattet af samlejebegrebet – og at denne form for overgreb i bl.a. homoseksuelt forhold derved vil blive defineret som samleje og således vil blive omfattet direkte af bestemmelserne i straffelovens §§ 216-223 a – er imidlertid, at kønslig omgængelse med en person af samme køn ligesom i heteroseksuelle forhold alene vil skulle omfatte anden kønslig omgængelse end samleje.

De to bestemmelser i §§ 224 og 225 vil på den baggrund efter Straffelovrådets opfattelse kunne slås sammen.

Som led i forslaget om at slå bestemmelserne i §§ 224 og 225 sammen til én bestemmelse foreslås det endvidere, at der i relation til homoseksuelt forhold ligesom i heteroseksuelt forhold – ud over henvisningen til §§ 216-220 og 222-223 a – også henvises til straffelovens § 221. Der vil derved opnås en fuld ligestilling mellem heteroseksuelle og homoseksuelle forhold i relation til også kønslig omgængelse. Der kan om § 221 nærmere henvises til *kapitel 12* ovenfor.

Herudover er det Straffelovrådets opfattelse, at udtrykket ”kønslig omgængelse” bør erstattes med det mere nutidige udtryk ”seksuelt forhold”. Der er med forslaget alene tale om en sproglig modernisering, og der tilsigtes ikke derved en materiel ændring i forhold til, hvilke seksuelle handlinger der anses som omfattet af det nuværende udtryk ”kønslig omgængelse”. ”Seksuelt forhold” vil således svare til det gældende begreb ”kønslig omgængelse”.

Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå at udvide strafbestemmelserne om seksuelt forhold til at omfatte yderligere handlinger, eksempelvis at få nogen til at udføre seksuelle handlinger med sig selv (eventuelt ved anvendelse af genstande) eller berøring af nøgne kønsdele med hånden uden manipulation eller indtrængen. Grænsen mellem seksuelt forhold og seksuelle handlinger, der alene kan udgøre blufærdighedskrænkelser, må nødvendigvis trækkes et sted, og der har efter rådets opfattelse ikke i praksis vist sig noget behov for at ændre den nedre grænse for seksuelt forhold (i dag kønslig omgængelse), som har været anvendt i en meget lang årrække.

Sammenfattende foreslår Straffelovrådet, at bestemmelserne i straffelovens §§ 224 og 225 erstattes med en bestemmelse med følgende ordlyd:

”Bestemmelserne i §§ ... finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje.”

Straffelovrådet foreslår således også at videreføre den ordening, som har været gældende siden 1981, hvor strafferammen er den samme, hvad enten gernings-

manden under omstændigheder som nævnt i §§ 216-223 a har opnået samleje eller andet seksuelt forhold end samleje.

Også efter en overflytning af analt samleje til at være direkte omfattet af bestemmelserne i §§ 216-223 a om ”samleje” kan andre seksuelle forhold have en meget forskellig grovhed, spændende fra de mildeste grader, som ligger lige over grænsen mellem blufærdighedskrænkelser og seksuelt forhold, til grove tilfælde f.eks. i form af indføring af genstande i forurettedes skede eller endetarm.

Ved fastsættelsen af straffen i den enkelte sag vil det således også fortsat indgå som et væsentligt element, hvilken form for seksuelt forhold der har været tale om.

Kapitel 17

Straffelovens § 226 – uagtsomhed

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 226

Straffelovens § 226 indeholder regler om, i hvilket omfang uagtsomme overtrædelser af bestemmelserne i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden straffes.

Udgangspunktet er, at strafbestemmelserne i straffelovens kapitel 24 kræver forsæt med hensyn til alle gerningselementer, jf. straffelovens § 19.

Som en undtagelse hertil bestemmer straffelovens § 226, at hvis gerningsmanden i de tilfælde, hvor gerningens strafbarhed efter §§ 216-225 afhænger af den krænkede persons fra det normale afvigende åndelige eller legemlige tilstand eller af personens alder, har handlet uden kendskab til pågældendes tilstand eller alder, og handlingen af denne grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre straf at anvende. Endvidere bestemmer straffelovens § 230, 3. pkt., at § 226 finder tilsvarende anvendelse i forhold til § 230, 1. pkt.

Med hensyn til aldersgrænser omfatter straffelovens § 226 12-års-grænsen i § 222, stk. 2, 1. led, 15-års-grænsen i § 222, stk. 1, 18-års-grænsen i §§ 223, 223 a og 230 samt 21-års-grænsen i § 220.

Straffelovens § 226 omfatter derimod ikke aldersgrænserne i § 228, stk. 2 (21 år), § 234 (16 år), § 235 (18 år) og § 235 a (18 år). Bestemmelsen omfatter heller ikke 18-års-grænsen i pålæg efter § 236, stk. 2.

Med hensyn til forurettedes afvigende åndelige eller legemlige tilstand omfatter straffelovens § 226 sindssygdhed og mental retardering som nævnt i § 218, stk. 1, og tilstand, i hvilken forurettede er ude af stand til at modsætte sig handlingen, som nævnt i § 218, stk. 2.

Om straffelovens § 226 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 318-19.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 226 følgende ordlyd:

”§ 226. Har i de Tilfælde, hvor efter foranstaaende Bestemmelser Gerningens Strafbarhed afhænger af den krænkede Persons fra det normale afvigende åndelige eller legemlige Tilstand eller af Personens Alder, Gerningsmanden handlet uden Kendskab til paagældendes Tilstand eller Alder, eller har han i de i § 217, Stk. 3, omhandlede Tilfælde handlet uden kendskab til, at paagældende var anbragt og under Varetægt som sammesteds nævnt, og Handlingen af denne Grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre Straf at anvende.”

Bestemmelsen svarede således til den gældende bestemmelse i § 226 med den undtagelse, at der i 1930-loven også var henvist til forhold omfattet af den da-gældende bestemmelse i § 217, stk. 3, om samleje uden for ægteskab med en kvinde optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage.

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 208 samt side 202. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 205 samt side 193-95 og udkast af 1923 (U III) § 206 samt spalte 324-25. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3372-73 (§ 228), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, spalte 5375-76 (§ 226), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, spalte 2372 (§ 225).

Alle tre oprindelige straffelovsudkast (U I-III) indeholdt hjemmel til at straffe for uagtsom overtrædelse af visse af bestemmelserne i kapitlet om forbrydelser mod kønssædeligheden, jf. henholdsvis § 208 i U I, § 205 i U II og § 206 i U III. Bestemmelsen i U I angik overtrædelse ved simpel uagtsomhed, mens de foreslåede bestemmelser i U II og U III omhandlede overtrædelse ved grov uagtsomhed.

Af bemærkninger til den foreslåede bestemmelse om uagtsomhed i U I (§ 208) fremgår bl.a. følgende:

”§ 208 hjemler Straf for uagtsom Forvoldelse af de i §§ 201-207 ommeldte Krænkelser. I den gældende Ret haves der ikke Hjemmel for at straffe Uagtsomheden. Det er imidlertid utvivlsomt en Mangel. For blot at nævne et enkelt Tilfælde kan henvises til den ovenomtalte Uvidenhed om et Barns Alder. Forholdet vil meget let her kunne stille sig saaledes, at Forklaringen om Uvidenheden ikke kan forkastes, medens det maa siges, at Uvidenheden kan lægges Personen til Last, hvorefter han vil hjemfalde til Straf efter denne Paragraf.”

I U II blev det om sondringen mellem simpel og grov uagtsomhed i bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 205 bl.a. anført, at ”det synes baade unødvendigt og betænkeligt at straffe, undtagen, hvor Handlingen vidner om hensynsløs Fremfærd”, jf. side 194.

I forslag til borgerlig straffelov fra 1924-25 var der i § 228 medtaget forslag til en bestemmelse om kriminalisering af grov uagtsomhed ved overtrædelse af visse af de foreslåede sædelighedsforbrydelser. Den foreslåede bestemmelse i § 228 havde følgende ordlyd, jf. Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3225:

”§ 228. Begaas nogen af de i §§ 218-227 omhandlede Forbrydelser af grov Uagtsomhed, bliver en forholdsmæssig mildere Straf at anvende.”

Af bemærkningerne til bestemmelsen fremgår bl.a. følgende, jf. Rigsdagstidende, 1924-25, tillæg A, spalte 3372-73:

”§ 228 (...) hjemler Straf, naar Forbrydelsen begaas af grov Uagsomhed. Efter gældende Ret haves der ikke her Hjemmel til at straffe Uagtsomhed, men dette er en Mangel. Naar der f. Eks. i Bestemmelserne er fastsat en bestemt Aldersgrænse, vil det jævnlig kunne forekomme, at Gerningsmanden gør gældende, at han gik ud fra, at den paagældende var ældre, og Omstændighederne kan medføre, at denne Paastand ikke kan forkastes. Men selv om det derfor ikke kan konstateres, at der foreligger Forsæt, vil Omstændighederne kunne være saadanne, at der maa siges

at foreligge grov Uagtsomhed fra Gerningsmandens side, og i disse Tilfælde vil (en forholdsmæssig mildere) Straf være paa sin Plads.”

Også forslag til borgerlig straffelov fra 1927-28 indeholdt en bestemmelse i sædelighedskapitlet om strafansvar for uagtsomhed. Bestemmelsen, der var udformet væsentligt anderledes end uagtsomhedsbestemmelsen i forslaget til straffelov fra 1924-25, havde følgende ordlyd:

”§ 226. Har Gerningsmanden i de i § 217 og §§ 224 og 225, Stk. 1, jfr. § 217, omhandlede Tilfælde handlet uden Kendskab til paagældendes Tilstand eller i de i §§ 222 og 223, § 224, jfr. §§ 222 og 223, § 225, Stk. 1, jfr. § 222, samt § 225, Stk. 2 og 3, omhandlede Tilfælde uden Kendskab til paagældendes Alder, og Handlingen af denne Grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre Straf at anvende.”

Af bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse i § 226 fremgår bl.a. følgende, jf. Rigsdagstidende, 1927-28, tillæg A, spalte 5375-76:

”Det maa erkendes, at der baade ved de Sædelighedsforbrydelser, hvor Strafbarheden beror paa, at Handlingen er rettet mod en Person under en vis Alder, og ved de egentlige Kønsfrihedsforbrydelser, saasom Voldtægt og Samleje fremkaldt ved Trusler eller under Misbrug af Afhængighedsforhold, kan forekomme Tilfælde, hvor der er Trang til en Straffebestemmelse for uagtsomme Handlinger, idet Gerningsmandens Paastand om, at han troede, at vedkommende var over den paagældende Aldersgrænse, henholdsvis handlede godvillig, ikke kan forkastes, medens paa den anden Side de foreliggende Omstændigheder viser, at Gerningsmanden har handlet særdeles uagtsomt.

Der vil nu formentlig heller ikke kunne indvindes noget mod en Straffebestemmelse, der rammer uagtsomme Sædelighedsforbrydelser, naar Uagtsomheden har Hensyn til mere haandgribelige Kendsgerninger som en Persons Sindssygdом eller Aandsvaghed i en Form eller Grad, som kan erkendes af den handlende, eller en Persons Alder. Naar Talen imidlertid er om en Straffebestemmelse, der er rettet mod Uagtsomhed med Hensyn til et psykologisk Moment som en Persons Uvilje mod en kønslig Handling, maa det erkendes, at en saadan Straffebestemmelse vil kunne gøre betydelig Skade ved at begunstige utilstrækkeligt begrundede og maaske for den sigtede særdeles skadelige Anmeldelser og Undersøgelser, idet der maa regnes med den Mulighed, at Gerningsmanden i saadanne Tilfælde, hvor – for at tage det nærmest liggende Eksempel – en Kvinde vel har handlet under Modstand eller af Frygt, men hvor denne ikke har været ganske aabenbar, kan have haft Grund til Mistydning af hendes Holdning, og med den Mulighed, at Kvinden bagefter bevidst eller ubevidst fremstiller sin Modstand som mere effektiv eller sin Frygt som større, end den faktisk har været.

Man mener derfor at burde afstaa fra at foreslaa en Straffebestemmelse, der ved Siden af den Nytte, den kunde gøre ved at ramme strafværdige Uagtsomheds-tilfælde, vilde være egnet til at gøre Skade ved at bringe ikke strafværdige Hand-

linger for Politi og Domstole. Man indskrænker sig derfor til at foreslaa en Bestemmelse, der straffer saadanne uagtsomme Sædelighedsforbrydelser, hvor Uagtsomheden angaar den anden Persons Sjælssundhed eller Alder.

Naar Bestemmelsen begrænses paa denne Maade, er der næppe tilstrækkelig Grund til at fordre, at Uagtsomheden skal være grov. Bestemmelsen er formuleret saaledes, at den fremhæver, at der, selv om Gerningsmanden har handlet uden Kendskab til den anden Persons sjælelige Tilstand eller Alder, dog kan foreligge et strafbart Forsæt, jfr. herved § 20, Stk. 2, i Slutningen. Da grænsen mellem Forsæt og Uagtsomhed her er ganske flydende, og da Bestemmelsen paa den anden Side som nævnt rammer ogsaa simpel Uagtsomhed, bør Strafferammen være af betydelig Rummelighed.”

Uagtsomhedsbestemmelsen blev i forslaget til borgerlig straffelov fra 1929-30 ændret, således at bestemmelsen – i stedet for at opregne de paragraffer, hvor der kunne ifaldes et ansvar for uagtsom adfærd – indeholdt en beskrivelse af de objektive kriterier om den krænkede persons tilstand og alder, hvor der kunne blive tale om et strafansvar for uagtsom adfærd.

1.2.2. Lovændringen i 1965

Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf mv.) blev den daværende bestemmelse i straffelovens § 217, stk. 3, om samleje uden for ægteskab med en kvinde, der var optaget i hospital eller anstalt for sindssyge eller åndssvage, ophævet, og henvisningen hertil i § 226 udgik som følge heraf.

1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

Ved sin gennemgang af straffelovens § 226 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse hæftede Straffelovrådet sig ved, at § 226 kun havde fundet begrænset anvendelse i retspraksis. Der var stemning for at foreslå bestemmelsen ændret, så pådømmelsen af uagtsomme forhold blev undergivet en fælles strafferamme, jf. betænkningen side 174:

”I domsregistrene 1953-82 er kun nævnt 5 domfældelser efter § 226. I 4 tilfælde er idømt straffe – til dels ubetingede – mellem 60 dage og 4 måneder, i sagen U 1966.496 Ø blev tiltalte efter § 226, jfr. §§ 225 og 222, idømt 8 måneders fængsel for et kønsligt forhold til en dreng på 14½ år.

Om straffen i uagtsomhedstilfælde hedder det i § 226, at ”en forholdsvis mindre straf (bliver) at anvende”. Det må i og for sig anses for mindre tilfredsstillende og i hvert fald mindre godt stemmende med sædvanlig fremgangsmåde ved lovfattelsen, at loven ikke udtrykkeligt angiver strafferammen for uagtsomt forhold. På den anden side er der den vanskelighed ved at angive strafferammen præcist, at bestemmelsen knytter sig til en række forudgående forsætsdelikter med forskellige strafferammer. Det er derfor en praktisk fordel at kunne angive strafferammen i § 226 i en fælles formel, og den, som er anvendt i § 226, har i hvert fald det tiltalende træk, at der obligatorisk foreskrives en lavere strafudmåling end for det tilsvarende forsætlige forhold. Af den grund kan man næppe have afgørende betænkeligheder ved den gældende formulering. Straffelovrådet vil dog være mest tilbøjeligt til at foreslå, at strafferammen for uagtsomhed i alle tilfælde er bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

1.2.4. Lovændringen i 2000

Den gældende bestemmelse i straffelovens § 230 blev indsat ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning). Bestemmelsen, som angår optagelse af utugtige fotografier mv. af en person under 18 år med forsæt til at udbrede materialet, indeholder en regel om, at § 226 finder tilsvarende anvendelse.

Af forarbejderne til lovændringen fremgår bl.a. følgende (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, side 7816-17):

”Det kræves som udgangspunkt også, at gerningsmanden har forsæt i relation til, at den unge model er under 18 år. På dette punkt er det imidlertid fundet rigtigt at udstrække det strafbare område til også at omfatte tilfælde, hvor der kun kan bevises at foreligge uagtsomhed i relation til den unges alder. En fotograf/instruktør vil således kunne straffes for at anvende en model på 17 år, selv modellen ser ud til at være ældre, hvis det kan lægges til grund, at fotografen/instruktøren ikke har undersøgt spørgsmålet om modellens alder på en ordentlig måde. Denne udvidelse af strafansvaret, der er sket ved en henvisning til § 226, skal ses i sammenhæng med, at det vil være meget enkelt for personer, der optager utugtige fotografier, film mv., på forhånd at sikre sig oplysninger om modellernes alder, f.eks. ved anmode modeller, som agtes anvendt, om at forevise dokumentation, der viser, om de pågældende er 18 år eller derover.

Udvidelsen vil være uden praktisk betydning, hvis der er tale om anvendelse af meget unge modeller. Her vil der uden videre kunne statuere forsæt med hensyn til, at modellen er under 18 år.”

1.2.5. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Af Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer fremgår om straffelovens § 226 følgende (side 738):

”Straffelovrådet kan af de grunde, der er anført i 1987-betænkningen, tilslutte sig, at § 226 ændres, så strafferammen for uagtsomhed i alle tilfælde ville blive bøde eller fængsel indtil 6 måneder”

1.3. Kriminaliseringen af uagtsomhed i straffeloven i øvrigt

Straffelovens § 226 indeholder ikke en selvstændig strafferamme, men bestemmer, at en ”forholdsmæssig mindre straf” skal anvendes. Bortset fra straffelovens § 177, stk. 1, 2. pkt., om (forsætlig) genbrug af frimærker mv. anvendes denne lovgivningsteknik ikke i øvrigt i straffeloven.

Straffeloven indeholder en række andre bestemmelser om uagtsomme overtrædelser, og det er karakteristisk, at strafferammen i disse bestemmelser med en enkelt undtagelse (groft uagtsom bigami, jf. straffelovens § 208, stk. 2) altid indbefatter bøde.

Bortset fra straffelovens §§ 241 og 249 om uagtsomt manddrab og uagtsom grov legemsbeskadeligelse, som har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder fængsel indtil 8 år, er strafmaksimum for uagtsomme overtrædelser af straffeloven i øvrigt højst fængsel indtil 3 år.

Strafmaksimum på 3 års fængsel for uagtsomme overtrædelser anvendes alene i straffelovens kapitel 12 om forbrydelser mod statens sikkerhed og selvstændighed. I forsætlig form straffes de pågældende forbrydelser med fængsel indtil 12 eller 16 år.

Strafmaksimum på 2 års fængsel for uagtsomme overtrædelser anvendes dels i straffelovens § 110 c om embargoer mv., dels i straffelovens kapitel om almen-

farlige forbrydelser, hvor forbrydelserne i forsætlig form straffes med fængsel indtil 6, 10 eller 12 år eller på livstid.

Strafmaksimum på 1 års fængsel for uagtsomme overtrædelser anvendes i straffelovens § 208 om bigami, §§ 186 og 187 om almenfare for menneskers liv eller sundhed og § 303 om tilforhandling af ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse. Strafmaksimum for de pågældende forbrydelser i forsætlig form spænder fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 10 år.

Strafmaksimum på 6 eller 4 måneders fængsel for uagtsomme overtrædelser anvendes i de fleste af de kapitler i straffeloven, hvor uagtsomhed er kriminaliseret. Strafmaksimum for de pågældende forbrydelser i forsætlig form spænder fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 12 år.

Ud over det nævnte anvendes i nogle tilfælde en fælles strafferamme for forbrydelsen i forsætlig og uagtsom form. Det gælder straffelovens § 110 a, stk. 1 (bøde eller fængsel indtil 3 år), § 110 a, stk. 2 (bøde), § 132 (bøde), § 138 (bøde eller fængsel indtil 1 år), § 148 (bøde eller fængsel indtil 4 måneder), § 254 (bøde eller fængsel indtil 3 måneder) og § 300 a (bøde eller fængsel indtil 6 måneder).

Kriminaliseringen er i nogle tilfælde begrænset til grov uagtsomhed. Det gælder alle uagtsomhedsdelikter inden for formueforbrydelserne, frihedsberøvelse, bigami, forstyrrelse af samfærdselsmidler, falsk forklaring for retten samt straffelovens §§ 103, 138 og 148. Simpel uagtsomhed er kriminaliseret i alle uagtsomhedsdelikter inden for de almenfarlige forbrydelser og med hensyn til manddrab og grov legemsbeskadigelse samt i straffelovens §§ 109-110 a, 110 c, 132 og 254.

Samlet oversigt over kriminaliseringen af uagtsomme forhold i straffeloven (bortset fra § 226)

	Forsætlig overtrædelse	Uagtsom overtrædelse
§ 103	fængsel indtil 3 år	bøde eller fængsel indtil 4 måneder (grov uagtsomhed)
§ 109	fængsel indtil 12 år	bøde eller fængsel indtil

	Forsætlig overtrædelse	Uagtsom overtrædelse
		3 år
§ 110	fængsel indtil 16 år	bøde eller fængsel indtil 3 år
§ 110 a, stk. 1	bøde eller fængsel indtil 3 år	bøde eller fængsel indtil 3 år
§ 110 a, stk. 2	bøde	bøde
§ 110 c	bøde eller fængsel indtil 4 måneder/3 år/4 år	bøde eller fængsel indtil 2 år
§ 132	bøde	bøde
§ 138	bøde eller fængsel indtil 1 år	bøde eller fængsel indtil 1 år (grov uagtsomhed)
§ 148	bøde eller fængsel indtil 4 måneder	bøde eller fængsel indtil 4 måneder (grov uagtsomhed)
falsk forklaring for retten	fængsel indtil 4 år	bøde eller fængsel indtil 4 måneder (grov uagtsomhed)
ildsvåde	fængsel indtil 6 år/10 år/ livstid	bøde eller fængsel indtil 2 år
sprængning mv.	fængsel indtil 12 år/ livstid	bøde eller fængsel indtil 2 år
forstyrrelse af trafiksikkerheden	bøde eller fængsel indtil 2 år/6 år	bøde eller fængsel indtil 4 måneder
forstyrrelse af vandforsyningen mv.	fængsel indtil 10 år	bøde eller fængsel indtil 1 år
sundhedsfarlige fødevarer, lægemidler eller genstande	bøde eller fængsel indtil 6 år	bøde eller fængsel indtil 4 måneder
smitsom sygdom	fængsel indtil 3 år/6 år/2 år	bøde eller fængsel indtil 6 måneder
radioaktiv forurening	fængsel indtil 6 år/12 år/ livstid	bøde eller fængsel indtil 2 år
forstyrrelse af samfærdelsesmidler mv.	bøde eller fængsel indtil 6 år	bøde eller fængsel indtil 6 måneder (grov uagtsomhed)

	Forsætlig overtrædelse	Uagtsom overtrædelse
bigami	fængsel indtil 3 år/6 år	fængsel indtil 1 år (grov uagtsomhed)
manddrab	fængsel fra 5 år indtil på livstid	bøde eller fængsel indtil 4 måneder/8 år
betydelig legemsbeskædigelse	fængsel indtil 6 år/10 år	bøde eller fængsel indtil 4 måneder/8 år
§ 254	bøde eller fængsel indtil 3 måneder	bøde eller fængsel indtil 3 måneder
grov frihedsberøvelse	fængsel indtil 12 år	bøde eller fængsel indtil 6 måneder (grov uagtsomhed)
groft hærværk	bøde eller fængsel indtil 6 år	bøde eller fængsel indtil 6 måneder (grov uagtsomhed)
§§ 296 og 297	bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder	bøde/fængsel indtil 4 måneder (grov uagtsomhed)
§ 300 a	bøde eller fængsel indtil 6 måneder	bøde eller fængsel indtil 6 måneder (grov uagtsomhed)
grove bogføringsovertrædelser	bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder	bøde eller fængsel indtil 4 måneder (grov uagtsomhed)
hæleri	bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder/6 år	bøde eller fængsel indtil 1 år (grov uagtsomhed)

2. Retspraksis

Trykt retspraksis vedrørende straffelovens § 226 er meget sparsom, idet der i trykt retspraksis alene findes følgende to fældende domme fra de seneste mere end 40 år:

TfK 2011.678 Ø (betinget dom uden straffastsættelse): En 32-årig mand havde anden kønslig omgængelse end samleje med en pige på 14½ år, som han var

kommet i kontakt med via Træfpunktet. Efter oplysningerne i personundersøgelsen af forurettede dagen efter gerningstidspunktet om, at hun fremstod som ”en efter det oplyste 14-årig pige med udseende lidt ældre end svarende til alderen” sammenholdt med tiltaltes forklaring om, at de havde talt om forurettedes alder, og at hun så lidt ung ud, samt under hensyn til forurettedes fremtræden i retten (lidt over et år efter gerningstidspunktet) fandt landsretten, at tiltalte havde handlet uagtsomt med hensyn til forurettedes alder.

UfR 2008.2065 Ø (betinget dom uden straffastsættelse): En 20-årig mand havde én gang samleje med en 13-årig pige, som han havde mødt på netdating, og som havde fortalt ham, at hun var 15 år, og som oprindeligt ikke havde fortalt ham sit rigtige navn. Under disse omstændigheder sammenholdt med rettens indtryk af forurettede fandt byretten det ikke bevist, at forholdet kunne tilregnes tiltalte som forsætligt (spørgsmålet om domfældelse for forsætligt forhold forelå ikke for landsretten). Efter rettens vurdering af forurettede og hendes fremtræden under hovedforhandlingen (lidt over et år efter gerningstidspunktet) sammenholdt med den mistanke om øvrige urigtige oplysninger, som oplysningen om hendes opgivelse af et urigtigt navn angiveligt vakte hos tiltalte, fandt byretten imidlertid, at tiltalte havde udvist en betydelig grad af uagtsomhed for så vidt angår forurettedes alder. Landsretten tiltrådte de grunde, som var anført af byretten.

Der kan endvidere nævnes følgende nyere dom, hvor anklagemyndigheden subsidiært havde påstået et af forholdene i sagen henført under § 226, men hvor der skete frifindelse i det pågældende forhold:

TfK 2009.272 V (60 dages betinget fængsel): En 22-årig mand havde samleje med en 12-årig pige A og anden kønslig omgængelse end samleje med en anden 12-årig pige B. Pigerne havde om natten på en restaurant selv opsøgt tiltalte og havde fortalt ham, at A var 14 år, og at B var 15 år og gik i 9. klasse. Tiltalte blev fundet skyldig i forsætlig overtrædelse for så vidt angår samlejet med A og frifundet for så vidt angår forholdet til B. Tre dommere fandt det under hensyn til, at tiltalte vidste, at A var under 15 år, og til B's fremtræden på fremlagte billeder bevist, at tiltalte anså det for overvejende sandsynligt, at B også var under 15 år. Tre dommere fandt, at det efter det, som pigerne havde fortalt tiltalte om B, og efter B's optræden og fremtræden ikke efter bevisførelsen kunne tilregnes tiltalte som forsætligt eller uagtsomt, at B var under 15 år.

Fra ældre retspraksis kan nævnes følgende byretsdom, der så vidt ses er den eneste fældende trykte afgørelse om overtrædelse af den del af § 226, som angår forurettedes tilstand:

UfR 1965.598 B (4 måneders betinget fængsel): En 58-årig mand havde nogle gange i løbet af en periode på ca. 1 år haft analt samleje og gensidigt onaneret med en 23-årig mand, der var åndssvag i middelsvår grad. Retten fandt ikke tilstrækkeligt grundlag for at forkaste tiltaltes forklaring om, at han ikke indså, at

forurettede var åndssvag, men under hensyntagen til, at tiltalte dog havde nogen forudgående kendskab til forurettedes forhold, og at tiltaltes samvær med forurettede måtte antages at være passeret flere gange og hver gang af ikke helt begrænset varighed, fandt retten, at tiltalte havde handlet uagtsomt.

Oplysninger fra Danmarks Statistik viser, at der i den 25-årige periode 1985-2009 var i alt 11 fældende strafferetlige afgørelser for overtrædelse af straffelovens § 226, heraf 1 ubetinget fængselsstraf på 2 års fængsel for overtrædelse af § 226, jf. § 222, stk. 2. Af de 10 øvrige fældende afgørelser var otte for overtrædelse af § 226, jf. § 222, stk. 1, og to for overtrædelse af § 226 i øvrigt.

3. Fremmed ret

3.1. Norsk ret

Den gældende norske straffelov er fra 1902 (lov nr. 10 af 22. maj 1902 med senere ændringer). Der er i 2005 vedtaget en ny norsk straffelov (lov nr. 28 af 20. maj 2005 med senere ændringer), som skal erstatte straffeloven fra 1902. Den nye straffelov af 2005 med senere ændringer er imidlertid endnu ikke trådt i kraft.

Den endnu gældende norske straffelov fra 1902 indeholder bl.a. bestemmelser om seksuelt forhold til barn under 14 år (§ 195), seksuelt forhold til barn under 16 år (§§ 196 og 200), seksuelt forhold til en person under 18 år, som står under gerningsmandens omsorg, myndighed eller opsyn (§ 199), blufærdighedskrænkelser af barn under 16 år (§ 201) og køb af sex af en person under 18 år (§ 203).

Nogle af disse bestemmelser kræver ikke forsæt, men alene uagtsomhed, med hensyn til alderen. Efter § 195, stk. 3, udelukker vildfarelse om alder ikke strafansvar, hvilket efter ordlyden skulle indebære, at der gælder et objektivt ansvar i forhold til 14-års-aldersgrænsen. Den norske højesteret har imidlertid i Rt. 2005 side 833 fundet dette i strid med uskyldsformodningen i artikel 6, stk. 2, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 258. Højesteret fastslog, at bestemmelsen skulle fortolkes på samme måde som § 196, stk. 3, der udtrykkeligt betinger strafansvar af, at der er handlet uagtsomt.

Efter § 196, stk. 3, udelukker vildfarelse om alder ikke strafansvar, medmindre ingen uagtsomhed foreligger i så henseende, og dette gælder tilsvarende efter § 200, stk. 4. Den norske højesteret har med hensyn til § 196, stk. 3, i Rt. 2005 side 833 udtalt, at det er ”et meget strengt kriterium, hvor siktede må utvise aktivitet for å bevise at han er uskyldig ved å redegjøre for konkrete omstendigheter som kan underbygge at han har vært aktsom i relasjon til fornærmedes alder”, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 258. Det er ikke tilstrækkeligt, at tiltalte har stølet på forurettedes egne oplysninger om alder eller baseret sig på forurettedes udseende, jf. Rt. 2008 side 867.

Efter § 203, stk. 3, udelukker vildfarelse om alder ikke strafansvar, medmindre agtsom god tro foreligger. Ansvar efter denne bestemmelse anses som mindre strengt end ansvaret efter § 196, stk. 3.

Bestemmelserne i §§ 199 og 201 indeholder ingen særregler om tilregnelsen med hensyn til aldersgrænserne i disse bestemmelser, og der kræves derfor forsæt også i relation til alderen. Det fremgår af forarbejderne til § 199, at man ikke fandt behov for at kriminalisere uagtsomhed med hensyn til alderen i relation til bestemmelsen om forhold til personer, som står under gerningsmandens omsorg, myndighed eller opsyn, idet gerningsmanden i disse situationer normalt vil kende forurettedes alder, jf. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) side 112.

I straffeloven fra 2005 videreføres bestemmelserne om uagtsomhed med hensyn til alderen med visse udvidelser i en ny selvstændig bestemmelse i § 307.

Efter § 307, 1. pkt., fører uvidenhed om barnets rigtige alder ikke til straffrihed, hvis tiltalte på noget punkt kan bebrejdes sin uvidenhed. Bestemmelsen henviser til §§ 299-306, som omhandler seksuelt forhold til barn under 14 år og 16 år og blufærdighedskrænkelser over for barn under 16 år. Uagtsomhedsbestemmelsen er således udvidet til også at omfatte blufærdighedskrænkelser over for barn under 16 år. Det er hensigten, at ansvaret skal være lige så strengt som efter straffeloven af 1902 § 196, stk. 3, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 259.

Efter § 307, 2. pkt., fører uvidenhed om barnets alder ikke til straffrihed, hvis tiltalte kan bebrejdes sin uvidenhed. At ansvaret er mindre strengt end efter § 307, 1. pkt., fremgår af, at ordene ”på noget punkt” ikke er medtaget. Bestemmelsen

henviser til § 295, litra c, § 309 og § 310. Disse bestemmelser omhandler seksuelt forhold ved at udnytte en person under 18 år i en særligt sårbar livssituation, køb af sex fra en person under 18 år og overværing af fremvisninger af seksuelle overgreb mod en person under 18 år eller af fremvisninger, som seksualiserer en person under 18 år.

Det fremgår af forarbejderne til § 307, at det blev overvejet at fastsætte samme skærpede agtsomhedskrav også for de bestemmelser, som der henvises til i § 307, 2. pkt., jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 259. For disse bestemmelser er barnets alder imidlertid ikke det eneste og heller ikke nødvendigvis det mest centrale vilkår for strafansvar. Det kan også være vanskeligere at bedømme, om nogen er under eller over 18 år end en lavere aldersgrænse. Derfor blev almindeligt agtsomhedskrav med hensyn til forurettedes alder anset for tilstrækkeligt.

Også efter straffeloven af 2005 kræves forsæt med hensyn til 18-års aldersgrænsen i bestemmelsen om seksuelt forhold til nogen, som står under gerningsmandens omsorg, myndighed eller opsyn (§ 314).

3.2. Svensk ret

Den svenske straffelovs kapitel 6 om seksualforbrydelser omfatter som udgangspunkt forsætlige overtrædelser.

Kapitel 6 § 13 bestemmer dog, at hvor der i kapitlet er foreskrevet straf for en gerning, som begås mod nogen under en vis alder, skal straf idømmes også den, som ikke indså, men som havde skellig grund til at antage, at forurettede ikke havde opnået denne alder.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den skal anvendes med stor forsigtighed, og at strafansvar forudsætter en temmelig høj grad af uagtsomhed, jf. prop. 2004/05:45 side 113-14. Straf skal ikke pålægges, hvis barnet har en kropsudvikling, som er naturlig for den, som klart har passeret aldersgrænsen, og omstændighederne i øvrigt ikke giver gerningsmanden anledning til at være på vagt. Det er altså i grænsetilfælde, at gerningsmanden ikke skal kunne undgå ansvar gennem at henvise til, at han eller hun ikke har haft sikker viden om barnets virkelige alder.

Bestemmelsen i kapitel 6 § 13 indeholder ikke nogen selvstændig strafferamme, og der gælder således samme strafferamme i tilfælde af uagtsomhed med hensyn til alderen som for de pågældende forbrydelser generelt.

Uagtsomhedsbestemmelsen er relevant i forhold til bestemmelserne om seksuelt forhold til barn under 15 år, seksuelt forhold til barn under 18 år, når barnet er gerningsmandens afkom eller opdrages hos eller har et lignende forhold til gerningsmanden, fremme eller udnyttelse af, at et barn under 15 år henholdsvis 18 år udfører eller medvirker i seksuel posering, køb af sex af et barn under 18 år samt blufærdighedskrænkelser over for et barn under 15 år.

4. Straffelovrådets overvejelser

4.1. Efter Straffelovrådets opfattelse er det velbegrunder, at straf for seksualkriminalitet som udgangspunkt forudsætter forsæt, herunder med hensyn til, at et seksuelt forhold i givet fald er ufrivilligt.

Med hensyn til spørgsmålet om en eventuel nykriminalisering af uagtsomhed i forhold til, om et seksuelt forhold er frivilligt – uagtsom voldtægt – henvises til *kapitel 7, afsnit 5, ovenfor*.

I nærværende kapitel behandler Straffelovrådet øvrige – og mindre vidtgående – spørgsmål om eventuelle ændringer af de gældende regler om straf for uagtsomhed med hensyn til visse gerningselementer i nogle af straffelovens bestemmelser om seksualforbrydelser.

Det drejer sig for det første om kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand, hvor spørgsmålet navnlig er, om kriminaliseringen bør opretholdes, jf. pkt. 4.2 nedenfor.

Det drejer sig dernæst om kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder, hvor der ud over det overordnede spørgsmål om opretholdelsen af kriminaliseringen er spørgsmål om, hvilke aldersgrænser og hvilke strafbestem-

melser der i givet fald skal være omfattet af kriminaliseringen af uagtsomhed, jf. pkt. 4.3 nedenfor.

Endelig er der spørgsmålet om bestemmelsens strafferamme, jf. pkt. 4.4 nedenfor.

4.2. Som berørt i afsnit 2 ovenfor er retspraksis vedrørende uagtsomhed med hensyn til forurettedes tilstand i forbindelse med udnyttelse af forurettedes sindssygdom eller mentale retardering, jf. straffelovens § 218, stk. 1, eller med hensyn til seksuelt forhold til en person, der på grund af sin tilstand er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. straffelovens § 218, stk. 2, endog yderst sparsom, idet der alene ses at være én fældende trykt afgørelse herom siden straffelovens ikrafttræden i 1933.

Selv om kriminaliseringen af uagtsomhed i denne henseende således ikke spiller nogen rolle i praksis, har Straffelovrådet dog ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at ophæve dette led i straffelovens § 226. Det vil efter rådets opfattelse i sjældne tilfælde kunne forekomme, at en person har opnået samleje ved (forsætlig) udnyttelse af en anden persons sindssygdom mv. uden forsæt med hensyn til forurettedes tilstand, men hvor der dog er udvist en sådan uagtsomhed i denne henseende, at forholdet bør kunne mødes med straf.

4.3. Straffelovrådet foreslår, at samleje med barn under 12 år medtages i voldtægtsbestemmelsen på linje med tiltvingelse af samleje ved vold eller trussel om vold, jf. herom *kapitel 13*, afsnit 3.3, ovenfor. Rådet foreslår i den forbindelse, at der i givet fald kun skal kunne straffes for voldtægt, hvis gerningsmanden har forsæt med hensyn til, at barnet er under 12 år. Samleje med et barn, som faktisk er under 12 år, men hvor gerningsmanden ikke har handlet forsætligt i relation til barnets alder, vil således fortsat skulle straffes efter den almindelige bestemmelse om samleje med barn under 15 år.

Straffelovrådet finder, at kriminaliseringen af uagtsomhed i forhold til, om et barn er under den seksuelle lavalder på 15 år, bør opretholdes. Selv om bestemmelsen anvendes sjældent i praksis, kan der således tænkes tilfælde af samleje med en person under den seksuelle lavalder, hvor gerningsmanden ikke har haft

forsæt med hensyn til forurettedes alder, men dog har udvist en sådan uagtsomhed i denne henseende, at forholdet bør kunne mødes med straf.

Straffelovrådet finder endvidere, at kriminaliseringen af uagtsomhed i forhold til, om en person er under 18 år, bør opretholdes for så vidt angår bestemmelser, som særligt tilsigter at beskytte personer under 18 år mod seksuelt misbrug eller udnyttelse. Det gælder både straffelovens § 223 om seksuelt forhold til stedbarn, plejebarn mv. og om groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, straffelovens § 223 a om seksuelt forhold mod betaling eller løfte om betaling og straffelovens § 230 om optagelse af pornografiske fotografier eller film med henblik på udbredelse.

Efter Straffelovrådets opfattelse gør samme hensyn sig endvidere gældende i forhold til rekruttering mv. af en person under 18 år til prostitution eller pornografisk optræden, og rådet foreslår derfor at udvide kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder til også at omfatte disse forbrydelser.

Straffelovrådet har derimod ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at udvide kriminaliseringen af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder til også at omfatte overværelse som *tilskuer* af en pornografisk optræden med deltagelse af en person under 18 år. Rådet lægger i den forbindelse bl.a. vægt på, at en tilskuer til en pornografisk optræden ikke i praksis har samme muligheder for nærmere at undersøge deltagernes alder som den, der f.eks. har rekrutteret deltagerne i en pornofilmoptagelse eller pornografisk optræden, eller som selv mod betaling har seksuelt forhold til nogen.

Det har i den retsvidenskabelige litteratur været anført, at det ikke af forarbejderne til straffelovens § 235 om udbredelse og besiddelse af børnepornografi fremgår, hvorfor uagtsomhed i forhold til 18-års-aldersgrænsen ikke er kriminaliseret på linje med kriminaliseringen af uagtsomhed i f.eks. straffelovens § 230 om optagelse af børnepornografi.

Straffelovrådet finder imidlertid, at 18-års-aldersgrænsen i straffelovens § 235 adskiller sig væsentligt fra de øvrige aldersgrænser i bestemmelserne i straffelovens kapitel 24.

I straffelovens § 235 fungerer henvisningen til ”personer under 18 år” i praksis som en angivelse af, at bestemmelsen finder anvendelse på utugtige fotografier mv. af personer, der *fremstår* som under 18 år, idet det i praksis kun sjældent er muligt at finde frem til det pågældende barn og dermed fastslå barnets faktiske alder. Hvis personen på fotografiet fremstår som så ung, at det bevismæssigt henses rimelig tvivl kan lægges til grund, at personen er under 18 år, vil der ikke være nogen relevant tvivl om barnets faktiske alder. I denne situation vil der imidlertid i sagens natur også være det fornødne bevis for, at gerningsmanden havde forsæt til, at det afbildede barn er under 18 år, og der vil derfor i denne situation ikke være noget praktisk behov for at overveje, om uagtsomme overtrædelser bør være strafbare.

I modsætning hertil angår straffelovens øvrige bestemmelser med 18-årsaldersgrænser situationer, hvor gerningsmanden (eller i hvert fald personer, som gerningsmanden virker gennem) er i direkte kontakt med den pågældende person. Dette gælder f.eks. både for optagelse af utugtige fotografier mv. af personer under 18 år (§ 230), utugtige forestillinger med personer under 18 år (§ 235 a) og seksuelt forhold til personer under 18 år under visse omstændigheder (§§ 223 og 223 a).

Straffelovrådet finder, at der på denne baggrund ikke er grundlag for at kriminalisere uagtsomhed med hensyn til 18-årsaldersgrænsen i straffelovens § 235 om udbredelse og besiddelse af børnepornografi. Allerede efter gældende ret er det, der i praksis er afgørende for strafansvaret i henseende til 18-årsaldersgrænsen i denne bestemmelse, om den afbildede person i den sammenhæng, som billedet indgår i, fremstår som under 18 år. Er dette tilfældet, foreligger der i praksis også forsæt, og der er derfor ikke noget praktisk behov for, at også uagtsomme overtrædelser med hensyn til aldersgrænsen i bestemmelsen skulle være strafbare.

Straffelovrådet finder, at der ikke er behov for kriminalisering af uagtsomhed med hensyn til forurettedes alder i de tilfælde, hvor en aldersgrænse alene anvendes i en skærpet strafferamme, jf. straffelovens § 220 om groft misbrug af visse afhængighedsforhold samt – efter Straffelovrådets forslag, jf. *kapitel 21*, afsnit 5, nedenfor – straffelovens § 232 om blufærdighedskrænkelse. Rådet lægger herved navnlig vægt på, at normalstrafferammen i disse tilfælde fuldt ud giver mulighed

for at udmåle en passende straf, hvis gerningsmanden med hensyn til forurettedes alder alene har handlet uagtsomt.

Efter Straffelovrådets opfattelse er der heller ikke behov for at kriminalisere uagtsomhed med hensyn til overtrædelse af pålæg efter straffelovens § 236.

4.4. Straffelovens § 226 indeholder ikke en selvstændig strafferamme, men bestemmer, at en ”forholdsmæssig mindre straf” skal anvendes. Bestemmelsen hjemler således principielt straf op til umiddelbart under det strafmaksimum, som gælder for forsætlig overtrædelse af den pågældende bestemmelse (§§ 218, 222-223 a eller 230). De pågældende strafmaksima spænder fra 2 til 12 års fængsel. Bestemmelsen i § 226 hjemler ikke bødestraf, medmindre bøde også indgår i strafferammen for forsætlig overtrædelse af den pågældende forbrydelse. Dette er tilfældet for så vidt angår straffelovens §§ 223 a og 230, men ikke for så vidt angår straffelovens §§ 218, 222 eller 223.

I nyeste retspraksis om overtrædelse af bestemmelsen er idømt betinget fængsel uden straffastsættelse, hvilket nu om dage almindeligvis anses som den mildeste fængselsstraf, der kan idømmes, og ifølge de foreliggende statistiske oplysninger er der siden 1985 alene idømt én ubetinget fængselsstraf for overtrædelse af bestemmelsen.

Efter Straffelovrådets opfattelse taler noget for at fastsætte en selvstændig strafferamme for overtrædelse af straffelovens § 226. En strafferamme, der formelt går op til næsten 12 års fængsel, er således efter rådets opfattelse en uforholdsmæssigt streng strafferamme for en uagtsom lovovertrædelse. Endvidere er der ud over § 226 kun én anden uagtsomhedsbestemmelse i straffeloven, som ikke generelt har bøde i strafferammen.

I betragtning af bestemmelsens begrænsede anvendelse i praksis og i lyset af de straffe, der er idømt i nyere praksis, har Straffelovrådet dog ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå at ændre den gældende strafferamme om anvendelse af en ”forholdsmæssig mindre straf” end for forsætlige forhold.

Kapitel 18

Straffelovens § 227 – indgåelse af ægteskab

1. Gældende ret og baggrunden herfor

1.1. Den gældende bestemmelse i § 227

I henhold til straffelovens § 227 kan straf efter §§ 216-226 nedsættes eller bortfalde, når de personer, mellem hvilke kønslig omgængelse har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden eller har ladet deres partnerskab registrere.

Bestemmelsen omfatter efter sin ordlyd alene tilfælde, hvor ægteskabet eller det registrerede partnerskab er indgået efter lovovertrædelsen. Det må dog antages, at bestemmelsen finder analog anvendelse i tilfælde, hvor ægteskabet eller det registrerede partnerskab er indgået før overtrædelsen, og samlivet genoptages eller fortsættes efter lovovertrædelsen, jf. bl.a. Vagn Greve m.fl., Kommenteret straffelov, Speciel del (9. udg. 2008) side 319 og Oluf Krabbe, Borgerlig Straffelov (4. udg. 1947) side 521.

Der er ifølge bestemmelsens forarbejder endvidere hjemmel for strafnedsættelse eller strafbortfald for medvirkende, jf. Torps udkast af 1917 (U II) side 194 og udkast af 1923 (U III) spalte 326.

Hvis ægteskabets indgåelse eller registreringen af partnerskabet først finder sted efter, at straffesagen er afsluttet, kan strafnedsættelse eller strafbortfald i stedet opnås ved benådning.

Om bestemmelsen i § 227 kan der nærmere henvises til Vagn Greve m.fl., a.st., side 319-20, Stephan Hurwitz, Den danske Kriminalret, Speciel Del (1955) side 193 og Oluf Krabbe, a.st., side 521.

1.2. Bestemmelsens tidligere indhold og tidligere ændringer af bestemmelsen

1.2.1. Straffeloven af 1866

Straffeloven af 1866 indeholdt en regel om, at straf for overtrædelse af lovens § 163 om forførelse af fosterbarn eller myndling eller af en kvinde, som er betroet til undervisning og opdragelse, bortfalder, hvis de pågældende indgår ægteskab. Bestemmelsen i § 163 er omtalt i *kapitel 14*, afsnit 1.2.1, ovenfor. Om reglen om strafbortfald som følge af indgåelse af ægteskab fremgår følgende af forarbejderne (Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark side 199):

”man [har] i det heromhandlede Tilfælde, hvor Hensynet til det forførte Fruentimmers Ære og Ønskeligheden af saavidt muligt at skaffe hende Opreisning er af saa stor Betydning, (...) fundet det rigtigt (...) at lade endog al Straf bortfalde, selv om Dom er falden, naar de Paagjældende ægte hinanden”

Straffeloven af 1866 indeholdt endvidere en regel om, at påtale for overtrædelse af lovens § 172 om bortførelse af en ugift kvinde under 18 år med hendes samtykke, men uden hendes forældres eller værges minde, i tilfælde af, at gerningsmanden og kvinden indgår ægteskab, kun skal finde sted, hvis kvindens forældre eller væрге begærer det. Om reglen om påtalebortfald fremgår følgende af forarbejderne (Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark side 209):

”Man har derhos i nærværende Paragraph fundet fuld Føie til at lade *Paatale* falde bort i det Tilfælde, at den Skyldige ægter det bortførte Fruentimmer, medmindre hendes Forældre eller Væрге alligevel gjøre Fordring derpaa. De Betragtninger, som tale imod at lade Strafansvaret for Voldtægt og lignende Forbrydelser bortfalde i Tilfælde af Ægteskab, kunne nemlig ikke saaledes gjøres gjældende her, hvor Forbrydelsen har en væsentlig ringere Strafbarhed og tildeels endog har Charakteren af at være en Krænkelse af mere private Familierettigheder, ligesom Fremtvængelsen af eller Opmuntringen til Ægteskabs Indgaaelse ikke kan have saa meget imod sig i de i § 172 omtalte Tilfælde, hvor det voxne Fruentimmer forudsættes at have været enig med Bortføreren og hvor en gjensidig Tilbøielighed til at indgaae Ægteskab med hinanden meget vel kan være eller i alt fald tænkes at komme tilstede. Her synes det derfor berettiget at tillægge Hensynet til, at der skaffes den unge Qvinde og hendes Familie den bedste Opreisning ved at Bortføreren ægter hende, en stor Betydning. Hvad der tilsigtes, opnaaes imidlertid kun tilfulde, naar den Skyldige ægter Fruentimmeret forinden Sagen kommer til Paatale, ligesom det ogsaa vidner om en ringere Strafskyld hos den Paagjældende, jo villigere han er til at yde Opreisning igjennem Ægteskab; Paragraphens Slut-

ningsbestemmelse gaaer derfor alene ud paa, at Paatale kan falde bort, hvorimod der ikke aabnes for Adgang til, at den idømte Straf kan eftergives, naar den Skyldige først efter Dommen bestemmer sig til at ægte Qvinden. Forsaavidt iøvrigt det Qvalificerende netop tildeels ligger i Krænkelsen af Forældres eller Værges Ret, idet Qvinden selv forudsættes at være enig med Bortføreren, ligesom Hensigten jo endog kan være den at indgaae Ægteskab, er det naturligt, at Sagens Bortfalden, foruden af Ægteskabs Indgaaelse, tillige betinges af Forældres eller Værges Samtykke.”

Bortset herfra indeholdt straffeloven af 1866 ikke regler om bortfald af straf for en seksualforbrydelse som følge af, at gerningsmanden og forurettede indgår ægteskab. Der var således navnlig ikke regler herom i relation til bestemmelserne om bl.a. voldtægt og anden tvang mv. Af forarbejderne fremgår bl.a. følgende om dette spørgsmål (Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark side 206-207):

”Ei heller har man kunnet ansee det for rigtigt (...) at bestemme, at Strafansvaret skal bortfalde, naar den Skyldige ægter det fornærmede Fruentimmer før Sags Anlæg eller dog før Dom er falden i Sagen. Vel kan det til Fordeel for en saadan Bestemmelse anføres, at Straffen i dette Tilfælde kommer til at gaae ud ogsaa over den krænkede Qvinde, og at den for hende ene væsentlige Opreisning, som hun opnaaer ved Ægteskab, og som der af Hensyn til hende kunde synes at være Opfordring til saavidt muligt at fremkalde ved at tilstaae den Skyldige Straffrihed naar han ægter hende, netop vil forstyrres ved Mandens Straf. Men herimod kan *deels* gjøres den Indvending, at det er unaturligt og uforenligt med Retfærdighedens Fordringer, at Strafansvaret for nogle af de groveste Forbrydelser skal kunne bortfalde ved en Eftergivelse fra private Personers Side, og *deels* erindres, at det, naar hensees til Ægteskabets sædelige Betydning og til at det er en Betingelse for sammes Lykke, at det hviler paa en Grundvold af gjensidig Kjærlighed og Agtelse, turde være saare tvivlsomt, om det er rigtigt paa en Maade at fremtvinge et Ægteskab under de forudsatte Omstændigheder. Ligesom en saaden Bestemmelse vel endog i enkelte Tilfælde (...) kunde tænkes at foranledige, at Gjerningsmanden gaaer videre end fra først af paatænkt, for at naae til Ægteskab og derved undgaae Straf, saaledes vilde den Omstændighed, at det ahang af Familien eller Fruentimmeret selv, om Forbryderen skulde komme til at lide en betydelig Straf eller ikke, lettelig kunne medføre et meget stærkt Tryk af forskjellig Slags paa de Vedkommende og derved maaskee ofte fremtvinge et Samtykke til Ægteskab, som man under andre Omstændigheder paa ingen Maade vilde have givet. I det virkelige Liv vil det derhos, naar ikke meget graverende eller Opsigt vækkende Omstændigheder have været forbundne med en Voldtægtsforbrydelse, neppe let see, at der skulde blive anlagt Sag, naar de Vedkommende ønske den neddyssat og foretrække at indgaae Ægteskab, og i ethvert Fald vil under særdeles Omstændigheder Straffens Eftergivelse kunne indtræde ad Benaadningsveien.”

1.2.2. Borgerlig straffelov fra 1930

I borgerlig straffelov fra 1930, der trådte i kraft i 1933, havde § 227 følgende ordlyd:

”§ 227. Straf efter §§ 216-224 og 226 kan bortfalde, naar de Personer, mellem hvilke Kønsomgængelsen har fundet Sted, er indtraadt i Ægteskab med hinanden.”

Om forarbejderne til straffelovens § 227 kan der henvises til udkast til ny straffelov af 1912 (U I) § 209 samt side 202-203. Der kan endvidere henvises til Torps udkast af 1917 (U II) § 206 samt side 194 og udkast af 1923 (U III) § 207 samt spalte 325-326. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, spalte 3225 og 3373.

Fra forarbejderne kan det særligt nævnes, at der af udkast af 1923 (U III) bl.a. fremgår følgende om bestemmelsen om strafbortfald ved indgåelse af ægteskab (§ 207) (spalte 325-25.:

”Af Motiverne til Straffeloven S. 206-207 fremgaar, at man bl. a. har fundet det unaturligt og uforeneligt med Retfærdighedens Grundsætninger, at Strafansvaret for disse grove Forbrydelser skulde kunne bortfalde ved Eftergivelse fra private Personers Side. I Modsætning hertil finder Kommissionen i Tilslutning til K. U. 1912 (§ 209) og T. U. (§ 206), at der paa Grund af disse Forbrydelsers Særegenhed som rettede mod en Kvindes Kønsære bør aabnes Adgang til Bortfald af Straf, naar den krænkede senere er indtraadt i Ægteskab med den, der har forøvet Krænkelsen. I de praktisk hyppigste Tilfælde, hvor Forbrydelsen krænker Kvindens Kønsære, vil efter Omstændighederne et saadant Ægteskab kunne være en naturlig Oprensning for Kvinden. Og i Almindelighed gælder det her, at Straf, naar et saadant Ægteskab er indgaaet, og Tilgivelse fra den forurettedes Side dermed har fundet Sted, vil virke forstyrrende paa dette Ægteskab og derved vil kunne tilføje den forurettede forøget Lidelse. Overfor dette Hensyn bør det offentliges Interesse i at drage Forbryderen til Ansvar vige. Forudsætningen maa naturligvis være, at der foreligger et gyldigt Ægteskab, og Adgangen til Straffens Bortfald er kun gjort fakultativ, idet de konkrete Omstændigheder i det enkelte Tilfælde maa være afgørende. Det er ikke udelukket, at ogsaa andre Deltagere i Forbrydelsen under saadanne Forhold kan fritages for Straf, og Hensynet til ikke at virke forstyrrende ind paa det indgaaede Ægteskab vil ogsaa kunne tale herfor.”

1.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer

Bestemmelsen i straffelovens § 227 har endvidere været genstand for overvejelse i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer. Det blev således i betænkningen bl.a. overvejet, om bestemmelsen burde placeres i straffelovens kapitel 10 om almindelige regler for straffens fastsættelse. Der fremgår herom i betænkningen bl.a. følgende (side 738-39):

”Straffelovens § 227 om strafbortfald, når de personer, mellem hvilke kønsomgængelsen har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden, er beslægtet med de hensyn, der indgår i § 82, sml. herved stk. 1, nr. 10, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, når gerningsmanden ved deltagelse i konfliktråd eller på anden måde har ”genoprettet” den skade, der er forvoldt ved den straffbare handling.

Der er under rådets drøftelse af § 227 rejst spørgsmål om, hvorvidt bestemmelsen som udtryk for et almindeligt strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i straffelovens 10. kapitel om straffastsættelse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i rådets lovudkast. Imod en sådan løsning kan anføres, at § 227 er en integreret del af straffelovens øvrige bestemmelser om forbrydelser mod kønssædeligheden, og at videre overvejelser om at ophæve § 227 som følge heraf bør ske i anden sammenhæng.

Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placeringen af § 227 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom. Rådet bemærker dog, at § 227, såfremt bestemmelsen opretholdes, bør bringes i overensstemmelse med reglerne om registreret partnerskab”

1.2.4. Lovændringen i 2004

Ved lov nr. 218 af 31. marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Ændring af strafferammer og bestemmelser om straffastsættelse m.v.) fik bestemmelsen i § 227 sin nuværende affattelse.

Bestemmelsen blev herved ændret, således at der udover strafbortfald også efter bestemmelsen er mulighed for strafnedsættelse.

Endvidere blev Straffelovrådets anbefaling om at ligestille registreret partnerskab med ægteskab i § 227 med lovændringen fulgt, således at det udtrykkeligt kom til at fremgå af bestemmelsen, at registreret partnerskab på samme måde som ægte-

skab vil kunne begrunde straffedsættelse eller strafbortfald, jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg A, side 3312:

”Justitsministeriet er dog enig i Straffelovrådets forslag om ligestilling mellem personer, der lever i ægteskab, og personer, der lever i registreret partnerskab, jf. straffelovens § 227. Med forslaget er det hensigten, at straffebestemmelsen skal anvendes i forhold til personer i registreret partnerskab i samme omfang som det i dag sker i forhold til personer, der lever i ægteskab.”

Lovændringen medførte ingen realitetsændringer, da det allerede fulgte af lov om registreret partnerskab § 3, stk. 2, at bestemmelser i dansk lovgivning, som omhandler ægtefæller og ægteskab, skulle anvendes tilsvarende på registreret partnerskab og registrerede partnere, jf. nærmere herom *kapitel 9*, afsnit 3.2.4.

2. Retspraksis

Retspraksis om straffelovens § 227 er sparsom. Bestemmelsen ses således alene at være anvendt i trykt retspraksis i nedenstående kendelse af 20. januar 1941 fra Østre Landsret:

I UfR 1941.446 Ø blev en straffesag vedrørende overtrædelse af straffelovens § 222 udsat for at afvente resultatet af en ansøgning om dispensation fra ægteskabslovens alderskrav til indgåelse af ægteskab, som var indgivet til Justitsministeriet. Østre Landsret fandt, at sigtede ikke burde afskæres fra adgang til at nyde godt af bestemmelsen i straffelovens § 227, såfremt dette kunne opnås ved en kortere udsættelse af sagen. Den 21-årige sigtede og den 14-årige forurettede havde gentagne gange haft samleje, og sigtede og forurettede, der var gravid i 6.-7. måned, ønskede nu med hendes forældres tilslutning at indgå ægteskab.

Herudover kan dog nævnes følgende dom, der ikke citerer straffelovens § 227, men dog som et element blandt flere synes at bygge på samme tankegang som den analoge anvendelse af § 227, der er omtalt i afsnit 1 ovenfor:

TfK 2010.619 Ø: En 32-mand forsøgte at voldtage sin fraseparerede ægtefælle og tildelte hende i forlængelse heraf ikke under ti knyttnæveslag i ansigtet og på armene samt sendte hende senere samme dag en sms med en trussel som nævnt i straffelovens § 266. Straffen blev fastsat til 1 års fængsel, heraf 7 måneder betinget, således at den ubetingede del af straffen blev anset for udstået med godt 4 måneders varetægtsfængsling. Landsrettens begrundelse for at gøre en del af straffen betinget henviste til, at volden ikke tilføjede forurettede større skade, at tiltalte

og forurettede forud for voldtægtsforsøget havde haft et længerevarende samliv, herunder ægteskab, og havde fælles barn, *at* tiltalte blev frihedsberøvet fra den 19. juni (hvor forholdene blev begået) under sagen ved byretten, *at* samlivet blev genoptaget ved løsladelsen efter byrettens dom den 23. oktober og fortsat bestod ved landsrettens afgørelse af sagen (den 30. marts det følgende år), og *at* tiltalte ikke tidligere var straffet af betydning for sagen.

3. Straffelovrådets overvejelser

Det er Straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen i straffelovens § 227 bør ophæves. Der henvises herom nærmere til *kapitel 9*, afsnit 3.3, ovenfor.

